

**ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YENİ STRATEJİK VİZYONU BAĞLAMINDA
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI**

TAYLAN SELAHADDİN BİLECEK

AĞUSTOS 2019

Tez Başlığı: Yeni Stratejik Vizyonu Bağlamında Avrupa Birliği'nin Dış ve Güvenlik Politikası

Tezi Hazırlayan: TAYLAN SELAHADDİN BİLECEK

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Mehmet YAZICI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hasan Bahadır TÜRK

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Doç. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU

Tez Danışmanı

Tez Jüri Tarihi: 02 / 08 /2019

Tez Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Cem KARADELİ (Ufuk Üniv.)

Doç. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU (Çankaya Üniv.)

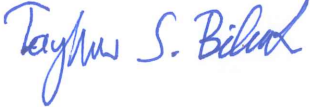
Doç. Dr. Ebru ÇOBAN ÖZTÜRK (Çankaya Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

BEYAN

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, tez çalışmamda bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları bilimsel etik kurallar gözeterek ifade ettiğimi ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.
15.08.2019.

Adı, Soyadı: Taylan Selahaddin BİLECEK

İmza:

ÖZET
YENİ STRATEJİK VİZYONU BAĞLAMINDA
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI

BİLECEK, Taylan Selahaddin

Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU

Ağustos 2019, 151 sayfa

Avrupa Birliği (AB) ekonomik bütünleşmesindeki başarısını, dış politikadaki başarısı ile devam ettirmek amacıyla kendine ait güvenlik algılamaları ve tanımlamaları geliştirmiştir. Bu tezin amacı AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasının dinamiklerinin Soğuk Savaş sonrası dönemde nasıl bir değişim izlediğini incelemektir. Günümüzdeki karmaşık ve belirsiz güvenlik tehditleri birçok değişkenin göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir. Bu amaçla tez içerisinde Avrupa güvenlik strateji belgelerindeki değişen dinamiklere detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Askeri araçların günümüzde önemini halen koruduğu görülse de Soğuk Savaşın sona ermesiyle Batı Avrupa devletleri silahlı kuvvetlerinin yapısını, yumuşak güç kullanımı ile insani güvenlik stratejisine çevirmiştir. AB güvenliğine yönelik tehditleri engellemek için ortak dış ve güvenlik politikalarını devlet ve devlet dışındaki aktörlerle çok taraflı olarak gerçekleştirmektedir. AB, yakın zamanda sınırlarında yaşadığı göç krizinde, üye devletlerinin göçmen ve sığınmacılara karşı adaletli olmasını sağlamak için çaba sarf etmektedir. Bu çabaları ile de AB'nin göçmen krizine yönelik öncelikli hedefinin, istikrarsız ülkelerde yumuşak gücünü kullanarak, barışı tesis etmek olduğu anlaşılmaktadır.

AB'nin dış ilifkilerinin, dış politika, güvenlik ve savunma politikasının çok ötesine uzanmakta olduğu ve geniş bir alanı kapsadığı sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası, Avrupa Güvenlik Stratejisi, Avrupa Birliği Küresel Güvenlik Stratejisi

ABSTRACT
EUROPEAN UNION'S FOREIGN AND SECURITY POLICY IN THE
CONTEXT OF NEW STRATEGY VISION

Taylan Selahaddin BİLECEK

M.A. Department of Political Science

Supervisor: Gökhan AKŞEMSETTİNOĞLU, Assoc. Prof. Dr.

August 2019, 151 pages

The European Union (EU) has developed its own security perceptions and definitions in order to continue its success in economic integration with its success in foreign policy. The aim of this thesis is to examine how the dynamics of the EU's common foreign and security policy have followed a change after the post-Cold War era. Today's complex and uncertain security threats require consideration of many variables. For this purpose, the changing dynamics in the European security strategy documents are included in detail in this thesis. Although military instruments still seem to remain important today, Western European states have transformed the structure of their armed forces into a civil security strategy with the use of soft force in the aftermath of the Cold War. In order to prevent threats to EU security, it implements common foreign and security policies multilaterally with state and non-state actors. EU tries to keep the balance of justice between the EU member states and the refugees in the recent refugee crisis in its borders. With these efforts, the primary purpose of EU in the face of refugee crisis appears to keep the peace in order in unstable countries by using soft power.

It is concluded that the EU's foreign relations go far beyond foreign policy, security and defense policy and cover a wide area.

Keywords: European Union, Common Foreign and Security Policy, Common Security and Defence Policy, European Security Strategy, Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy

TEŞEKKÜR

Tez alıőmam sűresince beni bilgilendirerek yűnlendiren tez danıőmanım Do. Dr. Gűkhan AKŐEMSETTİNOĐLU'na, tez jűri űyeleri Prof. Dr. Cem KARADELİ ve Do. Dr. Ebru oban ŐZTŪRK'e, Yűkseklisans eđitimimde aldığım derslerde deđerli bilgileri űđreten hocalarıma, bana en gűzel alıőma ortamını oluőturarak, tezimin son aőamasına kadar her tűrlű fedakârlığı gűsteren aileme çok teőekkűr ederim.

İÇİNDEKİLER

KAPAK SAYFASI	i
ONAY SAYFASI	ii
BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLO LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
BÖLÜMLER	1
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	20
1. AB ORTAK DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI (ODGP).....	20
1.1 Avrupa Topluluğu'nun Ortak Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Girişimleri	24
1.1.1. Avrupa Siyasi İşbirliği.....	26
1.1.2. Avrupa Tek Senedi	30
1.1.3. Maastricht Antlaşması	31
1.1.4. Lizbon Antlaşması ile Güçlenen AB Dış Politikası.....	34
1.2. AB Dış Politikasını Destekleyen Araçlar	38
1.2.1. Avrupa Komşuluk Politikası.....	38
1.2.2. Avrupa Dış Eylem Servisi	44
BÖLÜM II	52
2. AB ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI (OGSP)	52
2.1. AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı, Niteliği ve AB Üzerindeki Etkisi.....	52
2.2. Lizbon (Reform) Antlaşması ve Değişim	58

2.3. Karar Alma Mekanizması ve Kurumsal Yapı	60
2.4. Askeri Yetenekler	63
2.5. Güvenlik Aktörü Olarak AB'nin Nitelikleri	67
2.6. Savunma Endüstrisi ve Silahlanma Politikası Alanlarında İşbirliği	71
BÖLÜM III	76
3. AB GÜVENLİK STRATEJİLERİ.....	76
3.1. 2003 Yılı Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi	76
3.2. 2016 Küresel Güvenlik Strateji Belgesi – Yeni Stratejik Vizyon	82
3.3. Değişen Dinamikler.....	96
BÖLÜM IV	107
4. BİR ÖRNEK: İNSANİ GÜVENLİK KAVRAMI VE AB'NİN GÖÇ POLİTİKASI	107
KAYNAKÇA	130
EKLER.....	151
EK 1: ÖZGEÇMİŞ	151

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: AB OGSP Sivil ve Askeri Misyonları ve Faaliyetleri 2019	66
---	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ABKGS	: Avrupa Birliği Küresel Güvenlik Stratejisi
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGS	: Avrupa Güvenlik Stratejisi
AGSK	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
AGSP	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası
AKP	: Avrupa Komşuluk Politikası
ASİ	: Avrupa Siyasi İşbirliği
AST	: Avrupa Savunma Topluluğu
AT	: Avrupa Topluluğu
BAB	: Batı Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
CIVCOM	: Committee for Civilian Aspects of Crisis Management
CMPD	: The Crisis Management and Planning Directorate
ESDC	: European Security and Defence College
FRONTEX	: European Border and Coast Guard Agency
KGHY	: Küresel Göç ve Hareketlilik Yaklaşımı
MENA	: Middle East and North Africa
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
ODGP	: Ortak Dış ve Güvenlik Politikası
OGSP	: Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası
PESCO	: Permanent Structured Cooperation
PMG	: Politico - Military Group

BÖLÜMLER

GİRİŞ

Uluslararası sistemin sürekli değişim göstermesi aktörlerin tür ve sayılarında artışa neden olmaktadır. Bu artışla birlikte sistem karmaşık bir yapıya bürünmektedir. Dış politika çalışmalarının çoğu, karar verme sürecine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. AB dış politikası sadece hükümetlerce değil, hükümetler arası bir yapıda diplomatlar ve dışişleri bakanları tarafından da müzakere edilmektedir.¹ Bunun sonucunda da genellikle geniş çapta değişen ve bazen çatışan fikirlere sahip çok sayıda aktör sürece dahil olmaktadır. Uluslararası ilişkilerde dış politikadaki gelişmeler ancak güvenlik terimlerini kullanarak açıklanabilmektedir.²

Güvenlik yaşamın her evresinde, birçok farklı tanımla anlatılabilen bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenlik kavramının tanımlarında cümlelerin içinde mutlaka tehlike, risk, tehdit, sözcüklerinin bulunduğunu görmekteyiz.³ Barry Buzan'a göre güvenlik, adalet, barış, eşitlik, sevgi ve özgürlük gibi geniş anlamları içinde barındırmaktadır.⁴ Aynı zamanda eleştiriye açık, anlaşılması güç bir kavramdır.⁵ Devletler düzeyinde savaşla ilişkili en temel faktörlerden birisi devletler arasındaki

¹ Federiga Bindi, "European Union Foreign Policy: A Historical Overview", *The Foreign Policy European Union, -Assessing Europe's Role In The World*, Editor: Federica Bindi (Washington: Brookings Institution Press, D.C., 2010), 13-41 (Erişim 12 Kasım 2018), http://hist.asu.ru/aes/FPEU_0815701403.pdf.

² Ceyhun Çiçekçi, *Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı* (Kriter Yayın, Birinci Baskı), 5-10.

³ Beril Dedeoğlu, *Uluslararası Güvenlik ve Strateji* (İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları, 2014), 27-29.

⁴ Barry Buzan, *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era* (Boulder: Lynne Rienner Pub, 1991), 7.

⁵ Ibid.

anarşik sistem ilişkisidir.⁶ Bu sebepten dolayı güvenliğin anlamına yönelik birçok tartışma konusu gündeme gelmektedir. Bu tanımlamalardan yola çıkılarak güvenlik kavramının iki farklı ana niteliğinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki fiziksel özellikleri içeren korku ve tehlikeden uzaklaşmadır. İkincisi de psikolojik olarak tanımlanan korku ve tehlikeden korunma duygusudur. Güvenlik terimi ile genellikle, güvensizlik ortamı yaratabilecek olan ihtimallerin ortadan kaldırılması açıklanmaya çalışılmaktadır.

Uluslararası güvenlik, devletlerin ortak çıkarlarını göz önünde bulundurarak güvenliklerini destekleyici önlemleri, ortaklaşa geliştirmeleri olarak tanımlanmaktadır.⁷ Uluslararası sistemde Güvenlik kavramının temel özellikleri Vestfalyan modeli ile ilişkilendirilmektedir. Bu modele göre devletlerin dış politikadaki nihai kaygısı, güvenlik için sarf edilen çaba olarak görülmektedir. Bağımsız bir yasa koyucu üst otoritenin yokluğu, yaşadığımız uluslararası sistemin temelini oluşturmaktadır. Bu durum uluslararası sistemde anarşi ile bağdaştırılmaktadır. Bu modelde uluslararası sistemin doğa hali içinde işlevini sürdürmesi nedeniyle manevi duygulara ve insani değerlere yer verilmediği gözlemlenmektedir.⁸

Batı Avrupa ülkelerinin güvenlik ve savunma politikaları Soğuk Savaş döneminde, Vestfalyan ulus-devlet modelinin mantığına göre formüle edilmekteydi. Askeri araçların günümüzde önemini halen koruduğu görülse de Soğuk Savaşın sona ermesiyle Batı Avrupa devletleri silahlı kuvvetlerinin yapılarını, yumuşak güç kullanımı ile insani güvenlik stratejisine çevirmiştir. Varşova Paktının ortadan kalkmasıyla Batı Avrupa ülkelerinin güvenliğine düşman devlet tarafından meydan okunduğunu ileri sürmek artık gerçekçiliğini yitirmiştir. Günümüzde güvenlik kavramı ile ilgili tartışma

⁶ Barry Buzan, "Peace, Power, and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations", *Journal of Peace Research*, Vol. 21, No. 2, *Special Issue on Alternative Defense*, Sage Publications, Ltd. (Jun.1984): 112. (Erişim 01 Mayıs 2016), <http://www.jstor.org/stable/423935>.

⁷ Nuray Çalık, "Amerika Birleşik Devletleri'nin 11 Eylül Sonrasındaki Asya Pasifik Politikası" (yüksek lisan tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2013), 6. (Erişim Mayıs 2016), http://adudspace.adu.edu.tr:8080/jspui/bitstream/11607/1412/3/nuray_calik_tez.pdf.

⁸ Helene Sjurson, "New Forms of Security Policy in Europe", *ARENA Working Papers WP 01/4 (ARENA Centre for European Studies)* (Erişim 01 Aralık 2016), http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-working-papers/2001-2010/2001/wp01_4.htm.

konularında, kimin için güvenlik sorusuna artık devletin güvenliği yanıtının tek yanıt olarak verilmediği söylenebilir.⁹ Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından güvenlik algulamaları, Batı Avrupa'daki güvenlik ve savunma politikaları için önemli bir meydan okuma olarak anlaşılmaktadır.

Güvenlik yaklaşımındaki değişimin sebebi Soğuk Savaşın sona ermesi ile ivme kazanan küreselleşmedir. Küreselleşme süreciyle birlikte, ulus-devletin sınırlarını aşan terörizmi, kitle imha silahlarının yayılmasını, silahlanmayı, organize suçları ve yasadışı göçü engellemek için yapılan çalışmalar devlet ve devlet dışındaki aktörlerle çok taraflı olarak yapılmaktadır. Küreselleşme ile gelişen belirsiz durumlar ve istikrarsızlıklar güvenlik çalışmalarını önemli hale getirmektedir.¹⁰ Toplumların birlikte eyleme geçişinde önemli bir rol oynayan kimlik kavramı, birey için olan güvenlik yaklaşımlarının önemini artırmıştır. Bununla ilintili olarak devletler arasındaki savaşın, günümüzde etnik çatışmalara doğru değişiklik gösterdiği gözlenmektedir.¹¹

Günümüzdeki yeni güvenlik tehditleri belirsiz ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Devletler tek başlarına geleneksel olan sert güçlerini kullanarak bu yeni güvenlik tehditleri ile başa çıkamamaktadırlar. Bu sebeple, devletlerin yeni küresel tehditlere karşı koyabilmek için birlikte ortak eylem uygulamaya yönelik çaba harcadıkları görülmektedir.¹² Tehdidin devlet dışı örgütlerden mi, devletten mi, yoksa bireylerden mi geldiğinin giderek belirsizleşmesinin, güvenlik üzerindeki bir diğer önemli etki olduğu anlaşılmaktadır.

AB, güvenlik yaklaşımında dost ülkelere ihtiyaç duyulacağı fikriyle Avrupa Komşuluk Politikasını 2002 yılından bu yana sürdürmektedir. Birey odaklı ortak bir

⁹ David Held, "Democracy: From City-States to a Cosmopolitan Order?", in David Held (ed.), *Prospects for Democracy: North South, East, West* (Cambridge: Polity, August 1992), 29. (Erişim 15 Mayıs 2017). <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1992.tb01810.x>.

¹⁰ Burak Tangör, *Avrupa Güvenlik Yönetişimi, Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri* (Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2008), 25-27.

¹¹ Bülent Sarper Ağır, "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı", *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22 (2011): 109-123, Erişim 10 Ağustos 2018, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/84602>.

¹² Ibid.

güvenlik politikası oluşturmak için AB, komşuluk politikası ile kendisini destekleyen ülkeler oluşturmak istemektedir.¹³

Dolayısıyla artık uluslararası boyutta gerçekleşen olayların etkisine karşı devletler arasında veya devletin içinde uygulanmak üzere birtakım standartlar belirlenebilmektedir. Uluslararası konularda, hükümetlerin kendi başlarına aldıkları kararların yetersiz kaldığı, güvenliği sağlamanın temel unsurları olarak silahsızlanmanın ve örgütlenmenin öneminin arttığı görülmektedir. AB'nin güvenliğine yönelik çabalarına bakıldığında, silahsızlanma ile örgüt içinde güvenliğini sağlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

AB'nin temelini oluşturan demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan onuru, hoşgörü, temel haklar, sorumluluklara ve hukuka saygı değerlerinin dünya genelinde savunulabilmesi ve kabul edilebilmesi için ortak bir güvenlik stratejisine duyulan gereksinim öne çıkmaktadır.

AB'de daha güçlü bir kimlik için tutarlılığa dayalı yumuşak güç önem kazanmış ve diyalog zorunlu hale gelmiştir. Aktörlerin tutarlılığı arttıkça, birey odaklı yumuşak güç modeli büyük ölçüde olumlu ve istikrarı sağlayacak bir etkiye sahip olacaktır.

Güvenliğin tarihsel gelişiminde, siyasi toplulukların birbirleri arasında yaptıkları en eski antlaşma M.Ö 1280 tarihinde Hitit ve Mısır uygarlıkları arasında yapılmıştır. Bölünmüş olan Avrupa'da Kutsal Roma Germen İmparatorluğu himayesinde bulunan krallıklar, egemen aktörün devlet olduğu düzeni Vestfalya Barışı ile oluşturmuşlardır.¹⁴ Uluslararası sistemde, Ortaçağ'ın temelini oluşturan papa ile imparatorlar arasındaki güç mücadelesi Kutsal Roma Germen İmparatorluğu'nun kurulmasıyla ortaya çıkmıştır. Din bu çağda hem iç hem de dış güvenlik konularında egemen olmuştur.¹⁵

Devletlerin ilk ortaya çıktığı Orta Çağ Avrupası'nda güvenlik aslında derin bir güvensizlik ile karakterize idi. Avrupa'da Roma İmparatorluğu'nun MS I. ve II. yüzyıllarda uyguladığı Pax Romana (uzun barış dönemi) sonlandıktan sonra dini yetkililerin hüküm sürdüğü bir düzen hâkim oldu. Güçlü ve zayıf yöneticiler, bölge ve

¹³ Hakan Cavlak, "AB'nin Güvenlik Kimliği.", *Electronic Journal of Social Sciences* 11-42 (2012): 299-302 (Erişim 20 Ağustos 2017). <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70414>.

¹⁴ Sami Sezai Ural, Uluslararası Güvenlik ve Yönetişim, *Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, derleyen., Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Sertif Demir (İstanbul: Beta Yayın, Birinci Baskı, Ocak 2016), 6.

¹⁵ Dedeoğlu, Uluslararası Güvenlik ve Strateji ..., op.cit., 47-48.

nüfus üzerinde kontrolü ele geçirdiler. Bu kaotik durum üzerinde düzen ve kontrolün sağlanabilme yolu olarak Devlet kavramı ortaya çıktı. İlk haliyle devlet, hanedanlığın, dolayısıyla da prensin kişisel mülkiyetindeydi. Bu dünya görüşünde devletin güvenliği, prensin güvenliği ile eş değerde kabul görmekteydi. Prens mülkiyetinde olduğu devleti savunmak ve genişletmek için egemen otoritesine meydan okuyanlara karşı şiddet kullanmakta özgürdü. Böylece güvenlik, yönetilen kişiler için her zaman güvenliğe dönüşmemekte ve aslında onlara büyük bir güvensizlik ortamı oluşturabilmekteydi. Halkın güvenliğinin prensinkinden daha öncelikli olması için, yeni bir siyasi otorite anlayışının gerekliliği ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılın ortalarında İngiltere’de formüle edilen popüler egemenlik kavramı ile siyasi otorite kavramı oluşturularak gücün tek bir kişiye emanet edilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Egemenliğin parlamentoya devredilmesinin gerektiği siyasi otorite görüşünün ortaya atıldığı 1688 – 1689 yılları İngiltere’de Şanlı Devrim olarak tarihe geçmiştir. Bir yüzyıl sonrada, Amerikan ve Fransız devrimcileri kendilerini tam olarak bu terimlerle açıklamışlardır.¹⁶ 17. yüzyılda hanedanlık devlet yönetimi ile iç güvenliğin, uluslararası hukuk ile dış güvenlikten ayrılmasıyla modern güvenlik kavramı gelişmeye başlamıştır. Bu gelişmeyle devletin güvenliği ile vatandaşlarının güvenlikleri arasında doğrudan bir ilişki oluşmuştur. Böylelikle dışarıdan kaynaklanan tehditlere karşı güvenlik, ulus düzeyinde incelenen bir kavram niteliği kazanmıştır.¹⁷

20. yüzyıldan önce dünya devletleri sınırlarını korumak adına bürokratik devlet yönetimlerini Vestfalyan sisteminin hâkim olduğu bir düzen temelinde yürütüyordu. Devleti merkeze alan bu sistemde, kendi sınırları içinde her devlet en yüksek otoriteye sahipti ve diğer devletler bu haklara saygılıydı.¹⁸ 18. yüzyılda yaşanan Fransız İhtilali’nden sonra güvenlik kavramı vatandaşların devletle ilişkilerinde Rechtssicherheit

¹⁶ J. Jackson-Preece, “Security in International Relations”, *London School of Economics and Political Science, University of London* (2011): 23-27. (Erişim 10 Ağustos 2018), <https://london.ac.uk/sites/default/files/uploads/ir3140-security-international-relations-study-guide.pdf>.

¹⁷ Nasih Sarp Ergüven, “Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri, Uluslararası Hukuk Açısından Deniz Güvenliği” (doktora tezi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 09.12.2016).

¹⁸ Ağır, op.cit., 99-100.

(hukuka dayanan güvenlik) sistemi uygulanmaya başlandı.¹⁹ 20.yy öncesi güvenlik ile ilgili kavramsal değişimin nedenleri, 1776 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlığını kazanması, 1789 yılında yaşanan Fransız İhtilali, 1809-1824 yılları arasında Latin Amerika'da yaşanan bağımsızlık savaşları ve 1817-1839 yılları arasında bağımsızlığını kazanan yeni devletlerin Avrupa'da yeni bir uluslararası düzene yol açmasıdır.

Avrupa egemenliğinde yaşanan bu değişimler dünya tarihinde güvenlik kavramının da değişimine zemin hazırlamıştır.²⁰ Küresel sistemi derinden etkileyen keşifler, Rönesans, Reform, Sanayi Devrimi, Fransız İhtilali, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı hep Avrupa merkezli olmuştur.²¹ Güvenlik ile ilgili çalışma alanları, 1940'lı yıllarda ABD'de başlamış ve Amerika merkezli kuruluşların etkisi altında gelişmiştir. Konu, zaman içinde önemini artırarak uluslararası ve üniversite tabanlı bir yapı içerisinde değişik teorilerle biçimlenmiş ve Uluslararası İlişkiler disiplininin bir alt branşı haline gelmiştir.²²

Soğuk Savaş döneminde Uluslararası Güvenlik, II. Dünya Savaşının sona ermesiyle şekillenen iki kutuplu dünya düzeninin olağan bir sonucudur. Bu dönemde, her iki kutupta bulunan ülkeler birbirlerini etkileme politikası sürdürmüş, her iki blok da kendilerinin görüşlerini güçlü ve sağlam tutmak için sürekli bir gayret içerisinde girmiştir. Güvenlik ve savunmalarını kendi kendilerine sağlayamayan ülkeler de bu iki bloktan birisine katılmaktan başka bir yol bulamamışlardır. Böylelikle güvenlik kaygıları, bloklar arası caydırıcılık politikası ile dengelenmiştir. Avrupa'da bulunan ülkeler de bu iki bloktan birisine katılarak güvenliklerini garanti altına almak istemişlerdir. Bu zamanda bölgede güvenliğin iki temel unsuru olarak görülen ABD merkezli NATO -

¹⁹ Hans Gunter Brauch, "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), 25. (Erişim 10 Ağustos 2018), <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Guvenligin-Yeniden-Kavramsallaştirilmesi.pdf>.

²⁰ Ibid., 2-3.

²¹ Ufuk Cerrah, *AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının İnşası, Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, derleyen., Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Sertif Demir (İstanbul: Beta Yayın, Ocak 2016), 613.

²² Sinem Akgül Açıkmeşe, "Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları'nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme" (doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü AB ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı), 11.

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization) ve Sovyetler Birliği Merkezli Varşova Paktı bu süreç içerisinde önemini arttırarak güvenlik dengelerinin belirleyicisi olma özelliklerini güçlendirmişlerdir.²³

Soğuk Savaş döneminde, bölgedeki baskın güvenlik kaygısı dışarıdan gelmektedir. Bu dönemde güvenliğe yönelik başlıca tehdit Doğu-Batı çatışmasıydı. Her iki tarafın en kapsamlı güvenlik endişesi ise diğer tarafın tehdit olarak algılanmasıydı. Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik politikalarının çoğunlukla süper güç rekabetine karşı gücü güvence altına almak ya da caydırıcılık yoluyla onu gayretsizleştirmek üzerine yapılan mücadeleler olduğu görülmektedir.²⁴

Diğer yandan Batı karşıtı güçlerin nükleer çatışma senaryosunu içselleştirerek bu güce sahip olan ülkelerin kontrolsüzleşebileceği ve nükleer bir savaşa girişebileceği endişesine düştükleri görülmektedir. Bölünmüş Almanya ve Sovyet alanına giren ve kendilerine komünist sistem dayatılan Doğu Avrupa ülkelerinde bölünme en yoğun şekilde hissedilmekteydi. Yerleşim, ittifaklar, yabancı birliklerin konuşlandırılması ve eski Avrupa içi ihtilafların bastırılması ile güvenliğe dair bu endişeler giderilmeye çalışılmıştır.²⁵

ABD, SSCB ve İngiltere altı yıl süren II. Dünya Savaşı'nda Alman nazizmi, İtalyan faşizmi ve Japon militarizmine karşı birlikte savaşmışlardır. Bu devletler II. Dünya Savaşı devam ederken hem savaşın eşgüdümünü sağlamak, hem de savaş sonrası uluslararası düzeni şekillendirmek için aralarında bir dizi diplomatik konferanslar düzenlemelerine rağmen, ortak düşmanlarını yenebilecek duruma geldiklerinde ve savaşın sonu görünmeye başladığında aralarında anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası, uluslararası sistemin yapısına ilişkin farklı beklentiler ve istekler, aralarındaki müttefikliği bozarak farklı bir rekabetin başlamasına neden olmuştur.²⁶

²³ Zuhâl Çalık, *Yeni Güvenlik Kavramı*, Uluslararası Güvenlik Kongresi 8-9 Ekim 2013, editor., Hasret Çomak (Kocaeli Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Nisan 2014), 640-644.

²⁴ Barry Buzan ve Ole Waever, *Regions and Powers: The Structure of International Security* (New York: Cambridge University Press, 2003.), 353.

²⁵ Ibid.

²⁶ Cerrah, op. cit., 617, 618.

Soğuk Savaşın bitimiyle oluşan yeni uluslararası sistemde dış politikada söz sahibi olmak isteyen Avrupalı devletler 1992 yılında Maastricht Antlaşmasını imzalayarak AB'yi kurmuşlardır. Maastricht Antlaşması ile Birliğe üye ülkeler ortak bir dış ve güvenlik politikası uygulamaya başlamışlardır. ABD'nin Avrupa ile stratejik bağlarını koruma adına Avrupa'nın kendi dış politikasına yönelik bir askeri güç edinmesini uygun bulmaması, NATO'nun Avrupa'nın güvenliğinde etkinliğinin korunmasını sağlamıştır. Bu durum ABD ile Avrupa arasında Atlantik ötesi ilişkilerin sağlanması bakımından önemli bir gelişmedir.²⁷

Ortak Dış ve Güvenlik Politikasında AB'nin içine düştüğü zor durum Yugoslavya'da yaşanan kriz ve istikrarsızlık durumuyla ortaya çıkmıştır. Bosna'da soykırım yaşanırken bu gelişmelere AB ortak bir çözüm üretememiştir. ABD liderliğinde NATO'nun Bosna ve Kosova müdahaleleri de NATO'nun geleceği ve gerekliliği açısından yapılan olumsuz tartışmaların önünü kapatmıştır. Bu konuda Avrupa'nın Ortak Dış Politika ve Güvenlik ile ilgili yaşadığı olumsuzluk durumu ABD'nin ve NATO'nun Avrupa için önemini bir kez daha ispatlamıştır.²⁸

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla dış politik gelişmeler sürekli değişim gösteren bir yapıya bürünmüştür. Küreselleşmenin etkisiyle yaşanan bu değişim uluslararası ilişkilerde güvenliğin sağlanmasını en temel kaygılardan biri haline getirmiştir.²⁹

Genel olarak Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında uluslararası güvenlik anlayışının bir değerlendirmesi yapıldığında; Soğuk Savaş dönemi, II. Dünya Savaşından sonra Sovyetler Birliği ve ABD'nin çatışma olasılığını göz önünde bulundurarak karşılıklı güç edinme yarışı olarak tanımlanmaktadır. II. Dünya Savaşından sonra oluşan iki kutuplu dünya düzenindeki iki süper gücün sahip oldukları nükleer silahlar birbirleri arasında gerçekleşebilecek sıcak bir çatışmaya karşı caydırıcıdır. İki taraf arasındaki güç yarışının

²⁷ Ibid., 642-644.

²⁸ Ibid., 642-644.

²⁹ Özlem Mehlika Ultan, *Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Yaklaşımları ve Genişletilmiş Güvenlik Kavramları*, Uluslararası Güvenlik Kongresi 8-9 Ekim 2013, editör: Hasret Çomak, Ayşegül Gökçalp Kutlu (Kocaeli: Nisan 2014), 646. (Erişim 10 Mayıs 2016), http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/sengulaydingun/bildiri/sengulaydingun30.03.2015_23.18.20bildiri.pdf.

askeri, ekonomik ve siyasi alanlar başta olmak üzere hayatın her alanında yoğun bir şekilde hissedilmesi ve sürekli rekabet ve çabaların iki taraf arasında sıcak bir çatışmaya dönüşmemesi, dönemin Soğuk Savaş olarak adlandırılmasını sağlamıştır. Soğuk Savaş döneminde güvenlik kavramının iki süper güç arasında yaşanan birbirlerine isteklerini kabul ettirme çabaları ile uyguladıkları stratejiler çerçevesinde geliştiği görülmektedir. Soğuk Savaş döneminde güvenlik anlayışı sadece iki süper gücün güç mücadelesine odaklanarak gelişmekteydi. Soğuk Savaşın sona ermesiyle birlikte göz ardı edilen birçok sorunun çözümü, uluslararası alanda boy göstermiştir. Soğuk Savaş sonrası dönemde devlet ve devlet dışı aktörlerin sayılarındaki artış, güvenlik kavramının alanını genişleterek karmaşık bir hal almasına sebep olmuştur. Soğuk Savaş döneminde kitle imha silahları ve nükleer silahlar, güvenlik ile ilgili kaygıları oluşturan önemli tehdit unsurları olarak görülürken, Soğuk Savaş sonrası dönemde terörizm, çevre sorunları, ekonomik sorunlar, salgın hastalıklar, yasadışı göç, etnik çatışmalar gibi unsurlar güvenliği tehdit eden sorunlar olarak ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1987 yılındaki Silahsızlanma ve Kalkınma Konferansı'nda yaptığı güvenlik tarifine göre tüm milletler için öncelik arz eden durum güvenlidir. Güvenlik hem kalkınma hem de silahsızlanma için önemlidir. Güvenliğin askeri tarafı olmakla birlikte aynı zamanda siyasi, ekonomik, insani ve çevresel yönü de vardır. Günümüzde güvenliğe dayalı tehditlere, sadece askeri olarak karşı koymak tek yol değildir. Olası tehditleri çatışmaya yol açmadan önce kısa sürede çözüme kavuşturabilmek güvenliğin sağlanmasında en doğru alternatiftir.³⁰ 11 Eylül 2001 öncesinde devletlerin güvenliğinin başlıca kriteri olan sınır güvenliğinin önemi, uluslararası terörizmle mücadele ile birlikte ticaret, göç, çevre gibi sınır dışı konuların güvenliğine doğru yönelmiştir. Bu gibi meselelerin güvenlik altına alınabilmesi için uluslararası/bölgelerarası güvenliğin önemi artmıştır.³¹

Liberal bir ekonomik düzen uluslararası güvenliğin korunmasına önemli ve olumlu katkıda bulunmaktadır. Liberal bir ekonomik düzen hâkim olduğunda, devletler birbirleriyle olan ilişkilerinde güç kullanmaya daha az eğilimli olacaktır. Liberal

³⁰ İrfan Kaya Ülger, *AB'de Siyasal Bütünleşme* (İstanbul: Gündoğan Yayınları, Birinci Baskı, 2002), 24-28.

³¹ Buzan & Waeber, op. cit., 464- 467.

ekonomisi olan devletlerde kuvvet kullanımının iki nedenden dolayı azaldığı anlaşılmaktadır. Birincisi, askeri olmayan güvenlik yaklaşımlarının uluslararası alanda karşılıklı ilişkilerin yürütülmesinde daha etkin, güvenilir ve ekonomik bir uygulama haline geldiğidir. İkincisi ise devletlerin liberal ekonomik sistemde birbirlerine bir dizi ilişki üzerinde bağımlı oldukları için, birbirlerine zarar verme korkusunun sorunlarını çözmeye güç kullanmamalarına neden olduğudur. Liberal sistemin devletler arasında uzun yıllar faaliyette bulunması ile bu etkilerin artmasına bağlı olarak refah seviyelerinin yükseldiği görülmektedir.³²

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve küreselleşmenin de etkisiyle sürekli farklılık gösteren uluslararası sistemdeki gelişmeler yeni risklere ve tehditlere sebep olmaktadır. Var olan kuramlar sürekli değişim gösteren sistemi çözümlenmede yetersiz kalmış, bilim insanlarınınca eleştirilmiş ve yeni güvenlik teorileri oluşturulmaya başlanmıştır.³³

Güvenlik teorilerinin ilki olan idealizm, I. Dünya Savaşı sonrasında savaşların önlenmesi ve barışın sağlanması için ortaya çıkmıştır. İdealizmin, tüm dünyayı derinden etkileyen savaşın olumsuzluklarının yaratmış olduğu yıkıcı durumların tekrar yaşanmaması için alınması gerekli görülen önlemlere yönelik geliştiği görülmektedir.³⁴ İdealizm teorisinin temelini atılmasına öncülük eden en önemli isimlerden birisi o dönemde ABD başkanlık görevini yürüten ve Milletler Cemiyeti'nin kurulmasına da ön ayak olan Woodrow Wilson'dır. Ortak bir güvenliğin oluşturulabilmesi için ABD Başkanı Woodrow Wilson önemli bir destekçi olmuştur. Wilson, bu ortak güvenlik algısının sadece Batı merkezli değil, tüm uluslararası sistemi kapsamaya gerektiği görüşünü savunmuştur.³⁵

³² Barry Buzan, *Economic Structure and International Security: The Limits of the Liberal Case*, International Organization, Vol. 38, No. 4 The MIT Press (Autumn, 1984), 598, 603 (Erişim 01 May 2016), <https://doi.org/10.1017/S0020818300026886>.

³³ Ultan, op. cit., 648.

³⁴ Cihan Daban, "Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yönteme Etkisi", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 27 (2017/2): 199-200, 210. (Erişim 15 Mayıs 2017), <http://sbedergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/343/files/27-sayi-yazi11-25072017.pdf>.

³⁵ Ruth Cranston, *The Story of Woodrow Wilson: Twenty-eighth President of the United States, Pioneer of World Democracy* (New York: Simon & Schuster, Press, 1945), 19-27.

İdealistlere göre güvenlik, uluslararası hukuk ve uluslararası örgütlenme sağlanarak oluşturulan barış ortamı ile mümkün olabilmektedir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya çıkan bu hareket, büyük ölçüde Alman filozof Immanuel Kant'ın fikirlerinden etkilenmiştir. Immanuel Kant'a göre, uluslararası yasalar çerçevesinde işlevselliğini sürdüren özgür bir dünya federasyonu ile sürekli barış ortamı sağlanabilirdi.³⁶ Soğuk Savaş döneminde devletler arasındaki temel belirleyici unsur, askeri rekabete dayanmaktaydı. Dolayısıyla güvenlik o dönemde sadece askeri olarak ele alınmaktaydı. Günümüzde ise yeni güvenlik veya insani güvenlik olarak adlandırılan yaklaşım tüm dikkatleri üzerine çeken önemli bir görüş olmuştur. Kısaca ortak güvenlik, devletler arasında oluşturulan ittifaklar ile güvenliğin ulusal ve uluslararası düzeyde sağlanmasıdır.³⁷

Realistler, İdealistlerin bilimsel bir yaklaşım içinde olmadıklarını, dünyanın nasıl olması gerektiğini değil, olduğu gibi anlaşılabilir olarak incelenmesi gerektiğini savunmaktadırlar.³⁸ Edward Hallett Carr, İdealizmin eleştirildiği ve Realizmin temellerinin atıldığı dönemde önemli çalışmalar yapmıştır. Carr, İdealizmi 1939 yılında yayımlanan “Yirmi Yıllık Bunalım: 1919-1939”³⁹ (The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations) başlıklı kitabında sorgulamış ve İdealizmi bir ütopyacılık dönemi olarak eleştirmiştir.⁴⁰ Realizmin, İdealizmin savunduğu fikirleri eleştirerek ortaya çıkmış olduğu ve İdealizmi gerçekleştirilmesi imkansız tasarı veya düşünceleri savunmakla eleştirdiği görülmektedir. Bu imkansız tasarı veya düşüncelerin idealizmin evrensel barış önermesi olduğu anlaşılmaktadır.⁴¹

³⁶ Immanuel Kant, “*Perpetual Peace*” (Minneapolis: Filiquarian Publishing, 2007), 14.

³⁷ Fikret Birdişi, *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik* (Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2014), 15-18.

³⁸ Daban, op. cit., 209.

³⁹ Edward Hallett Carr, *The twenty Years' Crisis 1919-1939 An Introduction to The Study of International Relations* (London: Macmillan & Co. Ltd. 2. Baskı, 1946), 39-40.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Daban, op. cit., 211- 214.

Güvenlik kavramı, devletlerin ilişkilerini organize eden belirleyici unsurların başında gelmektedir. Realist yaklaşıma göre güç unsurlarının artırılması ile bir güvenlik yapılanması oluşturulabilir.⁴² Temelde askeri konulara önem veren ve devlete dayalı güvenlik anlayışını benimseyen realizm, klasik güvenlik yaklaşımına dayanmaktadır. Barışın sağlanmasında uluslararası örgütlerin önemsenmediği bu yaklaşımın eleştirilen yegane tarafı devlet dışı aktörlerin yok sayılarak güç kullanımı dışındaki barışçıl yolların göz ardı edilmesidir.⁴³

Neo-realist yaklaşıma göre uluslararası sistemde herhangi bir hiyerarşinin olmaması, devletlerin davranışlarını kısıtlayan ana nedendir. Üst bir otoritenin bulunmadığı, siyasi olarak aynı düzeyde olan aktörler tarafından şekillenen uluslararası düzende bir devletin meşruiyeti ancak elinde bulundurduğu güçle belirlenebilmektedir.⁴⁴ Hans Joachim Morgenthau'ya göre II. Dünya Savaşı'ndan sonraki konjonktürde güç mücadelesinden ibaret olan uluslararası politika, güce dayalı ulusal çıkarların ön planda olduğu nesnel evrensel kurallara göre yönetilmektedir.⁴⁵ Bu durum, uluslararası sistem içinde tek kutupluluğun uzun süreli olamayacağını göstermektedir. Realizmin eleştirilmesiyle gelişen yaklaşımın önderlerinden Kenneth Waltz'ın düşüncesine göre uluslararası ilişkiler sisteminde tek aktörün sadece devletlerden ibaret olmadığı, uluslararası sistemin birbirleriyle ilişki içinde olan ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi bileşenler ile oluştuğu anlaşılmaktadır.⁴⁶ Neo-realistler'in uluslararası sistem ve yapısal odaklı denge unsurunu önemseyen bir yaklaşımı benimsedikleri görülmektedir. Neo-realistlerin realistlerden farkları güç kavramına olan bakış açıları ile açıklanmaktadır. Güç kavramını realistler gibi bir amaç olarak değil, devleti tehlikelerden koruma ve

⁴² Birdişli, op. cit., 15-18.

⁴³ Osman Şen, Klasik Realizmin Güvenliğe Bakışı ve Kökenleri, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 23-32.

⁴⁴ İbrahim Erdoğan, *Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı*, Gazi Üniversitesi Akademik Bakış, Cilt 6, Sayı 12 (Yaz 2013), 267. (Erişim 15 Mayıs 2016), <http://www.gaziakademikbakis.com/index.php/gab/article/view/194/175>.

⁴⁵ Hans Joachim Morgenthau, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf Inc, 1948), 4.

⁴⁶ Kenneth N. Waltz, Realist Thought and Neorealist Theory, *Journal of International Affairs*, Cilt 44 (Sayı 1, 1990), 33-34. (Erişim 15 Mayıs 2016), <https://www.jstor.org/stable/24357222>.

güvenliğini sağlamaya yönelik bir araç olarak görmektedirler.⁴⁷ Neo-realizm anarşi, güvenlik ve güç ilkelerini ele almaktadır.

Liberalizm, bireylerin refah düzeyinin artmasını, demokratikleşme ve özgürlüklerin genişletilmesi ile doğru orantılı olarak görmektedir. Artan ticari ilişkiler uluslararası işbirliğini artırarak savaş ve çatışmayı önlediği için barış ve refahın sağlanmasında ana etmen olarak kabul edilmektedir. Karşılıklı işbirliği odaklı bir yaklaşımı takip eden Liberalizmin uluslararası ilişkileri sıfır toplamlı bir oyun olarak görmediği, çıkarlar doğrultusunda aktörler arasında gerçekleşecek olan işbirliğinin taraflar arasında kayıp yerine kazanç sağlayacağı fikrindedir.⁴⁸ Liberal görüşün savunucularından Thomas Paine ve Immanuel Kant, bireyin güvenliğine yönelik barış ve işbirliğine dayalı analizleri ile teoriye önemli katkılarda bulunmuşlardır. Paine insan doğasının saldırgan olmadığını, demokratik olmayan ortamların bireyi yolsuzluğa iterek vahşileştirdiğini, 1791 yılına ait “İnsan Hakları”⁴⁹ (Rights of Man) adlı eserinde açıklamaktadır. Paine, demokratik devrimin insanları özgürleştireceğini ve özgür insan aklının dünyayı kısa bir sürede dönüştüreceğini ifade etmektedir.⁵⁰ Öte yandan Kant, insan doğası konusunda daha ihtiyatlı olduğunu ve hem iyi hem de kötünün insanlarda var olduğunu savunmaktadır. Devlet kurumlarının, insanoğlunun iyiliğinin ortaya çıkması için, bireyleri iyi olmaya zorlaması gerektiğini vurgulamaktadır.⁵¹ Paine, Demokrasilerin daha barışçıl olması gerektiğini ve demokratik devletlerin çatışma ile dış güçlerle ilişkilerini sonlandırmak yerine, anlaşmazlıklarını diplomasi yolu ile çözmeye çalışmalarını savunmaktadır.⁵² Kant da uluslararası sürekli barışın sağlanmasını savaş kararının vatandaşlarca alınmasına bağlamaktadır.⁵³ Bu durumda bireylerin, barışa

⁴⁷ Emre Çıtak, Yeni Gerçekçilik ve Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 33-45.

⁴⁸ N. Çalık, op. cit., 28-30.

⁴⁹ Thomas Paine, *Rights of Man* (Baltimore: Penguin Books, 1969), 169-230.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Kant, op. cit., 14.

⁵² Paine, op. cit., 169-230.

⁵³ Kant, op. cit., 14.

yönelik diplomatik kanalları kapayacak ve ulusal istikrarın bozulmasına neden olacak bir güç kullanımını tercih etmeyeceklerini belirtmektedir.⁵⁴ Liberal teori realizmden farklı olarak çatışma yerine işbirliği ve barış konularını önemsemektedir. Önceden devletlerin güvenliğinin başlıca kriteri olan sınır güvenliğinin öneminin ticaret, göç, çevre gibi sınır dışı konuların güvenliğine doğru kaydığı gözlenmektedir. Liberalizm, uluslararası hukuk ve normların tesis edilmesiyle kolektif güvenliğin sağlanabileceği savını benimsemektedir. Bu konuda uluslararası kurumların uluslararası düzeni sağlayacağını belirterek kurumsallaşmaya önem vermektedir.⁵⁵ Askeri gücün realistler kadar önemsenmediği devlet ve güvenlik anlayışında bireyin ön planda tutulduğu bu sistemde, uluslararası ilişkilerin savaş yerine işbirliği ile oluşturulabileceği görüşü hakimdir.⁵⁶ Bu sisteme göre uluslararası ilişkiler disiplininde sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler, uluslararası örgütler gibi devlet dışı unsurların birer uluslararası aktör olarak kabul gördüğü anlaşılmaktadır.

Liberal yaklaşımlar, Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye tarafından geliştirilmiştir. Keohane ve Nye, 1980'lerde uluslararası bağımlılığın simetrik olmadığını ve bu durumu lehine kullanan devletin yeni bir iktidar aygıtına sahip olacağını savunmuştur. Bu bağlamda, Neo-Liberalizmin genel olarak ekonomik politikalara dayalı olduğu görülmektedir. Neo-Liberalizm 1990'lı yılların sonlarına doğru ortaya çıkan ekonomik ve siyasi gelişmeler ışığında üç temel konu üzerinde durmaktadır. Bunlardan ilki malların ve hizmetlerin uluslararası serbest dolaşımı, ikincisi sermayenin serbest dolaşımı, üçüncüsü de yatırımın özgür ve serbest bırakılmasıdır.⁵⁷ Neo-Liberalizm ve Neo-Realizmin uluslararası sistemin anarşik yapısını tanımlamalarında farklılıklar vardır. Ancak her ikisinin de güvenlik için ortak noktasının uluslararası işbirliği olduğu görülmektedir.⁵⁸ Güç kullanımını bir dış politika aracı olmaktan çıkararak, uluslararası

⁵⁴ Fulya Akgül Durakçay, Uluslararası İlişkilerde Liberal Yaklaşımlar ve Güvenlik Anlayışı, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 10-11,13.

⁵⁵ N. Çalık, op. cit., 28-30.

⁵⁶ Durakçay, op. cit., 8-14.

⁵⁷ N. Çalık, op.cit., 30

⁵⁸ Ibid.

ekonomik ilişkileri merkeze alan liberalizmin uluslararası bir anlayışı benimsediği görülmektedir. Teorinin, güvenliğe yönelik tehditler ile mücadelesi, devletler arasında gerçekleştirilecek işbirliği ile mümkün olabilmektedir.⁵⁹

Eleştirel kuram ise güvenliği, bir gücün kontrolünde veya değişmeyen insan doğasının bir eseri olarak değil devletlerin birbirlerini nasıl algıladıkları ile gelişen bir yaklaşım olarak anlatmaktadır. Güvenlik kavramının insanın veya toplumun düşünce ve davranışlarına göre şekillendiğini varsaymanın, onu tek düzelikten çıkarıp değişebilir yaptığı vurgulanmaktadır. Güvenlik sorununun ortaya çıkmasına neden olan toplumsal, kültürel ve ekonomik faktörlerin özgürlükleri kısıtlaması ile oluşan sorunlara karşı güvenlik önlemlerinin alınmasının altı çizilmektedir. Eleştirel yaklaşıma göre özgürlük ve güvenlik, et ile tırnak gibi birbirine bağlı olarak açıklanmaktadır.⁶⁰ Sınıflar arasındaki çatışma ve rekabete dayandırılan güvensizlik ortamının ancak toplumu değiştirerek özgürleştiren ve daha serbest bırakan bir sosyal yapı olan Marksizm teorisi ile düzelebileceğini savunmaktadır. Teori, kapitalist devletlerin çıkarlarına hizmet ettiğini belirttiği Realizm ve Neorealizmin güç ve çıkarları ön plana çıkaran unsurlarını eleştirmektedir.⁶¹

Eleştirel Teoriler'den Kopenhag Ekolü'nün güvenlik yaklaşımının ana unsurunu güvenikleştirme teorisi oluşturmaktadır. Bu teoride, bireyin güvenliğinin devletin sorumluluğunda olduğu söylenir ancak devletin bireyin güvenliğini sağlarken aynı zamanda bireyin güvensizliğine hizmet edebileceğini de vurgular. Kopenhag Ekolü'ne göre küresel güvenlikten bahsedebilmek için devletlerin birden fazla güvenlik bölgesine dahil olması gerekmektedir. Buzan ve Waever'e göre güvenlik ile ilgili politik alanların (ulusal güvenlik, uluslararası güvenlik, küresel güvenlik, kolektif güvenlik, işbirlikçi güvenlik) belirsizliği güvenliğin sistemsel olarak ele alınmasına olanak vermemektedir.⁶²

⁵⁹ Durakçay, op. cit., 14-18.

⁶⁰ Klevis Kolasi, Eleştirel Teori ve Güvenlik Kimin İçin Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 121-140.

⁶¹ Didem Özdemir Albayrak, Marksizm ve Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Eylül 2014), 49-51.

⁶² Kolasi, op. cit., 121-140.

Kopenhag Ekolü'ne göre bu belirsizlik güvenliğin bir bütün olarak incelenmesi ile değil farklı sektörlere ayrılması ile çözülebilir. Farklı sektörlere ayrıştırılmış bölgesel güvenlik yaklaşımında devletler merkeze alınır. Devletler arasında yapılan jeopolitik sınıflandırmayla da küresel güvenlik sağlanır. Sosyal yaşamın daha iyi bir hale getirilmesi için eldeki imkanların belirlenmesine ilişkin tezleri olan Kopenhag Ekolü Kant'tan başlayıp Marx'ın etkisiyle Jürgen Habermas gibi günümüz uygar eleştirel kuramcılarına kadar uzanmaktadır.⁶³

Uluslararası güvenlik yaklaşımlarına değinilen diğer bir Uluslararası İlişkiler teorisi de Feminizm ve güvenlidir. Feminizm'in tanımı Türk Dil Kurumu sözlüğünde eşitlik sağlamak amacıyla toplum içinde kadın hak ve sorumluluklarını arttırarak, erkeğin hak ve sorumlulukları seviyesine çıkarmak için çalışan kadın hareketi olarak belirtilmektedir.⁶⁴ Feministlerin kadın hakları ile ilişkilendirerek yaptıkları eleştiri ulusal ve uluslararası güvenlik ile ilgili konularda erkek egemen bir yapının hakim olmasıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında bu konunun yeniden oluşturulması ile ilgili feminist düşünce akımının mücadelesi verildiği görülmektedir.⁶⁵ Bu mücadele genel olarak uluslararası ilişkilerde aktif olarak görev alan baş aktörlerin erkeklerden oluşmasına odaklanmıştır. Juliette Mitchell, "Kadınlar: En Uzun Devrim"⁶⁶ (Women: The Longest Revolution) adlı kitabında ataerkil toplumlarda kadınların erkek hegemonyası altında hapsedilişinden bahsederek, erkek egemenliğinin kadının hayatının her alanına girdiğini vurgular.⁶⁷ Şüphesiz uzlaşmazlıkların engellenmesi ve yeni uzlaşma ortamlarının yaratılarak sürekli barış ortamının sağlanabilmesi için toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında kadının dış politika ve güvenlik konularının tartışıldığı ve karara bağlandığı her ortamda yerinin olması gerekmektedir.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ "Türk Dil Kurumu Sözlüğü", Erişim 17 Kasım 2018. <http://tdk.gov.tr/>.

⁶⁵ Merve Dilber, Feminizm ve Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 169-188.

⁶⁶ Juliette Mitchell, *Women: The Longest Revolution* (Erişim 17 Kasım 2018), http://platypus1917.org/wp-content/uploads/archive/rgroups/2008-chicago/mitchelljuliet_womenlongestrevolution_nlr40.pdf.

⁶⁷ Ibid.

Güvenlik ile ilgili diğer bir kuramsal yaklaşımda Yeşil teoridir. Yeşil teorinin incelenmesinde güvenlik yaklaşımını diğer teorilerden ayıran başlıca özelliği, devlet veya insan güvenliği yerine çevre merkezli bir güvenlik yaklaşımını ön planda tutuyor olmasıdır. Çevresel güvenlik konularının öncelikle insanların ihtiyaçlarını karşılayan doğal kaynaklara yönelik olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları, ormanların yok olması, çevre kirliliği, küresel ısınma ile oluşan iklim değişiklikleri ve kuraklık, ozon tabakasının delinmesi, doğal kaynakların kötü kullanımından ve israfından doğan kıtlık ve bu dengesizliklerden dolayı oluşan göç ve yaşanan sıkıntılar olarak sıralanabilir.⁶⁸ Çatışmalardan kaçınarak ortaklaşa çevresel ve ekolojik korumanın çevresel güvenlik teorisinde önemli bir yaklaşım olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal İnşacılar da güvenliği sosyal yapıyı oluşturan kültür ve kimlik üzerinden değerlendirmektedir. En çok eleştirildiği nokta olan devletçi yapısı gereği sosyal bir yapı olarak belirttiği devletin toplumdaki bağımsız düşünülmemeyeceğini savunmaktadır. Biz ve onlar olarak kurgulanan uluslararası siyasette açıklamalarını kimlik üzerinden yapmaktadır. Realist bakış açısında olduğu gibi devletin güvenliğini ön plana çıkarmakta, çatışma ile güç kullanımını kültür ve kimlik üzerinden değerlendirerek klasik güvenlik anlayışını yeniden inşa etmeye çalışmaktadır.⁶⁹ Alexander Wendt, sosyal inşacılık yaklaşımında devletin güç ve şiddet kullanma meşruiyetine sahip olması nedeniyle her türden diplomatik ilişkiyi uluslararası ilişkilerde güvenlik olgusunun öznesi olarak görmekte ve devleti temel analiz birimi olarak değerlendirmektedir.⁷⁰

Bir başka teori de Ulusal Savunma ve Uluslararası Güç Dengesinde Uzay Hakimiyetidir. Uzay-Hakimiyet teorisinin, sınırlı karasal iletişim sorunlarının uzaya fırlatılan uydular aracılığıyla dünya üzerindeki her yere Erişimi kolaylaştırması ile geliştirildiği belirtilmektedir. Günümüz anarşik uluslararası sistem içerisinde büyük

⁶⁸ Serhan Ünal, Yeşil Teori ve Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014), 197-204.

⁶⁹ Sami Kiraz, Sosyal İnşacılık Yaklaşımında Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen (İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım Eylül 2014), 114-119.

⁷⁰ Alexander Wendt, The Agent-Structure Problem in International Relations Theory, *International Organization*, Cilt 41, Sayı 3 (Summer 1987), 350. (Erişim 12 Kasım 2018), <https://www.jstor.org/stable/2706749>.

güçler (ABD, Rusya, Çin ve AB) arasında uzayda hakimiyet sağlayarak güç elde etme konusunda bir rekabet olduğu anlaşılmaktadır. Uzayda güçlü olmak, bir devletin uzayı kendi ulusal amaçları için kullanabilme yeteneği ve uzayın kontrolünü sağlayabilmesi ile belirlenmektedir. Uzay alanı günümüzde, madenlere Erişim, askeri ve iletişim teknolojilerinde çok büyük bir öneme sahiptir.⁷¹

Uluslararası aktörlerin önceliğinin sürekli güvenlik olması, Uluslararası İlişkiler bilim dalında güvenlik kavramının her zaman yer almasını sağlamıştır. Uluslararası sistemin karmaşıklığı güvenliğe dayalı sorunların tanımlanması ve çözümlenmesinde birçok değişkenin göz önünde bulundurulması gerekliliğini zorunlu kılmıştır. Tez içerisinde bu değişkenlere detaylı bir şekilde yer verilmiştir. AB'nin değişen güvenlik algılamalarının daha iyi anlaşabilmesi için konuya ilişkin tanımlamalara, tarihine ve teorilerine ait incelemelere giriş bölümünde yer verilmiştir. AB, ulus-üstü yapılanması ile kendine ait güvenlik algılamaları ve tanımlamaları geliştirmiştir. Bu çalışmada, AB'nin yeni stratejik vizyonu bağlamında, dış ve güvenlik politikası analiz edilmiştir. Bu analiz çerçevesinde, AB dış ve güvenlik politikasının dinamiklerinin nasıl bir değişim izlediği? sorusunun cevabı üzerinde durulmuştur. Bu soru dört bölümde cevaplanmaya çalışılmıştır. Birinci bölümde, AB'nin Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının (ODGP) hangi eğilimler etkisinde geliştiği ve bu gelişmelerin ne gibi sonuçlar doğurduğu incelenmiştir. İkinci bölümde AB'nin Dış ve Güvenlik Politikasının Savunma ayağı olan Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası (OGSP) incelenerek, geçmişten bugüne AB'nin savunmaya yönelik yaklaşımının ne yönde değişim gösterdiği anlatılmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde de tüm bu gelişmelerin neticesinde AB'nin güvenlik kavramının merkezine insan ve insani değerleri koyduğu, AB'nin bu alandaki en kapsamlı belgeleri olan ve Konsey tarafından yayınlanan Avrupa Güvenlik Strateji Belgeleri incelenerek gerçekleştirilmiştir. Son bölümde ise, AB'de güvenlik algılamalarının nasıl bir gelişim

⁷¹ Aşkın İnci Sökmen, Uzay Jeopolitiği: Ulusal Savunma ve Güç Dengesinde Avantaj Alanı, *Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, derleyen: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Sertif Demir (İstanbul: Beta Yayın, Birinci Baskı, Ocak 2016): 81-90. Bu konudaki önemli çalışmalar şunlardır: Uzay hakimiyeti alanı ile ilgili Everett Dolman'ın Astropolitik: Uzay Çağında Klasik Jeopolitik (Astropolitik: Classical Geopolitics in the Space Age), Colin Gray'ın Modern Strateji (Modern Strategy), David E. Lupton'un Uzay Savaşı: Bir Uzay Gücü Doktrini (Space Warfare: A Space Power Doctrine), Steven Lambakis'in Dünyanın Kenarında: Amerikan Uzay Gücünün Geleceği (On The Edge of Earth: The Future of American Space Power), John J. Klein'in Yörüngede Corbett: Stratejik Uzay Teorisi için Denizcilik Modeli (Corbett in Orbit: A Maritime Model For Strategic Space Theory).

izlediği bir uygulamayla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda insani güvenlik kavramı ve AB'nin göç politikası bir uygulama olarak tercih edilmiştir.

BÖLÜM I

1. AB ORTAK DIŞ VE GÜVENLİK POLİTİKASI (ODGP)

Avrupa'da barışın, güvenliğin ve özgürlüğün oluşturabilmesi için Avrupa Devletler Birliği'nin kurulması fikrini ilk kez İngiltere Başbakanı Churchill 1946 yılında Zürih Üniversitesinde yaptığı konuşmada dile getirmiştir.⁷²

Jolyon Howorth'un da değindiği gibi II. Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa'da bütünleşme çabaları temel olarak savunma ve güvenlik alanlarında başlatılmak istenmiştir.⁷³ Ancak ekonomik alandaki bütünleşmenin savunma ve güvenlik alanındaki bütünleşmeden daha başarılı olmasından dolayı Avrupa'daki bütünleşme süreci ekonomik alanda başlamıştır. Avrupa Bütünleşme hareketi, II. Dünya Savaşından sonra 1940'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin artan yayılcı politikasıyla oluşturduğu tehdit ile Almanya'nın militarizm yanlısı olan saldırgan tutumunu tekrarlaması ihtimaline karşı İngiltere ve Fransa'nın Batı Avrupa Savunma Grubu oluşturulması fikriyle hayata geçmiştir. Özellikle İngiltere'nin desteklediği bu hareket Sovyetler Birliği ile Almanya'nın askeri ve ekonomik gücüyle mücadele edebilmek için ABD'nin de bu gruba dahil edilmesinin gerekli olduğu düşüncesini doğurmuştur.⁷⁴

Avrupa'da güvenlik ve savunma adına atılan ilk bütünleşme girişimi İngiltere ve Fransa arasında 1947 yılında imzalanan Dunkirk Antlaşması ya da tam adıyla İttifak ve Karşılıklı Yardım Antlaşmasıdır. Almanya'nın militarist politikasıyla tekrar saldırgan bir devlet olarak ortaya çıkmasını önlemek ve Sovyetler Birliği'nin yayılcı politikasına

⁷² Ekrem Yaşar Akçay, Argun Çiğdem ve Akman Elvettin, "AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* C.3, S.4. (2011): 120 (Erişim 15 Mayıs 2017), <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sduvd/article/viewFile/2303/2078>.

⁷³ Jolyon Howorth, *Security and Defence Policy in the European Union* (New York: Palgrave Macmillan, 2007): 33-34

⁷⁴ Ibid.

karşı savunma amaçlı önlem almak için yapılan bu antlaşma Batı Avrupa devletleri arasında oluşturulmaya çalışılan savunma ittifakının temelini oluşturmuştur. Batı Avrupa devletleri arasındaki bütünleşme hareketi, 17 Mart 1948 tarihinde Fransa ve İngiltere'nin Benelüks ülkeleri olarak adlandırılan Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'yı da dahil ettiği Brüksel Antlaşması'nın ya da Füzyon Antlaşması'nın (Birleşme Anlaşması) imzalanmasıyla genişleme göstermiştir. Brüksel Antlaşmasının 4. maddesi gereğince antlaşmayı imzalayan devletlerden herhangi birine askeri müdahale olması durumunda, Birleşmiş Milletler'in (BM) 51. maddesi uyarınca BM Güvenlik Konseyi uluslararası barışın ve güvenliğin korunmasına yönelik gerekli önlemleri alıncaya kadar diğer imzacı devletlerin saldırıya uğrayan imzacı tarafı tüm askeri ve diğer olanaklarıyla savunmayı taahhüt etmektedir.⁷⁵ Brüksel Antlaşması çerçevesinde Batı Birliği'ni oluşturan bu devletler, 1949 yılında ABD ve Kanada'yı Kuzey Atlantik Antlaşması ile bu ittifakın içine dahil etmiştir. Brüksel Antlaşmasının 4. maddesinde olduğu gibi Kuzey Atlantik Antlaşmasının 5. Maddesi de aynı taahhütleri içermektedir. Buna göre, antlaşma devletlerinden herhangi birinin saldırıya uğraması durumunda bu saldırı tüm imzacı ülkelere yapılmış kabul edilerek her bir devletin BM'nin 51. maddesinde belirtilen savunma hakkını kullanabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, antlaşmayı imzalayan devletler Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliğin tesisi için bireysel veya kolektif olarak askeri ve askeri olmayan tüm olanaklarını saldırıya uğrayan devletin savunulması için kullanmayı kabul etmektedir. Kuzey Atlantik Antlaşması, Sovyet destekli Kore savaşından sonra Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'nın savunmasının sağlanabilmesi için örgütsel bir nitelik kazanarak 1950'li yıllarda NATO'ya dönüşmüştür.⁷⁶ NATO, Şubat 1948'deki Prag Darbesi⁷⁷,nin ardından ABD, Kanada ve Avrupa'nın batılı devletlerin güvenliğini artıracak daha güçlü bir ittifakın gerekli olacağını kabul etmesinin ardından Fransa,

⁷⁵ Taylan Özgür Kaya ve Aslıgül Sarıkamış Kaya, "Saint-Malo Sonrası Dönemde AB'nin Uluslararası Kimliği: Bir Sivil Güçten Daha Fazlası Mı?", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 15 Sayı: 29 (2017): 285 -288 (Erişim 15 Ocak 2018), <http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/1710>.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Prag Darbesi hakkında bilgi için bkz. Oral Sander, *Siyasi Tarih 1918-1994*, 4. B., Ankara İmge Kitabevi Yayınları, 1994, 207-208

Benelüks ülkeleri ve Norveç'in de katılımıyla Nisan 1949'da imzalanan Washington Antlaşması ile kurulmuştur.⁷⁸

AB bütünleşme hareketi, Avrupa'da yüzyıllarca sürmüş olan kanlı savaşları sonlandırmak amacıyla oluşmuş bir harekettir. Bu hareket, barışın sağlanabilmesi için Fransa ve Almanya arasında 1951 senesinde Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulması ile başlayarak günümüze kadar gelmiştir.⁷⁹

Kuzey Kore'nin Güney Kore'ye saldırmasının Doğu Almanya'nın da Batı Almanya'ya saldırabileceği endişesi ile Batı Almanya'nın yeniden silahlandırılması gerektiği düşüncesinin ortaya atılması, güvenlik konusunda yeni bir girişimin başlamasına sebep olmuştur. Sovyetler Birliği'nin yayılmacı politikasına karşılık ABD'nin izlediği Çevreleme Politikası'nı Avrupayı'da içine alacak şekilde genişletme isteği, Almanya'nın silahlanmasını desteklemesinde en önemli nedendir. Ancak Charles De Gaulle liderliğindeki Fransa yönetimi, Batı Almanya'nın yeniden saldırgan, militarist bir yapıya bürünerek o dönemde daha çok yeni olan bütünleşme hareketinin gelişimini engelleyeceğini düşünmekteydi. Bu sebeple, Batı Almanya'nın yeniden silahlandırılmasının, NATO bünyesinde değil de Avrupa bünyesinde yapılmasını savunmaktaydı. 24 Ekim 1950 tarihinde dönemin Fransa Başbakanı Rene Pleven Avrupa Savunma Topluluğu (AST) oluşturulması fikrini Fransa Ulusal Meclisi'ne sunmuştur. Fransa'nın Pleven Planı ile oluşturmayı düşündüğü, Avrupa ordusu ile hem Alman militarizminin tekrar canlanmasını engellemek hem de ABD'nin Avrupa içişlerine gereksiz müdahalesini önlemektir. Ancak Fransa, ABD'nin Batı Almanya'nın egemenliği üzerinde baskı kurduğu savından yola çıkarak yeniden silahlandırılmasının NATO çerçevesinde gerçekleştirilmesini istediğinden, Pleven planına karşı çıkmıştır.⁸⁰

Pleven Planı'nda, oluşturulacak olan Avrupa ordusunda Almanya'ya eşit statü verilmesi ile ilgili değişikliklerin yapılmasıyla ABD'ye planın kabul ettirilerek Paris

⁷⁸ Burak Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi* (Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2009), 28-30

⁷⁹ Tarık Söylemiş, *Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Üç Kritik Sınırı: Makedonya, Kongo ve Bosna Hersek*, *Review of International Law and Politics*, Vol. 3, Issue 12 (2007), 39-40. (Erişim 12 Mayıs 2016), <http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/rinlp3&div=72>.

⁸⁰ Kaya ve Sarıkamış Kaya, op. cit., 285 - 288.

Antlaşması ile 1951-1952 tarihinde Fransa, Belçika, İtalya, Batı Almanya, Lüksemburg ve Hollanda tarafından AST'nin kurulmasına karar verilmiştir. Ancak antlaşma onay aşamasında Fransa'nın kurulacak Avrupa ordusu üzerindeki askeri otoritesini kaybedeceği endişesi ile Ağustos 1954'te Fransa Meclisi tarafından oy birliği ile reddedilmiştir. AST'nin feshedilmesinden sonra, Brüksel Antlaşmasıyla oluşturulan Batı Birliği, Paris Antlaşması ile NATO'nun yürüttüğü faaliyetleri destekleyici görevler üstelenmek üzere kurulan Batı Avrupa Birliği'nin (BAB)⁸¹ içine dâhil edilmiştir.⁸²

Sonuç olarak, Avrupalılar askeri güvenlik ile ilgili birlikte daha etkin olabilmenin yollarını aramışlardır. Ancak her zaman ABD ile ortaklık kurmuşlardır. BAB da NATO'ya bir alternatif olarak kabul görmemiştir. BAB, NATO'nun öncü rolünü ön plana çıkarıcı NATO içerisinde bir Avrupa devletleri grubu olarak hareket etmiştir. Soğuk Savaş dönemi ile etkinlik kazanan örgüt, Soğuk Savaş dönemi sonrası dış politikadaki değişimden etkilenmiştir. Ekonomik bütünleşme ile birlikte gelişen yayılma (spill over)⁸³ politikası da Avrupa ülkelerinin dış politikalarını biri birine daha yakınlaştırma imkânı vermiştir.⁸⁴

⁸¹ 1992 yılında BAB bakanlar kurulu toplantısında tanımlanan “Petersberg Görevleri” ile BAB'ın AB'nin savunma ayağını oluşturacak şekilde, barışın yeniden tesisi ve barışı koruma, insani yardım ve kurtarma, kriz yönetimi görevlerini yürütmekten sorumlu olacağı belirtilmiştir. 1996 Berlin Zirvesinde, BAB'ın yürüteceği askeri operasyonlarda NATO olanaklarının kullanılması Berlin Plus anlaşmasıyla kararlaştırılmıştır. NATO'nun Avrupa ayağının güçlendirilmesinin desteklenmesi çerçevesinde, BAB'ın Atlantik İttifakı'nın Avrupa ayağını temsil ettiği ortaya koyulmuştur. Detaylar için Bkz: Tangör, Burak. *AB'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP* (Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2010), 33-54.

⁸² Kaya ve Sarıkamış Kaya, op. cit., 285 -288.

⁸³ “Yayılma etkisi” ile ilgili bilgi için bkz. Çınar Özen, “Neo-functionalism and the Change in the Dynamics of Turkey-EU Relations”, *Perceptions Journal of International Affairs, September - Volume III - Number 3* (November 1998), 34- 40. (Erişim 15 Kasım 2017), <http://sam.gov.tr/tr/wp-content/uploads/2012/01/+%E7INAR-+%FBZEN.pdf>.

⁸⁴ Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi*, op.cit., 53-54.

1.1 Avrupa Topluluğu'nun Ortak Dış, Güvenlik ve Savunma Politikası Oluşturma Girişimleri

1959 yılında Fransa'nın girişimiyle uluslararası sorunları görüşmek üzere üye devletlerin dışişleri bakanları 3 ayda bir fiili toplantılarda görüşmeye başlamıştır. 1961 yılında da Roma Antlaşması çerçevesinde altı üye devletin dış ve güvenlik politikalarını ortak kılmayı hedefleyen Fouchet Planı oluşturulmuştur. Bu planla Fransa'nın ABD liderliğine karşı daha güçlü bir Avrupa Savunma kimliği oluşturmak istemesi, Fouchet Planı'nın AT'nin küçük ülkelerince veto edilmesine neden olmuştur. Bu planını gerçekleştiremeyen De Gaulle, 1963 yılında Almanya ile Elysee Antlaşmasını imzalayarak dış politika ve savunma konusunda yaşanacak sorunlarda birbirlerine danışma mekanizması kurmuştur. Ancak Alman Meclisi çoğunluğunun NATO ile ilişkilerin bozulmasını istememesi nedeniyle ikinci konuma itilmiş ve 1965 yılında yaşanan boş sandalye kriziyle⁸⁵ işlerliğini yitirmiştir. Fouchet Planı ve Elysee Antlaşmasının işlevini yitirmesi Fransa'yı pes ettirmemiştir. Fransa nükleer silahlanmanın Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) bünyesinde karara bağlanabilmesini sağlamıştır.⁸⁶

Dış politika konularında işbirliği yoluyla ilerleme kaydedilmesini isteyen Altılılar'ın Dışişleri Bakanları tarafından Lüksemburg'da 27 Ekim 1970'de Davignon Raporu kabul edilmiştir.⁸⁷ Lüksemburg Raporu olarak da bilinen Davignon Raporu uluslararası konulardaki yasal kısıtlamaların ötesinde görüşmeleri başlatmasıyla üye ülkelere Topluluk boyutu kazandırmıştır. Bu Rapor aynı zamanda dış politika alanında

⁸⁵ Boş Sandalye Krizi: Fransa, ortak tarım politikalarının finansmanı ile ilgili alınan kararlar ile bu kararların nitelikli oy çoğunluğuna göre alınmasına karşı çıkmaktaydı. Fransa, karşı olduğu tüm bu olayları boykot etmek amacıyla 1965 yılının temmuz ayından başlamak üzere 7 ay süre ile Konsey'deki temsilcisini geri çekti. Böylelikle Boş Sandalye Krizi olarak literatüre geçen tarihi olay yaşandı. Kriz, Konsey içerisindeki tüm kararların ortaklaşa alınmasını 1966 yılında getiren Lüksemburg Uzlaşması ile son buldu. Bkz: Haluk Özdemir, *Avrupa Mantığı* (İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yayınevi, 2. Baskı, 2012), 210-212.

⁸⁶ Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi*, op. cit., 54-58.

⁸⁷ "Bulletin of the European Communities November 1970", no 11. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. "Davignon Report" (Luxembourg, 27 October 1970): 1-5. Erişim 15 Mayıs, 2017, http://www.cvce.eu/obj/davignon_report_luxembourg_27_october_1970-en-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html.

üye devletler arasında siyasi işbirliği forumunun da temellerinin atılmasını sağlamıştır.⁸⁸ Avrupa Topluluğu, 1970’li yıllarda politik konuları daha uyumlu bir şekilde yönetebilmek için, dış politika konularının da tartışılması gerektiği fikriyle, Avrupa Siyasi İşbirliği’ni (ASİ) geliştirmiştir.⁸⁹

19-21 Ekim 1972’de Paris’te düzenlenen Zirvede, Avrupa’yı uluslararası sahnede tutarlı kılmak için siyasi işbirliğini geliştirecek kararlar alınmıştır. Bu kararlar doğrultusunda, Dışişleri Bakanları ASİ’nin çalışma biçiminin iyileştirilmesine yönelik bir rapor hazırlama kararı almıştır. Kopenhag Raporu, 1972 yılı sonunda oluşturulan ve 23 Temmuz 1973’te Danimarka’da toplanan Hükümet Başkanları tarafından kabul edilen ilk rapordur. Bu Raporla Dışişleri Bakanları arasındaki görüş alışverişi ilkesi güçlendirilerek Avrupa Parlamentosunun uluslararası ilişkiler konularında bilgilendirilmesi ve bilgi akışının kolaylaştırılması sağlanmıştır.⁹⁰ Güvenlik konularını ilk kez ASİ kapsamına almayı sağlayan Londra Raporu da 1981 yılında dışişleri bakanları tarafından imzalanarak onaylanmıştır.⁹¹

Genscher-Colombo Planı, Fransa ve dönemin Almanya Federal Cumhuriyeti tarafından, Avrupa Parlamentosu’na 1981 yılında sunulmuştur. Genel hatlarıyla bakıldığında Plan, AB’ye doğru ilerleme konusunda Avrupa Toplulukları’nın daha aktif hale getirilmesini, politik işbirliğinin artırılmasını, üye devletler arasında ortak Avrupa Dış Politikası’nın geliştirilmesini, ekonomik işbirliği alanlarının genişletilmesini ve güvenlik ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmasını ve Avrupa Parlamentosu’nun güçlendirilmesini öngörmekteydi. Temel politik amacı Avrupa’nın birleşmesi olan bu plan, üye devletlerden yeteri kadar destek alamadığından işlerlik kazanamamıştır.⁹²

⁸⁸ “*Historical events in the European integration process (1945–2014)*”, The Publication of the CVCE’s integration into the University of Luxembourg, Erişim 15 Mart 2018, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff>.

⁸⁹ Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Gelişimi*, op. cit., 54-58.

⁹⁰ Historical events in the European integration process..., op. cit.

⁹¹ Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası’nın Gelişimi*, op. cit., 61.

⁹² Ibid., 61-63.

Ancak bu plan, 1983 Stuttgart Deklarasyonuna yansımaları ile dolaylı olarak 1986 Tek Avrupa Senedine götürülmüştür.⁹³

AB üye devletlerinin, güvenlik ve savunma konusunda özellikle askeri operasyonlar ve kaynak yaratma konusunda ortak hareket edememeleri, birlikte hareket edildiğinde de yeterli kaynak bulunamaması, özellikle askeri operasyonlar söz konusu olduğunda karşılaşılan bir sorun olmuştur. Örneğin, Libya krizinde ortak müşterekte buluşulamamasından dolayı NATO'nun operasyon yapmak zorunda kalmış olması ve Çad Operasyonunda da yeterli sayıda helikopter bulunamaması, muharebe gruplarının kullanılmamasının bir nedenidir. Uluslararası politikada yumuşak gücünü kullanmayı tercih eden AB'nin bazı acil durumlarda askeri gücünü kullanamadığı için çözüm üretememesi, Avrupa'yı güç durumda bırakmıştır. Avrupa bu güç durumdan kurtulmak için 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanarak, Kasım 1993'te yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması ile AT'yi AB çatısı altına almıştır. Maastricht Antlaşması ile AB kurulmuş ve üç temel direk üzerinde hukuksal yapısı düzenlenmiştir. Bu üç temel direktten birisi de Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikası'dır. (ODGP).

1.1.1. Avrupa Siyasi İşbirliği

AB'nin dış politika sistemi savaşıklık veya barışçılık bağlamında çok belirgin değildir. Çünkü AB üye ülkeleri, Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası çerçevesinde belli hedefleri takip etmeyi taahhüt etmelerine rağmen, aynı zamanda kendi ulusal dış politikalarını yürütmeye devam etmektedirler.⁹⁴

AT, politik konuların daha uyumlu olabilmesi için, dış politika konularını da tartışmaya açan ASİ'yi 1970'li yıllarda yürürlüğe koymuştur.⁹⁵

ASİ çerçevesinde dış politika ile ilgili konular Avrupa Parlamentosu'na düzenli olarak bildirilmekte ve Avrupa Parlamentosu bu bildirimler ışığında kararlarını

⁹³ "Hans-Dietrich Genscher (1927-)", euro-know.org, Erişim 15 Mayıs 2016, <http://www.euro-know.org/europages/dictionary/g.html>.

⁹⁴ Stefan Lehne, *EU – Actor or Toolbox? How Member States Perceive the EU's Foreign Policy* (London: European Commission, The Foreign Policy Centre, Europe in the World: Can EU foreign policy make an impact? 2013), 16. (Erişim 12 Mayıs 2016), https://carnegieendowment.org/files/FPC_StefanLehne.pdf.

⁹⁵ Tangör, AB Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi, op. cit., 54-56.

almaktadır. Bu durum Parlamento'ya ulusal parlamentoların üstünde ulus üstü bir özellik kazandırmaktadır.⁹⁶

Üye devletler, AB'nin dış politikasını, kendi ulusal dış politikasının amaçları için kullanılacak bir dizi araç olarak görebilir veya kendilerini, AB'nin kendi başına bir uluslararası aktör olarak kurucu bir parçası olarak algılayabilirler. Genel olarak AB üye ülkelerinin yaklaşımları her iki tutumun bir karışımını kapsayacak şekildedir. Stefan Lehne'nin belirttiği gibi Üye ülkeler, ulusal dış politika öncelikli meseleleri söz konusu olduğunda, AB'yi bir araç kutusu olarak görmektedirler.⁹⁷ Bugün artık o kadar belirgin değilse de Fransa'nın uzun yıllar boyunca AB'nin dış politika mekanizmalarını Batı Afrika'daki kendi politikalarına yardımcı olmak ve pekiştirmek için kullandığı, bu durumu desteklemesi açısından örnek gösterilebilir. Bu gibi durumlarda üye ülkelerin AB'yi diplomatik bir güç olarak kullandığı anlaşılmaktadır.⁹⁸

Üye devletlerin tutumlarında önemli farklılıklar vardır. Ulusal politikasına öncelik tanıyan ve AB'yi, ulusal dış politika hedeflerini takip etmek için kullanılabilecek birkaç uluslararası forumdan biri olarak görme eğiliminde olan Birleşik Krallık gibi üye devletlerin yanı sıra kendine özgü ulusal dış politika hedeflerine sahip olan ve kendisini daha büyük bir dış politika kimliğinin kurucusu olarak gören Lüksemburg gibi üye devletler de vardır. Avrupa'yı Belçika ya da İtalya gibi federalist olarak gören devletler, Avrupa entegrasyonu yönünde tutum belirlerken, Birleşik Krallık ve Danimarka gibi egemenlik kavramına önem veren ülkeler de AB'nin stratejik bir dış politika aktörü olması yönünde bir tutum sergilemektedirler. Finlandiya ve Polonya gibi dış tehditlere açık bir coğrafi konumda bulunan devletlerin de, AB dışişleri ve güvenlik politikasının başarısı yönünde politika belirlediği görülmektedir. Dış politika gelenekleri; belirli çıkarlar ve dış güçlerle olan ilişkiler bağlamında bir devletin konumunu belirlemede önemli bir rol oynamaktadır.⁹⁹ Bu durum bize, bir ülkenin Avrupa entegrasyonu

⁹⁶ Emin Tatoğlu, "AB'nin Tarihsel Gelişimi (1951- 1995)", T.C. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara (2006), 22-29.

⁹⁷ Lehne, op. cit.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid., 17.

konusundaki genel tutumu ile Avrupa dış politikasıyla özdeşleşmeye hazır olma durumu arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Avrupa'daki tüm savunma teçhizatının yaklaşık % 80'i ulusal olarak satın alınmaktadır. Bu durumun Avrupa'daki ulusal savunma açığı kavramını ortaya çıkardığı görülmektedir. Avrupadaki askeri açıkları ilgili olarak, daha fazla bütünleşme ve ulusal savunma politikalarının Avrupa entegrasyonuna her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyacağı anlaşılmaktadır. Askeri müdahalelere karar vermek için tüm üye ülkelerin veto hakkından mahrum bırakılmasının, karar verme sürecini hızlandıracağı ve AB askeri müdahalelerinin etkinliğini artıracığı anlaşılmaktadır. Basitçe belirtmek gerekirse, etkili çözüm, ulusal kuruluşların yetkilerini ulusüstü kurumlara devretmesi ve silahlanmanın bireysel olarak değil birlik tarafından gerçekleştirilmesidir. Avrupa'nın uluslararası güvenlik meselelerini etkin bir şekilde çözümlenebilmesi ancak çok taraflı girişimler vasıtasıyla gerçekleşebilecektir. Avrupalılar, uluslararası güvenlik meseleleri üzerinde gerçek bir nüfuz sağlamak istiyorlarsa, bunu hep birlikte yapmalıdırlar.¹⁰⁰

AB, gelişmekte olan dünyaya hem insani yardım hem de kalkınma için önemli bir bağışçısıdır. Kalkınma politikası, dış politika, güvenlik politikası ve ticaret politikası arasındaki bağlantılar açıkça belirtilmiş olmasına rağmen, bu politikaların yönleri AB yapısının farklı alanlarında, farklı yeterlilikler ve Komisyon içinde sorumlu Genel Müdürlükler tarafından belirlenmektedir. Lizbon Antlaşması'nın AB'nin Kalkınma Politikası'na getirdiği reformların özellikle Avrupa Dış Eylem Servisi'nin oluşturulmasında kilit bir unsur olduğu anlaşılmaktadır.¹⁰¹

Kalkınma ve işbirliği politikası, genel olarak Avrupa Topluluğu Antlaşması'nın maddelerinde belirtilmiştir. Bu maddeler, yoksulluğun azaltılmasına odaklanan AB kalkınma politikasının temelini oluşturmaktadır. Maddelerin ayrıca, üye ülkelerin kendi yardım politikalarını koordine etmeyi ve amaçladıkları kalkınma politikalarının

¹⁰⁰ Anand Menon, *Europe's Defence Deficit*, "Europe in the World: Can EU foreign policy make an impact?" ed. Adam Hug, frw by Rt Hon Douglas, Alexander MP, 4-56 The Foreign Policy Centre (2013), 23- 24, Erişim 15 Mayıs 2016, <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2013/02/1535.pdf>.

¹⁰¹ Simon Lightfoot and Balazs Szent-Ivanyi, *The Lisbon Treaty, the External Action Service and Development Policy: helping the EU make an impact* (London: The Foreign Policy Centre, Europe in the World: Can EU foreign policy make an impact?, 2013), 26. (Erişim 12 Mayıs 2016), https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/229471/1535.pdf.

amaçlarıyla tutarlı olması gereken diğer alanlardaki politikalarla ilgili bazı temel kavramları da içerdği görülmektedir.¹⁰²

AB'nin başarısı ile üye devletlerin AB ile bir aktör olarak hareket etme isteklerinin doğru orantılı olduğu görülmektedir. 1970'lerin başındaki zayıf başlangıçlardan itibaren, AB dış politika ve güvenlik politikasının uzun bir yol katettiği, kuruluşlarının büyüdüğü, kapsamının genişletildiği ve faaliyetlerinin düzeyinin artmaya devam ettiği söylenebilir. Buna paralel olarak, üye devletlerin AB ile bir aktör olarak hareket etme isteklerinin arttığı görülmektedir. Ancak üye devletlerin 2002 Irak savaşındaki bölünmelerinin, euro krizi gibi yaşanan gelişmelerin, AB'nin geleceğine olan güveni zayıflattığı, aynı zamanda üye ülkelerin arasında gerginlik yarattığı ve dayanışma duygularını erittiği görülmektedir. Bu durum üye devletlerin politikalarını ulusal yöne doğru çekmelerine sebep olmaktadır. Ancak bu tür sorunlar çözüme kavuşturulduğunda, olumsuzlukların tersine çevirilebildiği görülmektedir. Bu durum bize AB dış politikasının kırılgan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dış politika ve güvenlik politikası ile Komisyon tarafından kontrol edilen güçlü araçların daha etkin bir şekilde bir araya getirilerek küreselleşmenin zorluklarına uyum sağlanabilirse AB dış politikasının kırılgan yapısını daha güçlü bir hale getirilebileceği anlaşılmaktadır. Küreselleşme ile birlikte karşılıklı bağlılığın artması sonucunda, uzak bölgelerdeki gelişmelerin bile Avrupa menfaatleri üzerinde şimdiye dek görülmemiş derecede önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Mesela Karayipler'deki insani bir felaketin, Güney Afrika'daki bir askeri darbenin, Çin Denizi'ndeki gerginliklerin genellikle Lizbon, Dublin, Berlin veya Helsinki için benzer sonuçlar doğurabildiği anlaşılmaktadır.¹⁰³

Küreselleşmenin önemli bir sonucu olarak, üye devletlerin bugün ortaya çıkan uluslararası sorunlar karşısında zorlandığı anlaşılmaktadır. Sadece istisnai durumlarda, bir Avrupa devletinin, kendi başına, durumu olumlu bir şekilde etkileyebildiği görülmektedir. AB dış politikası, ancak Avrupa'nın çabalarını bir araya getirerek, kaynaklarını ortak bir havuzda birleştirerek ve birlikte hareket edebilmek için güçlü ortak

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Lehne, op. cit., 18.

kurumları yetkilendirerek, AB faaliyetlerinin en zayıf halkasından güçlü entegrasyon kuvvetine dönüşebilecektir.¹⁰⁴

1.1.2. Avrupa Tek Senedi

Orjinal adı Single European Act olan Avrupa Tek Senedi, adında ‘Antlaşma’ sözcüğü geçmeyen bir antlaşma olarak belirtilmektedir. Avrupa Tek Senedinin bu şekilde adlandırılması, Avrupa Topluluklarını oluşturan antlaşmalara değişim getiren kararlar ile dış politikada üye devletler arasında işbirliğini öngören kararları (ASİ/ European Political Cooperation) tek bir belgede toplamış olmasına bağlanmaktadır. 17 Şubat 1986’da Lüksemburg’da, 28 Şubat 1986’da da Lahey’de imzalanarak 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girmiş olan bu antlaşma, Kurucu Antlaşmalara değişiklikler getiren ilk önemli antlaşmadır. Ancak bu antlaşmanın AB antlaşması gibi hareket sahasını ortak bir nosyonda ayarlayamadığı görülmektedir.¹⁰⁵

Avrupa bütünleşmesini sürekli ve kalıcı kılmak için 1981 yılından beri Almanya ve İtalya’nın Genscher/Colombo İnsiyatifi olarak da bilinen ASİ’yi canlandırma çalışmaları, Avrupa Senedi’ni gündeme getiren girişim olarak gösterilebilir. Canlandırma çalışmalarının olumlu sonuç vermesiyle 1983 yılında Stuttgart Deklarasyonu ile AT üyesi ülkelerin, kültür, dış politika, iktisat ve para politikalarına ilişkin yönetmeliklerinin uyumlu hale getirilmesi ve güvenlik alanında daha sıkı işbirliğinde bulunulması ile ilgili mutabakata varılmıştır.¹⁰⁶

Avrupa Tek Senedi ile Avrupa Parlamentosuna, Komisyonun yasama tekliflerini işbirliği prosedürü çerçevesinde ikinci kez değerlendirerek yasama sürecini daha yakından etkileme fırsatı verilmiştir. Daha önce oybirliğine bağlı, Ortak Gümrük

¹⁰⁴ Ibid., 19.

¹⁰⁵ Sahir Özdemir, “Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu, Avrupa Toplulukları, AB, Roma Antlaşması, Avrupa Tek Senedi, AB Antlaşması, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması (Kavramlara İlişkin Açıklayıcı Not)”, *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü* (Haziran 2001): 2-3 (Erişim 10 Mayıs 2016), www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/2967/kavram.pdf.

¹⁰⁶ Tatoğlu, op. cit., 22-29.

Tarifesi'ndeki değişiklikler, hizmetler, sermayenin serbest dolaşımı ve ortak ulaştırma politikalarına ilişkin kararların nitelikli oy çoğunluğu ile alınması da Avrupa Tek Senedi ile kararlaştırılmıştır. Üye ülkeler arasında dış politikada işbirliği yapılmasına da Tek Senet ile karar verilmiştir.¹⁰⁷

Dış politika konusunda Avrupa işbirliğinin sağlanması ile ilgili olarak Avrupa Tek Senedi'nin Roma Antlaşması'na getirdiğı düzenlemeler kapsamında üye ülkelerin dış politika oluşturulması ve uygulanmasında birlikte hareket etmelerinin teşvik edilmesine madde 30/1'de değinilmektedir. Ayrıca Avrupa Tek Senedi'nin topluluk üyeleri arasında siyasi işbirliğinin sağlanabilmesi için bir Başkanlık yarattığı, Konsey'in liderliğini üstlenen ülkenin Başkanlık görevini de yerine getirmesinin benimsendiğı görülmektedir. Dış politika ile ilgili olarak 3 üye ülkenin talep etmesi ile Siyasi Komitenin gerektiğinde bakanların, 48 saat içinde toplanması kararlaştırılmıştır. Avrupa Parlamentosu'nun da dış politika alanında Avrupa işbirliğine katılması, Avrupa Tek Senedi'nin 30'uncu maddesinin 4'üncü fıkrası ile düzenlenmiştir.

1.1.3. Maastricht Antlaşması

1992 yılında imzalanarak 1993 yılında uygulanmaya başlanan Maastricht Antlaşması, Avrupa bütünleşme süreci içerisinde en önemli değişiklikleri getiren antlaşma olarak gösterilmektedir. Bu antlaşmanın en önemli etkisi AB'yi oluşturan sütun yapısıdır. Birliğin dış politikasını şekillendiren bu sütun yapısı ile sığınma politikaları, göç, ile yargı ve polis teşkilatlarının işbirliği içinde birlikte hareket edilebilmelerinin temelleri atılmıştır.¹⁰⁸

AB'nin siyasallaşmasının başladığı Maastricht Antlaşması ile siyasal birlik adına politikalar üreten AB, uluslararası arenada söz sahibi olabilmek için ODGP oluşturmuştur. Maastricht Antlaşması, entegrasyon ve gelişme için gerekli olan alt yapıyı hazırlayabilmek ve üyeler arasındaki işbirliğini sağlamak amacıyla yapılmıştır.

¹⁰⁷ “*AB Tarihiçe*”, İKV - İktisadi Kalkınma Vakfı (Erişim 16 Haziran 2019), https://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=28.

¹⁰⁸ “*AB'ye Genel Bakış*”, T.C. AB Bakanlığı. No: 02. Ankara (Erişim 20 Ocak 2018), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/02_rehber.pdf, s. 23-26.

Maastricht Antlaşmasının temel politikalarının, Birliğin kurumlarında yeniden düzenleme, toplumsal politikalarda uyum ve işbirliği, Ortak Dış Politika ve Ortak Güvenlik Politikası, Avrupa vatandaşlığı, ekonomik birlik, adalet ve içişlerinde işbirliği, çevre, sanayii, sağlık ve enerji, gibi konularda işbirliğinin geliştirilmesi ve Yetki İkamesi (Subsidiarite)¹⁰⁹ olduğu görülmektedir. 3 ana dalda yenilik içeren Maastricht Antlaşması'na ya da bilinen diğer adıyla AB Antlaşması'na 3 Sütun ya da 3 Ayak Politikası'da denmektedir. Birinci sütun ile topluluğun ekonomik ve parasal birliğine, ikinci sütun ile Ortak bir Dış ve Güvenlik Politikasına, üçüncü sütun ile de adalet ve içişleri alanında işbirliğine doğru yeni bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.¹¹⁰

1980'lerin başlarında federalist düşüncenin savunucularından İtalyan politikacı Altiero Spinelli tarafından taslağı ve planlaması yapılan Maastricht Antlaşması AB'nin bütünleşme sürecindeki en önemli köşe taşlarından birisidir.¹¹¹ AB'yi oluşturan üç ana sütundan ikincisi olarak belirlenen Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının, bundan önce ASİ bünyesinde yapılan dış politika alanındaki işbirliği çalışmalarını üstlendiği görülmektedir. Bu durum bize Maastricht Antlaşması ile Birliğin dış politika ve güvenliğini ilgilendiren tüm konuların, ileride ortak bir savunma gücüne dönüşebilecek ODGP kapsamına alındığını göstermiştir.¹¹²

1980'li yıllarda başlatılan kurumsal ve siyasal çalışmalar, Avrupa Toplulukları'nın bütünleştirilmesine yönelik girişimlerin başlangıç noktası olarak gösterilmektedir. Hemen ardından 1990 tarihinde Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesi ile Sovyet himayesinden ayrılan Avrupa Ülkeleri, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılması, Avrupa'nın siyasal yapısını derinden etkilemiştir. Dış politikada o dönemlerde yaşanan olaylar karşısında üye ülkelerin daha etkin bütünleşmesinde Avrupa Tek

¹⁰⁹ *Yetki İkamesi (Subsidiarite)*: Maastricht Antlaşması ile oluşturulmuş bir ilkedir. Bu ilkeye göre yetki, ya da sorumluluğun verilecek hizmet ile ilgili en yakın birime ait olmasıdır. Kısaca bir hizmetin ilgili en yerel birim tarafından verilmesidir. Bkz. "AB Kavramları Sözlüğü", İKV - İktisadi Kalkınma Vakfı (Erişim 16 Haziran 2019), https://oldweb.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=%DD&anahtar=&sayfa=&id=1239#kancasosluk1239.

¹¹⁰ Ekrem Yaşar Akçay, op. cit., 123,124.

¹¹¹ Gökhan Akşemsettinoglu, "Avrupa Bütünleşme Projesinin ve Genişleme Sürecinin Değişen Dinamikleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* Cilt: 10, No:1 (Yıl: 2011): 4 (Erişim 15 Ocak 2017), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1583/17163.pdf>.

¹¹² Kaya ve Sarıkamış Kaya, op. cit., 288, 289.

Senedi'nin yetersiz kalması neden olarak belirtilmektedir. Maastricht Antlaşması'nda Avrupa Tek Senedi ile kabul edilen dış politika alanındaki hükümlerin ortadan kaldırılarak yerine ODG'ye ilişkin hükümlerin kabul edildiği görülmektedir. Dış Politika ve Güvenlik alanında ortak bir politikanın uygulanma amacı, AB'nin uluslararası alanda kendi kimliği ile anılmasının sağlanmasıdır.¹¹³

Maastricht Antlaşması'nın dış politika ve güvenlik ile ilgili getirdiği yenilik, üye devletler arasında ODGP üzerinde işbirliğinin gerçekleştirilmesidir. Bu politika ile AB kendi savunmasını sağlamada, Batı AB'nin güçlendirilmesi yönünde karar alırken, dış politikasını da NATO ile birlikte yürütmeyi prensip edinmiştir.¹¹⁴ Sonuç olarak Maastricht Antlaşması ile Topluluğun demokratikleşmesinin arttığı ve hareket alanının genişlediği anlaşılmaktadır.

Dış politika ve güvenlik ile ilgili diğer önemli bir antlaşmada 1997'de imzalanarak 1999'da yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşmasıdır. Bu antlaşma, Maastricht Antlaşması ile oluşturulan ODGP'yi gözden geçirerek yeniden düzenlemiştir. Amsterdam Antlaşması, ODGP'yi etkinleştirerek Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ile AB'ye uluslararası ilişkilerdeki rolünü arttırma olanağı tanımıştır.¹¹⁵

Fransa'nın Nice kentinde 7-9 Aralık 2000 tarihleri arasında bir araya gelen AB Konseyi, güvenlik ve savunma alanında faaliyette bulunmak üzere siyasal ve stratejik komite, Askeri Komite ve AB Genelkurmayı'nın oluşturulmasına karar vermiştir. Zirvede aynı zamanda AB'nin güvenlik ve savunma politikasının bir an önce operasyonel kabiliyet kazanabilmesi için BAB'ın operasyonel faaliyetlerinin AB içine dahil edilmesine karar verilmiştir.¹¹⁶

AB'ye üye ülke sayısının genişleme süreci ile birlikte artış göstermesi kurumsal yapının ve karar alma mekanizmalarının yeniden yapılandırılmasını gerekli kılmıştır. Yapılandırma ile ilgili Anayasal Antlaşma üzerinde uzlaşmaya varılmış olunmasına

¹¹³ Tatoğlu, op. cit., 30-42.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Tangör, *AB Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi*, op.cit., 106-112.

¹¹⁶ Ibid., 134.

rağmen Fransa ve Hollanda'nın referandumla Anayasal Antlaşmayı kabul etmemesi ile yapılandırma hayata geçirilememiştir. Ancak değerlendirme sürecinde Anayasal Antlaşmasının belirli bölümlerinde düzenlemeye gidilerek Reform yani Lizbon Antlaşması olarak değiştirilen bir metin üzerinde uzlaşmaya varılmıştır.¹¹⁷ AB giderek küresel bir aktör olma yolunda kendini ispatlamış ve bu rol Lizbon Antlaşması ile geliştirilmiştir.

1.1.4. Lizbon Antlaşması ile Güçlenen AB Dış Politikası

Küresel düzen, Soğuk Savaş sonrası tek kutupluluktan çok kutupluluğa doğru hızla değişim göstermektedir. Güçlü aktörler, 21. Yüzyılın birbiriyle bağlantılı sorunlarıyla etkili bir şekilde ilgilenebilecek yeni bir düzen görüşünün belirlenmesinde büyük sorumluluklarla karşı karşıyadır. Bu sorunlar, bölgesel istikrar, silah kontrolü, çevre koruma, enerji güvenliği, iklim değişikliği, yoksulluk, eşitsizlik ve göç akımlarıdır. AB'nin yeni dünya düzenini desteklemek için gerekli olan büyük pazarlıkların ortaya çıkmasında önemli bir rol oynayabilmesi için, yukarıda değinilen sorunları stratejik açıdan netlikle ele alması gerekmektedir.¹¹⁸

Küresel aktörlerin çoğunluğu, ulusal stratejileri iyi tanımlanmış, birlikte hareket edebilen, yeni dünya düzenini topluca uygulayacak paydaşlar olarak görülmektedir. Bu aktörler, şimdiye kadar benzeri görülmemiş zorluklarla karşı karşıyadır. Bu zorluklar, dünyanın geniş bir alanını kapsayan başarısız bölgelerin düzeninin sağlanması, büyük ölçüde farklı siyasi, ekonomik ve sosyal kültürlerin bulunduğu fakat yoğun küresel bağımlılık ağlarıyla bağlantılı olan güçlü devletlerin yeni bir uluslararası düzene entegrasyonu, küresel yoksulluk ve güvensizliğin ortadan kaldırılması, Kitle İmha silahlarının yayılmasının önlenmesi, yaklaşan iklim felaketinin tersine çevrilmesi, yenilenebilir ve sürdürülebilir enerji kaynaklarının üretilmesi ve yönetilmesi ile

¹¹⁷ H. Özdemir, Avrupa Mantığı, op.cit., 322-326.

¹¹⁸ Jolyon Howorth, "Europe at a Historical Crossroads: Grand Strategy or Resignation?" *Institute for European Integration Research Working Paper Series* 02/2011 (January 2011): 2-28 (Erişim Ocak 2018), <https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/wp2011-02.pdf>.

inançlararası diyalogun başarısıdır. Çok taraflılığı ve birlikte hareket etmeyi gerektiren ve meydan okumayı zorlaştıran tüm bu sorunların birbiriyle bağlantılı olduğu anlaşılmaktadır.¹¹⁹ Jolyon Howorth konuya ilişkin makalesinde sorunların çözümlenmesini Einstein'ın belirttiği şu sözle açıklamaktadır, “Sorunları, onları yaratmada kullandığımız aynı düşünceyi kullanarak çözemeyiz”. “Yeni bir yaklaşım, ileri gitmek için yeni bir zihniyet gereklidir”.¹²⁰

Son on yılda AB'nin küresel faaliyetlerinde yeni bir süper güç olarak ortaya çıktığını savunan analistlerin yanı sıra AB'nin uluslararası bir aktör olarak ortaya çıkma kapasitesinden oldukça şüphe eden akademisyenler de bulunmaktadır. Bu görüşleri savunanlardan, AB'ye uluslararası bir aktör olarak odaklanan akademisyen grubu; AB'nin belirli küresel sonuçları ancak normatif araçlarla yani sivil bir güç olarak etkileyebileceğine inanma eğilimindeyken, AB'nin uluslararası bir aktör olarak ortaya çıkma kapasitesinden şüphe eden bir dizi akademisyen de; AB'nin Birlik ve üye devletler arasındaki gerilimlerle sonsuza dek zorlanacağı fikrini savunmaktadır. Her ne kadar AB'nin süper güç olma yolunda etkili olmadığı bazı akademisyenlerce dile getirilse de genel olarak AB'nin varlığını devam ettirebilmesi adına uluslararası bir aktör olduğu kabul görmektedir.¹²¹

Lizbon Antlaşması üye ülkelere işbirliği yapmayı emretmektedir. Örnek olarak, Lizbon Antlaşması'nda, AB üye devletlerinin uluslararası alanda herhangi bir harekete geçmeden veya Birliğin çıkarlarını etkileyebilecek herhangi bir taahhütte bulunmadan önce, Avrupa Konseyi'ne danışması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, üye devletlerin eylemlerini birleştirmesinin, Birliğin menfaatlerinin ve değerlerinin uluslararası alanda kabul görmesini sağlayacağı belirtilmektedir. (Madde 16 / b).¹²²

Jolyon Howorth, Winston Churchill'i referans vererek, “Kötümser olan insanların önüne çıkan her fırsatı bir zorluk, iyimser olan insanların da önüne çıkan her zorluğu bir

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² “*Treaty of Lisbon (2007)*”, Eur-Lex Access to European Union Law, Erişim Ocak 2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>.

fırsat olarak gördüğünü söylemiştir.”¹²³ AB'nin de dış politika stratejisinde ortak çıkarlar söz konusu olduğunda, bu Churchillian yaklaşımının son derece tartışmalı bir konu haline geldiği görülmektedir. Lizbon Antlaşması, AB'nin iç ve dış eylemlerini yönlendiren ilkelere ve değerlere yapılan birçok referans içermektedir. Antlaşmanın giriş bölümünde, AB'nin Avrupa'daki kültürel, dini ve hümanist mirasın ilham kaynağı olduğu ve bu belgenin, dokunulmaz ve devredilemez hakların evrensel değerlerini geliştirdiği belirtilmiştir.¹²⁴

Lizbon Antlaşması Madde 2 (1)'de Birliğin amacı barışı korumak ve halklarının refahını sağlamak olarak ifade edilmektedir. Madde 2 (5)'de Birliğin dünya ile olan ilişkilerinde Birlik değerlerini ve çıkarlarını destekleyeceği, teşvik edeceği ve vatandaşlarının korunmasına katkıda bulunacağı belirtilmektedir. Bunun, güvenliğe, barışa, milletler arasında dayanışmaya, sürdürülebilir kalkınmaya, serbest ticarete, insan haklarının korunmasına ve yoksulluğun sonlandırılmasına katkıda bulunacağına vurgu yapılmaktadır.¹²⁵ Madde 10'da Birliğin uluslararası sahnedeki hareketinin, kendi özüne ilişkin olan (hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan haklarının evrenselliği, dayanışma ve eşitlik ilkeleri ile uluslararası hukuk ve Birleşmiş Milletler Şartı ilkelerine özen gösterilmesi) ilkelere göre şekilleneceği belirtilmektedir.¹²⁶ Lizbon Antlaşmasında ayrıca Birliğin ortak politikaları tanımlanarak izleyeceği yolun ve uluslararası ilişkilerde yüksek derecede işbirliği yapacağını altı çizilmektedir.¹²⁷

Lizbon Antlaşmasında AB'nin uluslararası ilişkilerin tüm alanlarında yüksek derecede işbirliği yaparken temel çıkarlarını, değerlerini, güvenliğini, bütünlüğünü ve bağımsızlığını koruyacağı, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve uluslararası hukuk ilkelerini pekiştireceği ve destekleyeceği belirtilmektedir. Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin amaç ve ilkelerine uygun olarak, barışın korunmasını sağlayacağını, yoksulluğun sonlandırılması için gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, sosyal ve çevresel

¹²³ Howorth, Europe at a Historical Crossroads...,op. cit., 2-28

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ “Treaty of Lisbon (2007)”, Eur-Lex Access..., op.cit.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

gelişimi teşvik edeceğini, uluslararası ticaretle ilgili kısıtlamaların giderek ortadan kaldırılması da dahil olmak üzere tüm ülkelerin dünya ekonomisine entegrasyonunu teşvik edeceğine değinilmektedir. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için çevrenin kalitesini ve doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini korumak ve geliştirmek için uluslararası önlemlerin alınmasına, doğal ya da insan yapımı felaketlerle yüzleşen nüfusa, ülkelere ve bölgelere yardımcı olunacağı belirtilmektedir.¹²⁸

Lizbon Antlaşmasında belirtilen bu oldukça önemli ilke ve değerler, AB'nin büyük stratejisi'nin temeli olarak gösterilmektedir. Bu ilkelerin uygulanmasındaki yegane sorun, güçlü bir kurumsal pazarlık mekanizması olarak, müzakere çerçeveleri içinde Avrupa'nın ağırlığı nedeniyle pazarlık kazançlarının elde edilebileceği bir ayırım yapılması gerektiği durumlar, diğeri de AB'nin ilke ve değerlerini korumaya gayret ettiği durumlardır. Birinci duruma, Belarus gibi bir ülkeye uygulanan yaptırım politikası, ikinci duruma da AB'nin, dünyanın geri kalanında değer ve çıkarlarını destekleme ve genişletme konusu örnektir. İklim değişikliği, çevre, yasadışı göç, bölgesel istikrarsızlıklar, ticari ve yatırıma bağlı bağımlılıkların ulusal egemenliğin kapsamını hatta anlamını önemli ölçüde azalttığı bir dünyada tüm aktörlerin çatışmalara karşı işbirliğinin avantajlarını kavraması gerektiği belirtilmektedir. Yönetişim, güvenlik, finans, ticaret, tarım, enerji, iklim, gelişme, genişleme, kültürel alışverişler ve fikri mülkiyet olmak üzere tüm bu önemli politika alanlarında işbirliği ile ancak denge sağlanabilir. Bu dengenin sağlanabilmesi ile yeni bir uluslararası sistemin kurulmasının mümkün olduğu görülmektedir. AB'nin de bu tarihi değişimde yapıcı bir şekilde yer alması için büyük bir strateji geliştirmesi gerektiği anlaşılmaktadır.¹²⁹

AB dış politika ve güvenlik ile ilgili hedeflerine ulaşabilmek için bir takım destekleyici araçları göz önünde bulundurmaktadır.

¹²⁸ Howorth, *Europe at a Historical Crossroads...*, op. cit., 2-28.

¹²⁹ Ibid.

1.2. AB Dış Politikasını Destekleyen Araçlar

1.2.1. Avrupa Komşuluk Politikası

Avrupa Komşuluk Politikası (AKP), AB'nin komşularıyla bölünme çizgilerini ortadan kaldırarak demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı değerlerine dayanarak 2003 yılında başlatılmış ve genişlemiştir.¹³⁰

AKP 16 ülkeyi kapsamaktadır: Azerbaycan, Beyaz Rusya, Cezayir, Ermenistan, Fas, Filistin, Gürcistan, İsrail, Libya, Lübnan, Mısır, Moldova, Suriye, Tunus, Ukrayna, Ürdün. Rusya, Avrupa Komşuluk Politikası'nın bir parçası olmadan AKP'nin sınır ötesi işbirliği faaliyetlerinde yer almaktadır.

AB, temel olarak jeopolitik bir aktördür. Bu, Komisyon'un 2003'te Komşuluk Politikasına ilişkin ilk söyleminde, refah bölgesi ve dostça bir mahallenin gelişmesi için çağrıda bulunması ile açıkça görülüyordu. AKP, 2004'teki AB'nin Doğu genişlemesini takiben genişleme yorgunluğuna tepki olarak ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu politika, genişlemelerin gelecekte kısıtlı olarak gerçekleştirileceğinin bir işareti olarak görülmektedir. AB, bütünleşme ile birlikte genişleyen sınırlarının güvenliğini, AKP ile sağlamaya çalışmaktadır. Böylelikle komşuluk politikası yürütülen ülkeler ile Birlik'ten en uzakta bulunan sınırların da sıkı kontrol altına alınarak, güvenliğe yönelik tehditlerin daha da uzağa itilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Üyeliklerini gerçekleştiremeyen ancak AB normları ve uygulamaları doğrultusunda reform yapan ülkeler ile Komşuluk Politikası çerçevesinde istikrar ve dostane ilişkiler yaygınlaşmaktadır.¹³¹

2011'den bu yana gelişen siyasi olaylar, Arap Baharı, Ukrayna'daki askeri çatışma, Rusya ile siyasi çatışma, Suriye'deki iç savaş, AB'ye göçmen akınları, terörist saldırılar ve radikalleşme, AKP'nin büyük bir baskı altında kalmasına neden olmuştur. Bu dramatik

¹³⁰ "European Neighbourhood Policy" (Erişim 15 Mayıs 2017), https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/overview_en.

¹³¹ Christopher S. Browning, *Geostrategies, geopolitics and ontological security in the Eastern neighbourhood: The European Union and the 'new Cold War'*, Political Geography Volume 62, Pages 106-115 (January 2018): 108, Department of Politics and International Studies, University of Warwick, Coventry, CV4 7AL, UK. (Erişim 17 Temmuz 2018), <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.10.009>.

olaylar birçok AKP girişimini hayal kırıklığına uğratmış ve birçok AKP ülkesindeki ekonomik ve politik durum, ciddi şekilde kötüleşmiştir. 2003 yılında başlatılan Avrupa Komşuluk Politikası'nın gözden geçirilmesi ile yeni AKP'nin temel amacı, AB'nin ODGP için önemli olan, ekonomik, politik, fakat her şeyden önce güvenlik koşullarını dengelemeyi sağlamak olarak belirlenmiştir.¹³²

AB'nin komşuları ile olan ilişkilerine yönelik yapılan bölgesel analizlerde, kilit olma rolünü halen koruyan Rusya'ya yönelik AB politikalarının ayrı bir öneme sahip olduğu görülmektedir.

Rusya'nın Kırım'ı yasadışı ilhakı, Avrupa kıtasında güç politikasının yeniden canlanmasına neden olmuştur.¹³³ Ukrayna, AB ve Rusya açısından öneme sahip bir ülkedir. AB tarafından bakıldığında, Ukrayna AB'nin Doğu genişleme sınırları içindeki en büyük ülke ve Rusya ile arasında stratejik olarak önemli bir geçiş hattındadır. Ayrıca en önemlisi, AB'nin enerji konularında Ukrayna ile geliştireceği ilişkiler, Rusya'nın enerji alanındaki tekel konumunu kaybetmesine yol açacaktır. Bu durum Rusya açısından riskli bir durumdur. Rusya tarafından bakıldığında da Ukrayna'yı kendi toprakları içinde gören Rusya'nın bu bölgeye oldukça yüksek miktarda sanayi yatırımı yapmış olması ve Ukrayna'nın tarım yapılabılır topraklara sahip olmasından dolayı Rusya'nın buğday ambarı konumunda bulunmasıdır.¹³⁴

Kiev'e yapılan siber Rus müdahalesi ile yaşanan kriz nedeniyle AB, Rusya'ya bir hayli yaptırım kararı almıştır. Bu yaptırım kararlarından en önemlisi, AB ve ortaklarının Kırım'ın Rusya tarafından yasa dışı olarak işgal edilmesini tanımama politikasıdır. Bu

¹³² Edzard Wesselink ve Ron Boschma, European Neighbourhood Policy: History, Structure, and Implemented Policy Measures, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, pp. 4-20, Vol. 108, No. 1, 2016 Royal Dutch Geographical Society KNAG (2017): 14-17. (Erişim: 17 Temmuz 2018), doi:10.1111/tesg.12207.

¹³³ "Europe in the World: Towards a more Effective EU Foreign and Security Strategy", *House of Lords European Union Committee 8th Report of Session 2015-16*, HL Paper 9 (London, 16 February 2016): 13-14-15, Erişim 15 Mayıs, 2015, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201516/ldselect/ldcom/97/97.pdf>.

¹³⁴ Yılmaz Erdoğan, "Rusya'nın Ukrayna'da Uyguladığı Yeni Nesil Savaş: Hibrit Savaşı ve Etkileri" (Deniz Harp Okulu Lisans Bitirme Projesi) (Mayıs 2016): 39.

yaptırımlar ile Putin'in geri adım atması ve Kiev yönetimi ile müzakereler için masaya oturması amaçlanmaktadır.¹³⁵

Doğu ile Batı arasındaki sınırın tam merkezinde bulunan Ukrayna'nın önemi Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bugüne Avrupa ve Rusya arasındaki en büyük krizdir. Bu sebepten dolayı AB uzun süredir, Ukrayna ile yakın ilişkiler sürdürmeye çalışmaktadır. Buna karşılık Rusya Ukrayna'nın ve komşularının AB ile gümrük birliği anlaşması imzalamalarına karşı çıkmaktadır. AB ile NATO, Rusya'yı Ukrayna'nın içişlerine karışmakla suçlamaktadır. Çünkü Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılmasından beri Ukrayna'da siyasi istikrar sağlanamamıştır. Doğu Avrupa'daki eski Sovyetler Birliği üyesi ülkeler, Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin'e karşı daha sert bir tavır alınması gerektiğine inanmaktadır.

AB, Rusya'nın talebi üzerine Aralık 1993 tarihli Rusya'daki Parlamento seçimlerine bir gözlem ekibi göndererek, Avrupa Konseyi'nin genel talimatına göre Rusya'nın demokrasiye geçişine tanık olmuştur.¹³⁶ Sınır ihtilafları ve azınlık nüfus sorunları olan Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, AB tarafından bu konuları çözmeye ve azınlıkların haklarının korunmasının kabul edildiği ikili anlaşmalara katılmaya teşvik edilmektedir. AB'nin, bu ikili görüşmelerin ve bölgesel toplantıların düzenlenmesinde aktif rol oynamaya ve yardım bulmaya ilişkin kararlılığını ilan ettiği görülmektedir.¹³⁷ AB Rusya ilişkilerinin geleceği, Ukrayna, Gürcistan ve Moldova gibi komşuların güvenliği ve Azerbaycan ve Ermenistan gibi ülkelerin de uzun vadeli uyumlu politikalar üretmesine bağlıdır.

¹³⁵ Peter Laurence, "Beş soruda: Ukrayna kriz" *BBC News*, 1 Eylül, 2014. (Erişim 15 Mayıs 2016), https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901_bes_sorudaukrayna.

¹³⁶ Roy H. Ginsberg, "*The European Union's Common Foreign and Security Policy Retrospective on the First Eighteen Months*", The European Union's Common Foreign and Security Policy: Central Issues Key Players Strategic Outreach Roundtable and Conference Report, Fraser Cameron, Roy Ginsberg, Josef Janning, The Strategic Studies Institute, The American Institute for Contemporary German Studies of the The Johns Hopkins University and Delegation of the European Commission to the United States Washington, DC (May 10, 1995): 23-24. (Erişim 10 Mayıs 2017), <https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB164.pdf>.

¹³⁷ Ibid.

Doğu genişlemesinin tamamlanması ve Batı Balkanlar'a barış getirilmesinden sonra AB Güney Kafkasya bölgesine ilgi göstermeye başlamıştır. Büyük ölçüde AB'nin doğu sınırının değişmesi ile gelişen güvenlik sorunları ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ihtiyacı Güney Kafkasya'yı AB gündemine çekmeye katkıda bulunmuştur. 2003'te kabul edilen Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa başlıklı Avrupa Güvenlik Stratejisi belgesinde AB, Güney Kafkasya'nın sorunlarına daha güçlü ve daha aktif bir ilgi gösterme gereğini vurgulamıştır. Güney Kafkasya ülkeleri de 2004 yılında Avrupa Komşuluk Politikası'na (ENP) dahil edilmiştir.¹³⁸

Güney Kafkasya Bölgesi, Avrupa-Atlantik düzenini Hazar Bölgesi ve Orta Asya'ya bağlayan bir koridor özelliği taşımasından dolayı AKP'ye dâhil edilmiştir. Aslında bu girişim, AB'nin uyuşturucu kaçakçılığı, yasadışı göç ve enerji sorunlarını çözüme amacına yönelik yeni bir dış politika mekanizmasıdır. Güney Kafkasya Bölgesinin AKP'ye dâhil edilmesinin amaçlarından bir diğeri de AB'nin Güney Kafkaslar üzerinden Orta Asya ülkelerine ulaşabilme hedefidir.¹³⁹

AB'nin, Güney Kafkasya ülkeleriyle birçok ortak çıkarları paylaştığı görülmektedir. Son genişlemeden sonra, AB'nin Güney Kafkasya ülkelerine doğru olan sınırlarının yaklaşması ile birlikte dış ilişkilerinin öncelikli hale geldiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, AB Güney Kafkasya ülkeleriyle bağlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. Güney Kafkasya ülkelerine yönelik Komşuluk Politikası, Karadeniz Sinerjisi ve Doğu Ortaklığı ile AB, bu bölgedeki rolünü her geçen gün artırmaktadır. Ayrıca, AB bölgenin tüm ülkelerine ekonomik ve teknik yardımda bulunarak, bu ülkeler arasında oluşabilecek güçlü çatışmaların barışçıl yollarla çözümlenmesini de teşvik etmektedir. Güney Kafkasya, asırlardır Doğu-Batı ve Kuzey-Güney Avrasya arasındaki enerji ve ulaşım

¹³⁸ Vano Chkhikvadze, "The South Caucasus and the EU – Different Paths for Each Country", *Heinrich-Böll-Stiftung*. (Erişim 17 Temmuz 2018), <https://eu.boell.org/en/2016/11/18/south-caucasus-and-eu-different-paths-each-country>.

¹³⁹ Hakan Samur, "Avrupa Komşuluk Politikası ve Amaçları - European Neighbourhood Policy and Its Aims", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, S.27 (018-035) (Kış-2009): 28-30. (Erişim 17 Temmuz 2018), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70077>.

rotaları için geçiş bölgesi olmuştur. Bugün bu rolün giderek önem kazanmasıyla Güney Kafkasya, AB için önemini giderek artırmaktadır.¹⁴⁰

AB'nin üyelik şartlarını henüz taşımayan Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya ülkeleri ile ilişkiler, AKP ile şekillendirilmeye çalışılmaktadır. AB, komşuluk politikası ile bu ülkelere üyelik garantisi vermemektedir. Bu durum 1970'li yıllardan beri süregelen Güney Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerin eskisinden daha iyi bir zemine oturtulması olarak anlaşılmaktadır.¹⁴¹

AB'nin sınırlarının güvenliği ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik dış politika hedefleri doğrultusunda Güney Kafkasya ülkeleri 2004 yılında AB'nin Avrupa Komşuluk Politikası'na dahil edilmiştir. Bölgenin her üç ülkesinin, AKP, Karadeniz Sinerjisi ve Doğu Ortaklığı'na dâhil edilmesinin bir sonucu olarak AB'nin, Güney Kafkasya'daki çatışmaların çözümüne olan ilgisini artırmıştır. Bu çatışmalar aynı zamanda Güney Kafkasya eyaletlerindeki örgütlü suç, güçsüz devlet sorunlarıyla da yakından bağlantılıdır. Bu nedenle bu çatışmaların çözümü bölgede istikrar ve güvenliğin sağlanması için önemlidir.¹⁴²

AB'nin bölgeye yönelik yaklaşımındaki dönüm noktalarından biri, Gürcistan'daki seçim sahtekârlığına karşı yapılan Gül Devrimidir. Dolayısıyla, Gül Devrimi sadece Gürcistan'ı bölgedeki değişime doğru itici güç olarak değil, aynı zamanda Güney Kafkasya'nın diğer iki ülkesinin AKP inisiyatifine dâhil edilmesine de katkıda bulunmuştur.¹⁴³ Bu bağlamda, Güney Kafkasya'nın AKP'ye dâhil edilmesi, bölgesel güvenlik ve istikrar için çok önemlidir. AB'nin Güney Kafkasya'ya yönelik dış politika

¹⁴⁰ Haydar Efe, "Foreign Policy of the European Union towards the South Caucasus", *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 3 No. 17 (September 2012): 187. (Erişim 17 Temmuz 2018), http://ijbssnet.com/journals/Vol_3_No_17_September_2012/21.pdf.

¹⁴¹ A. Sait Sönmez, "AB'nin Komşu Bölgelere Yönelik Siyasal Açılımı: Avrupa Komşuluk Politikası", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 14, s. 113 – 122 (Yıl/Year: 2010): 121. (Erişim 17 Temmuz 2018), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/183285>.

¹⁴² Efe, op. cit., 188.

¹⁴³ Audrius Poviliūnas, "South Caucasus in The Context of European Neighbourhood Policy", *Director of the Project Management Center at Mykolas Romeris University*, Vilnius (Lithuania):127-128. (Erişim 17 Temmuz 2018), <http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/08/LFPR-17-Poviliunas.pdf>.

öncelikleri istikrar, güvenlik, demokrasi, insan hakları, enerji arz güvenliği ve bu bölgeden AB'ye yasadışı göçün engellenmesidir.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika (Middle East and North Africa- MENA) bölgesinde güvenlik ile ilgili zaafların ortaya çıkışı, devlet yapılarının zayıflaması ve devlet dışı aktörlerin yükselişi ile alakalıdır. MENA bölgesi, devletin kendi sınırları içinde etkin kontrol uygulanması gereken idari kapasiteden yoksun, dağılmamış alanlar olarak nitelendirilmektedir. Bu tür dağılmamış alanlar da çatışmaya meyilli olarak belirtilmektedir. Bu çatışmaların önlenmesi, yönetilmesi ve çözümlenmesinde AB'nin kilit stratejik yararları görülmektedir. Bunlar, bu bölgeden AB ülkelerine gelebilecek yasadışı göç ve terörizmdir. Bu bölgedeki zayıf yönetim, halk arasında ekonomik ve politik şikâyetleri ve aşırılık yanlısı davranışları tetikleyerek şiddet içeren devlet dışı aktörleri canlandırabilmektedir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da iyi idare ve müreffeh bir düzenin sağlanması, terörizm ve aşırılığı önlemek ve yenmek için daha kolay bir yol olarak belirtilmektedir. Başarısızlığa uğramış bir devletin yönetiminin düzene kavuşturulması vatandaşlarının ülkelerini terk etme isteklerini azaltacağı muhtemel olarak görülmektedir.¹⁴⁴

Bugün ve yakın gelecekte AB'nin karşı karşıya olduğu güvenlik ile ilgili en önemli tehdit, merkezi bir konumu bulunmayan cihatçı ve aşırılık yanlısı örgütler olarak gösterilmektedir. Bunlardan en önemlileri IŞİD ve DEAŞ'tır. Bu radikal gruplar için şu anda Suriye'nin bir cazibe merkezi haline geldiğini ve Avrupa'dan gençlerin cihada katılmak için bu ülkede DEAŞ'ın bayrağı altına girdiği belirtilmektedir. MENA'daki güvenlik ve istikrar için, teröre karşı mücadele ve göç akışının durdurulmasına yönelik dış politika kararlarında AB'nin bu bölgede etkili olması gerekmektedir.¹⁴⁵

AB, üye olmayan Avrupa ülkeleri için bir mıknatıs ve dünyanın diğer bölgeleri için bir rol model olarak gösterilmektedir.¹⁴⁶ Bir ülkenin, AB üyeliği ve AB ile ilişkisi için ön koşul demokrasiyle yönetilmesidir. Yunanistan, İspanya ve Portekiz'deki hızlı

¹⁴⁴ "Europe in the World: Towards a more Effective...", op. cit., 13-15.

¹⁴⁵ Ibid.

¹⁴⁶ Ginsberg, op.cit.,20

demokratik geçişler üyeliğe teşvik için örnek teşkil etmektedir. Bölgesel entegrasyonu desteklemek üzere tasarlandığı belirtilen AB, Orta ve Güney Amerika'dan Afrika'ya ve Orta Doğu'dan Doğu Asya'ya bölgesel bütünleşme hareketlerini desteklemektedir.¹⁴⁷

Naziler ve onların ortak çalışanları tarafından II. Dünya Savaşı sırasında gerçekleştirilen temel insan hakları ihlalleri AB üyelerinin üzerinde silinmesi zor bir iz bırakmıştır. Geçmişte yaşanmış bu ihlaller insan hakları hükümlerinin artık AB'nin dış ticaret anlaşmalarının çoğunda düzenli olarak yer almasına neden olmuştur. AB, temel insan ve sivil hakları ihlal eden yabancı hükümetlere karşı ekonomik ve diplomatik yaptırımlar uygulamaktadır. Dünyanın genelinde ortak siyasi tutum ve bildirimlerin büyük bir kısmının insan hakları ihlallerine ve demokratik hükümete yönelik saldırılara tepki niteliğinde olduğu görülmektedir. Benzer şekilde AB, Güney Afrika'nın demokratik geçişini desteklemek için seçim öncesi seçmen eğitimine destek vererek Güney Afrika hükümetine yardımcı olmuştur.¹⁴⁸

Birlikte hareket edebilmek için güçlü bir siyasi iradeye gerek duyan ODGP, AB üyelerinin ortak tutum ve tutarlılıkta karar almasını, Avrupa Dış Eylem Servisi ile oluşturmaya çalışmaktadır.

1.2.2. Avrupa Dış Eylem Servisi

Avrupa Dış Eylem Servisi, 2011 yılında kurulmuş ve merkezi Brüksel'de bulunan bir diplomasi kuruluşudur. Servis, AB'nin dış politikasını daha tutarlı ve etkili hale getirerek Avrupa'nın küresel nüfuzunu artırmak için çalışmaktadır.¹⁴⁹ Bunun üç temel nedeninden bahsedilmektedir: Birincisi, AB Delegasyonlarının tarihsel gelişimi ile gelişen ve Lizbon ile oluşturulan Delegasyonların Birliğin dış politikasında etkin bir role sahip olmasıdır. Bunun sebebi de Komisyonun, Delegasyonların belirli özerklikleri geliştirmelerine ve görevlerini yorumlamalarına izin vermesidir. Bu nedenle, delegasyonlar diplomatik kurumlar olmamasına rağmen, diplomatik görevleri yerine

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid., 20-24.

¹⁴⁹ “*European External Action Service (EEAS)*”, Erişim: 17 Temmuz 2018, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_en#what-does-the-eeas-do?.

getirmişler ve genellikle Birliğin fiili temsilcilik görevini üstlenmişlerdir. Delegasyonların tutarlı ve etkili bir politikaya katkısının ikinci nedeni, Lizbon Antlaşması'nda öngörüldüğü üzere Avrupa Dış Eylem Servisi ile oluşturulan kurumsal nitelikte bir gelişmedir. Kurumsal yapıyla birlikte üye devletler, Delegasyonların çalışmaları üzerinde daha fazla denetim yapabilmektedir. Bu durum Birliğin dış politikada yürüttüğü tutarlı ve etkili politika ile nüfuzunun artmasını sağlamaktadır. Lizbon'dan sonra Delegasyonların sayısı yaklaşık olarak 140'a yükselmiş, aynı zamanda yeterlikleri de artmıştır. AB'ye dünyada daha birleşik bir ses vermenin üçüncü temel nedeni de Lizbon'dan bu yana, Delegasyonların, Birlik'i bir bütün olarak yurtdışında ve Uluslararası Organizasyonlarda, 28 üye ülke ve Brüksel merkezli AB kurumlarını temsil etme hakkına sahip olmasıdır. AB Delegasyonları AB'nin küresel siyasetteki sesini güçlendirmeye açıkça katkıda bulunmaktadır.¹⁵⁰

Avrupa Dış Eylem Servisi, AB'nin dış politika ve güvenlik politikasını yürütmede AB Yüksek Temsilcisine bağlıdır. AB üyesi olmayan ülkelerle diplomatik ilişkileri ve stratejik ortaklıkları düzenler. AB ülkeleri, BM ve diğer önde gelen güçlerin ulusal diplomatik servisleriyle birlikte hareket eder. Avrupa Dış Eylem Servisi, çalışmalarını politik, ekonomik ve pratik destekle barış inşa etmek, OGSP kapsamında güvenliği sağlamak, iklim değişikliği ve insan hakları sorunları ile başa çıkmak adına yürütür. Avrupa Dış Eylem Servisi, görevini Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi yönetiminde sürdürür. Yüksek Temsilci ayrıca Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısıdır. Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi AB dışındaki diğer ülkelerle diplomatik ilişkilerini yönetmek ve AB'nin dış ve güvenlik politikasını yürütmekle yükümlüdür.¹⁵¹

Konsey Kararı'nın 2 (2) Maddesi uyarınca, Yüksek Temsilcinin görevlerini yerine getirme konusunda ana görevine ek olarak, Servis, Avrupa Konseyi Başkanına,

¹⁵⁰ Doris Dialer / Frauke Austermann, *Giving the EU One Voice Abroad: The European Union Delegations, The EU's External Action Service: Potentials for a one voice Foreign Policy*, Doris Dialer, Heinrich Neisser, Anja Opitz (Eds.), Europawissenschaftliche Reihe, Band 3, innsbruck university press, Universitat Innsbruck (1st edition, 2014): 112-114. (Erişim 18 Temmuz 2018), <http://www.open.org/search?identifier=466610>.

¹⁵¹ European External Action Service (EEAS)..., op.cit.

Komasyon Başkanına ve Komisyona yardımcı olmaktadır.¹⁵² Uluslararası ilişkiler alanında Avrupa Konseyi Başkanının, Komasyon Başkanına ve Komisyona karşı, Yüksek Temsilciliğe dış ilişkiler alanındaki işlevleriyle ilgili destek olmak için, görev ve sorumlulukları vardır. Konsey kararının 4. Maddesine göre, Servis, Yüksek Temsilci'nin yetkisi altında çalışan bir Genel Sekreter tarafından idare edilmekte ve idari ve bütçe de dahil olmak üzere Servis'in düzgün işleyişini sağlamak için gerekli tüm önlemleri almaktadır.¹⁵³ İki Genel Sekreter Yardımcısı tarafından desteklenmektedir.¹⁵⁴

Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesinden bir yıl sonra, 1 Aralık 2010 tarihinde, kuruluş işlemleri tamamlanan Avrupa Dış İlişkiler Servisi 1500 personeliyle 2 Ocak 2011 tarihinde etkin bir Şekilde faaliyetlerine başlamıştır.¹⁵⁵

Avrupa Dış Eylem Servisi AB'nin işlevsel özerk bir organı olarak kurulmuştur. Buna göre, Servis ne bir kurum ve AB'nin bir kuruluşu ne de Konseye veya Komisyona bağlı bir hizmet birimidir. Ancak hem Komasyon hem de Konsey ile yakın işbirliği içinde hareket eden Yüksek Temsilci'nin otoritesine bağlı özerk bir kurumdur. Yüksek Temsilcinin Komasyon ve Konsey ile ikili bağları göz önüne alındığında, bu kuruma yasal statü kazandırılması ile ilgili kararın en geçerli seçenek olduğu görülmektedir. Avrupa Dış Eylem Servisi, dış ilişkilerde tutarlılığı sağlamak için Yüksek Temsilciye hem ODGP'yi hem de OGSP'yi yönetme görevini yerine getirme aynı zamanda Dış İlişkiler Konseyi Başkanı ve Komiser Başkan Yardımcısı olarak görevinde bulunma misyonunu vermiştir.¹⁵⁶

¹⁵² "Establishing the organisation and functioning of the European External Action Service", Council Decision of 26 July 2010 (2010/427/EU), *Official Journal of the European Union* (3.8.2010): 32 (Erişim 16 Ağustos 2018), https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eeas_decision_en.pdf.

¹⁵³ Ibid., 33.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Leendert Erkelens & Steven Blockmans, "Setting up the European External Action Service: An Act of Institutional Balance", *European Constitutional Law Review*, 8:246-279 (2012): 246. (Erişim 18 Temmuz 2018), doi: 10.1017/S1574019612000168.

¹⁵⁶ Juan Santos Vara, "The Establishment of the European External Action Service: The EU in Search of a Stronger Role on the International Stage", *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol 7 (2011): 115-118. (Erişim 16 Ağustos 2018), <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/116>.

Lizbon Antlaşması'nda, ODGP'nin hedeflerine ulaşabilmesi için faaliyet alanlarının kesin olarak netleştirilmesi ile birlikte kurumlararası ayrışmanın azaldığı görülmektedir. Bu eğilim, OGSP'yi ve dış eylemi oluşturan diğer politikaları eşit bir seviyeye yerleştirmeye yardımcı olmaktadır.

Avrupa Dış Eylem Servisi'nin öncelikli amaçlarından biri, AB'ye küreselleşmeyi şekillendirmede daha verimli hareket etme araçlarını sunmaktır. Servis'in dış eylemler için yol gösterici ilkesi, AB'nin dış eyleminde tutarlılık, etkinlik ve süreklilik sağlamaktır. Bunlar, AB'nin Yüksek Temsilcisinin, Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası'ndan ve aynı zamanda Lizbon Antlaşması'nın getirdiği Komisyon Başkan Yardımcılığı'ndan sorumlu olacak şekilde çift pozisyonda görevlendirilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Dış Eylem Servisi eylemlerine, Avrupa Parlamentosu'na danıştıktan sonra ve Komisyonun rızasını aldıktan sonra Yüksek Temsilci'nin önerisine dayanarak karar verebilmektedir.¹⁵⁷

Avrupa Dış Eylem Servisi, işlevini Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi yönetiminde sürdürdüğünden Yüksek Temsilci ve görevleri, sorumluluk ve yetkileri ile Servisin varoluş nedeni aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Lizbon Antlaşması ile AB'yi dış ilişkiler alanında daha tesirli kılmak için Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcilik görevi oluşturulmuştur. Birliğin ortak dış ve güvenlik politikasını yürütme görevi genel adıyla Yüksek Temsilcilik görevini Kasım 2009'dan Ekim 2014'e kadar ilk olarak Catherine Ashton yürütmüştür.¹⁵⁸ Yüksek Temsilci Federica Mogherini, Birliğin gerçekleştireceği politikaların geliştirilmesine yönelik önerilere katkıda bulunmaktadır. Konsey tarafından yetkilendirilmekte ve bu alanda kabul edilen kararların uygulanmasını sağlamaktadır. Dış ilişkilerde AB adına ortak bir yaklaşım sunmak için Komisyonun Dış İlişkiler Grubu'na başkanlık etmektedir. AB dışişleri bakanları, savunma bakanları, ticaret ve kalkınma bakanları arasında aylık toplantılar yapmak da dahil olmak üzere, 28 AB üye ülkesi ve bunların ilgili öncelikleri

¹⁵⁷ Sebastian Seehaue, Doutor Nuno Canas Mendes, "The European External Action Service", *Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas, Universidade De Lisboa* (Lisboa 2015): 23-25. (Erişim 16 Ağustos 2018), https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf.

¹⁵⁸ General Secretariat of the Council of the EU, "The High Representative for Foreign Affairs and Security Policy / The European External Action Service" (November 2009):1. Erişim 18 Temmuz 2018, https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf.

arasında bir uzlaşma sağlamaktadır. AB'yi Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile ilgili konularda BiM gibi uluslararası toplantılarda temsil etmektedir.¹⁵⁹ Yüksek Temsilci, 5 yıllık bir görev için Komisyon Başkanının onayı ve nitelikli çoğunluk oylarıyla Avrupa Konseyi tarafından atanmaktadır. Görevi süresince, Yüksek Temsilci Avrupa Dış İlişkiler Servisi tarafından desteklenmektedir. Söz konusu Servis, AB ülkelerinin diplomatik görevleri ile işbirliği içinde çalışmaktadır. AB temsilcileri ile diplomatik misyon personelinden oluşmaktadır.¹⁶⁰

Avrupa Dış Eylem Servisi'nin personeli, Konseyin Genel Sekreterlik, Komisyon ve üye devletlerin ulusal diplomatik hizmetleri ile ilgili bölümleri için Dış Eylem Servisi'ne Yüksek Temsilci tarafından atanmaktadır. İşe alım, coğrafi bölgelerdeki ihtiyaca göre, yetenek, verimlilik ve dürüstlük kriterlerine uygun personele yönelik liyakat usulüne göre gerçekleştirilmektedir.¹⁶¹

Yüksek Temsilci, AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nın yürütülmesinin sağlanabilmesi için Avrupa Dış Eylem Servisi'ne bağlı Kriz Müdahale Sistemi oluşturmuştur. Kriz Müdahale Sistemi kriz müdahale faaliyetlerinin harekete geçmesinden sorumludur. Bu nedenle, kriz anında aktörlerin ve araçların hızlı ve etkili bir şekilde seferber edilmesinin sağlanmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Avrupa Dış Eylem Servisi Kriz Müdahale Sistemi, AB delegasyonlarını, üçüncü bir ülkedeki diğer AB varlıklarını veya bireylerini etkileyenler de dahil olmak üzere, AB güvenliğini ve AB dışında meydana gelen çıkarları etkileyebilecek krizleri kapsamaktadır.¹⁶² Avrupa Dış Eylem Servisi Kriz Müdahale Sistemi, AB'nin özellikle kriz yönetimi ve müdahalesi alanındaki dış eylemlerinin tutarlılığını ve koordinasyonunu sağlama sorumluluğuna yardımcı olmaktadır. Kriz alanlarında belirli görevler üstlenmekte ve Avrupa Dış Eylem Servisi'nin potansiyel ve gelişmekte olan krizlere kısa sürede cevap verebilmesi için

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Glossary of Summaries, “*High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*”. Erişim 18 Temmuz 2018, https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html.

¹⁶¹ General Secretariat of the Council of the EU..., op. cit., 3.

¹⁶² European External Action Service, “*Crisis management and Response*”, 15 June 2016. (Erişim 17 Temmuz 2018), https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/412/crisis-management-and-response_en.

dünyadaki gelişmeleri AB Durum Odası aracılığı ile yakından takip etmektedir. AB Durum Odası, tüm yıl boyunca günün 24 saati, haftanın 7 günü, dünya çapında izleme ve değerlendirme sağlayan AB'nin kriz merkezidir.¹⁶³ Dış politikanın diğer alanlarından farklı olarak, AB'nin doğal ve insan kaynaklı acil durumlarda beklenmedik şekilde ortaya çıkan ihtiyaç ve zorlukları karşılama kapasitesi, çabuk ve etkili kararlar alma ve bu alınan kararları hızlıca eyleme dönüştürebilme yeteneğine bağlıdır.¹⁶⁴ Kısacası, kriz anlarında diyalogu, uzlaşmayı, yeniden yapılanmayı teşvik etmek ve AB vatandaşlarını korumak için hızlı kararlar ile çözüme dayalı koordinasyon gereklidir. Kriz Müdahale Sisteminin, AB'nin dış politikasında krizlere, hızlı ve yerinde müdahalesine yönelik boşluğu doldurması bakımından önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Avrupa Dış Eylem Servisi'nin 26 Temmuz 2010 tarihli Konsey Kararı ile kuruluşunu ve işleyişini belirleyen karar alma sürecinde, Servisin yasal statüsü üzerine çok fazla tartışılmıştır. Üye Devletler, ilke olarak Avrupa Dış Eylem Servisi'nin Komisyon ve AB Genel Sekreterliğinden bağımsız olarak, AB'de gerçekleştirilmesi gereken özel işlevleri yansıtan bir tür tescilli hizmet birimi olarak kurulmasını seçmişlerdir. Öte yandan, Avrupa Parlamentosu, faaliyetlerinin şeffaflığını ve demokratik kontrolünü garanti altına almak için Avrupa Dış Eylem Servisi'nin Komisyonun idari yapısına bütünleştirilmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Bu talepler doğrultusunda Servis, Konsey Genel Sekreterliğinden ve Komisyon'dan bağımsız olarak görevlerini yerine getirmek ve hedeflerine ulaşmak için gerekli yasal kapasiteye sahip, AB'nin işlevsel olarak özerk bir organı şeklinde kurulmuştur.¹⁶⁵

AB'nin dış eylemlerine yönelik genel bir bütçe için önerilen düzenlemeler 1 Ocak 2014'ten itibaren uygulanmaya başlamıştır. AB, 2014-2020 yılları arasında yedi yıllık bir süre zarfında, dış eylemine 51,8 milyar Avro tahsis etmiştir.¹⁶⁶ Dış eylemlere yönelik bu

¹⁶³ Ibid.

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ Bart Van Vooren, "A legal-institutional perspective on the European External Action Service", *Cleer Working Papers* (2010/7): 6-15. (Erişim 18 Temmuz 2018), <http://www.asser.nl/media/1623/cleer-wp-2010-7-van-vooren.pdf>.

¹⁶⁶ "Instruments financing EU's external action should reinforce EU's role worldwide", Erişim 17 Temmuz, 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180201IPR96767/instruments-financing-eu-s-external-action-should-reinforce-eu-s-role-worldwide>.

düzenleme ile AB'nin dünyadaki rolünü güçlendirmesi ve çıkarlarını ve değerlerini geliştirmesi hedeflenmiştir. AB'yi stratejik olarak dünya çapında küresel bir oyuncu olarak güçlendirmek amacıyla AB'nin daha fazla çalışabilmesinin önündeki kurumsal engelleri kaldırarak şeffaflık, hesap verebilirlik, verimlilik, tutarlılık ve esnekliğin artırılması gerektiğinin altı çizilmektedir.¹⁶⁷ AB'nin dış eylemlerini finanse eden bütçe etkili olmasına rağmen daha stratejik ve tutarlı hale getirilmesi gerekmektedir.

AB, dış ilişkilerini daha tutarlı ve verimli hale getirmeyi ve böylece AB'nin dünya üzerindeki etkisini artırmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda AB, dünyanın dört bir yanındaki 140 AB Delegasyonu ve Ofisi aracılığıyla temsil edilmektedir.¹⁶⁸ 1 Ocak 2010 tarihinde, Avrupa Komisyonu Delegasyonları AB Delegasyonları olarak değiştirilmiştir. Bu değişimle birlikte kademeli olarak yapısal değişiklikler yapılmaya başlanmıştır. 2010/427 / EU sayılı Konsey Kararı'nın 5 (1) Maddesine göre, Avrupa Komisyonu Yüksek Temsilcisi / Başkan Yardımcısı, Konsey ve Komisyon ile mutabakat içinde Delegasyonların açılıp kapanmasından sorumludur.¹⁶⁹ Avrupa Dış Eylem Servisi'nin kurulmasından bu yana, özellikle Güney Sudan, Libya ve Myanmar Birliği (Burma) Cumhuriyeti'nde yeni Delegasyonlar oluşturulmuştur.¹⁷⁰

Kurumsallaşma süreci, AB'nin dış ve güvenlik politikasının, hükümetler arası, resmi ve gayri resmi yasal yükümlülüklerinin Lizbon Antlaşması hükümlerine göre değerlendirilmesidir. 1999 yılında ODGP'nin Yüksek Temsilcilik görevinin oluşturulmasıyla birlikte Brüksel AB dış politikasının idari merkezi haline gelmiştir. Brükselleşme kavramı, Brüksel'de resmi ve gayri resmî kurumların yaratılması veya geliştirilmesi sürecini ifade etmektedir. Brükselleşme, diplomatları ve yetkilileri sık ve yoğun etkileşimlere sokarak, Brüksel merkezli kurumların sosyalleşme süreçlerini

¹⁶⁷ Ibid.

¹⁶⁸ “*EU Delegations*”. Erişim 18 Temmuz, 2018, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/about/eu-delegations_en.

¹⁶⁹ Simon Duke, “*The European External Action Service and Public Diplomacy*”, Clingendael Netherlands Institute of International Relations, Ne Discussion Papers in Diplomacy 127 (September 2013): 20-30. (Erişim 17 Temmuz 2018), https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/The%20European%20External%20Action%20Service%20and%20Public%20Diplomacy_0.pdf.

¹⁷⁰ Ibid.

kolaylaştırmaktadır. Çalışma gruplarının oluşturulması daha fazla işbirliğine dayalı bir müzakere tarzının ortaya çıkmasına yol açmış ve uzlaşma sağlama yeteneklerini artırmıştır. Kurumlar, Avrupa düzeyinde gelişimlerini tamamladıktan sonra, Brükselleşme kuramına göre kendi işlevselliklerini ve sürdürülebilirliklerini geliştirmeye başlamaktadır. Brükselleşme, hükümetler arası müzakere sürecinde AB kurumlarının rolünü açıkladığından hükümetler arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır.¹⁷¹

Helen Wallace'ın “yoğun trans hükümetçiliği”¹⁷², devletlerin egemenliklerini koruyarak uluslararası örgütler ile belirli alanlarda işbirliği yapmalarına izin veren bir karar verme yöntemi ve bütünleşme teorisidir. Bu politika, AB'nin yetkin olduğu alanların ötesinde parasal ya da güvenlik politikası gibi alanlara değinmektedir. Yoğun trans hükümetçilik, devletin hassas egemenlik alanlarına değindiği gibi, aynı zamanda bu alanları AB'nin kurumsal dinamiklerine dönüştürmektedir.¹⁷³ Otoritenin resmi olarak yetkilendirildiği uluslararası kurumların aksine, hükümetler arası örgütlerde devletler iktidarı diğer aktörlerle paylaşmadığı gibi kararlarını oybirliğiyle almaktadır. AB’de Bakanlar Konseyi, tamamen hükümetlerarası bir organa örnektir. Komisyon, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Adalet Divanı, uluslararası karar verme biçimini temsil etmektedir.

AB, uluslararası ilişkilerde barışın güçlendirilmesini desteklemek amacıyla 1992 yılında Maastricht Antlaşması AB ile ODGP’yi oluşturmuştur. Dış politikadaki hedeflerine ulaşabilmek için Siyasal bir birlik olma amacı güden AB, dış çatışmaların önlenmesi için Ortak Güvenlik ve Savunma misyonunu oluşturmuştur.

¹⁷¹ Ana E. Juncos and Karolina Pomorska, Invisible and unaccountable? National Representatives and Council Officials in EU foreign policy, *Journal of European Public Policy* 18:8 (December 2011), 1096–1114. (Erişim 15 Kasım 2018), <https://doi.org/10.1080/13501763.2011.615197>.

¹⁷² Helen Wallace And William Wallace, Overview: The European Union, Politics and Policy-Making, *Handbook of European Union Politics*, Editör: Knud Erik Jorgensen, Mark A. Pollack and Ben Rosamond, Sage Publications, 351-354. (Erişim: 15 Kasım 2018), <https://www.ies.be/files/documents/JMCdepository/Wallace%20Helen%20Willian%20Wallace%20Overview%20the%20European%20Union%20Politics%20and%20Policy-Making.pdf>.

¹⁷³ Ibid.

BÖLÜM II

2. AB ORTAK GÜVENLİK VE SAVUNMA POLİTİKASI (OGSP)

2.1. AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı, Niteliği ve AB Üzerindeki Etkisi

Avrupa için ortak bir savunma politikası oluşturma mücadelesinin asıl amacı, yirminci yüzyılın ilk yarısında iki dünya savaşının sonucu olarak harap olmuş ve dünya siyasetindeki ağırlık merkezi zedelenmiş olan Batı Avrupa'nın Sovyet tehdidine karşı koymasını sağlamaktır.

Kömür ve Çelik Topluluğu ile aynı biçimde şekillenmesi düşünülen AST planının Fransa'nın, Almanya'nın yeniden silahlanmasından duyduğu endişe nedeniyle kabul görmemesi, bütünleşmeye yönelik çabalara zarar vermişti.¹⁷⁴ 1956 yılında Ortadoğu'da meydana gelen Süveyş Kanalı krizi, Cezayir'in Fransa'ya karşı başlattığı bağımsızlık savaşı ve Sovyetler Birliği'nin Macaristan'ı işgali gibi gelişmeler AST'nin hayata geçirilmesinin başarısızlığına bağlı olarak bir Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom) kurulması fikrini ortaya çıkarmıştır. Aynı dönemde Benelüks ülkeleri ile Batı Almanya serbest dolaşımın olduğu bir Ortak Pazar oluşturulması ile ilgili isteklerini dile getirmişlerdir. Ortak bir ordu kurmayı AST ve diplomatik kanallar yoluyla ortak bir dış politika yaratmayı amaçlayan Avrupa Siyasi Topluluğu, ulusüstü fikirler önerdiği için hayata geçirilememiştir.¹⁷⁵

¹⁷⁴ Desmond Dinan, *AB Tarihi* (İstanbul: Kitap Yayınevi, Nisan 2008), 24.

¹⁷⁵ Ayhan Kaya vd., *AB'ne Giriş Tarih, Kurumlar ve Politikalar* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2011), 4-5. (Erişim 15 Mayıs 2016),

Soğuk Savaş döneminde Batı Avrupa'nın güvenliğini NATO'nun sağlamasına rağmen, Avrupa dış politika ve güvenlik alanında, ekonomi alanında sergilediği entegrasyon politikalarına benzer bir politika gerçekleştirememiştir.

1980'lerin sonlarına doğru ekonomik olarak büyümenin yavaşlamasıyla birlikte Avrupa entegrasyonuna yönelik olumlu bakış ve tek pazar politikasına verilen destek aniden sona ermiştir. Bu durum karşısında ekonomik olarak büyümenin tekrar başarılı bir şekilde yürütülmesinin serbest dolaşım ile sağlanması düşünülürken, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile su üstüne çıkan kitlesel göç kaygısı, üye devletlerin sığınma, göç, adalet ve işçileri politikalarında işbirliği yapmalarını gerekli kılmıştır.¹⁷⁶

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle, Sovyetler Birliği ve Varşova Paktı sonlanmıştır. Bu çöküşle birlikte NATO dışında bir ortak savunma mekanizmasının kalmaması, NATO çatısı altında olmayan büyük bir bölge ortaya çıkarmıştır. Varşova Paktının sonlanmasıyla Pakta üye olan ülkelerde çıkabilecek krizlerin nasıl engelleneceği konusu önemli bir gündem yaratmıştır. Bu durum Avrupa'yı Maastricht Antlaşması ile AB'ye geçiş konusunda gerekli adımları attırmıştır.¹⁷⁷ Maastricht Antlaşması, NATO'nun ya da ABD'nin rolünü zayıflatmayacak ortak bir savunma politikası oluşturmuştur. Antlaşma AB'nin gelişiminin ayrılmaz bir parçası olan BAB'ın mekanizmalarını genişleterek Maastricht Antlaşması içine dahil etmiştir.¹⁷⁸ Maastricht Antlaşması ile birlikte, Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği olarak tanımlanan Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası girişimi artık bu politikanın araçları, kurumları ve kuralları ile çalışmaktadır. Balkanlar'daki ihtilaflar, Avrupa ülkelerinin güvenlik krizlerine etkili bir şekilde tepki göstermekte yetersiz kaldığının göstergesi olmuştur. Balkanlar'da yaşanan Kosova krizinde üye ülkelerin askeri kapasitelerini artıramamış olmalarının OGSP'nin başarısız

https://www.academia.edu/993491/Avrupa_Birli%C4%9Fine_Giri%C5%9F_Tarih_Kurumlar_ve_Politikalar

¹⁷⁶ Dinan, op. cit., 287, 288.

¹⁷⁷ Mehmet Ali Tuğtan, AB Güvenlik ve Savunma Politikası, *AB'ne Giriş Tarih, Kurumlar ve Politikalar*, derleyen: Ayhan Kaya, Senem Aydın Düzgit, Yaprak Gürsoy - Özge Onursal Beşgül (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2011), 263.

¹⁷⁸ Dinan, op. cit., 314, 315.

olmasına ve AB’de bir savunma açığının olduğunun anlaşılmasına neden olmuştur.¹⁷⁹ Maastrich Antlaşması ile ortak bir Güvenlik ve Dış Politika oluşturulmasına karar verilmiş olsa da Berlin Duvarının yıkılarak Doğu ile Batı Almanya’nın birleşmesi, Balkanlar’da yaşanan Kosova krizi gibi olaylar NATO'nun Avrupa’nın güvenliği için vazgeçilmezliğini bir kez daha göstermiştir.¹⁸⁰

Birliğin, Fouchet planından (1961) Maastricht Antlaşması'na (1992) kadar geçen sürede ortak bir dış ve güvenlik politikası oluşturma çabaları, üye devletlerin dış politikalarını koordine etmeleri ve ekonomik etkinin askeri güçle somutlaştırılması ile gerçekleştirilebilmiştir.

Aralık 1998 tarihinde St. Malo Zirvesi’nde Fransa ve İngiltere hükümetlerinin askeri faaliyetlerde işbirliği yapılması yönünde aldıkları karar, 1990’ların son yıllarına kadar ciddi bir gelişme gösterememiş, AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası için bir dönüm noktası olmuştur. St. Malo'da gerçekleştirilen zirvede ODGP çerçevesinde ortak bir savunma politikası ile AB’nin bağımsız askeri gücünden bahsedilmekteydi. Ayrıca, NATO ile birlikte harekatta bulunma olanağının olmadığı durumlarda AB’nin tek başına askeri bir eylem yapabilmesi için gereken donanımına sahip olması gerekmektedir. Bunun nasıl yapılacağı konusunda gözler, Batı Avrupa’nın Soğuk Savaş döneminde güvenliğini sağlama görevini ABD’ye devretmiş olması ve NATO’nun Soğuk Savaş yılları boyunca Avrupa’nın savunmasından sorumlu tek örgüt olarak işlev görmesi nedeniyle o dönemde atıl kalan Batı AB’ne (BAB) çevrilerek, Avrupa’nın güvenlik politikalarından BAB’ın sorumlu olacağı belirtilmiştir.¹⁸¹

1992 yılında yapılan BAB bakanlar kurulu toplantısı sırasında tanımlanan Petersberg Görevleriyle NATO ile iletişim içerisinde AB’nin savunma ayağını oluşturacak BAB’ın yürütmekten sorumlu olacağı görevleri belirlenmiştir: İnsani yardım ve kurtarma, barışı koruma, kriz yönetimi¹⁸² ve barışın yeniden tesisi. 1996 Berlin

¹⁷⁹ Menon, op.cit, 23.

¹⁸⁰ Tuğtan, op. cit., 264, 265.

¹⁸¹ Tangör, *AB'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP*, op.cit., 33-54.

¹⁸² Geniş anlamda kriz yönetimi, bir krizin ortaya çıkmasını engellemek, süregelen bir krize cevap vermek veya bir krizin akut aşaması geçtikten sonra barışın (veya düzeninin) birleştirilmesinde etkili olmaktır.

Zirvelerinde BAB'ın, Atlantik İttifakı'nın Avrupa ayağını temsil ettiği ve oluşturulacak bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği (AGSK) oluşumunu başlatacağı karara bağlanmıştır. Ayrıca NATO'nun Avrupa kanadının güçlendirilmesi çerçevesinde, BAB'ın yürüteceği askeri operasyonlarda NATO imkanlarının kullanılması kararlaştırılmıştır. Petersberg Görevleri ile AB'nin savunma ayağını oluşturacak şekilde NATO ile iletişim içerisinde BAB'ın yürütmekten sorumlu olacağı görevleri 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşmasıyla Avrupa Birliği Antlaşmasına dahil edilmiş ve 1999 AB Köln Zirvesinde BAB'ın AB ile bütünleştirilmesi kabul edilmiştir. 2011 yılında da feshedilme sürecine kadar geçen süreçte BAB'ın pek çok işlevi AB içerisinde kurumsallaştırılmıştır.¹⁸³

Dış politika, güvenlik ve savunma konularında adım atma eksikliği, AB'de artan bir rahatsızlık yaratmıştır. AB'nin dış ilişkileri ile dış güvenlik politikalarının kapasitesini güçlendirmek için daha büyük adımlar atması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Bu gelişmeler Güvenlik teriminin yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir. Eski güvenlik tanımı askeri tehdit ve askeri müdahale açısından etiketlenmişti. Şimdiki baskın güvenlik endişeleri ise; demokrasi, ulus inşası, çatışma önleme, insan hakları, çevre, göç, organize suç ve terörizmdir. Bu konuların hepsi Amsterdam Antlaşması'nda belirtilmiştir. Yine aynı konular 19-20 Haziran 2000'de Feira Avrupa Konseyi'nde de tekrarlandılar.¹⁸⁴ Sonuç olarak, 1997 Amsterdam Antlaşması'na yol açan hükümetler arası konferansda bir dizi önemli anlaşma değişikliği ile Güvenlik politikasına yumuşak güvenlik esasına dikkat çekildiği görülmektedir.¹⁸⁵

1999 Köln Zirvesinde, OGSP çerçevesinde oluşturulan Petersberg görevlerinin uygulanabilmesi için askeri kabiliyetlerin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bununla ilgili

Detaylı Bilgi için Bkz., Thierry Tardy, *CSDP in action What contribution to international security?*, EU Institute for Security Studies, Chaillot Paper N2 134, Paris (May 2015), Erişim Mayıs 2016, https://www.files.ethz.ch/isn/191520/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf.

¹⁸³ Tangör, *AB'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP*, op. cit., 33-54.

¹⁸⁴ Catherine Gegout. "The French and British Change in Position in the CESDP: A Security Community and Historical -Institutionalist Perspective." *L'Harmattan | Politique européenne* 8 (2002/4): 66-67. (Erişim 20 Ocak 2018), <http://www.cairn.info/revue-politique-europeenne-2002-4-page-62.htm>.

¹⁸⁵ Laurie Buonanno and Neill Nugent, *Policies and Policy Processes of the European Union* (New York: Paigraive Macmillan, 2013), 277.

olarak askeri yeteneklerin ve kurumsal yapının geliştirilmesi için, Aralık 1999'da Helsinki Zirvesinde alınan kararlar sonucunda Askeri Komite ve Genelkurmay, Siyaset ve Güvenlik Komitesi, AB Konseyi içinde oluşturulmuştur.¹⁸⁶ Aralık 1999'da gerçekleşen Helsinki zirvesinde, Avrupa Konseyi, AB'nin acil müdahale gücünün askeri kapasitesini tam olarak tarif etmiştir. Aynı zamanda AB, uzun zamandır Avrupa savunma işbirliğine önemli hizmetlerde bulunan Batı AB'nin yapısını ve sorumluluklarını da kendi bünyesi içine alarak genişletmiştir. NATO'nun bu girişimi desteklemesine rağmen, üye ülkelerin genel olarak 2000 yılının başında yaşanan ekonomik daralma ile askeri harcamalarını kısımları, taahhüt edilen acil askeri gücün kapasitesinin gerisinde kalınmasına neden olmuştur.¹⁸⁷

AB, NATO ile ikili işbirliğinin başlangıcından bu yana, OGSP'nin NATO'nun toplu savunma rolünü hiç bir zaman elinden almayı amaçlamadığını vurgulamıştır. ABD buna karşılık olarak AB'nin NATO'ya bağlı kalarak, savunmasını geliştirmesine yönelik çabalarını desteklemiştir. Berlin Plus Anlaşması'nın¹⁸⁸ 2003 yılında NATO-AB bağlantılarının yaklaşmasını sağlamak ve Avrupa savunma kaynaklarının boşa gitmesini önlemek için tasarlandığı anlaşılmaktadır.¹⁸⁹ 2003 yılının Mart ayında Almanya ve Fransa'nın karşı çıkmasına karşın ABD ve İngiltere'nin Irak'a Kitle İmha Silahları olduğu savına dayanarak operasyon düzenlemeleri ortak savunma politikası konusunda AB üyeleri arasında önemli bir görüş ayrılığı ortaya çıkarmıştır. Bu görüş ayrılığı, AB'nin henüz kurulmakta olan ortak güvenlik ve savunma politikasının sekteye uğramasına neden olmuştur.¹⁹⁰

Helsinki'den bu yana yaşanan gelişmeler ile Haziran 2000'de Santa Maria da Feira'da yapılan Avrupa Konseyi toplantıları, Aralık ayında Nice'de AGSP'nin faaliyete

¹⁸⁶ Tangör, *AB'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP*, op. cit., 33-54.

¹⁸⁷ Dinan, op. cit., 389, 390.

¹⁸⁸ Berlin Plus Anlaşması: NATO Washington Zirvesi'nin sonuçlarına dayanarak NATO ve AB arasında yapılan kapsamlı anlaşmalar paketi için kullanılan bir başlıktır. Bkz. "Berlin Plus Agreement" (Provided by Mr. Tim Waugh), Erişim 15 Kasım 2018, http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf.

¹⁸⁹ Kristin Archick and Derek E. *The European Union: Questions and Answers. in European Union: Background and Issues, edited by Morgan D. Coelata* (New York: Nova Science Publishers, 2010), 7-8.

¹⁹⁰ Dinan, op. cit., 390.

geçmesi yönünde önemli bir rol oynamıştır. AB'nin tarihinde ilk kez, Nice Antlaşması'nın 25. Maddesi ile oluşturulan Siyasi ve Güvenlik Komitesi AB güvenlik ve savunma politikasını kurumsallaştırmıştır.¹⁹¹

Uzun süren Balkan savaşlarının, 11 Eylül 2001'de Birleşik Devletler'e terörist saldırı sonrasında ortaya çıkan sorunların ve Irak'ın bölünmesiyle Orta Doğu'da oluşan istikrarsızlığın üye devletleri, Avrupa bütünleşmesinin geleceği için, ortak savunma politikası konusunda işbirliğini ciddi bir şekilde ele almak zorunda bırakmıştır. Dönemin AB Ortak Dış Politika ve Güvenlik Yüksek Temsilcisi Javier Solana, Irak'ın işgali sonrasında AB üyeleri ve ABD arasında yaşanan bu olumsuzluğu düzeltmek için Haziran 2003'de Avrupa Konseyi'ne 11 Eylül sonrasında "Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa" başlıklı bir belge sunmuştur. Bu belgede Solana, küresel güvenliğe yönelik üç tehdit belirtmiştir: terör, kitle imha silahları ve başarısız devletlerin neden olduğu istikrarsızlık. Çok taraflı uluslararası sistem ile BM kararlarını benimseyen AB Güvenlik ve Strateji Belgesi, belirtilen bu tehditlere karşı AB'nin olası güç kullanımı dahil tüm gücüyle tepki vereceğini belirtmiştir. Bu durum, Avrupa Konseyi tarafından uygun bir şekilde benimsenen güvenlik stratejisinin temelini oluşturmaktadır.¹⁹² ABD'ye yapılan 11 Eylül saldırıları ile uluslararası terörizm tehdidinin kısa sürede durdurulamayacağı anlaşılmış ve bu durum AGSP'nin önemini pekiştirmiştir.¹⁹³ AB'de sınırların genişlemesi ile birlikte özgürlükler, güvenlik ve adalet ile ortak dış ve güvenlik politikalarının bir araya getirilmesine ilişkin zorluklar ortaya çıkmıştır. Bu durumla birlikte AGSP'nin önemi daha da artmıştır.¹⁹⁴

AB OGSP'nin, kurulduğu günden bugüne sivil ve askeri olarak iki paralel süreçte geliştiği gözlemlenmektedir. Avrupa Konseyi ile Aralık 2013'te başlayan ve Avrupa Birliği Küresel Güvenlik Stratejisi'nin (ABKGS) Haziran 2016'da yayımlanmasına yol açan, OGSP'yi yeniden canlandırma girişimleri, politikanın askeri yönlerine odaklanma

¹⁹¹ Terry Terriff, Mark Webber, Stuart Croft and Jolyon Howorth, "European Security And Defence Policy After Nice", *The Royal Institute of International Affairs European Programme Briefing Paper New Series* 20 (April 2001), 2.

¹⁹² Dinan, op. cit., 390-394.

¹⁹³ John McCormick, *AB Siyaseti* (Ankara: Adres Yayınları, Temmuz 2015), 498.

¹⁹⁴ Archick, op. cit., 7.

eğiliminde olduğunun önemli bir göstergesidir. AB bu yöndeki eğilimini, Küresel Strateji Belgesi'nin yayımlanmasından sonra Aralık 2017'de üye ülkelerin ortak askeri güçlerini kullanabilme ve savunma yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlayan Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği'ni (Permanent Structured Cooperation -PESCO) kurarak kanıtlamıştır. Bu durum mevcut güvenlik ortamında, sivil OGSP'nin halen AB için önemli bir stratejik araç olmaya devam ettiğini göstermektedir.¹⁹⁵

1999 yılından beri AB, önceden Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) olarak bilinen OGSP'yi geliştirmeye çalışmaktadır.¹⁹⁶ Sonradan Avrupa Savunma ve Güvenlik Kimliği olarak adlandırılan Avrupa Savunma ve Güvenlik Politikası ile alakalı girişimler, günümüzde bu politikaya yönelik araç, kurum ve kurallarıyla işlevselliğini yürütmektedir.¹⁹⁷

2.2. Lizbon (Reform) Antlaşması ve Değişim

1 Aralık 2009'da Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle beraber AGSP, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası -OGSP olarak değiştirildi. Lizbon Antlaşması Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilciliği görevini de hayata geçirerek, OGSP Yüksek Temsilcisi ve Dış İlişkiler Komiserlik görevlerinin ortadan kalkmasını simgeleyen iki pozisyonu da birleştirmiştir.¹⁹⁸ Lizbon Antlaşması'na göre, OGSP AB'ye Birleşmiş Milletler Şartı'nın prensiplerine uygun olarak çatışmayı önleme, uluslararası güvenliği güçlendirme ve barışı koruma yetkisi vermektedir. (Madde.42.1).¹⁹⁹ Lizbon Antlaşması, insani yardım ve kurtarma görevleri, ortak silahsızlanma operasyonları, çatışma önleme ve barışı koruma, askeri tavsiye ve yardım görevleri, kriz yönetimindeki

¹⁹⁵ Thierry Tardy, "Civilian CSDP: What Next?" *European Union Institute for Security Studies (EUISS)* (Kasım 2016): 1, 97. (Erişim 15 Mayıs 2017), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_32_Civilian_CSDP.pdf.

¹⁹⁶ Archick, op. cit., 7.

¹⁹⁷ Tuğtan, op. cit., 264, 265.

¹⁹⁸ Gustav Lindstrom, *History and Development of CSDP*, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union, edited by Jochen Rehr (Vienna/Austria: Third Edition ,2017), 17-18 (Erişim 10 Ocak 2018), Doi: 10.2855/764888.

¹⁹⁹ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 39.

savaşçı güçlerin görevleri ve çatışma sonrası istikrar gibi Petersberg görevlerinin uzantısını resmen onaylamıştır. Ayrıca bu görevler, artık kendi topraklarında terörizmle mücadelede üçüncü devletleri desteklemeye ve terörle mücadeleye de katkıda bulunabilecektir.²⁰⁰

OGSP operasyonlarına esneklik ve hız kazandırma süreci Lizbon Antlaşması'nın 44. Maddesinde tanımlanmıştır. Bu maddeye göre, Konseyin oybirliği ile operasyonun planlanması ve komuta edilmesi sorumluluğunu devam ettirmek üzere bir görevin uygulanmasını diğer üye devletlere bırakabileceği belirtilmektedir. Komisyon, istekli ve gerekli yetenekleri olan üye devletlerin mümkün olduğu kadar verimli ve etkin bir şekilde operasyona devam etmesini sağlayarak OGSP operasyonlarının uygulanmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır.²⁰¹

Dış politikada etkin bir stratejik rehberlik yürütebilmek için kurumlara ve karar verme süreçlerine bakılarak uygun bütçe oluşturulmasının sağlanması gerekmektedir. Buna bağlı olarak Üye Devletlerin seçenek olarak ileride değerlendirmek isteyebilecekleri PESCO gibi savunmaya yönelik girişimlere uygun bütçe oluşturulmasına yönelik pek çok somut çözüm Lizbon Antlaşması'nda özetlenmiştir.²⁰²

Avrupa Konseyi, Lizbon Antlaşması'nın 1 Aralık 2009'da yürürlüğe girmesiyle Birliğin yedi kurumundan biri olmuştur. Lizbon Antlaşması ile Avrupa Konseyi, kendi başkanını nitelikli çoğunlukla bir defaya mahsus değiştirebilmek üzere iki buçuk yıllık bir süre için seçebilmektedir. Bu durum Lizbon Antlaşması'nın getirdiği en mühim yeniliklerden birisidir. Avrupa Konseyinin, her zaman ODGP de dâhil olmak üzere OGSP konularına özellikle dikkat ettiği anlaşılmaktadır. Lizbon Antlaşması ile Yüksek

²⁰⁰ Lindstrom, op. cit., 18.

²⁰¹ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 26.

²⁰² Gabor Iklody, *The European Union and CSDP – State of Affairs*, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union, edited by Jochen Rehl (Vienna/Austria: Third Edition, 2017), 43. (Erişim Ocak 2018), Doi: 10.2855/764888.

Temsilcinin Avrupa Konseyi tarafından atanması, ODGP ve OGSP alanlarında Avrupa Konseyi kararlarının uygulanabilmesi ile ilgili önemli bir adım olarak gösterilmektedir.²⁰³

Lizbon Antlaşmasına genişleme ve komşuluk politikası ile ilgili kararlar ışığında bakıldığında, AB'nin çok taraflı (multilateral) bir yapı içine doğru evrildiği görülmektedir. Bu evrim sürecine göre, AB'nin bugünkü politik durumu analiz edildiğinde, gelecekte AB'nin üyeleriyle ve komşu ülkelerle politik çıkarlar doğrultusunda ucu açık iş birliklerine dayalı politikalar yürüteceği anlaşılmaktadır.

2.3. Karar Alma Mekanizması ve Kurumsal Yapı

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kararları hükümetler arası yöntemlerle alır. AB savunma ile ilgili hususlarda, kararları oybirliğiyle almaktadır. OGSP'nin yönetiminde; AB Dışişleri Bakanı, AB Bakanlar Konseyi, AB Başkanı, Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi yer almaktadır.²⁰⁴

AB'nin politika geliştirmesi tarihsel olarak gözden geçirildiğinde, etkili bir dış politika ve güvenlik politikası yürütmenin kurumsal ve kalıcı politikalar ile mümkün olabildiği görülmüştür.²⁰⁵ AB, kriz yönetiminin etkili bir şekilde düzenlenmesini sağlamak için kalıcı siyasi ve askeri birimler kurmuştur.²⁰⁶ Bu siyasi ve askeri birimler, Siyasi ve Güvenlik Komitesi (Political and Security Committee), AB Konseyi için bir hazırlık organı olarak büyükelçi düzeyinde toplanmaktadır. Mevcut uluslararası durumun izlenmesi ve takip edilmesi ve ayrıca OGSP dahil olmak üzere ODGP kapsamındaki politikaların tanımlanmasına yardımcı olmak için çalışmaktadır.²⁰⁷ Avrupa Birliği Askeri

²⁰³ Luis Amorim, *The European Council and CSDP*, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union, edited by Jochen Rehr (Vienna/Austria: Third Edition, 2017), 46-47. (Erişim Ocak 2018), Doi: 10.2855/764888.

²⁰⁴ Haluk Günöğür, *Avrupa Birliği* (Ankara: Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını, 2014), s. 255-256.

²⁰⁵ Buonanno, op. cit., 273.

²⁰⁶ European Union External Action. “*CSDP Structure, Instruments, and Agencies*” (Friday, 8 July, 2016): 1. (Erişim 15 Temmuz 2017), https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5392/csdp-structure-instruments-and-agencies_en.

²⁰⁷ Ibid.

Komitesi (EU Military Committee), AB içindeki bütün askeri meseleler ve kriz yönetiminin sivil yönleri hakkında Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne tavsiyelerde bulunmaktadır. Konsey'deki en yüksek askeri organdır.²⁰⁸ Kriz Yönetiminin Sivil Yönleri Komitesi (CivCom), AB Askeri Komitesi'ne paralel olarak, Siyasi ve Güvenlik Komitesi'ne Kriz Yönetiminin sivil yönleri hakkında bilgi ve önerilerde bulunmaktadır.²⁰⁹ Politik Askeri Grup (Politico Military Group - PMG), Siyasi ve Güvenlik Komitesi için OGSP alanında hazırlık çalışmaları yürütmektedir. Bu hazırlıklar, AB askeri ve sivil yapılarının siyasi yönlerini kapsamaktadır. Konsey, sonuçlarını hazırlar, Siyasi ve Güvenlik Komitesi için öneriler sağlar ve etkili uygulamalarını izler. Siyasi Askeri Grup, güvenlik politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunarak bilgi alışverişini kolaylaştırmaktadır. Üçüncü ülkeler ve AB-NATO ilişkileri de dahil olmak üzere diğer örgütlerle ve tatbikatlar ile ortaklıklar konusunda özel bir sorumluluğu vardır.²¹⁰ Kriz Yönetimi ve Planlama Direktörlüğü (The Crisis Management and Planning Directorate (CMPD), OGSP sivil misyonlarının ve askeri operasyonlarının siyasi stratejik planlaması ile Avrupa Dış Eylem Servisi'nin politikalarını ve yeteneklerini geliştirebilmesi adına Servis'e daha güvenli bir uluslararası ortam hazırlamak için çalışmaktadır.²¹¹ Avrupa Askeri Personeli (The European Union Military Staff), Askeri ve sivil uzmanlardan oluşmaktadır.²¹² Sivil Planlama ve Davranış Yeteneği (The Civilian Planning and Conduct Capability), Sivil OGSP kriz yönetimi operasyonlarının ilgili planlamasını yaparak, görevlerin yerine getirilmesini ve yürütülmesini sağlamaktadır.²¹³ Avrupa Savunma Ajansı (European Defence Agency), OGSP hedeflerini gerçekleştirmek için kapsamlı ve sistematik bir yaklaşım geliştirmektedir. Savunma ekipmanlarının kullanımı için Avrupa Askeri Personeli arasında işbirliğini sağlamaktadır. Aynı zamanda Avrupa siyasi öncelikleriyle uyumlu araştırma ve teknolojik gelişmeyi de teşvik

²⁰⁸ Ibid.

²⁰⁹ Ibid.,1,2.

²¹⁰ Ibid., 2.

²¹¹ Ibid., 2.

²¹² Ibid., 2.

²¹³ Ibid., 3.

etmektedir.²¹⁴ Avrupa Güvenlik ve Savunma Koleji (ESDC), Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na (OGSP) stratejik düzeyde eğitim sağlamak amacıyla 2005 yılında kurulmuştur. Güvenlik ve Savunma ile ilgili kapsamlı ihtiyaç analizi ve deney aşamalarını gerçekleştirmektedir. ESDC'nin oluşturulmasının amacı, OGSP'ye bir Avrupa güvenlik kültürü kazandırmak için, eğitim ve öğretim aracı olarak, görev yapmaktır.²¹⁵ Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü (The European Union Institute for Security Studies), Birliğin güvenlik konularına odaklanan birimdir. Enstitünün ana görevi, AB politikasının oluşturulmasında kullanılabilecek stratejileri analiz etmektir.²¹⁶ Avrupa Birliği Uydu Merkezi (European Union Satellite Centre), OGSP'nin hedeflerine ulaşabilmesi için uydu görüntülerini kullanmakta ve analiz etmektedir.²¹⁷

AB'nin tüm OGSP misyon ve operasyonları, AB Konseyinin 42. Maddesi uyarınca oybirliğiyle hareket ederek ve 2013 yılında gözden geçirilen kriz yönetimi prosedürlerini takiben oluşturulmaktadır. 2013 kriz yönetimi prosedürleri, aynı zamanda hızlı bir şekilde planlama sürecini de getirmiştir. Planlama, Konseyin bir çatışmaya veya krize müdahale için OGSP eylemine başvurma kararını kabul ettikten sonra Siyasi ve Güvenlik Komitesi operasyonun askeri veya sivil doğasına bağlı olarak izleme, erken uyarı gibi genel kavramların hazırlanması için mevcut olan yeteneklerin tanımlanmasını içermektedir. Kriz müdahale planlaması, gerçek bir krize yanıtın geliştirilmesine ilişkindir. İnsan hakları, cinsiyet ve demokrasi, hukukun üstünlüğü ilkeleri kriz müdahale planlama faaliyetlerinde dikkate alınmaktadır. Bu amaçla planlama aşamasında ve organlarının yapılanmasında alanında uzman kişiler görev almaktadır. Tüm AB misyon ve operasyonları kendi uzmanlarına sahiptir, ancak sayı ve somut uzmanlık alanı, görevlerin büyüklüğüne ve görev süresine göre değişiklik göstermektedir.²¹⁸

²¹⁴ Ibid., 3, 4.

²¹⁵ Ibid., 4.

²¹⁶ Ibid., 4-6.

²¹⁷ Ibid. 5.

²¹⁸ Carmen Márquez Carrasco, Cristina Churrucá Muguruza and Rocío Alamillos Sánchez, "Case study: Common Security and Defence Policy (CSDP)", *Among European Policies, Work Package No. 10* –

2.4. Askeri Yetenekler

AB, ekonomik bütünleşmeyi içerirken aynı zamanda Avrupa pazarının AB temelinde yönetimi ile ilgilenmektedir. Bu bağlamda AB'nin Güvenlik ve Savunma Politikası alanındaki bütünleşmesi sınır ötesi operasyonu kolaylaştırarak AB entegrasyonunda güven arttırıcı bir rol üstlenmektedir.²¹⁹

ABD'nin tek kutuplu güce dayalı üstünlüğüne karşılık, Avrupa'nın dengeli çok kutuplu dış politika yapısı, AGSP'nin oluşturulmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Balkanlar'da yaşananlar da AGSP'nin başlatılmasında önemli nedenler arasındadır.

AGSP, AB üyesi ülkelerin küresel tek kutupluluk bağlamında ABD güvenlik politikasının belirsizliklerine verdiği tepkidir. Bu süreç Büyük Üç tarafından yönetilir ve hükümetler arası bir şekilde hüküm sürer. AGSP, bölgesel Avrupa toprak savunması için değildir. Dolayısıyla AGSP Avrupa'nın hızlı bir Reaksiyon Kolordusu, yani bir Avrupa ordusu değildir. AGSP, Petersberg Görevleri ve Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde (2003) tanımlandığı üzere, AB üyesi ülkeler için çeşitli güçlerin bir araya gelmesiyle oluşturulan zorlayıcı diplomasi ve askeri kriz yönetimi için ortak bir birlik aracıdır. AB'nin dış diplomasisini kuvvetlendirmek için askeri baskı uygulayarak kısıtlı güvenlik işbirlikleri için kurumsal ve prosedürel bir çerçeve oluşturmaktadır. AGSP, AB'nin Balkanlardaki sivil güç ve başarısızlıklarına AB'nin verdiği bir nevi yanıt niteliğindedir. Tek kutuplu bir dünyanın ve çok kutuplu Avrupa'nın yapısal dinamiklerinin dengelenebilmesi için gerekli bir politikadır.²²⁰

Ortak bir dış ve güvenlik politikasının geliştirilmesinin ayrılmaz parçası olan AB, sınırlarının ötesinde kriz önleme ve yönetimine kendini adanmıştır.²²¹ Ortak Güvenlik ve

Deliverable No. 3 (31 May 2016): 89-90. (Erişim 15 Mayıs 2017), <http://www.fp7-frame.eu/wp-content/uploads/2016/11/Deliverable-10.3.pdf>.

²¹⁹ Dinan, op. cit., 27.

²²⁰ Adrian Hyde-Price, *Neo realism: A Structural Approach to CSDP, in Explaining the EU's Common Security and Defence Policy Theory in Action*, edited by Xymena Kurowska and Fabian Breuer (New York: Palgrave Macmillan Press, 2012), 34.

²²¹ Leslie S. Lebl, "European Union Defense Policy an American Perspective." *Policy Analysis 516* (June 24, 2004): 3 (Erişim 20 Ocak 2018), <https://object.cato.org/pubs/pas/pa516.pdf>.

Savunma Politikasının oluşturulmasının ana teması, dünyanın güvenlik ile ilgili yeni bir döneme girdiği ve AB'nin de böyle bir dünyaya nasıl uygun bir şekilde adapte olabileceğidir.²²²

Dünyadaki uyuşmazlıkların çözümünde veya çatışmalarda taraf olunabilmesi için AB, siyasal bir birlik olarak güvenlik ve savunma amaçları ile politika ve eylem araçlarını saptamış bir birliktir. AB bu türden bir sorumluluğu başka bir aktörün desteği olmadan kendi siyasal bütünleşmesi ile başararak Siyasal Birliğini kalıcı hale getirmeye çalışmaktadır. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında kırılğan devletlerde gerçekleştirilen operasyonlar, AB'nin uluslararası barışa katkısının en görünür göstergeleridir.²²³

AB'nin OGSP'nin bir parçası olarak, Irak'ta danışmanlık Misyonu, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde Askeri Eğitim Misyonu, Akdeniz'de Deniz operasyonu ve Ukrayna'daki destek ve yardım Misyonu gibi birçok yeni eklemeler ile birlikte 15 yıl içinde 30'dan fazla sivil ve askeri operasyon yapılmıştır. AB'nin OGSP, Birliğe hem sivil misyonları hem de askeri operasyonları yürütmek için operasyonel kapasite sağlamaktadır. AB Antlaşması'nda belirtilen görevlerin kapsamı; barışı koruma, çatışmayı önleme, kurtarma ve insani yardım görevleri, ortak silahsızlanma operasyonları, askeri tavsiye ve yardım, çatışma sonrası istikrarın sağlanmasıdır. 1990'larda Batı Balkanlar'daki çatışmanın ardından AB ve Üye Devletler AB'nin kendi misyonlarını ve operasyonlarını planlayabilmesi ve gerçekleştirebilmesi gerektiğine karar vermiştir. Gerekli karar alma organlarını, planlama yapılarını ve komuta ve kontrol düzenlemelerini oluşturmak için adımlar atılmıştır. 2003 yılında başlatılan ilk AGSP operasyonları, AB'nin Bosna-Hersek'teki istikrarı sağlayıcı polislik misyonu ve eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'ndeki askeri operasyondur. AB, üç kıtada 34 sivil ve askeri operasyon başlatmış ve yönetmiştir. Bunlardan 22'si sivil, 11'i askeri, biri hem sivil hem askeri operasyon içeren Darfur barış gücüdür. Bugün itibariyle AB'nin 16 OGSP operasyonu

²²² Michael Merlingen, *Applying Foucault's Toolkit to CSDP in Explaining the EU's Common Security and Defence Policy Theory in Action*, edited by Xymena Kurowska and Fabian Breuer (New York: Palgrave Macmillan Press, 2012), 194.

²²³ Beril Dedeoğlu, *Bölgesel Bütünleşme: Kurumlar, Yaklaşımlar, Modeller* (İstanbul: YeniYüzyıl Yayınları, 2015), 225.

bulunmaktadır. Bunlardan 10'su sivil ve 6'sı askeri operasyonlardır. Yardımdan müdahaleye geniş kapsamlı OGSP sivil ve askeri operasyonları, yardıma ihtiyaç duyan ülkenin talebi üzerine gerekli görüldüğünde çatışma veya krizin yönetimine ve çözümüne yardımcı olmak için, hızlı ve doğrudan harekete geçebilmek için benzersiz bir araçtır. Doğal olarak, AB'nin bir misyon veya operasyon oluşturma ve yürütme kararı da AB'nin güvenliğe dayalı çıkarlarına göre uyarlanmaktadır. AB'nin ortaya çıkan dış çatışmalara ve krizlere dış eylemle cevap vermesinin sebebi, demokratikleşmeyi yaygınlaştırarak vatandaşlarını korumaktır.²²⁴

²²⁴ *EU Missions and Operations - As part of the EU's Common Security and Defence Policy – Factsheet*, Bruxelles, 05/03/2018 - 11:00, UNIQUE ID: 171113_14. (Erişim Aralık 2018), https://cdn4eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgvZeiYF752ZI/mtime:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf.

Tablo 1: AB OGSP Sivil ve Askeri Misyonları ve Faaliyetleri 2019 ²²⁵

AB OGSP MİSYON ADI	BULUNDUĞU BÖLGE	OPERASYONUN BAŞLADIĞI TARİH	SİVİL/ASKERİ
-AB Gücü -European Union Force (EUFOR) Operation Althea	Bosna Hersek	2004 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Sınır Danışma Misyonu -EU Border Advisory Mission (EUBAM)	Rafah/Filistin Bölgesi	2005 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Sınır Danışma Misyonu -EU Border Advisory Mission (EUBAM)	Moldova ve Ukrayna	2005 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Filistin Polis Teşkilatı Koordinasyon Ofisi -EU Co-ordinating Office for Palestinian Police Support (EUPOL COPPS)	Filistin Bölgesi	2006 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Hukukun Üstünlüğü Misyonu -EU Rule of Law Mission (EULEX)	Kosova	2008 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB İzleme Misyonu -EU Monitoring Mission (EUMM)	Gürcistan	2008 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Deniz Kuvvetleri -EU Naval Force (NAVFOR) Operation Atalanta	Somali	2008 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Eğitim Misyonu -EU Training Mission (EUTM)	Somali	2010 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Kapasite Oluşturma Misyonu -EU Capacity Building Mission (EUCAP)	Sahel/Nijer	2012 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Kapasite Oluşturma Misyonu- -EU Capacity Building Mission (EUCAP)	Somali	2012 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Sınır Danışma Misyonu -EU Border Advisory Mission (EUBAM)	Libya	2013 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Eğitim Misyonu -EU Training Mission (EUTM)	Mali	2013 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Danışma Misyonu -EU Advisory Mission (EUAM)	Ukrayna	2014 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Kapasite Oluşturma Misyonu -EU Capacity Building Mission (EUCAP)	Sahel/Mali	2014 - Devam Ediyor	Askeri Misyon
-AB Deniz Kuvvetleri -EU Naval Force (NAVFOR) Operation Sophia	Güney Akdeniz	2015 - Devam Ediyor	Sivil Misyon
-AB Eğitim Misyonu (Bu Misyon, OGSP içinde yönetilmemektedir. Ancak görevleri benzeştiğinden buraya dahil edilmiştir.) -EU Training Mission (EUTM) RCA	Afrika Cumhuriyeti	2016 - Devam Ediyor	-----
-AB Danışma Misyonu -EU Advisory Mission (EUAM)	Irak	2017 - Devam Ediyor	Sivil Misyon

²²⁵ "European Union External Action Service," CSDP Mission and Operations Annual Report – 2019. (Erişim Mayıs 2019), https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en.

OGSP operasyonları ve misyonları son yirmi yılda büyük dönüşümler geçirerek, geniş bir güvenlik ortamında yürütülmektedir. Bu gelişmeler, güvenlik tehditlerinin değişen doğasına bağlı olarak oluşan siyasi tepkiler ile bağlantılıdır. AB için, etkili kriz yönetimi, diğer kriz yönetimi aktörleri için olduğu kadar, hem ele alınması gereken bir sorun olarak değerlendirilmekte hem de siyasi türleri açısından faaliyet gösterdiği çevrenin iyi bir şekilde anlaşılmasını gerektirmektedir. Son yirmi yılda kriz yönetimi alanında en az iki büyük evrim gerçekleşmiştir. Birincisi, kriz yönetimi kapsamına giren faaliyetler gittikçe karmaşıklaşarak çok yönlü hale gelmiştir. İkincisi ve kısmen bunun bir sonucu olarak, kriz yönetimine katkıda bulunan aktörlerin yelpazesi genişlemiş ve çeşitlenmiştir.²²⁶

AB'nin güvenlik ve savunma politikası, Robert Cooper'ın terminolojisini kullanarak, postmodern güvenlik yaklaşımı olarak nitelendirilmektedir.²²⁷ Cooper, Avrupa tarihini üç farklı döneme ayırmaktadır. 1648'de ulus devlet sisteminin kurulmasından önceki dönemi, modern öncesi evre, 1648'den sonrakini modern dönem ve ondan sonrasındaki dönemi de post-modern dönem olarak belirtmektedir. Cooper, AB'nin dış ve iç politikası arasındaki ayrımın ortadan kalkmasını, devletlerin geleneksel tekelinin şiddetten uzaklaşmasıyla iç sınır tehditlerinin giderek önemsizleşmesiyle, post-modern düzeninin siyasi entegrasyon sürecinin çabukluğu ve denge sisteminin gücü olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.²²⁸

OGSP ile AB'nin askeri yeteneklerini güçlendirerek, krizlere tepki verme becerisini geliştirmeyi ve ortak dış politikasına askeri bir omurga sağlamayı hedeflediği anlaşılmaktadır. AB, bu hedefler doğrultusunda savunma karar organları oluşturarak, hızlı bir reaksiyon gücü ve çok uluslu savaş grupları geliştirmiştir.²²⁹

2.5. Güvenlik Aktörü Olarak AB'nin Nitelikleri

²²⁶ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 9.

²²⁷ Robert Cooper, *The Breaking of Nations: Order and Chaos in the Twenty-First Century* (London: Atlantic, 2003), 36–37.

²²⁸ Ibid.

²²⁹ Archick, op. cit., 7.

Uluslararası güvenlik meseleleri, Vestfalya'dan post-Vestfalya'ya doğru yapısal bir geçiş gerçekleştirmekte ve AB bu dönüşümün en gelişmiş yapılarından birini temsil etmektedir. Egemenlik ve toprak bütünlüğü gibi kavramlar, gelişen teknoloji ile sosyal ilişkilerin gün geçtikçe daha da genişleyerek küreselleşmenin etkisi altına girmesi ile önceliğini yitirmektedir.²³⁰

Yeni dönemde Avrupa güvenliğini sağlamak için silahsızlanma ile örgütleşmenin önemli olduğu görülmektedir. Avrupa güvenlik çalışmalarında da bu ana unsurları görmekteyiz. Burada amaçlanan, ülkelerin güvenliğini tehdit eden aşırı silahlanmayı kabul etmek, ayrıca ülkelerin aralarındaki sorunların çözümüne yardımcı olabilecek uluslararası örgütleri ortaya çıkarmaktır. Örgütler, ortak güvenlik için önemli kurumlardır. Avrupa'nın silahsızlanma çalışmaları ve politikaları, ülkelerin bir örgüt içinde bir araya gelerek güvenliklerini sağlama çabaları olarak görülmektedir.²³¹

ABD, askeri güç kullanımında genel olarak sert güç kullanımını tercih ederken, AB diğer ülkelerle sorunların çözümünde yumuşak güç kullanımından yanadır. Liberal demokrasilerde şiddetin bir araç olarak kullanımının azalmaya başladığı günümüzde AB, uyguladığı yumuşak güç politikasına verdiği önemi artırırken, askeri olarak yatırım yapma ihtiyacını ikinci plana ötelemektedir. Bu durum AB'nin askeri olarak güç elde edememesi veya bu konuda yeteneksiz olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine AB, güvenlik ve savunma konusunda ABD'ye tam anlamıyla bağımlı kalmamak için askeri alanda gelişme göstermeye çalışmaktadır. Ayrıca gerekli durumlarda sert gücünü de kullanmaktadır. AB'ye üye ülkelerin askeri bütçeleri, personeli ve askeri teçhizatları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, AB'nin dünyada ABD'den sonra en büyük ikinci askeri silahlı gücüne sahip olduğu görülmektedir.²³²

Günümüz güvenlik yaklaşımında yetki, devletlerden uluslarüstü şirketlere, uluslararası medya organlarına ve sivil toplum örgütleri gibi hükümetler arası örgüt ve sivil toplum aktörlerine yayılarak çok yanlı (multilateral) ve karışık bir yapıya dönüşmüştür. Teröristlerin ve organize suç gruplarının oluşturduğu düşmanca saldırılar

²³⁰ Merlingen, op. cit., 194.

²³¹ Haydar Çakmak, "Avrupa Güvenliği" (Ankara: Akçağ, 2003), 40.

²³² McCormick, op. cit., 331- 496.

ile yasadışı göç ve sınır ötesindeki kötü yönetimler tarafından üretilen kriz ortamları yeni uluslar ötesi güvenlik tehditlerine ve risklerine karşı alınan önlemlere hız kazandırmıştır.²³³ Bu önlemler, kriz yönetiminin uygulanmasında güvenlik, sivil koruma, hukukun üstünlüğü, güvenlik sektörü reformu, seçim desteği, ekonomik iyileşme ve kalkınma, insani yardım, insan hakları, iyi yönetim ile ilgili faaliyetleri kapsadığından çok boyutlu (Multidimensional) bir hal almaktadır.²³⁴

Kişilerin medeni veya temel haklarını ihlal eden durumlarda, AB kriz yönetimi misyonlarının eylemlerine, ister sivil ister askeri olsun, bir dizi hukuki çözüm için özel hükümler getirilmiştir. OGSP, bu hükümlerin uygulanması konusunda çok önemli bir yere sahiptir.²³⁵ OGSP, her koşulda ve her türlü saldırıya karşı, bir bölgenin güvenliğini ve bütünlüğünü ve halkın yaşamını kriz yönetim birimleri aracılığıyla garanti etmeyi amaçlamaktadır. Askeri olarak, AB Üye Devletleri NATO tarafından savunulmaktadır. (Brüksel Antlaşması'nın 5. Maddesi: bir tehdit veya güç kullanımı durumunda karşılıklı yardım taahhüdü).²³⁶ Bu bağlamda, OGSP başarısız ülkelerin istikrarına katkıda bulunan geniş çaplı bir dizi operasyonla önemini kanıtlamıştır.²³⁷

AB'nin savunma ve güvenlik konusuna verdiği önem tartışılırken, bölgede ve uluslararası arenada etkinliği giderek artmaktadır. AB, 2003 yılında Makedonya'ya Concordia, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ne de Artemis barış gücü birliklerini göndermiştir. AGSP, 2004 yılında Bosna'da NATO askerlerinden barış gücü operasyonlarını devralarak bu konudaki gelişimini ispatlamıştır. Ayrıca, Afganistan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Gürcistan, Gine Bissau, Endonezya, Moldova, Makedonya, Filistin, Ukrayna ve Kosova'da çeşitli görevler üstlenmiştir. AB, Hint Okyanusu'nda

²³³ Merlingen, op. cit., 194.

²³⁴ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 9.

²³⁵ Garcia Paloma Plaza, "Accession of the EU to the ECHR: Issues Raised with Rregard to EU Acts on CFSP Matters.", *ERA Forum* 16 (2015): 492-493 (Erişim Şubat 2016), Doi 10.1007/s12027-015-0407.

²³⁶ Gegout, op. cit., 66.

²³⁷ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 48.

Somali kıyılarındaki korsan faaliyetlerini sonlandırmak için Atalanta operasyonunu 2005 yılında gerçekleştirmiştir.²³⁸

OGSP operasyonları Güvenlik Sektörü Reformu ile hukuk, askeri ve sivil eğitim, deniz güvenliği veya sınır yönetimi gibi bir dizi kilit alanda AB uzmanlığının gelişmesine olanak sağlamıştır. Bu faaliyetlerin kriz yönetiminin merkezinde olduğu ve önümüzdeki yıllarda daha da önemli hale geleceği anlaşılmaktadır. Nijer, Mali, Somali, Aden Körfezi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti ve Kosova'daki operasyonlar sayesinde AB, geniş kriz yönetimi alanında karşılaştırmalı üstünlüklerini ve katma değerini ortaya koyan bir know-how ve uzmanlık kazanmıştır. Siyasi, ekonomik ve güvenlik araçlarının çeşitliliği, AB'ye diğer kriz yönetim aktörlerine nazaran kriz durumlarına çok boyutlu bir şekilde yanıt vermesini sağlamıştır.²³⁹

Askeri alanda, iyi bilinen ve kabul edilen güç üretimi sorunlarına rağmen, AB'ye Afrika Birliği'nin ya da Birleşmiş Milletler'in misyonlarının devredilmesi (örneğin, EUFOR RCA) ve görevlerini başarıyla yerine getirmesi, güvenlik ve savunma alanındaki yeteneğini kanıtlanmasına vesile olmuştur. Çeşitli siyasi nedenlerden ötürü AB, diğer kriz yönetimi aktörlerinin hiçbirinin müdahale edemediği durumlarda Gürcistan, Ukrayna ve hatta Kosova'da operasyonlarını başlatmıştır. BM ve Afrika Birliği'nin olduğu Sahra-altı Afrika'da, AB idealden uzak, ancak karşılaştırmalı üstünlüklere sahip bir güç kapasitesi ya da politik destek sergilemektedir. Ayrıca, OGSP'nin devlet destekli niteliği ile, yani OGSP misyonlarının 28 üye devletin kolektif taahhüdüyle yaratılan siyasi nüfuza ulaşma kabiliyeti diğer aktörlerin (Komisyon ya da diğer uluslararası kurumların) güç kazanmasını sağlamıştır.²⁴⁰ OGSP'nin operasyonlarının verimli, geniş ve kapsamlı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Tüm askeri operasyonlar, konuşlandırıldıkları alanların güvenliğine ve istikrarına uygun bir şekilde katkıda bulunmuştur. OGSP misyonları da diğer aktörlerin daha az donanımlı olduğu alanlarda boşlukları doldurmuştur.²⁴¹

²³⁸ McCormick, op. cit., 499.

²³⁹ Tardy, *CSDP in Action What Contribution to International Security?*, op. cit., 42.

²⁴⁰ Ibid.

²⁴¹ Ibid.

OGSP operasyonlarının büyük oranda barış gücü olarak koruma, kriz yönetimi ve insani yardım gibi görevlere odaklandığı görülmektedir. OGSP misyonları aynı zamanda hukukun üstünlüğünün tahsisi için polis gücü ve adli eğitim konularındaki reform çalışmalarında sivil güç olarak da hizmet vermektedir. Genel olarak, AB düzeyinde ortak bir dış politikanın oluşturulması, yine de beklenen sonuçları vermemiştir. 28 başkent hala kendi dış politikalarını tanımlama ve Birliğin inisiyatiflerini düzensiz bir şekilde destekleme eğilimindedir. Bu nedenle OGSP, Birliğin tam teşekküllü bir politika kolu olamamaktadır.

2.6. Savunma Endüstrisi ve Silahlanma Politikası Alanlarında İşbirliği

Avrupa'nın, sınırlarının ötesinde istikrarsızlığa yol açan, devlet ve devlet dışı aktörlerden kaynaklanan karmaşık bir yapı ile karşı karşıya olduğu anlaşılmaktadır. Avrupa'nın güneyinde artan sayıda başarısız ya da kırılğan devletlerin sadece bölgesel istikrarsızlığa neden olmadığı görülmüştür. Aynı zamanda AB'ye kitlesel göç akışı ve Avrupadaki terörizm eylemleri, dış ve iç güvenlik ile yakından bağlantılıdır. AB'nin doğusunda yer alan Rusya'nın uluslararası hukuk kurallarına uymayarak Avrupa güvenliğine yönelik karma tehditler oluşturduğu görülmektedir. Siberetik ve siberuzay teknolojilerindeki gelişmeler yeni riskler yaratmaktadır. Mevcut güvensizlik ortamında, toplu bir Avrupa'nın her zamankinden daha önemli bir yerde olduğu anlaşılmaktadır. Hiçbir Avrupa devletinin bugünün zorluklarını kendi başına halledemeyeceğinin altı çizilmektedir.²⁴² Günümüzde, AB'nin geniş spektrumlu bir savunma teknoloji sanayiisinin ancak üye devletlerin finansal desteği ile oluşturulabileceği belirtilmektedir. Bunun nedeni de savunma bütçeleri üzerindeki baskı, diğer bir ifadeyle sosyal refah harcamalarının tercih edilmesi ile tedarik bütçelerine yeterli kaynağın ayrılamaması olarak vurgulanmaktadır. Bu faktörlerin bir sonucu olarak, Avrupa savunma endüstrisinde çok fazla dağınık küçük şirketlerin olduğuna dikkat çekilmektedir. Bunun

²⁴² Anne Bakker, vd., *CSDP: Deepening Defence Cooperation* (Netherlands Institute of International Relations: Clingendael, January 2016): 2. (Erişim 10 Ocak 2017), <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/A%20Stronger%20CSDP%20January%202016.pdf>.

sebebi olarak da Avrupa ülkelerinin mühimmat ihtiyaçlarını karşılamak için yabancı ülkelere yönelmesi gösterilmektedir.²⁴³

AB'nin iç pazar yapılarında koruma ve caydırıcılık paradigmasının köklü hale getirilmesi için ekonomik kaynakların bu amaç doğrultusunda kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır. Savunma endüstrisinin gelişmesine yönelik olarak Avrupa vatandaşlarının yaratıcılığına ve üye devletlerin de katma değerlerine öncelik verilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir.²⁴⁴ Ayrıca durumu değiştirebilmek için AB'nin daha kararlı, daha politik olarak yönlendirilmiş ve askeri yetenekleri iyileştirmek için daha hesap verebilir bir yola doğru hareket etmesi gerekmektedir.²⁴⁵

Avrupa Savunma İşbirliğine yönelik olarak en iyi örnek; Belçika ve Hollanda arasında uzun süredir devam eden ortak donanma entegrasyonudur. Belçika ile Hollanda arasındaki savunmaya dayalı ortak işbirliğinin, Lüksemburg'u da kapsayarak önümüzdeki yıllarda tamamlanması planlanan bir BENELUX hava kuvvetinin oluşturulmasına yönelik genişletileceğinin altı çizilmektedir. Fransa ve Birleşik Krallık arasında gerçekleştirilen 2010 Lancaster House anlaşmaları sadece bir Fransız-İngiliz kombine ortak keşif görev kuvveti olmayıp aynı zamanda nükleer stoklama sorunları ve savunma sanayi konularında da yakın işbirliğini organize etmektedir. Almanya, Hollanda, İsveç ve İsviçre'nin de kendi orduları tarafından kullanılan KMW Leopard 2 ana muharebe tankının mayın korumasını geliştirmek için ortak bir projede birlikte çalışmaktadır. Benzer şekilde, Çekya, Macaristan ve İsveç'in Saab Gripen savaş uçağının kullanımıyla ilgili operasyonel, bakım, lojistik ve güvenlik konularında bilgi paylaşımında bulunarak ortak eğitim programları ve yedek parça stoğu konusunda işbirliği yapmaktadır. Diğer bir örnek de, Estonya, Letonya, Litvanya, Çekya ve Polonya tarafından işletilen Carl Gustav

²⁴³ Ola Bergstrom, Frédéric Bruggeman, Jerzy Ganczewski, Keith Hartley, Dominique Sellier, Elisabeth Waelbroeck-Rocha, Peter Wilke, Herbert Wulf, "Anticipating Restructuring in The European Defense Industry" (BIPE: Bipe Press, March 2008): 5-6. (Erişim 20 Ocak 2018), <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2433&langId=en>.

²⁴⁴ Daniel Fiott, *Wherefore Art Thou CSDP?, The Common Security and Defence Policy: National Perspectives*, Edited by Daniel Fiott (Belgium: Egmont The Royal Institute for International Relations, May 2015), 122-123. (Erişim Ağustos 2016), <http://aei.pitt.edu/64766/1/ep79.pdf>.

²⁴⁵ Bakker, op. cit., 4.

güdümlü tanksavar silah sisteminin mühimmat temini için uzun süreli bir çerçeve anlaşmasının imzalanmış olduğudur.²⁴⁶

Avrupa genelinde savunma endüstrisine yönelik işbirliği girişimleri ile ilgili sürecin devam ettiğini gösteren bir dizi büyük savunma işbirliği programı olduğu anlaşılmaktadır. Bu programa, Avrupa hava gücü yeteneklerinin paylaşımıyla, Avrupa'da mevcut savunma kaynaklarının daha verimli kullanılması örnek gösterilebilir. Estonya, Letonya ve Litvanya'nın kendilerine ait hava güçlerinin olmaması nedeniyle, Avrupalı NATO üyesi ülkeler, hava kuvveti olmayan bu üye ülkelerin hava sahasına 2004 yılından bu yana rotasyon esasına göre devriye uçuşları gerçekleştirmektedir. Hava kuvveti olmayan bu üye ülkeler Arnavutluk, İzlanda ve Slovenya ile diğer Avrupalı NATO üyesi ülkelerin mevcut kaynaklarını paylaşmaktadır. Avrupa çapında başarılı bir savunma işbirliğine diğer bir örnek de, yedi AB ülkesinin Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, İtalya, İspanya ve Lüksemburg'un hava taşımacılığı ve uçak yakıt ikmal uçaklarının Hollanda'daki Avrupa Hava Taşımacılığı Komutanlığı'nın operasyonel kontrolü altında bir araya getirilmiş olmasıdır. Üçüncü önemli örnek ise Macaristan'da bulunan çok uluslu Ağır Hava Kanadıdır. 2008 yılının Eylül ayında 11 Avrupa ülkesi (Bulgaristan, Finlandiya, İsveç, Hollanda, Estonya, Macaristan, Litvanya, Polonya, Norveç, Slovenya ve Romanya) ile ABD arasında bir mutabakat anlaşması imzalanmıştır. 2009'dan bu yana, Ağır Hava Kanadı'nın çok uluslu mürettebatlı uçakları, üye ülkelerin desteğiyle askeri ve insani ulaşım ihtiyaçlarını, Afganistan, Libya, Mali, Orta Afrika, Haiti ve Pakistan'daki AB, NATO ve BM misyonlarına ulaştırmıştır.²⁴⁷

Avrupa savunma teknolojisi sanayi üssü, AB savunma paketi, Avrupa savunma ekipmanları pazarının oluşturulması, Avrupa savunma endüstrisinin güçlendirilmesine yönelik önemli adımlar olarak gösterilmektedir. Bu gelişmelerin, AB'ye üye ülkelerde savunma alanına yönelik istihdamı ciddi oranda artıracığı belirtilmektedir.²⁴⁸

²⁴⁶ Jan Joel Andersson, "European Defence Collaboration Back to the Future", *European Union Institute for Security Studies* (June 2015): 2-4. (Erişim Ağustos 2015), doi 10.2815/682822.

²⁴⁷ Ibid., 4.

²⁴⁸ Bergstrom, op. cit.

Lizbon Antlaşması'nda (Madde 42.3) Üye Devletlerin askeri yeteneklerini geliştirmede kademeli olarak sorumluluk üstlenecekleri belirtilmektedir. Bundan böyle, savunma yeteneklerinin geliştirilmesinde araştırma ve silahlanma ile ilgili alanlardan Avrupa Savunma Ajansı'nın yetkili olacağı anlaşılmaktadır. Bu yetki çerçevesinde Ajans, operasyonel gereklilikleri tanımlayacak, bu şartların yerine getirilmesi için gerekli teşvikleri sağlayacak ve savunma sektörünün endüstriyel ve teknolojik temelini güçlendirmek için gerekli çalışmaları yürüterek, askeri yeteneklerin iyileştirilmesinin değerlendirilmesinde Konseye yardımcı olacaktır.²⁴⁹

OGSP kapsamında AB'nin uluslararası krizlere yönelik planlar uygulayarak bunlara cevap verdiği görülmektedir. AB, Birleşmiş Milletler'in şartlarına uygun olarak krizleri yönetmeyi, ortakların kapasitesini inşa etmeyi sivil ve askeri yollarla yürüterek dış politikasını geliştirmektedir. AB, sınırların güvenliğini sağlamak, polis ve adli uzmanlık becerileri kazandırmak, insan ticareti ağlarını dağıtmak, aşırı silahlanmayı engellemek ve ortakların kolluk kuvvetliklerini eğitmek için görevlendirmeler yapmaktadır. OGSP kapsamında 2017 yılında askeri operasyonlarda yaklaşık 3300 ve sivil görevlerde de 2019 olmak üzere dünya çapında toplam 5 bin 200 den fazla insan operasyonlarda görev almıştır. 2017 yılında sadece OGSP sivil misyonu için 259 milyon Euro'luk bütçe tahsis edilmiştir.²⁵⁰

AB, askeri hareketleri ile korsanlık, insan ve silah kaçakçılığı ağlarını engellemek, önlemek ve bastırmak, gözetleme yapmak, ortakların askeri güçlerini eğitmek ve güvenliğe katkıda bulunmak için üçüncü ülkelere silahlı kuvvetler ve savunma konularındaki yeteneklerini aktarmaktadır. 2003 yılının Mart ayında, Concordia Operasyonu, AB'nin ilk askeri operasyonu olarak eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti'ne konuşlanmıştır.²⁵¹ Sivil operasyonlar altında AB, hukuk devletinin geliştirilmesine ve eğitimine katkıda bulunmak için üçüncü ülkelere hukuk uzmanlarını,

²⁴⁹ Me Frédéric Mauro and Klaus Thoma, *The future of EU Defence Research* (Belgium: Directorate-General for External Policies Policy Department, European Parliament), EP/EXPO/B/SEDE/2015-02 EN, PE535.0032016 (March 2016): 15. (Erişim 20 Ocak 2018), doi:10.2861/68338.

²⁵⁰ "European Security and Defence, The Basics" *EU Institute for Security Studies* (2017): 1. (Erişim 20 Ocak 2018), <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/EUdefence%20leaflet.pdf>.

²⁵¹ *Ibid.*, 3.

polis uzmanlarını, sınır ve gümrük görevlilerini görevlendirmektedir. Ocak 2003'de AB'nin ilk özerk sivil görevi olarak Avrupa Birliği Polis Misyonu Bosna-Hersek'e konuşlanmıştır.²⁵² Avrupa Birliği Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü, AB için ortak bir güvenlik kültürünü teşvik etmek, dış politika stratejisinin detaylandırılmasını sağlamak amacıyla Ocak 2002'de AB'nin ODGP kapsamında ve özerk bir ajans olarak kurulmuştur.²⁵³

AB'nin, tutarlı ve etkin politikalarıyla, çatışmalara ve krizlere yanıt verebilen küresel bir aktör olma yolunda hızla ilerlediği görülmektedir. AB, ihtilaf döngüsünün her aşamasında diplomatik, güvenlik, savunma, finans, ticaret, kalkınma ve insani yardım araçlarıyla hareket etmekte, yeni bir kriz patlak verdiğinde krizi önlemek ve istikrarı sağlamak için hemen harekete geçmektedir. AB bu gibi kriz durumlarında yol gösterici niteliğindeki güvenlik stratejilerine göre politikalarını şekillendirmektedir.

²⁵² Ibid., 5.

²⁵³ Ibid., 6.

BÖLÜM III

3. AB GÜVENLİK STRATEJİLERİ

AB küreselleşme sürecinde, terörizmi, kitle imha silahlarının yayılmasını, sınırlarını aşan silahlanmayı ve organize suçları engellemeye yönelik güvenlik odaklı çalışmalarında devlet ve devlet-dışı aktörler (sivil toplum kuruluşları, çok uluslu şirketler, uluslararası örgütler vb.) seçeneğini benimsemek durumunda kalmıştır. Dış ve güvenlik politikasında çoklu aktör opsiyonu Uluslararası ilişkilerde hükümetlerin yanısıra sivil kuruluşların etkilerini de artırmıştır. Bu durum ile serbest piyasa ekonomisi küresel olarak daha fazla benimsenmeye başlamıştır. Bu gelişmeler neticesinde mevcut düzenin bozulmaması için çatışmaları bir savaşa yol açmadan çözüme kavuşturmak güvenlik için en doğru yol olmuştur. AB’de bütünleşme süreci güvenlik stratejisi olarak kabul gördüğünden bu bölümde, AB’nin küreselleşmeye destek olan kurucu normlarına bağlı insani değerlere yönelik güvenlik yaklaşımı, Güvenlik Strateji Belgeleri çerçevesinde incelenecektir.

3.1. 2003 Yılı Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi

12 Aralık 2003 tarihinde kabul edilen AGS Avrupa kıtasının varlık ve refah içinde, özgür ve güvenli yaşadığından bahsederek, oluşan bu olumlu ortama AB bütünleşmesiyle ulaşıldığını vurgulamaktadır. “Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa” sloganı ile AB, üyeleriyle birlikte barış içinde olan birleşik kıta fikrini gerçeğe dönüştürmektedir. Strateji Belgesinde hiçbir ülkenin tek başına günümüz karmaşık problemlerinin üstesinden gelemeyeceğinin altı çizilmiştir. Anılan Belgede ayrıca AB’nin mevcut siyasal ve ekonomik seviyesiyle önemli küresel bir aktör pozisyonunda olduğu

belirtilmiş ve bu pozisyonu gereği daha iyi bir dünya oluşturmak için uzak bölgelere kuvvet göndererek Avrupa'nın uluslararası alanda daha fazla sorumluluk almaya hazır olması gerektiği belirtilmiştir.²⁵⁴

Avrupa Güvenlik Strateji Belgesinde küreselleşmenin etkisi ile oluşan tehditler dikkate alınarak çatışmanın çözümü, barışı korumak ve devam ettirmek için askeri yeteneklerin, yani sert güvenlik²⁵⁵ politikasının kullanılması yerine askeri olmayan araçların kullanıldığı yumuşak güvenlik²⁵⁶ politikasına dayalı bir güvenlik anlayışı benimsenmektedir. Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'nde Birliğin güvenliğine yönelik tespit edilen küresel tehditler, terörizme karşı mücadele, Kitle İmha Silahlarının yaygınlaştırılmasına karşı mücadele ve Örgütlü Suçlara karşı mücadele olarak sıralanmıştır.²⁵⁷ Bu küresel tehditlere karşı oluşturulan stratejik hedeflere daha yakından bakmak faydalı olabilir.

Terörizme Karşı Mücadele:

AB'nin teknolojik olanaklarından, şeffaf politikalarından, hoşgörülerinden yararlanarak toplumlarına zarar veren terörizm, AB için gittikçe büyüyen-stratejik bir tehdit olmaktadır. Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'nde, bütün devletler için tehdit oluşturan terörizm ile mücadelenin ortak çalışma gerektirdiği belirtilmiştir. Bu yapılan tespit ile radikalleşmeyi önlemek adına uygarlıklar ve inançlar arasında karşılıklı diyalogla anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmak için demokrasiyi ve iyi bir yönetim şeklini desteklemek ve terörizmle mücadele etmek için uluslararası düzeyde çalışılarak Koruma, Önleme, İzleme ve Karşılık Verme stratejileri geliştirilmiştir.²⁵⁸

²⁵⁴ Aslıhan P. Turan, AB Güvenlik Aktörü Olmaya Ne Kadar Yakın? (*Bilge Strateji, Sayı: 3, 2010*), 36-39. (Erişim Mayıs 2016), <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-3-2014022536bs2010-2-29-58.pdf>.

²⁵⁵ Sert güvenlik politikası: Çatışmanın çözümü, barışı koruma ve barışı devam ettirmek için askeri yeteneklerin kullanılmasıdır. Bkz. Belgin Akçay, Sevilay Kahraman, Sanem Baykal, *AB'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2008, Birinci Baskı), 382-392.

²⁵⁶ Yumuşak güvenlik politikası: Barış ve güvenliğin sağlanması ve güçlendirilmesi amacıyla yönelik olarak askeri olmayan araçların kullanılmasıdır. Bkz. Ibid.

²⁵⁷ European Union. "A Secure Europe in a Better World, *European Security Strategy*" (Brussels: 12 December 2003): 3-5. (Erişim Ocak 2015), <https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-secure-europe-better-worlds>.

²⁵⁸ Council of the European Union, "The European Union Counter-Terrorism Strategy." (30 November 2005): 6-16. (Erişim Ağustos 2017),

Terörizmi önleme ile ilgili olarak Avrupa'da ya da Avrupa dışında terör örgütlerine katılanların terörizm faaliyetlerinde bulunmalarının nedenlerini araştırarak gelecek kuşakların terörizme yönelmesini önlemek ve radikalleşmeyi engellemek için, propaganda, istihbarat, eğitim, psikolojik savunma gibi etkin araçların kullanımının önemine değinilmiştir. AB terörizmle mücadele stratejisinde koruma ile ilgili olarak, AB savunma sistemlerinin korunması, sınırlarına giriş ve çıkışın kontrol edilmesi, gibi kilit hedeflere karşı güvenlik tedbirlerinin alınması üzerinde durulmuştur. AB terörizmle mücadele stratejisinde izleme ile ilgili olarak sınır dışındaki teröristleri izleyerek eylemlerine engel olunması hedeflenmiştir. Bu doğrultuda özellikle sınır dışındaki teröristleri takip etmek için karşılıklı istihbarat paylaşımının gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Bununda polis ve yargı işbirliği ile mümkün olabileceğinin önemine değinilmiştir. AB terörizmle mücadele stratejisinde karşılık verme ile ilgili olarak, AB üye devletlerinden herhangi birine terör saldırısı olması halinde AB'nin diğer aktörler ile işbirliği yaparak karşılık vermesinin gerekliliğine yer verilmiştir. AB'nin terörizmle mücadele stratejisinde, karşılık verebilmek için, terörist eylemlere karşılık verilmesi gereken durumlarda uluslararası kurumlarla dayanışma içinde olmak, AB Kriz Koordinasyon düzenlemelerine uyumlu olmak, sivil halkın korunması için yasaları gözden geçirmek gerekmektedir.²⁵⁹

Kitle İmha Silahlarının Yaygınlaştırılmasına Karşı Mücadele:

Orta Doğu'da silahlanmanın yoğun olduğu bir döneme girildiğinin vurgulandığı Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'nde, biyoloji bilimindeki gelişmelerin gelecekte bu tür silahların temin edilmesini kolaylaştırabileceği üzerinde durulmuştur. Ayrıca Kitle İmha Silahları ile alakalı olarak terör örgütlerinin bu tür silahlara Erişiminin engellenmesinin önemi vurgulanmıştır. Strateji Belgesi'nde ana hatları belirlenen Kitle İmha Silahları ve Konvansiyonel Silahların Yayılmasını önleme ile ilgili çalışmaların, AB'nin farklı tarihlerde kabul ettiği ve belgelerin uygulamaya konulması ile aynı kararlılıkla devam ettiği anlaşılmaktadır.²⁶⁰

<https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204>.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ European Union. *A Secure Europe in a Better World...*, op. cit., 3, 4.

Örgütlü Suçlara Karşı Mücadele, Başarısız Devletlere Yardım:

Kötü yönetim, gücü kötüye kullanma, kurumsal zayıflık gibi devletlerin başarısızlıklarının ve Avrupa'daki dengeleri bozan bölgesel çatışmalar ile organize suçların engellenmesine yöneliktir.²⁶¹

AB'nin Organize Suçlarla Mücadele Eylem Planı ile ilk olarak yapılması gereken eylemlerin yer aldığı Lahey Programı 2005 yılında Konsey tarafından karara bağlanmıştır. Organize suç örgütünün tanımı, 2008/841/JHA sayılı Konsey Kararı'nda açıkça belirtilmiştir. Bu karara göre, belirli bir süreden beri dolaylı ya da doğrudan maddiyata dayalı çıkar sağlamak amacıyla şahısların 4 yıl ya da daha fazla hapis cezası almalarını gerektiren suçlar, örgütlü suç kapsamında değerlendirilmektedir.²⁶² Suçun birden fazla ülkede işlenmesi halinde ilgili devletlerin, alınan mahkeme kararlarını karşılıklı olarak kabul etmeleri ve tanımaları için sınır ötesi organize suçların soruşturmalarını yürütmek maksadıyla kurulmuş olan EUROJUST'ın sürece dahil edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.²⁶³

AB'nin Örgütlü Suçlara karşı mücadele verebilmesi için, polis ve yargı işbirliği karşılıklı istihbarat paylaşımının gerekliliği, etkin bir istihbarat ağı ile izlenen suç örgütlerinin finans gelirlerinin kesilebilmesi, saldırı malzemelerine el koyulabilmesi ve yargıya teslim edilebilmesi, yaptıkları planların bozulabilmesi gerekmektedir.²⁶⁴

Üye devletlerin niyet ve stratejik çıkarlar açısından kararsız olduğu görülmektedir. Hızla değişen bir dünyada, 2003 Solana Belgesi'nin²⁶⁵ (AGS) gözden geçirilmesi önemli

²⁶¹ Özgür Ütük, *Organize Suçlarla Mücadele Çerçevesinde AB'nde Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Çalışmalar*, Uzmanlık tezi, T.C Maliye Bakanlığı, Ankara, 2010), 55-59.

²⁶² EUROJUST: AB ajansı olan Eurojust 2002 yılında kurulmuştur. Eurojust, üye devletler tarafından atanan adli ve emniyet güçlerinin görevlilerinden oluşmaktadır. Merkezi Lahey'de bulunan ajansın görevi Üye Devletlerin resmi makamları ve Europol tarafından yürütülen operasyonlara dayanarak ortak kovuşturmaya ihtiyaç duyulan ciddi suçların soruşturulması ve kovuşturulmasından sorumlu ulusal makamlar arasındaki koordinasyonu ve işbirliğini teşvik etmek ve güçlendirmektir. Bkz: “*Temel AB Terimleri*” ab.gov.tr (No:10), 28-29. (Erişim Kasım 2018), https://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf.

²⁶³ Ütük, op.cit., 55-59.

²⁶⁴ Ibid.

²⁶⁵ Javier Solana tarafından tasarlanarak, AB Konseyi tarafından 12 Aralık 2003'de kabul edilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi, “Solana” belgesi olarak da adlandırılmaktadır. Bkz: Levent Yiğittepe, “AB'nin

bir konudur. Bu nedenle güvenlik stratejisinin gözden geçirilmesinde şeffaf olunması gerekmektedir.²⁶⁶

Avrupa Güvenlik Stratejisinin uygulanmasına yönelik 2008 yılında ODGP Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından hazırlanan “Değişen Dünyada Güvenliği Sağlamak” başlıklı raporda stratejiyle ilgili değerlendirme yapılmış ve Avrupa Güvenlik Stratejisinin daha etkin hale getirilebilmesi için neler yapılabileceği belirtilmiştir. Raporda belgenin, Avrupa dış politikası konusunda neler yapılması gerektiği ile ilgili idealist ve iyimser bir tablo çizmesine rağmen, oluşan sorunlara ilişkin olarak ne yapılacağı hususunda belirsiz kaldığı vurgulanmıştır.²⁶⁷

Rapora iklim değişikliği ve enerji güvenliği konuları eklenerek Avrupa'nın 2030 yılına kadar ihtiyacı olan enerjinin %75'ini ithal etmek zorunda kalacağından, enerji sağlayan ülkeler olan Afrika ve Merkezi Asya ülkeleri, Rusya ile enerji dağıtım hatları üzerinde bulunan diğer ülkelerin istikrarı Avrupa için önemlidir. İklim değişikliği ile ilgili, iklim değişikliğinden kaynaklanabilecek doğal felaketler, göç ve kaynak sorunları gibi yeni güvenlik sorunları tehdit çarpanı olarak tanımlanmıştır.²⁶⁸

Küresel ısınma, kasırga, sel, deniz seviyesinin yükselmesi gibi doğal afetler ile su kaynaklarının az olmasının devletler üzerinde yarattığı etkiler, risk alanı ve tehdit olarak güvenlik çalışmalarında yer almaktadır.²⁶⁹ Raporda belirtilen tehditlerle mücadele için, tehditlerin tanımlanmasına, güvenliğin sağlanmasına, işbirliğine ve askeri yeteneklerin geliştirilmesine dayanan uluslararası bir yöntem oluşturulması gerektiğine vurgu yapılmıştır.²⁷⁰

Güvenlik Politikaları”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* (2017 VOL. 4, NO. 7, 12-27), 2. (Erişim Kasım 2018), <http://dx.doi.org/10.20860/ijoses.287780>.

²⁶⁶ Faleg Giovanni, “The Governance Gap in European Security and Defence.”, *CEPS Policy Briefs*, 310 (17 December 2013): 6-7. (Erişim Ocak 2018), <https://www.ceps.eu/publications/governance-gap-european-security-and-defence>.

²⁶⁷ H. Özdemir, *Avrupa Mantığı*, op.cit., 361,362.

²⁶⁸ Ibid.

²⁶⁹ Tarık Ak, “Çevresel Güvenlik Yaklaşımının Silahlı Kuvvetlere Etkisi.”, *Dokuz Eylül University Journal of Graduate School of Social Sciences* 17-2 (Apr-Jun 2015): 134-135. (Erişim 15 Mayıs 2016), <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/710>.

²⁷⁰ H. Özdemir, *Avrupa Mantığı*, op. cit., 361, 362.

AB'nin küresel aktör olma yolunda klavuz belgesi niteliğindeki Avrupa Güvenlik Stratejisi Belgesi krizlerin önlenmesine yönelik girişimler olan, istihbarat paylaşımı, uluslararası örgütler, çok taraflılık, destekleyici politikalar ve ekonomik yardım, polis, asker ve adli işbirliği konularına ağırlık vermektedir.

AGS belgesinin Soğuk Savaşdan sonra dünyada sürekli değişen tehditlerle mücadele için düzenlenmiş eylem planı niteliğinde bir belge olduğu görülmektedir. AGS'nin en mühim tespiti, AB'yi tehdit eden sorunların tek olarak çözülemeyeceği, diğer örgütler ve aktörlerle ortaklığın gerekliliği ve çok taraflılık ilkesinin benimsenmesidir. Strateji belgesinde krizlerin ortaya çıkmadan önlenmesi için önceden harekete geçilmesi, çatışmaların engellenmesinde öncelikli olarak barış ve istikrarın sağlanması için adımlar atılması gerektiği ve yeni tehditlerde de gerekmedikçe askeri güç kullanılmamasının altı çizilmektedir. Belgede AB'de yeni tehditlere karşı uluslararası ve ulusal kurumların işbirliğinin güçlendirilmesi, uluslararası insan hakları ve hukukun uygulanabilmesi ve uluslararası meşruluğu temsil eden Birleşmiş Milletler'in (BM) tanınması vurgulanırken, AB'nin acil, erken, ve gerektiğinde güçlü bir şekilde müdahale edebileceği bir strateji geliştirmesi önerilmektedir.²⁷¹

2003 Avrupa Güvenlik Strateji Belgesinin ana düşüncesi, AB'nin güvenliğinin ancak yönetimi iyi olan demokratik devletlerin yer aldığı bir dünyada sağlanabileceğidir.²⁷²

AB'nin 21. yüzyılda belirlediği ciddi potansiyeli sağlayabilmesi için stratejik bir vizyona ihtiyacı olduğu belirtilmektedir. Aralık 2008'de AGS'nin Uygulanması Hakkındaki Raporda, 2003-2008 yılları arasında geçen beş yıl boyunca AB'nin karşılaştığı tehditlerin giderek daha karmaşık hale geldiğinden olayları şekillendirmek için sürekli hazır olunması gerekmektedir.²⁷³

²⁷¹ Akçay Belgin, AB'nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler, op.cit., 382-392.

²⁷² Council of the European Union, The European Union..., op. cit.10.

²⁷³ Howorth, Europe at a Historical Crossroads..., op. cit., 12.

3.2. 2016 Küresel Güvenlik Strateji Belgesi – Yeni Stratejik Vizyon

AB, ilk güvenlik strateji belgesinden 13 yıl sonra AB Dışışleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini öncülüğünde “AB Küresel Güvenlik Stratejisi” adıyla ikinci bir güvenlik belgesini 29 Haziran 2016 tarihinde kamuoyuna duyurmuştur. AB’nin dış politika ile ilgili yerine getireceği süreçleri içeren Küresel Dış Politika ve Güvenlik Strateji belgesi terörizm, yasa dışı göç, iklim değişikliğinin önlenmesi gibi konulara değinmektedir.²⁷⁴

Mogherini’nin, Avrupa Konseyi’ne sunduğu “Ortak Vizyon, Ortak Eylem, Daha Güçlü Bir Avrupa” başlıklı belge, 2003 yılında yayımlanan Avrupa Güvenlik Stratejisi’nin yerini alması amaçlanarak hayata geçirilmiştir. Küresel Stratejinin merkezi vizyonu, öncekinden daha öz, daha alçakgönüllü ve daha gerçekçidir.²⁷⁵

AB, Avrupa Küresel Güvenlik Stratejisi ile en iyi yazılı ve takdir edilen dış politika belgelerinden birini onaylamıştır. Bu belge ile AB, 21. yüzyılda yeni bir diplomatik hizmet, süper bir dışışleri bakanı ve kurumsallaşmanın müfettişı ile kendini tanıtmaya karar vermiştir. Bu belge AB’nin Komisyon ve Konsey arasındaki pasifliğini ve bürokratik darboğazları düzeltmek ve Avrupa dış politikası etrafında yeni bir fikir birliği oluşturmak amacıyla hayata geçirilmiştir.²⁷⁶

AB için, 2016 ABKGS ve takip eden Konsey Sonuçları, şu üç stratejik önceliği belirlemektedir. 1-Birlik ve vatandaşlarını korumak. 2- Dışsal çatışmalara ve krizlere cevap vermek. 3- Ortakların kapasitelerini inşa etmek. Bu öncelikler, kriz yönetiminin

²⁷⁴ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy (29 Haziran 2016): 1-56. (Erişim Mayıs 2017), http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf. I

²⁷⁵ Justine Doody, “EU Global Strategy under Threat from Division at Home.” *European Council on Foreign Relations efcf.eu* (08 th August 2016): 1. (Erişim 15 Mayıs 2017), https://www.ecfr.eu/article/commentary_eu_global_strategy_under_threat_from_division_at_home_7093.

²⁷⁶ Rosa Balfour, Kristi Raik, “Equipping the European Union for the 21st Century- National Diplomacies”, *the European External Action Service and the Making of EU Foreign Policy*, Translated by Lynn Nikkanen (Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs Press, 2013): 11 (Erişim Şubat 2015), http://www.epc.eu/pub_details.php?pub_id=3232&cat_id=2.

çok ötesine geçen çok çeşitli politika araçlarıyla takip edilmektedir. Kriz yönetimi ve sivil bileşenleri, üç seviyenin her birinde önemli bir rol oynamak üzere tasarlanmıştır.²⁷⁷

AB Küresel Stratejisi, iç ve dış güvenliğin daha iç içe geçtiğini belirtmektedir. AB'nin güvenliği, komşuları ve çevre bölgelerindeki barış ortamı ile paralel olarak sağlanabilmektedir. Strateji, çatışmayı önleme, insan güvenliğini teşvik etme, istikrarsızlığın temel nedenlerini ele alma ve daha güvenli bir dünya için çalışma konusunda daha geniş bir çerçeveye sahiptir.²⁷⁸

AB sivil bir güç olarak Sivil Kriz Yönetimi ile ilgili önceliklerini AB Küresel Stratejisinde ortaya konan önceliklere uygun olarak belirlemelidir. Bunun yapılabilmesi için de Sivil Kriz Yönetimi'nin terörle mücadele yöntemini nasıl benimsemesi gerektiği, göç politikalarına OGSP'nin daha fazla nasıl dâhil edilebileceği konusunda yeterli bir değerlendirme yapılmalıdır.²⁷⁹

Haziran 2016'da yayınlanan AB Küresel Strateji Belgesinde Kapsamlı Yaklaşım modeli ile krizlere ve çatışmalara bütüncül bir yaklaşım sergilenmektedir. Kapsamlı veya Bütünleşik Kriz Yönetimi'nin sivil ve askeri aktörler arasındaki sinerjinin yaratılmasından daha geniş bir anlayışa sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ortak hedeflere ulaşmak için, OGSP misyonları ile Avrupa Dış Eylem Servisi tarafından yönetilen araçların Adalet ve İçişleri kurumları ile kapsamlı bir şekilde kullanılması gerekmektedir.²⁸⁰

2016'da AB Küresel Stratejisi, sivil OGSP'ye stratejik bir bakış açısı kazandırmak ve önceliklerinin nasıl değiştiğini belirlemek için yeni fırsatlar yaratmıştır. Kasım

²⁷⁷ Thierry Tardy, "Recasting EU Civilian Crisis Management", edited By Thierry Tardy, *EU Institute for Security Studies, Report No: 31, Paris (January 2017): 6.* (Erişim Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

²⁷⁸ Thierry Tardy, "The New Forms of Civilian Crisis Management", *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No:31, Paris (January 2017): 18. (Erişim Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

²⁷⁹ Ibid., 19.

²⁸⁰ Tanja Tamminen, "Civilian CSDP: Responding to Challenges and Meeting Expectations", *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No: 31, Paris (January 2017): 28. (Erişim Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

2016'da yayımlanan ABKGS'nin uygulanmasına ilişkin Konsey Kararları, başta 2000 Feira Avrupa Konseyi'nde kararlaştırılan sivil OGSP misyonlarının öncelikli alanlarının gözden geçirilmesi yoluyla sivil yeteneklerin daha da geliştirilmesi için çağrıda bulunmuştur.²⁸¹

ABKGS, tam spektrumlu askeri yeteneklere dair herhangi bir ayrımı vermeden kara, hava, uzay ve deniz alanları üzerindeki askeri yeteneklerini ifade etmektedir.²⁸²

AB'nin güvenlik ve savunmaya yönelik kapsamlı yaklaşımının son zamanlarda bütünleşme hareketi ile iç içe geçtiği gözlenmektedir. Bu değişimin sonuçları henüz tam olarak net olmamakla birlikte, AB'nin tüm askeri ve sivil OGSP misyonlarının operasyonlarını kriz yönetimi uyguladığı bölge veya ülkeye özgü olarak yerleştirmeye çalıştığı görülmektedir.²⁸³

Avrupa'da gerçekleşen terörist saldırılar, Avrupa vatandaşlarının kendilerini tehdit altında hissetmelerine neden olmuştur. Bu durum hükümetleri uluslararası teröre karşı daha etkin harekete geçme konusunda baskı altına almıştır. Teröre karşı askerî harekât bazı sonuçlar ortaya koysa da radikalleşme ve misillemeyi içeren riskleri de beraberinde getirme endişeleri giderek daha belirgin hale gelmiştir.²⁸⁴

Uzun zamandır beklenen AB Küresel Dış ve Güvenlik Politikası Stratejisi 28 Haziran 2016'da Avrupa Konseyindeki AB liderlerine Yüksek Temsilci tarafından sunulmuştur. Ne yazık ki, 23 Haziran'daki İngiliz referandumundan sonra, Strateji gerekçesiz olarak reddedilmiştir. Bununla birlikte, Strateji, Avrupa Konseyince 2003

²⁸¹ Nina Antolovic Tovornik, "Box 1: CSDP Civilian Capability Development", *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No: 31, Paris (January 2017): 33. (Erişim Şubat 2018), doi: 10.2815/725374.

²⁸² Bastian Giegerich, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", foreworded by Jan Joel Andersson, Daniel Fiott and Antonio Missiroli, Paris: European Union Institute for Security Studies (October 2016): 27. doi: 10.2815/15900.

²⁸³ Snowy Lintern, "What Civilian-Military Synergies?" *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No: 31, Paris (January 2017): 35 (Erişim Şubat 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

²⁸⁴ Birgit Loeser, "Counter-Terrorism as a Civilian Crisis Management Activity", *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, 61-69. EU Paris: Institute for Security Studies, Report No: 31 (January 2017): 61. (Erişim 15 Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

yılında kabul edilen eski AGS'nin 60 sayfalık bir revizyonu olarak sunulmuş ve kabul edilmiştir. Strateji şimdiye kadar Ortak Dış ve Güvenlik Politikası için kavramsal çerçeveyi sağlamıştır.²⁸⁵

AGS, güvenlik için en iyi korumanın iyi yönetilen demokratik devletler dünyası olduğu varsayımına dayanmaktaydı. İyimser olarak nitelendirilen AGS'nin deneyimlenmesi ile birlikte demokrasinin yayılmasının beklenenden daha zor olduğu anlaşılmıştır. O zamanki AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Javier Solana tarafından Avrupa Güvenlik Stratejisi başlıklı ilk raporun sunulmasından bu yana dünya ve AB önemli ölçüde değişmiştir. Bu belge ile AB'nin, uygulanabilir, aktif ve nüfuzlu bir kolektif varlığın temelini atmak istediği anlaşılmaktadır. 2007 yılında, 27 AB Üye Devleti Solana'yı 2003 AGS'nin uygulanmasının ilk gözden geçirmesini yapmaya davet etmiştir. AGS'nin uygulanmasına dair Rapor, 2008 mali yılında mali krizin eşliğinde benimsenmiştir. 2008 Raporu, 2003 AGS'den daha kapsamlı bir güvenlik analizi ve politika önerileri sunmuştur. Buna rağmen bu rapor siyasi bir bağlam ve tüm üye devletlerin yeterli taahhüdünü içermemekteydi. Bu raporun ardından Lizbon Antlaşması ile Yüksek Temsilci için bir düzenleme getirilerek Birliğin genel olarak dış eylemleri onaylanmıştır. Ancak, Lizbon Antlaşması sonrası ilk AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Margaret Ashton, Lizbon sonrasında yeni bir Güvenlik Stratejisi getirmemiştir. Böylece Yeni 2016 Güvenlik Stratejisini tanıtacak olan kişi ikinci AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini olmuştur.²⁸⁶

ABKGS, 2003 AGS'nin bir düzeltmesi olan ve genellikle daha gerçekçi ve mütevazı olarak dış ve güvenlik politikasına yeni bir yaklaşım getirmektedir. ABKGS, yeni jeopolitik durumu dikkate alırken, küresel dünyanın modern zorluklarına faydacı bir

²⁸⁵ Dunja Duic, "EU Global Strategy on Foreign and Security Policy and The Role of High Representative of The Union For Foreign Affairs and Security.", in Economic and Social Development (Book of Proceedings), edited by Zeljka Primorac, Candida Bussoli and Nicholas Recker, 289-299, Paper Presented at the 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – "Legal Challenges of Modern World", Varazdin Development and Entrepreneurship Agency in cooperation with Faculty of Law, University of Split and University North, Varazdin, Croatia (1-2 September, 2016): 289-29. (Erişim 20 Ocak 2018), https://www.esdconference.com/upload/book_of_proceedings/esd_Book_of_Proceedings_Split_2016_Online.pdf.

²⁸⁶ Ibid., 290.

yaklaşım getirmektedir. Strateji, AB'nin kendi askeri özerkliğini NATO'nun ötesine geçirek Avrupalıların güvenlikleri için daha fazla sorumluluk alması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu durum, üye devletlerin ABD ile veya ABD olmadan hareket edebilmeleri için bir zemin oluşturmaktadır. Dahası, Strateji daha operasyonel bir Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na başvurmaktadır. Stratejide, Avrupa güvenliğinin ve savunmasının, barışı tesis etmek ve başta siviller olmak üzere insan yaşamını korumak için daha donanımlı hale getirilmesi gerektiği belirtilmektedir. AB'nin, özellikle terörle mücadeleye yardımcı olmak için krizlere hızlı, sorumlu ve kararlı bir şekilde yanıt verebilmesi gerekmektedir. Stratejide belirtilen bu tür vurgulamalar, uluslararası hukuka tam uyum için genel bir çağrı niteliğindedir. ABKGS, bir AB ordusunun kurulması için çağrıda bulunmamakla birlikte, AB'nin birliklerini sahaya yaymak için çağrıda bulunmaktadır. Stratejinin Rusya'ya yaklaşımı faydacı bir yaklaşımdır. Rusya ile ilişkilerin yönetilmesinin kilit bir stratejik zorluk olduğundan, tutarlı ve birleşik Rusya'ya yönelik AB politikasının devam ettirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. ABKGS'nin politika planlamasıyla ilgili çok iyi somut teklifler içerdiği ve aynı zamanda eyleme yönelmek için yeterince tanımlanmış somut önerilere yer verildiği görülmektedir.²⁸⁷

ABKGS'nin yayınlanmasını takiben, dikkat edilmesi gereken husus, stratejinin beş öncelikli alanda uygulanmasıdır. Bu alanlar, güvenlik ve savunmanın güçlendirilmesi, devlete ve toplumsal dayanıklılığa yatırım yapılması, çatışmalara ve krizlere bütünleşmiş bir yaklaşım geliştirilmesi, bölgesel gelişmelerin desteklenmesi ve küresel yönetişimin güçlendirilmesidir.²⁸⁸

ABKGS'nin Haziran 2016'da kabul edilmesinin Birleşik Krallık'ın AB 'den ayrılma referandumu Brexit ile aynı zamana denk gelmesi, AB'nin ana gündeminin ön saflarında güvenlik ve savunmanın olduğunu tüm kamuoyuna göstermiştir.²⁸⁹

²⁸⁷ Ibid., 290-292.

²⁸⁸ Jan Joel Andersson, Daniel Fiott and Antonio Missiroli, *After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence* (Paris: European Union Institute for Security Studies Press, 2016): 5. (Erişim 20 Ocak 2018), doi:10. 2815/15900.

²⁸⁹ Vladimir Bilcık, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", *European Union Institute for Security Studies* (Paris, October 2016): 11. (Erişim Mayıs 2017), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.

Joris Larik'in belirttiği gibi hem Başkan Trump'ın birincil olarak Amerika'nın çıkarlarını gözeten politikası hem de İngiliz hükümetinin Brexit için kurduğu zorlu mücadeleden dolayı Küresel Strateji, hukukun üstünlüğüne dayanan liberal bir dünya düzeni arayışının devam etmesi için bir plan ve toplanma noktasını temsil etmektedir.²⁹⁰

Küresel Stratejiyi destekleyen temel fikirlerden birisi askeri güç olsa da, Avrupa güvenliği yalnızca askeri güce bağlı değildir. Avrupa'yı daha güvenli hale getirmek için, çok taraflılık, sürdürülebilir kalkınma, insan hakları ve esneklik, savunma kadar önemlidir.²⁹¹ Strateji, ilkeli faydacılık ile uluslararası krizlerin yalnızca AB modelinin çekiciliğiyle çözülebileceğini varsaymaktan ziyade, birleşme ve birliğe olan ihtiyaçtır.²⁹²

Küresel Stratejinin uygulanması, aynı zamanda Avrupa Konseyi'nin belirlediği diğer tüm taraflar üzerinde de ilerlemektedir. Bunlar, esneklik, çatışmalara ve krizlere bütünleşmiş bir yaklaşım, iç ve dış politikalar arasındaki bağlantı, sektörel stratejilerin gözden geçirilmesi ve kamu diplomasisidir. Küresel Stratejinin eylemleri çok somut olarak devam etmektedir. Örneğin, Afganistan ve Suriye ile ilgili uluslararası konferanslar, çatışmalara ve krizlere bütünleşmiş bir yaklaşımla ne demek istendiğini açıkça ifade etmektedir. Uygulamadaki göç politikaları da AB'nin dayanıklılığını göstermektedir. Bu ilerlemeler, AB'nin çok büyük, çok yavaş ve çok bürokratik olmasından dolayı asla işe yaramayacağına inananlara en iyi cevap olarak gösterilmektedir. Günümüz küresel dünyasında sınır ötesi küresel tehditler ile başa çıkmanın tek yolu, daha güçlü bir AB içinde egemenliğin paylaşılmasıdır.²⁹³

Avrupa Birliği Küresel Stratejisinin genel hedefi, AB'nin ve Avrupa vatandaşlarının çıkarlarını korumaktır. Bu belge, güvenlik ve savunma alanında daha fazla işbirliği ve yatırım ihtiyacını ifade etmektedir. Strateji, AB'nin Avrupa'yı koruma, dış krizlere yanıt verme ve ortaklarının güvenlik ve savunma kapasitelerini geliştirmeye

²⁹⁰ Joris Larik, "The EU's Global Strategy in the Age of Brexit and America First.", *Leuven Centre for Global Governance Studies* 193 (December 2017): 2. (Erişim 20 Ocak 2018), https://ghum.kuleuven.be/ggs/publications/working_papers/2017/193larik.

²⁹¹ Federica Mogherini, "EUISS Yearbook of European Security Y ES 2 0 1 7", *European Union Institute for Security Studies*, Director: Antonio Missiroli (2017): 6. (Erişim 20 Ocak 2018), doi:10.2815/410012.

²⁹² Doody, op. cit., 1.

²⁹³ Mogherini, op. cit., 6.

yardımcı olma çağrısında bulunmaktadır. Bu temelde, Küresel Strateji, terörizm, karma tehditler, siber ve enerji güvenliği, organize suç ve dış sınır yönetiminden kaynaklanan zorlukları açıkça ortaya koymaktadır. Strateji ayrıca, OGSP misyonlarının ve operasyonlarının, iç-dış güvenlik istihbarat zorluklarıyla başa çıkmak için AB kurumlarının, Avrupa Sınır ve Sahil Koruma ile birlikte çalışabileceğini de açıklamaktadır.²⁹⁴

Strateji belgesi AB'nin küresel bir güvenlik sağlayıcısı olarak, özerk müdahale kapasitelerinin oluşturulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır. Üye ülkelerin, dış krizlere yanıt vermek ve Avrupa'nın güvenliğini sağlamak için her türlü önemli donanım ile üst düzey askeri yeteneklerin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir.²⁹⁵

Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliği (PESCO), Avrupa Küresel Stratejisi'nin doğuşu ve dönüşümünün ardındaki kısıtlayıcı faktörleri analiz ederek stratejinin geliştirilmesini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. İleriki günler için düşünülmesine rağmen, PESCO artık Avrupa savunma işbirliği için bir oyun değiştirici haline gelebilir. Avrupa Küresel Stratejisi, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasıyla ilgili girişimlerin AB sahnesine hızlı bir şekilde girmesini sağlamıştır. Bu durum hızla değişen güvenlik ortamında Avrupalıların söz konusu tehlike durumlarının farkında olduklarını kanıtlamaktadır.²⁹⁶

PESCO'nun kuruluşu için üç doğrudan neden belirlenmektedir. Bunlardan birincisi, AB'nin savunma işbirliğinin önündeki en büyük engel olan ve bu tür girişimleri engelleyen Birleşik Krallığın Haziran 2016 da gerçekleştirdiği Brexit referandumudur. İkinci olarak, Kasım 2016'da ABD'nin kırk beşinci başkanı olan Donald Trump'ın Avrupalıları kendi güvenlikleri için daha fazla sorumluluk almaları ve eskimiş olarak nitelendirdiği NATO'ya karşı üyelerinin harcama hedefleri ile ilgili müttefiklik sorumluluklarını yerine getirmeleri konusunda sorgulamaya başlamasıdır. Üçüncüsü,

²⁹⁴ Ibid., 15.

²⁹⁵ Sabine Lösing, "A European Defence Budget in an Extralegal Space", *The European Union Democracy or Empire*, Edited by Roger Cole, Unite the Union (December 2017): 37. (Erişim 15 Ocak 2018), https://www.pana.ie/download/EU_Democracy_Empire.pdf.

²⁹⁶ Daniel Fiott, Antonio Missiroli and Thierry Tardy, "Permanent Structured Cooperation: What's in a Name?", *European Union Institute for Security Studies*, Paris: Chaillot Paper No: 142-(November 2017): 5. (Erişim 15 Şubat 2017), doi:10.2815/747538.

AB'nin etrafında yaşanan son krizlerde çoğu üye devletin gerekli yeteneklerden yoksun olduğunun ortaya çıkmasıdır.²⁹⁷

AB'de yaşanan güvenlik kaygıları, güvenlik yaklaşımında askeri olana doğru yönelmeyi haklı çıkaracak etkinin artmakta olduğunu göstermektedir. Güvenlik tehditleri, savunma bütçelerini ve Avrupa işbirliğini artırmada etkili bir araç olabilir, ancak uluslararası yasalara dayanarak askersizleştirilmeye başlanması konusunda etkili görünmemektedir. Avrupalı aktörlerin, savunma işbirliği teşviklerini askeri bir süper güç olmak yerine, Avrupa bütünleşmesini ileriye taşımak için kullanmaları gerektiği vurgulanmaktadır. AB bazen ilerlemesi durduğunda düşen bir bisikletle karşılaştırılır. Üye Devletlerin PESCO'ya dâhil olup olmama konusunda serbest bırakılması gerektiği belirtilmektedir. Böylelikle, üye devletlerin askeri güç ile realist bir aktör olma veya Normatif Güce dayalı Avrupa fikri arasında bir dengenin nasıl bulunacağı konusunda kendi akıllarını oluşturabilecekleri belirtilmektedir.²⁹⁸

Belgeye NATO ile ilgili ilişkiler açısından bakıldığında, NATO'nun üyelerini dış tehditlere karşı daha üst düzeyde savunabilmesi için çoğunluğunu Avrupa devletlerinin oluşturduğu bu organizasyona Avrupalı devletlerin yardımlarını yüksek düzeyde tutmalarının, birbirleri arasındaki güçlü birlikteliği artıracığı söylenebilir. Ortak savunma anlayışı ve AB'nin küresel arenada özel ve resmi kuruluşlarda idari, siyasi ve ekonomik gücün birlikte kullanımı için NATO'nun öneminin bu belgede yinelendiği görülmektedir. AB ayrıca gerektiğinde NATO'dan ayrı olarak hareket edebileceğini belgede belirtmiştir. NATO üyesi olmayan üyeleri içinde NATO ile ilişkilerin onlara zarar vermeyecek şekilde yürütüleceğinin de altı çizilmiştir. AB'nin en kuvvetli stratejik ortağının ABD'nin olmaya devam edeceği belgede yer almaktadır.²⁹⁹

²⁹⁷ Niklas Nováky, "The EU's Permanent Structured Cooperation in Defence: Keeping Sleeping Beauty from Snoozing", *Wilfried Martens Centre for European Studies, Belgium, European View Vol. 17*(1) (2018): 99. (Erişim Mart 2018), <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685818764813>.

²⁹⁸ Saila Heinikoski, "Pool It or Lose It? – A Contrastive Analysis of Discourses Concerning EU Military Integration and Demilitarisation in the Baltic Sea", *Journal on Baltic Security* 3(1) (2017): 45. (Erişim Ocak 2018), doi: 10.1515/jobs-2017-0002.

²⁹⁹ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global..., op. cit., 4-47.

AB Küresel Stratejisi'nde belirtilen AB savunma yetenekleri, NATO gibi bölgesini dış devletlerin saldırısına karşı savunan bir hükümetler arası askeri ittifak değildir. Genel olarak Avrupa Birliği savunma politikası olarak adlandırılan, AB güvenlik politikalarının askeri bileşenidir.³⁰⁰

ABKGS, Lizbon Antlaşması'nın 42 (2). Maddesi ile ilgili olarak Avrupa'nın sınırlarının içinde ve ötesinde güvenliği güvence altına alabilmesinin bir gereği olarak uygun bir ilerleme seviyesine işaret etmektedir. Savunma planlamasında bu tür bir hedefin ancak tüm AB üye devletlerinin savunma çabalarının toplamı ile gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir.³⁰¹

Avrupa Birliği Küresel Stratejisi'nde, savunma ile ilgili politikalarda, yeteneklerin birincil öneme sahip olduğu görülmektedir. AB'nin şu anki dış politikasındaki yetenek yelpazesi, uzun zaman önce alınan kararlarla bugünkü halini almıştır. AB Küresel Stratejisinin, AB'nin bugüne kadar edindiği tecrübelerle dayanarak krizlere hızlı müdahalelerde, harekete geçme yeteneğinin, özellikle çok uluslu karar alma becerilerine bağlı olduğu gerçeğinden yola çıkarak, önceden oluşturulması gerekmektedir.³⁰²

ABKGS askerî açıdan uygulanmasına bakıldığında bazı kapsayıcı gereksinimlere uyulması gerekmektedir. Bu gereklilik özellikle güvenlikle ilgili tüm eyleme dayalı farkındalık, etkileşim kurarak çabuk karar alma ile ilişkilidir.³⁰³ AB'nin kapsamlı bir vizyondan bütünleşme eylemine geçebilmesinin yolu, kapsayıcılığının ve entegrasyonunun krizlere tepki veya uzun vadeli istikrar sürecinin sahiplenilmesi

³⁰⁰ Daniel Keohane, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", *European Union Institute for Security Studies*, Paris (October 2016): 31. (Erişim 20 Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.

³⁰¹ Alexander Mattelaer, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 35. (Erişim 20 Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.

³⁰² Christian Mölling, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 39. (Erişim Ağustos 2017), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.

³⁰³ Wolfgang Wosolsobe, "After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence", *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 51. (Erişim Mayıs 2017), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.

yönünde gelişmesidir.³⁰⁴ AB Stratejisinin farklı yerel hedefler doğrultusunda dünya çapında uygulanması gerekmektedir. Bunu yapmak için yaratıcı, inisiyatif alan, sorumluluk sahibi insanlara ihtiyaç vardır ve iyi çalışan çok uluslu bir ekip oluşturulmalıdır.³⁰⁵ AB'yi bir araya getirmek için iki yol önerilmektedir. Birincisi, Küresel Stratejinin amacı olan ortak bir amaç duygusuna yol açan kolektif bir yansımadır. İkincisi, inisiyatif ve sorumluluk kültüründe çalışan yetenekli insanların bulunduğu birinci sınıf bir organizasyonun oluşturulmasıdır.³⁰⁶ ABKGS, AB'nin kimliğini uluslararası bir aktör olarak belirleme, rafine etme ve ortaya koyma konusunda son dönüm noktasıdır.³⁰⁷

Esneklik (Resilliance), ABKGS'nin önemli bir amacı olarak görüldüğünden Birliğin güvenliği için hayati önem taşımaktadır. AB'nin komşularının, toplumların ve toplulukların şoklara karşı koyabilmeleri ve bunlardan kurtulmaları için kapasiteleri bulunmaktadır. AB'nin çevresindeki devletler güvenlik, ekonomi ve politika açısından ciddi krizlerle karşı karşıyadır. Bu nedenle, zorlukların üstesinden gelme konusundaki temel yetenekler, AB'nin güvenlik ve dış politikasının merkezinde durmaktadır. AB'ye komşu bölgelerdeki devletlerin ve toplumlarının krizlerde toparlanamaması, Avrupa'yı riske sokmaktadır.³⁰⁸

AB Küresel Güvenlik Strateji belgesinde genel olarak, AB vatandaşlarına fayda sağlayacak konularda AB kurum ve kuruluşları ile üye ülkelerin bir arada çalışması gerektiğinden bahsedilmektedir. Belgede AB'nin, dış politika alanında küresel normların belirlenmesinde etkin olarak yer almasının gerekli olduğunun altı çizilmekte ve güvenlik ile ilgili politikalarda iç ve dış gelişmelerin bir arada değerlendirilmesi gerektiği

³⁰⁴ Thierry Tardy, "The EU: From Comprehensive Vision to Integrated Action", *European Union Institute for Security Studies (EUISS)* (February 2017): 4. (Erişim 20 Ocak 2018), doi: 10.2815/575251.

³⁰⁵ Robert Cooper, "The EU's Global Strategy: Three Quotations", *Dahrendorf Forum Debating Europe, LSE Ideas Policy Brief* (11 May 2016): 2-3. (Erişim Ocak 2018), https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eus_global_strategy_three_quotations_7077.

³⁰⁶ Ibid.

³⁰⁷ Larik, op. cit., 3, 4.

³⁰⁸ Florence Gaub and Nicu Popescu, "Eds. After the EU Global Strategy - Building Resilience.", *Paris: European Union Institute for Security Studies Press* (2017): 7. (Erişim 20 Ocak 2018), doi: 10.2815/231619.

vurgulanmaktadır. Belgede ayrıca AB'nin, insan hakları ihlallerinin, fakirliğin ve çatışmaların meydana gelmesine sebep oluşturan ana nedenlerin incelenmesinde ve çözüme kavuşturulmasında etkin rol almasının gerekliliği belirtilmektedir.³⁰⁹ AB'nin, liberal düzenin kurallar çerçevesinde işlerliğini sürdürebilmesi, paydaşlarının ilerleyip gelişebilmesi için mali olarak yatırımlarını devam ettirmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

Ayrıca, AB'nin açıkladığı Küresel Güvenlik Stratejisinde öncelik vereceği konular olarak, Orta Asya ve Orta Afrika gibi AB'nin doğusunda ve güneyinde bulunan bölgelerdeki devletlerin ve toplumlarının krizlere karşı dayanıklı hale getirilmesinin önemine değinilmektedir. Suriye ve Libya'da yaşanan krizlerin çok taraflı olarak çözümlenmesinin gerekliliği belirtilmektedir. Belgede Rusya ile yürütülen ilişkilerde AB'nin Rusya'ya yönelik politikalarında istikrarlı bir tutum içerisinde olması gerektiği belirtilirken, aynı zamanda tüm AB üye devletlerinin birlikte ve aynı fikir çerçevesinde hareket etmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır. Rusya'nın Kırım'ı yasal olmayan yollarla kendisine bağlaması ve Ukrayna'nın doğusunda istikrarsızlığa yol açmasının kabul edilemeyeceğinin belirtildiği Küresel Güvenlik Strateji Belgesinde; AB'nin Rusya ile olan ilişkilerini devam ettirirken, iki taraf arasındaki farklı görüşleri tartışmaya açacağı ve çıkarların uyuşması halinde de işbirliği yapılacağı yer almaktadır. Belgede Akdeniz, Orta Doğu ve Sahra Altı Afrika Bölgesi'ndeki çatışmaların kesin çözümünün ancak terörizmin ortadan kaldırılması ile mümkün olabileceği belirtilmektedir. Bu tehdidin kaldırılmasını da belge; bu bölgelerde ekonomik-sosyal kalkınma ile insan hakları ve hukukun üstünlüğünün teşvik edilmesi ile mümkün olabileceğinin altını çizmektedir.³¹⁰

AB Küresel Stratejisi daha önce hiç olmadığı gibi güçlü bir AB'ne ihtiyaç olduğunu göstermiştir.³¹¹ Belgede, derinleşen ortaklıklarla birlikte, küresel büyümenin, hareketliliğin ve teknolojik ilerlemenin gelişim gösterdiği belirtilmiştir. Sağlanan bu

³⁰⁹ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global..., op. cit., 1-56.

³¹⁰ Ibid.

³¹¹ European Union. "A Global Strategy for the European Union" (Erişim 20 Ocak 2018), <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-european-union>, s.1.

gelişme ile daha fazla insanın yoksulluktan kurtarılarak daha uzun ve daha özgür yaşamaya devam etmesine olanak sağlanmıştır.³¹²

AB Küresel Stratejisi, Avrupa'yı daha güçlü kılmak ve AB'nin savunduğu norm ve değerlerini daha geniş bir dünyaya yayabilmek için temel çıkarlarını ve prensiplerini ortaya koyarak Birliğe toplu bir yön duygusu vermiştir. AB Küresel Stratejisi, Birliğin enerji güvenliği, göç, iklim değişikliği, şiddet içeren aşırılık ve karma savaşla mücadelede daha etkili hale gelmesine yardımcı olmaktadır.³¹³

AB'nin Küresel Strateji ile vizyonunu ortak eyleme çevirmek istediği anlaşılmaktadır. AB'nin Küresel Stratejisini uygulamak için Güvenlik ve Savunma konusunda kararlı adımlar attığı görülmektedir. Bu adımlar AB'nin vatandaşlarının korunmasını iyileştirme, hükümetlerin ortaklaşa askeri kapasite oluşturmalarına yardımcı olma ve krizlere daha iyi yanıt verme ile ilgili aldığı kararlardandır. Küresel Stratejide, AB'nin güvenliğini artırmak için yapılacak diğer eylemler arasında; üye ülkelerin daha etkin bir şekilde ortak alım ve kapasite geliştirmeleri için mali yardım desteği bulunmaktadır. Ayrıca AB-NATO Ortak Deklarasyonu'nu yürürlüğe koyma adımlarını öneren Avrupa Savunma Eylem Planı³¹⁴ yer almaktadır.³¹⁵

Avrupanın küresel bir oyuncu olması, küresel Erişimini daha görünür hale getirme çabalarına bağlanmaktadır. Kendi arka bahçesi ile nasıl başa çıkacağı, AB'nin dış politikasındaki güvenilirliği ile doğru orantılı görülmektedir. Bunun için de Küresel Avrupa Stratejisi için yeni bir girişime ihtiyaç olduğuna vurgu yapılmaktadır.³¹⁶

³¹² Ibid.

³¹³ Ibid.

³¹⁴ Avrupa Savunma Eylem Planı (European Defence Action Plan): Avrupa Komisyonu, Avrupa Savunma Fonu ve Üye Devletlerin ortak savunmasında, Avrupa vatandaşlarının güvenliğini güçlendirmek ve rekabetçi ve yenilikçi bir sanayi üssünü desteklemek için daha verimli harcamaları desteklemektedir. Bkz: European Union. "A Global Strategy for the European Union" (Erişim 20 Ocak 2018), <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-european-union>, s.1.

³¹⁵ Ibid., 1, 2.

³¹⁶ Richard Howitt, *Can EU Foreign Policy Make a Difference? in Europe in the World - Can EU Foreign Policy Make an Impact*, edited by Adam Hug (London: The Foreign Policy Centre Press, February 2013), 54. (Erişim Nisan 2017), <https://fpc.org.uk/publications/europe-in-the-world/>.

2016 AB Küresel Stratejisi'nin uygulanmasıyla, OGSP'nin geliştirilmesine ivme kazandırılmıştır. İç ve dış politikalar arasındaki bağları güçlendirmek, mevcut politikaları güncellemek veya yeni bölgesel ve tematik stratejiler hazırlamak ve kamu diplomasisi çabalarını hızlandırmak için güvenlik ve savunma, AB'nin küresel stratejisinin uygulanmasına yönelik çalışmalarında öncelik verdiği alanlardan biri haline gelmiştir.³¹⁷ Bir strateji olan ABKGS'nin belirlediği hedeflerine ulaşabilmesi için alt kollarının belirlenerek, politikalara ve eyleme dönüştürülmesi gerekmektedir. 2003'ten farklı olarak, ABKGS'nin sistematik bir süreç için hangi uygulamaların gözden geçirileceğini belirttiği görülmektedir.³¹⁸

Avrupalılar, hükümetlerinin güvenlikleri için toplu olarak daha fazla sorumluluk almasını beklemektedir. Bu beklentilerin yeni AB Küresel Stratejisine de yansıdığı görülmektedir. Yeni Avrupa Küresel Güvenlik Stratejisi'nde Birlik, barışı destekleyecek ve vatandaşlarının ve bölgelerinin güvenilirliğini garanti edecektir. İç ve dış güvenlik her zamankinden daha iç içe geçmiştir. Avrupalıların evlerindeki güvenlikleri, sınırlarının ötesindeki barışa bağlanmaktadır.³¹⁹ AB Küresel Stratejisi, önümüzdeki yıllarda AB'nin dış politika ve güvenlik politikası için yeni yol haritası olma hedefini ortaya koymaktadır. AB kaldıraçlarını bir araya getirmek ve AB politika sektörlerine bir ölçüde karşılıklı bağımlılık ve tutarlılık eklemek, stratejinin en ümit verici ve iddialı hedefleri olarak öne çıkmaktadır.³²⁰ Yeni Küresel Dış Politika ve Güvenlik Stratejisi AB'nin dış ilişkileri için faydacı bir vizyon sunmaktadır.

AB, Soğuk Savaş'tan bu yana, anayasa anlaşmalarının birbirini izleyen revizyonları ile ortak bir politikayı destekleyebilecek kurumları kurmuştur. Ardı ardına

³¹⁷ Lindstrom, op. cit., 16-20.

³¹⁸ Sven Biscop, Analysing the EU Global Strategy on Foreign and Security Policy, *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, edited by Jochen Rehl (Vienna/Austria: Third Edition, 2017), 34. (Erişim Ocak 2018), Doi: 10.2855/764888.

³¹⁹ Raphaela Engel, *How to implement Strategy – Implementation Plan on Security and Defence, Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, Edited by Jochen Rehl, Volume 1 (Publication of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria: Third edition, 2017), 35. (Erişim 15 Şubat 2018), Doi: 10.2855/764888.

³²⁰ Andrea Dessi, "Crisis and Breakdown: How Can the EU Foster Resilience in the Middle East and North Africa?" *Istituto Affari Internazionali (IAI) Working Papers* 17 | 37 (December 2017): 26. (Erişim Şubat 2018), doi: 978-88-9368-068-4.

gelişen kriz deneyimleri, adaptasyon, işbirliği ve dayanışma uygulamalarını güçlendirmiştir. Ancak, ulusal hükümetlerin ve parlamentoların stratejik ihtiyaçlarının ve hedeflerinin yeniden gözden geçirilmesi konusundaki isteksizliği, bu ortak kurumların etkin bir ortak eyleme geçebilmelerini zorlaştırmış, bazen de olanaksız bırakmıştır.³²¹

Amerika'nın gelişen krizlere müdahalesinin azalması, çok daha düşmanca ve şüpheli bir Rus hükümeti, çalkantıların halen devam ettiği Ortadoğu bölgesi ve Çin hükümetinin ekonomik işbirliğine daha az açık olmasından dolayı Küresel Strateji belgesinin Avrupa'nın uluslararası öncelikleri hakkında gerekliliklerin yerine getirilmesi ile ilgili şartlar koyduğu görülmektedir.³²² Uluslararası sistemdeki mevcut belirsizlikler, ABD Başkanı Donald J. Trump yönetimindeki öngörülemezlikler ile Çin ve Rusya gibi AB'nin dış politikalarına benzer değerlere dayanmayan diğer aktörlerin yükselen etkisi göz önünde bulundurulduğunda, AB'nin küresel strateji belgesi demokrasi ve demokrasiyi savunan halklar için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.³²³ Üye devletlerin siyasi cesaret ve desteği, AB Küresel Stratejisi'nin nihai başarısının anahtarı olarak belirtilmektedir.³²⁴

Küresel Güvenlik Strateji belgesinde, AB'nin güvenlik ile ilgili önem verdiği başlıklarda, AB'nin siber tehditlere karşı korunma tedbirlerini artırmayı amaçladığı, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve enerji tedarikçisi olan geçiş ülkeleri ile işbirliğine dayalı diplomasi artırılması gerektiği vurgulanmaktadır.³²⁵

AB Küresel Strateji Belgesi'nde eyleme geçirilecek konular belirlenmiştir. AB'nin, iyi yönetişimi, hesap verebilir kurumları ve sivil toplumla yakın çalışmaların devletlerin ve toplumların direncini güçlendireceği belirtilmektedir. İç ve dış bağlantıların güçlenmesi için Birliğin bir arada olmasının destekleneceğinin altı çizilmektedir. AB

³²¹ William Wallace, "European Foreign Policy since the Cold War: How Ambitious, How Inhibited?" *The British Journal of Politics and International Relations* Vol. 19(1) (2017): 77. (Erişim Ocak 2018), doi: 10.1177/1369148116685297.

³²² Ibid., 88.

³²³ Dessi, op. cit., 13.

³²⁴ Ibid., 27.

³²⁵ Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe a Global..., op. cit., 1-56.

Küresel Stratejisi'nin açıklanmasını takiben, hızla değişen dünyanın gerçekleri ile politikaların uyumlu hale getirilmesi için tüm politika alanlarının gözden geçirileceği belirtilmektedir.³²⁶

Belge'de AB'nin, başarısının sürdürülebilmesi ve bundan yıllar sonra yapılamayan şeylerden dolayı hayal kırıklığı yaşanmaması için hedef olarak belirlenen 2025 yılına kadar daha birleşik, daha güçlü ve daha demokratik bir Avrupa inşa etme zamanının geldiği belirtilmiştir.³²⁷

3.3. Değişen Dinamikler

Anlaşmazlıkların yoğun olarak yaşandığı günümüz karmaşık düzeni içerisinde, AB Küresel Güvenlik Stratejisi, AB'nin uluslararası ilişkilerde faaliyet alanını genişleterek, dış ilişkilerde daha aktif rol oynaması ana fikri üzerine dayandırılmıştır.³²⁸

Birleştirici bir nitelik taşıdığı gözlemlenen AB Küresel Güvenlik Stratejisi, dış politikada belirli bir bölge ve coğrafi alana yoğunlaşmak yerine, dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısı benimsemektedir. Bu çerçevede, AB Küresel Güvenlik Stratejisi belgesinin uygulanabilirliği ancak üye devletlerin politikalarını bu güvenlik stratejisi bağlamında yürütmesiyle mümkün olabilecektir.³²⁹

AB'ne ait bugüne kadar kabul edilmiş olan iki Güvenlik Strateji Belgesi arasında dış politika ve güvenlik ile ilgili öncelikler ve ilkeler bakımından yönetsel olarak bir farklılık bulunmamaktadır. Güvenlik Stratejisi belgelerindeki ana başlıklar incelendiğinde

³²⁶ European Union. A Global Strategy...,op.cit.

³²⁷ Jean-Claude Juncker, "We Will Move on Because Brexit Isn't Everything.", *Vital Speeches of The Day* 83-11 (November 2017): 321-324. (Erişim Ocak 2018), <http://0210n284v.y.http.content.ebscohost.com.proxy.cankaya-elibrary.com:9797/ContentServer.asp?EbscoContent=dGJyMNHr7ESeqLA4v%2BbwOLCmr1Cep65Sr6y4TLCWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGtrlG1qrFNuePfgexy43zx1%2B6B&T=P&P=AN&S=R&D=f6h&K=125990165>.

³²⁸ Nathalie Tocci, "The Making of the EU Global Strategy", *Contemporary Security Policy* vol. 37, no. 3 (2016): 461-471. (Erişim 15 Mayıs 2016), <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1232559>.

³²⁹ Foreword by Federica Mogherini High Representative of the Union for Foreign and Security Policy Vice-President of the European Commission, *European External Action Service* (Erişim: 1 Aralık 2016), https://eeas.europa.eu/statements-eeas/docs/foreword_hrwp_en.pdf.

dış politika ve güvenlik alanındaki öncelikler ve ilkelere yapılan vurgunun bir önceki strateji belgesine göre arttığı gözlenmektedir. Belgede sık sık yer alan AB vatandaşlığı vurgusuyla üye devletlerin birbirleriyle daha fazla bütünleşmesi çağrısı yapıldığı görülmektedir.³³⁰

Kalkınma politikası, 1990'lardan bu yana iyi yönetişimin teşvik edilmesinin çeşitli yönleri ile yoğun bir şekilde ilgilenerken yeni güvenlik tehditlerinin nedenlerini ortadan kaldırmanın önemli bir anahtarı olmuştur. Güvenlik ve kalkınma birbiriyle sıkı sıkıya bağlıdır ve iyi yönetişimin teşvik edilmesi sadece sosyo-ekonomik gelişme için değil, aynı zamanda ortak bir Avrupa güvenlik politikasının ayrılmaz bir parçası olarak da önemlidir.³³¹

AGS ile AB güvenlik ortamını ilk kez analiz ederek, AB güvenlik örgütü için önemli olan güvenlik sorunlarını ve daha sonraki politik etkileri tespit etmiştir. 2003 AGS sadece Ortak Dış ve Güvenlik Politikalarına yönelik tehditleri listelemekle kalmamış aynı zamanda önemli tehditler arasındaki olası etkileşimi vurgulayarak, yeni güvenlik ortamının politik çıkarımları için çağrıda bulunmuştur.³³²

2008 yılında gözden geçirilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'nin işlevselliği tatmin edici bulunmamıştı. AGS'nin Uygulanması ile ilgili rapor, beş alanın tamamında ilerlemenin yavaş ve eksik olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonunda her alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu, kapsamlı bir AB yaklaşımını araştırmanın gerekliliği, farkındalığın artırılması ve uluslararası işbirliğini geliştirmenin gerekliliği stratejik olarak tanımlanmıştır.³³³

³³⁰ Hylke Dijkstra, "Introduction: One-and-a-Half Cheers for the EU Global Strategy", *Contemporary Security Policy* 37/3 (2016) 369–372. (Erişim 10 Kasım 2017), <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1244241>.

³³¹ Jorg Faust and Dirk Messner, "Europe's New Security Strategy: Challenges for Development Policy", *The European Journal of Development Research*, Vol.17, No.3 (September 2005): 428, 434. (Erişim Mayıs 2017), doi: 10.1080/09578810500209205.

³³² Virginijs Keinis, "The Theoretical and Practical Challenges of European Security Community in the Context of Globalisation", *European Integration Studies* (2017/11): 69. (Erişim Ocak 2018),

doi: 10.5755/j01.eis.0.11.18129.

³³³ Ibid.

Avrupa Küresel Güvenlik Stratejisi, ortak amaçları tanımlayabilmek ve bunlara ulaşmayı sağlayacak olan araçları belirleyebilmek için öncelikli olarak Avrupa'ya odaklanmıştır.³³⁴

Avrupa Küresel Güvenlik Stratejisi, geleneksel yumuşak güç kullanımı yanında gerektiğinde sert güç kullanımını da vurgulayarak, Avrupa güvenlik stratejisinde büyük bir değişimin önünü açmaktadır. Küresel Strateji, daha fazla gelişmeye açık olduğunu belirterek, savunma işbirliğinin etkinliğini daha güçlü bir hale getirmek istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Küresel Stratejide AB'nin, NATO ile işbirliğini daha sıkı bir şekilde devam ettirerek, ABD ile sağlıklı bir transatlantik ortaklık için daha güçlü ve etkin bir Avrupa savunmasının gerekliliğini şart koşması, OGSP içinde yer alan "S" nin her zamankinden daha fazla önemsendiğinin bir ifadesidir. Hassas bir denge yarattığı gözlemlenen AB Küresel Stratejisi, AGS'den farklı olarak Üye Devletlere ne yapması gerektiğini doğrudan söylemeden, ancak ifadeleriyle olası önemli konulara dikkat çekerek, alternatif çözümler üretmektedir. AB Küresel Stratejisi, Avrupa'nın değişen bir ortamda değişen bir vizyona ihtiyacı olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Küresel Strateji'de, saptanan günümüz zorlu ortamındaki aciliyeti olan önemli dış politika konularının ancak sıkı çalışma ile çözüme kavuşturulacağı vurgusu ODGP'deki büyük değişimi temsil eder niteliktedir.³³⁵

İlk Güvenlik Strateji Belgesi'nden yeni Güvenlik Strateji Belgesi'ne kadar geçen 13 yıl içinde AB birçok sorunla karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu sorunlarla karşı karşıya kalan Avrupa'nın Yeni Strateji Belgesindeki temel hedefi günümüzün karmaşık ve uyumsuz dünya düzeni içerisinde AB'nin stratejik çıkarlarıyla değerlerinin çatışmadığı bir sistemin oluşturulmasıdır. Önceliğini de vatandaşlarının güvenliğini ve refahını sağlamaya ayırdığı anlaşılmaktadır.³³⁶

³³⁴ Dijkstra, op. cit., 369-372.

³³⁵ Jérôme Legrand, "Does the new EU Global Strategy deliver on security and defence?", Policy Department, Directorate-General for External Policies, Belgium (2016): 4-18. (Erişim 10 Mayıs 2016), [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/570472/EXPO_IDA\(2016\)570472_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/570472/EXPO_IDA(2016)570472_EN.pdf).

³³⁶ Maria Mälksoo, From the ESS to the EU Global Strategy: External Policy, Internal Purpose, *Contemporary Security Policy*, vol. 37, no. 3 (2016): 374-384. (Erişim 15 Mayıs 2017), <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1238245>.

Avrupa Küresel Güvenlik Stratejisi, 2003 AGS üzerinde bir düzeltme olarak onaylanmasına rağmen, AB'nin dış ve güvenlik politikasına yeni bir yaklaşım getirmektedir. 2003 yılındaki Güvenlik Strateji Belgesi'nde AB'nin güvenliği için en geçerli koruma, iyi yönetilen demokratik devletler dünyası olarak belirtilmekteydi. ABKGS'nin tanımladığı hayati çıkarların AGS'ye göre daha gerçekçi olduğu görülmekte ve tüm üye devletler için hayati önem taşımaktadır.³³⁷

AGS, diğer adıyla Solana Stratejisi hızla gelişen güvenlik ortamındaki değişimlere karşı yetersiz kalmıştır. Avrupa içi güvenlik üzerinde büyük bir etkiye sahip olan Afrika ve Orta Doğu'daki çatışmalar ve istikrarsızlık, göç, uluslararası suçlar, terörizm gibi yayılma etkisi olan tehditler, Avrupa dışında gelişen bu tutarsızlıkların ana nedenlerini ele almak için bir zorunluluk doğurmuştur. Bu bağlantı, Avrupa'nın içinde gerçekleşen terör olayları ve Avrupa'ya doğru her geçen gün artan yasadışı göç ile tetiklenen organize suç faaliyetlerinde görülebilir. Güvenlikteki zorlukların çok boyutlu hale gelmesi, karma tehditlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Rusya hedeflerini gerçekleştirmek için koz kümesini genişletmiştir. Bu durum bize küresel tehditlerin her yerden kaynaklanıyor olabileceğini göstermektedir. Siber tehditler doğası gereği coğrafi değildir, dünyanın herhangi bir yerinden gelebilir. İklim değişikliği de küresel bir olgudur. Büyük uluslararası suç şebekeleri dünyanın dört bir yanında faaliyet göstermektedir. Bütün bunlara AB kendi iç güvenliğini garanti altına almak için cevap vermek zorunda kalacaktır. Bu nedenle Küresel Strateji, sadece güvenlik ve savunma sektörünü değil, aynı zamanda AB'nin komşularının kurumlarının küresel yönetim modeline uygun hale dönüştürülmesini de kapsamaktadır. Özellikle, AB'nin ABD ve Kanada ile yakın bağlarının yanı sıra NATO ile olan ortaklığı da bu açıdan önemli bulunmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında Küresel Stratejinin özü, AB'nin kendi güvenliği için yumuşak ve sert güç araçlarını birleşik bir yaklaşımla bir araya getirerek, sınırları dışında bir güvenlik sağlayıcısı olarak kabul görmesini sağlamaktır. Tüm bunların gerçekleşmesi için ABKGS'nin eyleme dönüştürülmesi gerekmektedir.³³⁸

³³⁷ Sven Biscop, "Finally: a new EU strategy", *Global Affairs*, 2:4 (10 Oct 2016): 375-376 (Erişim 15 Mayıs 2017), <https://doi.org/10.1080/23340460.2016.1237558>.

³³⁸ Dick Zandee, "EU Global Strategy: from design to implementation", *Netherlands Institute of Foreign Relations 'Clingendael'* (April 2016): 25-27. (Erişim 10 Mayıs 2016), <https://www.clingen>

Siber saldırılar, demokrasilerin ve ekonomilerin istikrarı için silah ve tanklardan daha tehlikeli olabilmektedir. Siber saldırıların sınır tanımadığı, 2016 yılında günde 4.000'den fazla fidye yazılım saldırısı yapıldığı ve Avrupalı şirketlerin %80'inin en az bir siber güvenlik olayı yaşadığı belirtilmiştir.³³⁹ Bu nedenle Siber saldırılara karşı AB Komisyonunun, Avrupa Siber Güvenlik Ajansı da dâhil olmak üzere yeni araçlar önerdiği görülmektedir.³⁴⁰

Dış politika aktörlüğü, diğer politikalarından çarpıcı biçimde farklılık gösteren, sıklıkla tartışmalara neden olan bir fikir birliği egzersizi ve başlı başına bir kimlik oluşturma atılımı olarak görülebilir. ABKGS'de belirtilen dış politika ile ilgili stratejik hedeflerin AB'de devam eden karmaşık ve tartışmalı kimlik oluşturma sürecinin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır.³⁴¹

Esneklik, toplumlara ve örgütlere uygulandığında, belirsizliği ve karmaşıklığı çağdaş bir durum olarak kabul eder, ancak dış müdahalelerden ziyade bu problemlerle başa çıkmanın yolu olarak iç kapasiteleri ve yetenekleri güçlendirmeyi vurgular. Bu şekilde anlaşıldığında, esneklik, yardımların, kaynakların ya da politika çözümlerinin dışarıya aktarılması yerine, kendi kendini örgütlenme ve iç kapasitelerin geliştirilmesine vurgu yaparak toplumların krizlerle başa çıkabilme kapasitelerinin güçlü tutulması olarak tanımlanmaktadır.³⁴²

Pragmatizmden esinlenen AB dış politikasının, gündelik eylemlerin sonuçlarını, karmaşık ve belirsiz birer tehdit olarak değil bir fırsat olarak benimsemeye açık olması gerektiğinin altı çizilmektedir. Dış politika ve uluslararası ilişkilerde makro düzeydeki karmaşıklığın kavranabilmesindeki zorluklardan dolayı AB'nin, değişikliklere daha

dael.org/sites/default/files/pdfs/EU%20Global%20Strategy%20-%20AP%20-%20August%202016.pdf.

³³⁹ Juncker, op. cit., 272.

³⁴⁰ Ibid.

³⁴¹ Kateryna Pishchikova & Elisa Piras, "The European Union Global Strategy: What Kind of Foreign Policy Identity?" *The International Spectator Italian Journal of International Affairs*, 52:3 (07 Aug 2017): 103-104. (Erişim 15 Ocak 2018), doi: 10.1080/03932729.2017.1339479.

³⁴² Ana E. Juncos, "Resilience as the new EU foreign policy paradigm: a pragmatist turn?" *European Security*, 26:1 (24 Oct 2016): 4-5. (Erişim 15 Mayıs 2017), doi: 10.1080/09662839.2016.1247809.

çabuk uyum sağlayabilmesi esneklik kavramı ile bağlantılı olarak dikkatini mikro seviyeye getirmesiyle mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.³⁴³

Strateji belgesinin açılış cümleleri, şimdiye kadar karşılaşılan tehditlerin yoğunluğunu tanımlamak için AB üye devletlerinin hükümetlerine, parlamentolarına ve kamuoyuna bir hatırlatma niteliğindedir. AB'nin içinde ve dışında varoluşsal kriz zamanlarının yaşandığı, Birliğin tehdit altında olduğu ve eşi benzeri görülmemiş bir barış, refah ve demokrasi sunan Avrupa projesi sorgulanmaktadır. AB Küresel Strateji belgesi AB'nin, kendi güvenliğini güçlendirebilmesi, başka bir yerden gelen düşmanca tutumlara karşı daha uyumlu bir dış mesaj geliştirebilmesi ve daha yakın savunma işbirliği ihtiyacını kabul edebilmesi için kendi güvenliğinden sorumlu olduğunu kabul etmesi gerektiği çağrısında bulunmaktadır. Bunların hiçbiri gerçekleştirmek için kolay hedefler değildir.³⁴⁴

ABKGS ve AGS arasındaki farklar hem ulusal hem de uluslararası alanda Lizbon Antlaşması ile birlikte AB kurumlarındaki politik değişiklikleri yansıtmaktadır. ABKGS, ticaretten iklim değişikliğine ve genişlemeye kadar birçok politika alanını kapsadığı için sadece bir güvenlik stratejisi olmaktan ziyade aynı zamanda küresel ve işlevseldir. Yüksek Temsilci Mogherini'ye göre, belgenin amacı AB ve üye devletlerine sağduyulu bir stratejik yön duygusu sağlamaktır. Belge, kurumların iç düzenlemeleri ve bunların etkileşimleri ile ilgili olduğu kadar dışsal eylemle de ilgilidir.³⁴⁵

2003 Stratejisi, Birliğin bağımlılığını ve potansiyel savunmasızlığını kabul ederken, onları doğrudan iç tehditler olarak görmekteydi. Ancak, ABKGS iç ve dış güvenliği iç içe geçmiş gibi görmekte ve iç politikaların aslında dış dinamiklerin sonuçlarına göre şartlandırıldığını vurgulamaktadır. Bu AB'nin bundan sonra acil ihtiyaçlarına yönelik daha duyarlı ve daha odaklanmış olarak hareket edeceğinin bir göstergesidir.³⁴⁶

³⁴³ Ibid., 5.

³⁴⁴ W. Wallace, op. cit., 88.

³⁴⁵ Pishchikova & Piras, op. cit., 105,106.

³⁴⁶ Ibid., 115.

ABKGS, AB'nin uluslararası bir aktör olarak kendine özgü kimliğini yansıtmaktadır. Bir kimliğin unsurlarını keşfetmek, belirli kriz durumlarına yönelik olası eylem koşullarını tanımlamanın bir yoludur. AB Küresel Stratejisi gibi dış politika belgeleri, AB'nin kendini ve diğerleri ile olan ilişkilerini tanımlayan bir AB dış politika kimliği olarak okunabilir.³⁴⁷

AB, küresel arenadaki olaylar üzerinde güçlü bir etkiye sahip önemli bir aktördür. AB'nin geniş anlamda tanımlanmış güvenlik sorunlarını nasıl çözeceği, büyük ölçüde sadece geleceğini değil, küresel arenadaki rolünü de belirleyecektir.³⁴⁸

AB Küresel Güvenlik Stratejisi Belgesi'nde direnç (resilience) ve ilkeli faydacılık (principled pragmatism) gibi kavramlarla, ülkelerin ve toplumlarının iç ve dış karışıklıklara ve tehditlere karşı dirençli olmaları ve çıkarlar ile ilgili ilkeli bir tutum izlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu da bize AB'nin bu Strateji Belgesi ile dış politika ve güvenlik ile ilgili daha gerçekçi bir tutum içinde olduğunu göstermektedir.³⁴⁹

8 Temmuz 2016 tarihinde yayımlanan AB-NATO Ortak Bildirisi incelendiğinde, AB-NATO işbirliğinin öneminin benimsendiği anlaşılmaktadır. Bu ortak bildiriye AB-NATO ortaklığının, AB üyesi devletlerle ve NATO müttefikleriyle istişarelerde bulunarak, karar alma özerkliği dikkate alınarak üyelerin herhangi birinin güvenlik ve savunma politikasının özel karakterine zarar getirmeksizin yürütülmesi gerekliliği ifade edilmektedir. Bugün, Avrupa-Atlantik toplumlarının Güney ve Doğu'dan gelen zorluklarla karşı karşıya olduğunun altı çizilmektedir. Üyelerinin bu zorlukları gidermek ve güvenliklerini artırmak için mevcut yolları ve araçları kullanmalarını istedikleri görülmektedir. NATO ile AB arasındaki işbirliğinin Avrupa-Atlantik güvenliğine önemli katkılarda bulunduğunun altı çizilmektedir. Daha kuvvetli bir NATO ve daha güçlü bir

³⁴⁷ Ibid., 107,108.

³⁴⁸ Olga Barburska, "The new challenges vs. old formulas: what would make the European Union a greater global player?" *Journal of Liberty and International Affairs* 3 Supp. 1 (2017): 29, 36. (Erişim 15 Ocak 2018), https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/52815/ssoar-jlibertyintaff-2017-Supp.%201-barburska-The_new_challenges_vs_old.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

³⁴⁹ Wolfgang Wagner & Rosanne Anholt, "Resilience as the EU Global Strategy's New Leitmotif: Pragmatic, Problematic or Promising?" *Contemporary Security Policy* 37:3 (2016): 414-426. (Erişim Mayıs 2017), <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1228034>.

AB için AB ve NATO'nun birbirine bağlı güvenlik politikaları oluşturmasına ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.³⁵⁰

Yakın zamanda yürürlüğe giren ve Brexit, terörizm ve mülteci³⁵¹ krizi gibi dikkat dağıtıcı unsurlardan dolayı reddedilen Avrupa Küresel Stratejisi, Avrupa projesinin, AB'nin kendi güvenliği için savunma işbirliğine ihtiyacı olduğunu ve kolektif sorumluluğu ele alması gerektiğine çağrıda bulunarak varoluşsal bir krizle karşı karşıya olduğunu ortaya çıkarmıştır.³⁵²

AB, sıklıkla sivil bir güç, etik güç veya normatif bir güç olarak tanımlanan uluslararası bir aktördür. AB dış ilişkileri, dış politika, güvenlik ve savunma politikasının çok ötesine uzanmakta ve kalkınma, işbirliği, komşuluk politikası, ticaret, çevre, enerji, göçmenlik ve iltica politikası, sınır yönetimi, polis ve adalet politikaları gibi daha geniş bir alanı kapsamaktadır.³⁵³

İngiltere'nin AB'den ayrılmaya yönelik yaptığı referandumla (Brexit) aynı zamana denk gelen Strateji Belgesi'nde, Almanya ve Fransa'nın savunma alanında kapasite artırımı ile ilgili ortak görüş bildirmeleri, AB'nin güçlü devletlerinin Küresel Güvenlik Stratejisi ile uyum içerisinde ilerlemek istediklerinin bir göstergesidir. Brexit'ten sonra AB yetkililerinin Birleşik Krallık ya da İngiltere olmadan daha güçlü bir Birlik inşa edilebilir mesajı, Brexit'den daha fazla tehdit oluşturabilecek Rusya'nın saldırganlığının, terörizmin, yasal olmayan göçmen akışının ve ekonomik iyileşme de

³⁵⁰ Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization (8 July 2016). (Erişim 01 Aralık 2016), http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160708_160708-joint-NATO-EU-declaration.pdf.

³⁵¹ Mülteci: 1951 Cenevre sözleşmesinde yapılan tanıma göre; dini, uyruğu, ırkı, siyasi görüşü veya belirli bir sosyal gruba aidiyeti sebebiyle haksızlığa uğrayacağından çekindiği için haklı sebeplerle bir başka ülkeye sığınma olarak tanımlanmaktadır. Bkz. *International Organization for Migration*, Glossary on Migration (Switzerland, 2004): 41 (Erişim 7 Aralık 2016), http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf.

³⁵² Vicki L Birchfield, John Krige and Alasdair R. Young, European integration as a peace Project, *The British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 19(1), UK (2017): 11. (Erişim 10 Ocak 2018), <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1369148116685274>.

³⁵³ Thomas Henöklä, "How Brexit affects EU external action: The UK's legacy in European international cooperation", *Elsevier Ltd., Volume 97* (March 2018): 69-70. (Erişim 15 Mayıs 2018), <http://dx.doi.org/10.1016/j.futures.2017.07.002>.

dâhil olmak üzere birlikte çözülebilecek daha önemli konuların olduğu ve kaybedilecek zamanın olmadığı anlaşılmaktadır. Mai'a K. Davis Cross'un da belirttiği gibi, Avrupa'ya güvenen bir Avrupa, yalnızca kolay olan zorluklarla değil büyük olan zorluklarla da karşı karşıya kaldığında, temel haklar, insan onuru, demokrasi, hoşgörü, hukukun üstünlüğü, sorumluluklara ve hukuka saygı olarak bilinen değerleriyle daha güçlü durabilmektedir.³⁵⁴

Avrupa Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker, PESCO'yu Lizbon Antlaşması'nın Uyuyan Güzeli olarak tanımlamıştır.³⁵⁵ Çünkü AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasını oluşturma potansiyeline rağmen, 2009 yılında OGSP'nin daha etkili olması için AB'nin araç kutusuna dahil edilmesinden bu yana kullanılmamıştı. PESCO, AB üye ülkelerinin, yeteneklerini geliştirmek için tasarlanan ortak projeler aracılığıyla güvenlik ve savunma alanında çalışabilmeleri için bağlayıcı bir çerçeve sunmaktadır.³⁵⁶ Kapsayıcı bir PESCO'nun oluşturulması, AB Üye Devletlerinin, AB Küresel Stratejisi'nin belirlediği hedeflere ulaşmak için ortak güvenlik ve savunmayı ciddiye aldıklarının bir göstergesidir. Aynı zamanda, AB vatandaşlarına ve dış dünyaya karşı güçlü bir politik sinyaldir.³⁵⁷

Avrupa Küresel Güvenlik Strateji belgesi ile AB Savaş Grupları'nın harekete geçirilmesi, Avrupa Savunma Fonu'nun başlatılması ya da Kalıcı Yapılandırılmış İşbirliğine doğru ilerlenmesi gibi somut adımlar atılmıştır. Bu durum AB'nin dış politika alanının yeniden şekillenmesi ile ilgili harekete geçme konusundaki aciliyeti gördüğü izlenimini uyandırmaktadır. AB nereye gitmek istiyor? On yıl içinde küresel bir sahnede nasıl görünmek ve hareket etmek istiyor? Birliğin politikaları aracılığıyla ve komşularına ve ortaklarına karşı teşvik etmek istediği değerler ve çıkarlar nelerdir? AB'nin dış politikası, bu vizyonu sürdürmek için uygun araçlarla donatılmış mı? Bu sorular ABKGS'de gündeme getirilmektedir. Ayrıca belgede Brexit ve transatlantik ittifakın

³⁵⁴ Mai'a K. Davis Cross "The EU Global Strategy and Diplomacy." *Contemporary Security Policy Journal* 37-3 (2016): 405-406. (Erişim Ağustos 2017), <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2016.1237820?journalCode=fcsp20s>.

³⁵⁵ Nováky, op. cit., 97-103.

³⁵⁶ Ibid.

³⁵⁷ Fiott, Missiroli and Tardy, Permanent Structured Cooperation..., op. cit., 22.

geleceğe dair belirsizliklerinden de bahsedilmektedir. AB'nin dış politikasını düzeltmek için bir fırsat penceresi olarak algılanması gerektiği belirtilen belgede, Avrupa güvenliğini geliştirmenin herkesten önce Avrupa'nın kendi elinde olduğu önemle vurgulanmaktadır.³⁵⁸

Genel olarak, krizler AB bütünleşmesi için bir motor yani AB'nin küresel aktör olarak konumunu güçlendiren bir faktördür. AB sınırlarının ötesindeki güvenlik krizleri AB'nin savunma ve ekonomisine tehdit oluşturabilecek bir hal aldığı anda, üye devletler arasında OGSP'ye destek için daha derin bir işbirliğine zemin hazırlayacaktır. Dolayısıyla AB'nin BM, NATO ve bölgesel örgütlerle olan ortaklıklarını güçlendirmesini sağlayacaktır. AB sınırları dışındaki çatışmalara ve bölgesel zorluklara tepkisel olmaktan ziyade proaktif bir yaklaşımla, erken uyarı, çatışmayı önleme, kriz yönetimi ve barış inşasını bir bütün halinde yönetebilen güçlü bir diplomasi ile karşı koyabilir. Bu da ulus devlet inşasına ve kalkınmaya bağlanmaktadır.³⁵⁹

Genel olarak AB'nin normatif güce dayalı bir dış politika ve güvenlik anlayışını benimsediği görülmektedir. Ian Manners'ın akademik olarak ilk formüle ettiği Normatif Güç, Avrupa kavramı politik arenada önemli bir tartışma kaynağı olmuştur.³⁶⁰ Avrupa'nın dış politikada küresel rolüyle bağlantılı olarak ortaya çıkan normatif güç, Soğuk Savaş'ın sona ermesini izleyen idealizmden doğmuştur. Normatif güç, çok boyutlu bir güç analizi gerektirmektedir. Bu güç analizi normatif eylem biçimlerine göre şekillenmektedir. Normatif eylem biçimleri maddi imkanlarla işlevsellik kazanabildiğinden, Avrupa normatif gücüne zorlayıcı unsurlar getirmektedir. Belki de normların ve değerlerin önemine dair en güçlü kanıt, müzakerelerin, diplomasinin, ekonomik karşılıklı bağımlılığın ve teşviklerin kullanımının yavaş yavaş, yaptırımların

³⁵⁸ Monika Sus, *Setting the scene for alternative futures for European Union's foreign policy 2025*, Hertie School of Governance, Friedrichstraße 180, 10117, Berlin, Germany (2017): 4. (Erişim Ocak 2018), <https://doi.org/10.1016/j.futures.2017.09.001>.

³⁵⁹ Sabine Selchow, *The construction of "European security" in The European Union in a changing global environment: a systematic analysis*, *European Security* (13 Jul 2016): 296-297. (Erişim 15 Mayıs 2017), doi: 10.1080/09662839.2016.1199547.

³⁶⁰ Ian Manners, "The EU's Normative Power in Changing World Politics", *Normative Power Europe in a Changing World: A Discussion*, Editör: A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. (Clingendael European Papers No. 5), 9-24. (Erişim: Kasım 2018), https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.

yerini alması, askeri caydırıcılığı ve güç dengesini bölgesel düzenin ayırt edici özellikleri olarak değiştirmesidir. AB'nin üye devletler arasında ekonomik, siyasi ve güvenlik işbirliğinin bir aracı olarak oynadığı eşsiz rol, Avrupa'nın büyük güçlerini güvenlik ve savunma meselelerine daha da yaklaştırmıştır. AB'yi normatif bir güç olarak tanımlayan Manners, Avrupa'nın gücünü demokrasiye, insan haklarına saygıya dayanan daha barışçıl bir dünya kültürü yaratmak için diğer uluslara ideallerini askeri baskınlıktan ziyade ekonomik olarak empoze etmeyi tercih etmesi gerektiğini belirtmektedir. Manners'a göre normatif güç kavramı, maddi teşvik ya da fiziksel güce dayanmaktan ziyade normatif gerekçelendirmeyi yani çok boyutlu bir analizi gerektirmektedir. Buradaki fikir, AB'nin normlarını ihraç etmeye ve böylelikle maddi teşviklere veya fiziksel güce dayanmadan, uluslararası meselelerde genel olarak kabul edilen şeyleri değiştirmeye kararlı olmasıdır. AB'nin bölgesel bütünleşmeci ve genişlemeciliği ile gelen normatif güç kavramı, çoğu zaman eleştiriye maruz kalsa da halen AB'nin dış politikasında etkili olmaya devam etmektedir.³⁶¹

Bu çerçevede bir sonraki bölümde insani güvenlik kavramına karşı önemli bir tehdit olarak görülen göç politikası konusu, Avrupa güvenlik stratejisinin değişen dinamiklerine bir örnek olarak incelenecektir.

³⁶¹ Ibid.

BÖLÜM IV

4. BİR ÖRNEK: İNSANİ GÜVENLİK KAVRAMI VE AB’NİN GÖÇ POLİTİKASI

Tehditle ilişkilendirilen güvenlik kavramının Soğuk Savaşın sona ermesi ile çeşitlendiği görülmektedir. Bu çeşitlenme, uluslararası güvenlikte değişen tehditlere karşı alınan önlemlerin de doğal olarak değiştiğini göstermektedir. Küreselleşmenin getirdiği yeni ihtiyaçlara göre değişim gösteren yeni güvenlik kavramı, insani güvenlik olarak adlandırılmaktadır. İnsani güvenlik, dünya üzerinde uzun süreli güvensizlik ortamı yaratan terörizm, göç ve iklim değişikliğine dayalı çevresel sorunlarla ilgilenmektedir. Nedeni realist bir yaklaşımla askeri güç kullanarak uygulanan güvenlik politikalarının uzun vadede sorunlara çözüm getirmek yerine güvensizlik ortamı yaratmasıdır.³⁶²

Birleşmiş Milletlerin 2005 Yılı İnsani Kalkınma Zirvesi sonucunda; temel hukuki kavramları arasında bulunan İnsani Güvenlik kavramı, insanın özgürlük ve haysiyet içinde yaşama hakkı olduğu, yoksulluk ve çaresizlikten uzak, eşit fırsatlar içerisinde tüm haklarını kullanabildiği ve potansiyelini tam olarak geliştirebildiği bir yaşam alanının sağlanması olarak tanımlanmıştır.³⁶³ Bu ifadeden de anlaşıldığı üzere güvenlikte asıl olan devletin güvenliğinden ziyade bireyin güvenliğinin temel olarak benimsenmesidir. Bu değişim, eski güvenlik anlayışı olan sert güç kullanımının tamamen terkedilmesi değildir. Yumuşak gücün kullanımının uzun vadede daha etkili olacağı görüşüyle; yumuşak gücün etkisiz olduğu durumlarda sert gücün kullanımının öngörülmesidir. Yani bu değişim eski

³⁶² Selim Kanat, Timuçin Kodaman ve Adem Ali İren, “İnsani Güvenlik ve Terörizmle Mücadele”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y/C21/2* (2016): 579. (Erişim 15 Mayıs 2016), <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/195316>.

³⁶³ “*United Nations Human Security of the 2005 World Summit Outcome*” A/RES/66/290, Erişim 07.12.2016, <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf>.

olanın bırakılmasından ziyade yeni olanla birlikte güvenlik kavramının kapsamının genişletilmesi olarak anlaşılmaktadır.

AB'nin uluslararası suçlarla başa çıkmaya yönelik ilk girişimlerinden biri, göç sorunu ve yasadışı göç arasında bir bağlantı kurmaya başlamasıdır. Doğu Avrupa'daki komünist sistemin sona ermesi ve eski Yugoslavya'daki savaşın patlak vermesi, radikal olarak AB sınırlarını aşan mülteci ve göçmen sayısında artışa neden olmuştur. Ancak Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgesinde devam eden iç savaşlardan kaçan mülteci ve göçmen nüfus akışı, AB sınırları üzerinde dramatik bir etki yaratmıştır.³⁶⁴

Göç³⁶⁵ kavramı günümüzde AB'nin karşı karşıya kaldığı tehditler arasında en yoğun gündem konularından biridir. Göçmenler,³⁶⁶ sosyal ve ekonomik refah için ülkelerinden kısa ya da uzun süreli ayrılarak refah düzeyi daha yüksek zengin ve gelişmiş ülkelere gitmeyi tercih etmektedirler. Durumun böyle olması, göçün genel olarak batı ülkelerine doğru seyir izlediğini göstermektedir.

Mülteci ve göçmen krizi, Avrupa'da üzerinde en fazla tartışılan sorunlardan biri olmuştur. AB'nin göçmen ve mülteci sorunuyla başa çıkabilmesi ancak dış sınırlarındaki göçmen akışını kontrol edebilmesiyle mümkün olabilecektir. AB'nin liberal bir göç ve mülteci politikasını tam olarak uygulayabilmesi için Avrupa'nın dış sınırlarının güvende olması gerekmektedir.³⁶⁷

Avrupa'da krize yol açan yasal olmayan yollarla yapılan göçün ana nedeni, AB'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki büyük yıkımdan sıyrılarak günümüzdeki en etkili ekonomik ve siyasi birlik niteliğini taşımasıdır. Bu da AB topraklarını birçok az

³⁶⁴ Gökçen Yavaş, "Border Management of the European Union: The Case of the Arab Uprisings", *Marmara Journal of European Studies*, Volume 25, No: 2 (2017): 80-82. (Erişim 15 Ocak 2018), dergipark.gov.tr/download/article-file/401906.

³⁶⁵ Göç: Her türlü insan hareketini kapsayan uzunluğu, kompozisyonu ve nedenleri ne olursa olsun uluslararası sınırlar ya da bir devlet içerisindeki sınırlar boyunca gerçekleşen bir nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. Bkz. *International Organization for Migration*, Glossary On Migration..., op. cit.

³⁶⁶ Göçmen: Maddi veya toplumsal koşullarını iyileştirmek ve geliştirmek için herhangi bir baskı ve müdahale olmaksızın kendi isteğiyle göç olayını gerçekleştiren Kisi veya kişiler. Bkz. *Ibid.*,40.

³⁶⁷ Ireneusz Pawel Karolewski and Roland Benedikter, "Europe's Refugee and Migrant Crisis: Economic and Political Ambivalences", *Israel Journal of Foreign Affairs* 10, no. 3: (28 Jan 2017): 294,311. (Erişim 15 Ocak 2018), <https://doi.org/10.1080/05775132.2017.1289776>.

gelişmiş ve gelişmekte olan ülke insanların yaşamak istediği bir yer konumuna getirmektedir. Ortadoğu'da yaşanan Arap Baharı ile oluşan siyasi gelişmeler neticesinde özellikle Suriye ve Irak'ta uzun zamandır devam etmekte olan ulusal savaş ve Afganistan'daki istikrarsız bölgesel savaş durumu, bu bölgelerde yaşayan insanların çoğunluğunu daha güvenilir ve ekonomik olarak daha iyi bir yaşam için Avrupa'ya göç etmeye zorlamaktadır.³⁶⁸

AB göçmenler için bir çekim alanı olmasına rağmen, yüksek vasıflı göçmenler AB'nin rakiplerine (ABD, Avustralya veya Kanada) daha çok ilgi duymaktadır. Krizden en çok etkilenen Avrupa ülkelerinin vasıflı göçmenlerin gelişimlerini kısıtlamaları bu durumu daha da ciddi hale getirecektir. Örneğin İsveç gibi ülkeler bu göçmenlere daha fazla olanak sağlarken, İngiltere gibi ülkelerin bunu kısıtladıkları görülmektedir.³⁶⁹

Önümüzdeki yıllarda ihtiyaç duyulacak anahtar teknolojiler; nanoteknoloji, biyoteknoloji, mikroelektronik ve nano-elektronik, fotonikler vb. gibi alanlardır. OECD analizi, üçüncü ülkelerden gelen AB'de çalışan yükseköğrenime sahip göçmenlerin %42'sinin³⁷⁰ yalnızca daha düşük bir eğitim seviyesi gerektiren işlere sahip olduğunu göstermiştir. AB, birçok yabancı öğrencinin (Avrupa bölgesi dışında) çalışması için cazip kabul edilmesine rağmen, bu öğrenciler, özellikle en yüksek performansa sahip olanlar, ABD, Kanada veya Avustralya'ya gitmeyi tercih etmektedir. Başarısızlığın sebebi, bu durumun AB düzeyinde nasıl yönetildiği ile ilişkilendirilmektedir. Bu bağlamda Mayıs 2009'da AB, yüksek nitelikli göçmenlerin kendi topraklarına Erişimini düzenleyerek

³⁶⁸ Seven Erdoğan, Göçmen Krizi, *AB ve Yeniden Hatırlanan Türkiye, Ortadoğu Analiz*, Cilt: 8, Sayı: 74 (Mayıs-Haziran 2016): 65. (Erişim Mayıs 2017), <https://www.researchgate.net/publication/312213277>.

³⁶⁹ Sorin Stanciu, Tiberiu Lancu, Constantin Banu, Carolina Ştefan, Cosmin Mariş, Mihaela Moatâr, "Legal Framework of Migration In the European Union", *Lucrari ^Tinjifce, Seria I, Vol 19, No 2* (2017): 233. (Erişim: 15 Ocak 2018), <http://lsma.ro/index.php/lsma/article/view/1132/pdf>.

³⁷⁰ Ibid., 234.

AB'yi küresel olarak daha rekabetçi hale getirmeyi amaçlayan Mavi Kart³⁷¹ Direktifi'ni kabul etmiştir.³⁷²

Piyasa gereksinimlerini karşılamak için çok az vasıflı insan kalmıştır. Bu nedenle eğitimin, istihdam edilebilir ve mobil bir çalışma gücü oluşturmadaki rolü çok önemlidir. Nitelik düzeyinin yükseltilmesi, eğitim sisteminin piyasaya uyarlanması ve yaşam boyu öğrenme sürecine güçlü destek sağlanması, pazardaki gelişmenin anahtarıdır.³⁷³

Toplumların mekânsal hareketliliği, her zaman insan ırkının gelişmesine eşlik eden çok yönlü bir olgudur. Nüfus göçleri ülkelerin yanı sıra bölgelerin sosyal, demografik ve ekonomik durumlarının şekillendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Çağdaş göçler, küreselleşme süreciyle bağlantılıdır. Teknoloji ve iletişim alanındaki ilerlemelerin yanı sıra politik ve kültürel dönüşümler de göç hareketlerinin kitlesel oranlarda üstlenebileceği nüfus hareketlerini kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda, göçlerin küreselleşme süreçlerinin artan dinamiği üzerinde bir etkisi vardır. Popülasyonların mekânsal hareketliliği, çeşitli politik ve psiko-sosyal faktörlerin bir sonucu olabilir. Bununla birlikte mekânsal hareketliliğin çoğu ekonomik motivasyonlardan kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle motivasyonlar maddi ihtiyaçları karşılamalı, bireylerin ve hane halkı üyelerinin yaşam kalitesini iyileştirmelidir.³⁷⁴

Konuyla ilgili literatürde büyük önem taşıyan diğer bir konu da işçi göçlerini etkileyen faktörlerdir. Neo-Klasik ekonomi modeli, uluslararası göçlerin ücret oranlarındaki değişimlerden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre mikro ekonomik düzeyde göç etme kararı, kişinin kendi kârını ve zararını hesaplaması temeline dayanır. Göçmenler, çalışmanın kârını maksimize etmeyi amaçlamaktadır ve bu nedenle

³⁷¹ Mavi Kart: Avrupa Mavi Kart, AB üyesi olmayan nitelikli kişilerin çalışma izni ve oturma izni niteliğindedir. Mavi kart, kapsamlı sosyo-ekonomik haklar sunar ve Avrupa'da daimî ikamet için bir yol sağlar. Bkz: “*AB Mavi Kart Ağı Avrupa'da Yaşamak ve Çalışmak*”, apply.eu, Erişim Kasım 2018, <https://www.apply.eu/tr/>.

³⁷² Sorin Stanciu., op. cit., 233, 234.

³⁷³ Ibid., 235.

³⁷⁴ Anna Organisciak-Krzykowska, “The Determinants and the Size of International Migration in Central and Eastern Europe After 2004”, *Comparative Economic Research*, Volume 21, 10.1515/cer-2017-0033, Number 4 (29 Dec 2017): 160-162 (Erişim 15 Ocak 2018), doi: <https://doi.org/10.1515/cer-2017-0033>.

yurtdışında kalma süresinin en uzun olması onlar için en iyi stratejidir. Göçten dönüş bir başarısızlık olarak algılanır.³⁷⁵

İşgücü göçlerinin nedenlerini analiz etme açısından, kilit noktaların başında E. Lee'nin³⁷⁶ öne sürdüğü itme ve çekme faktörleri teorisi³⁷⁷ gelmektedir. E. Lee'nin Göç Teorisi³⁷⁸ (A Theory of Migration) başlıklı makalede sunulan temel varsayımlarına göre, hareketlilik nedenleri menşe ülkenin itici faktörleri ve alıcı ülkenin çekme faktörleri bağlamında dikkate alınmalıdır. Bunlardan başka, göç ile ilgili karar verildiğinde, araya giren engeller ve diğer kişisel faktörler de önemli bir rol oynamaktadır. Göç etme kararı, menşe ülkesinde meydana gelen faktörlerin analizi, değerlendirilmesi ve bunların varış ülkesi ile ilgili faktörlerle yüzleşmesi temelinde yapılır. Lee, her biri farklı bir şekilde göç etme eğilimini etkileyebilecek çok sayıda faktörün önemini vurgulamakta, bir grup birey göç etmeyi teşvik ederken diğeri bunu yapmaktan vazgeçmektedir. Lee, burada potansiyel göçmenlerin bu faktörleri nasıl algıladığının belirleyici bir rol oynadığını iddia etmektedir. Göç etme kararını verme eylemi basit bir kâr ve zarar analizinden kaynaklanmaz. İnsanların hareketliliği benimsemeye doğal olarak isteksiz davrandığını ve faydaların riskleri önemli ölçüde aştığı zaman doğal dengesinin üstesinden gelebileceğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak göç sürecinde menşe ülke ile varış yeri, fiziksel engeller ve göçmenlik yasası arasındaki mesafeyi de içeren müdahale faktörlerinin büyük öneme sahip olduğunu belirtmektedir.³⁷⁹

İtme ve çekme faktörleri teorisinin uygunluğu, Avrupa Komisyonu tarafından göç ve göç politikaları konusunda üye devletlere yönlendirme ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Yukarıda belirtilen belirleyiciler arasında özellikle önem arz eden husus hem gönderen ülkenin hem de alıcı ülkenin işgücü piyasalarıyla bağlantılı ekonomik durumudur.

³⁷⁵ Ibid., 162.

³⁷⁶ Everett S. Lee, "A Theory of Migration", Demography, Vol. 3, No. 1. (1966), 47-57.

³⁷⁷ İtme Faktörleri: İnsanları mevcut konumlarından çıkmaya zorlayan faktörler. Örn: yoksulluk, politik istikrarsızlık, dini hoşgörüsüzlük. Çekme Faktörleri: İnsanları yeni yerlere taşınmaya teşvik eden faktörler. Örn: Demokratik hükümet, gelişen ekonomiler, iş fırsatları. Bkz: "Lee's model of migration", slideshare.net (Erişim: Kasım 2018), <https://www.slideshare.net/stevenheath148/lees-model-of-migration>.

³⁷⁸ Everett S. Lee., op. Cit., 47-57.

³⁷⁹ Ibid.

Yüksek oranda işsizlik ve iş bulmanın imkânsızlığı, hane halkı üyelerinin finansal durumlarını iyileştirmek adına insanları kendi ülkelerini terk etmeye zorlayabilir. Öte yandan, işgücü piyasasındaki olumlu durum, yüksek istihdam oranı ve varış yeri ülkesinde tatmin edici düzeyde bir maaş seviyesi, potansiyel göçmenleri çekmektedir. Nüfus göçlerinin uluslararası nedenleri dışında, hareketliliğin ekonomik sonuçları da önemli bir konudur.³⁸⁰ Göçlerin etkileri arasında, 1986'da R. King³⁸¹ yeni becerilerin ve geri dönen göçmenlerin yenilikçi ve girişimci tutumlarının, menşe ülkesinde bölgenin gelişmesine katkıda bulunabileceğini belirtmiştir.³⁸²

Suriye'de yaşanan iç savaşın sonlandırılması ile ilgili olarak ileri gelen dünya devletlerinin uzunca bir zaman herhangi bir müdahalede bulunmaması, 2015 yılında birçok göçmenin Avrupa'ya girmesi ile birlikte Avrupa'da bir göçmen krizi yaşanmasına sebep olmuştur. Bu krizle birlikte Avrupa'ya kanunsuz yollarla girerek sığınma hakkı talebinde bulunan 3. Dünya ülke insanların Avrupa'ya uyum sorunu ve Avrupa'da yaşanan terör olaylarının Avrupa halkları üzerinde endişeye ve korkuya sebep olduğu görülmektedir. Bu endişe ve korkular Avrupa'yı göçmen kabulü konusunda sıkı politikalar yürütmeye yönlendirmekte, aynı zamanda Avrupa'ya göçmen akınıni engellemeye yönelik politikalar geliştirmesine de neden olmaktadır.³⁸³

Suriye, Afganistan ve Irak'ta yaşanan savaşlar, sivil çatışmalar ve insani krizler AB'nin dış sınır gücü olan Avrupa Sınır ve Sahil Koruma Dairesi - FRONTEX³⁸⁴ (European Border and Coast Guard Agency) için büyük bir mülteci akışı tehdidinde

³⁸⁰ Ibid.

³⁸¹ King R. (1986), *Return Migration and Regional Economic Development*, [in:] King R. (ed.) *Return Migration and Regional Economic Problems*, Croom Helm, London. (1986), 18–26.

³⁸² Ibid., 18-26.

³⁸³ S. Erdoğan, op. cit., 66.

³⁸⁴ Frontex: AB ülkelerinin ve Schengen ile ilişkili ülkelerin dış sınırlarının korunmasına yardımcı olan bir AB kurumudur. Merkezi Polonya'nın başkenti Varşova'da bulunan kurum 2004 tarihinde kurulmuştur. Bkz: “*European Border and Coast Guard Agency (Frontex)*”, European Union, Erişim: 04.01.2017, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_en.

dönüşmüştür. 2015 yılında Avrupa sınırlarına toplam 1.800.000'e ulaşan göçmen akınının olduğu belirlenmiştir.³⁸⁵

Avrupa bütünleşme süreci, uzun süredir ekonomik mucizelerin, sürekli gelişimin, toplumsal dönüşümün, barışın, işbirliğinin ve karşılıklı bağımlılığın eşsiz bir öyküsü olarak görülmüştür. Rakipsiz başarılarından bağımsız olarak, Avrupa projesi sayısız başarısızlıklar, yetersizlikler, anlaşmazlıklar ve krizlerle de karşılaşmıştır. 2015-2016 yıllarındaki mülteci krizine kadar bütün üye devletlerin, uluslararası ve hükümetlerarası kurumlarının yönetmeliklerine karşı bu kadar savunmasız ve açık bir konumda tutulduğu görülmemiştir. Ancak, Avrupa'daki son mülteci krizi sadece AB'nin kurumlarını ve yönetmeliklerini test etmekle kalmamış, aynı zamanda Avrupa'daki mültecilerin akınına tepki olarak ortaya çıkan sosyal ve politik alanda kendilerini yeniden ortaya çıkaran Avrupa çapında popülist hareketlerle daha da güçlendirmiştir. Bu nedenle son zamanlardaki mülteci krizinin, Dublin düzenlemelerinin³⁸⁶ ve Schengen bölgesini kurtarmanın yanı sıra Avrupa'nın siyasi manzarasını şekillendirmek için gerekli olanın ötesine geçmesi muhtemeldir. Bundan kaynaklanan karmaşıklıkların, AB Üye Devletleri arasındaki tükenmiş toplum hissini sona erdirmeye potansiyeline sahip olduğu anlaşılmaktadır.³⁸⁷

Yasal yollarla gelen ve iyi eğitilmiş göçmenler, halkın çoğunluğu tarafından kolayca kabullenildiğinden, kendilerini yeni koşullara uyarlayabilirler. Ancak, eğitimsiz göçmenler genellikle yoksul ailelerden geldiğinden, alıcı toplum için büyük bir sorun yaratmaktadır. Bu insanlar genellikle yüksek beklentiler ile gelişmiş Avrupa ülkelerine geldikleri için bütünleşme yavaş olmaktadır. Bu da radikalleşme ve şiddetin ilk adımı olarak görülmektedir. Devletin tüm kültürel, politik ve sosyal varlıkları söz konusu kişiler tarafından sorgulanmakta ve kolaylıkla terörizmin destekçileri olabilmektedirler. Yine de

³⁸⁵ Dogachan Dagi, "EU's Refugee Crisis: From Supra-Nationalism to Nationalism?", *Journal of Liberty and International Affairs*, Vol. 3, No. 3, 2018, Germany (February 24): 9. (Erişim 15 Şubat 2018), <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ss0ar-56105-8>.

³⁸⁶ Dublin Yönetmeliği: Dublin Yönetmeliği, iltica başvurusunun incelenmesinden sorumlu Üye Devletin sorumluluk oluşturma kriterlerinin oluşturulmasıdır. Bkz: "What is the Dublin Regulation?", [ec.europa.eu](https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en), Erişim: Kasım 2018, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en.

³⁸⁷ Dagi, op.cit., 15.

teröristlerin bir Avrupa devletine girmesini engelleyen çok sayıda engel bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: (1) Üye Devletler, bütçelerinin çoğunluğunu istihbarat servislerine ayırırlar ve teröristlerin geldiği ülkelerle karşılıklı işbirliği yaparlar. (2) hedef ülkede yakalanma tehlikesi çok yüksektir. (3) AB'ye girme çok maliyetli ve sınırların yasadışı geçişi çok tehlikelidir.³⁸⁸

Her ne kadar vasıfsız göçmenler terörizmi desteklemeye meyilli olsalar da vasıflı olanlarda göç akışları ile AB'ye girerek terör yaratabilmektedir. Terörizm ile düzensiz göç arasında gerçek ve yakın ilişki olduğu söylenebilir. Avrupa, düzensiz göçmenler, insan kaçakçıları ve göçmen ağlarıyla da baş etmek zorundadır. Yasadışı göçün sadece bir araç değil, aynı zamanda teröristler için bir amaç olabileceğinin altı çizilebilir. Teröristler AB'ye girmek için göç akışlarından yararlanmaktadır. Asıl tehlike, Suriyeli göçmen diasporasının unsurlarının potansiyeli ve İslami yargının (şeriat) hâkim olduğu bölgelerden gelen diğer göçmenler özellikle cihatçı terör örgütleridir. Avrupa'nın kimliğini, kültürünü ve güvenliğini koruyabilmek için etkili bir çözüm, tüm Avrupa vatandaşlarının ortak çıkarıdır.³⁸⁹

Mülteci ve göçmen krizi aynı zamanda Avrupa'da üzerinde en fazla eleştirilen konulardan biri olmuştur. Bu eleştirilere de değinmekte fayda var. Avrupa ülkelerinin bir kısmının vasıflı göçmenlerin gelişimlerini teşvik edici politikalar geliştirmemeleri bu krizi daha da ciddi hale getirmektedir. Başarısızlığın sebebi, bu durumun AB düzeyinde nasıl yönetildiği ile ilişkilendirilmekte ve sıkça sorgulanmaktadır. 2015-2016 yıllarındaki mülteci krizine karşı üye devletlerin, kurumlarının yönetmeliklerinin neden bu kadar yetersiz olduğu tartışılmaktadır. Avrupa'daki son mülteci krizi aynı zamanda Avrupa'daki mültecilerin akınına tepki olarak güçlenen Avrupa çapındaki popülist hareketlerinde eleştirilmesine neden olmaktadır.

AB'nin kurucu antlaşmalarında birliğin göç hareketlerinin etkin yönetimini sağlamak üzere ortak bir politika geliştirmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu ortak

³⁸⁸ Bartko Robert, "Irregular Migration and Terrorism in the European Union", *2017 J. E.-Eur. Crim. L. 149, HeinOnline* (2017): 151, Erişim 15 Şubat, 2018, https://www.academia.edu/34505932/Irregular_Migration_and_Terrorism_in_the_European_Union.

³⁸⁹ Ibid., 153,154.

politika ile üye devletlerde oturma izni olan üçüncü dünya ülkesi uyruklularına adaletli davranılmasının, yasadışı göçün³⁹⁰ ve insan ticaretinin önlenmesinin, bunların tümüyle mücadelede daha sıkı tedbirler alınmasının gerektiği belirtilmektedir.³⁹¹

2014 yılına kadar göç sorunu öncelikle insanların serbest dolaşımı ve seçilmiş ülkelerin iltica politikaları bağlamında tartışılmıştır. 2014'ten beri AB, en derin politik ve sosyal krizlerden biri olan göç krizi ile karşı karşıyadır. Sadece 2015 yılında bir milyondan fazla göçmenin AB'ye ulaşmış olması, göç akınının yönetilmesine ve olumsuz etkilerinin önlenmesine yardımcı olacak yeterli çözüm ve mekanizmaların geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Etkilenen ülkeler için sıkı işbirliği ve desteğe duyulan ihtiyaç, gelecek için uzun vadeli bir stratejinin geliştirilmesine yol açmaktadır.³⁹²

AB'deki göç krizinin, üye devletler arasındaki dayanışma kavramının anlaşılmasında farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. AB, 2014'ten bu yana göçmen sorununa çözüm üretme ile karşı karşıya bulunmaktadır. AB, bu sosyal ve ekonomik olguyu ele alacak yeterli yetenek ve kaynağa sahip bir konumdadır. Bu durum, mevcut göç dalgası ile son derece dramatik ve dinamik olarak kanıtlanmıştır. Genel anlamda temelde yatan faktör, 2011 yılında gerçekleşmiş olan Arap Baharı olarak adlandırılmıştır. Bu durum, AB'de artan sayıda sığınma başvurusu ile sonuçlanmıştır. Sadece 2014 yılında AB üye devletleri yaklaşık %30'u Suriyeli vatandaşları içeren 563.000 sığınma başvurusu almıştır.³⁹³

Dünyanın belirli bir bölgesine göç, küresel ekonomideki pazar gelişiminin bir sonucudur. AB, insan haklarına saygılı bir şekilde kurulan en gelişmiş pazarlardan biri olarak kabul edildiğinden, güvenli bir sığınak ve güvenli bir yaşam arayan insanlar için

³⁹⁰ Yasadışı göç: ülkelere yasadışı giriş, konaklama veya çalışma, yani göç eden kişinin gerekli izin veya belgeleri pasaport, çalışma izni gibi olmadan göç eyleminde bulunması. Bkz. *International Organization for Migration*, Glossary On Migration..., op. cit., 34.

³⁹¹ “AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, Madde 79-1, Erişim 15 Mayıs 2017, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>.

³⁹² Aleksandra Borowicz, “The European Migration Crisis - Economic and Political Factors and Challenges for the Future”, *University of Gdansk, Research Centre on European Integration*, ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot, Poland, No: 11 (2017): 89. (Erişim 15 Ocak 2018), <http://dx.doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>.

³⁹³ Ibid., 90.

doğal bir yön olmuştur. Schengen Anlaşması, 1990'lardan bu yana insan ve işçilerin AB'de serbest dolaşımını sağlamıştır. İnsanların serbest dolaşımı, göç krizi bağlamında üye devletlerin odak noktası olmuştur. AB vatandaşı olmayanlar AB topraklarında kalma hakkını aldıktan sonra, üye devletler arasında serbestçe seyahat etme ve Avrupa toplumunun bir parçası haline gelen işgücü piyasasına girme hakkını kazanmıştır.³⁹⁴

Göç krizinin politik yönleri geniş ölçüde değişmektedir. AB, bütünleşmenin temel kuralına yani uluslararası topluluğun bir parçası olarak üye devletlere ortak sorumluluk yükleyen küresel sorumluluk alanına göre hareket etmektedir. AB, siyasi ve ekonomik kilit liderlerden biri olarak, göçmenlerin AB üye ülkelerine orantısız girmesi sorununu çözmeyi amaçlamaktadır. Yasadışı göç tehdidini azaltmak için AB, Türkiye ile ikili bir anlaşma imzalamıştır. İmzalanan bu mülteci anlaşması ile Türkiye, AB'nin mülteci krizini önlemeye yönelik diğer ülkeler ile yapacağı işbirliğine örnek teşkil etmektedir.³⁹⁵

Ekim 2015 itibariyle İtalya ve Yunanistan'da göçmenleri yeniden yerleştirme çabaları artırılmıştır. Türkiye ile işbirliği içinde 22 bin kişinin yeniden yerleşmesine yönelik iddialı planın başarıya ulaşma olasılığı yoktur. Avrupa Komisyonu Yeniden Yerleştirme hakkındaki 10. Raporunda, 14 üye devletteki göçmenlerin eşit olarak 21 üye devlete yerleştirildiğini açıklamıştır. Türkiye ile geliştirilen plan içerisinde de 3.565³⁹⁶ göçmen yeniden yerleştirilmiştir. Bu alanda ilerleme göstermeyen ülkeler arasında Bulgaristan, Kıbrıs Rum Kesimi, Çekya, Danimarka, Yunanistan, Hırvatistan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya ve Slovenya yer almaktadır. Yer değiştirme sistemindeki ilerleme beklenenden çok daha düşük olmuştur. Eylül 2015'te Konsey, toplam 160.000 sığınmacıyı yeniden yerleştirmeyi önermiştir. Şimdiye kadar sadece 13.546 kişinin İtalya ve Yunanistan'dan taşındığı bildirilmiştir.³⁹⁷ Bu konuda hızla ilerleyen üye ülkeler Fransa, Almanya ve Hollanda'dır. Sadece Malta ve Finlandiya, Konsey kararından kaynaklanan yükümlülüklerini tam olarak yerine getirme yolunda ilerlemektedir. Bazı üye devletler, çok hoşnutsuz bir tutum sergilemiştir. Bunlar Polonya,

³⁹⁴ Ibid., 91.

³⁹⁵ Ibid., 93.

³⁹⁶ Ibid., 93.

³⁹⁷ Ibid., 93.

Macaristan ve Avusturya'dır. Bu mekanizmaya aktif olarak katılmayı reddetmektedirler. Çekya, Bulgaristan ve Slovakya'da, göçmenlere yönelik uygunsuz kısıtlamalar gerçekleştirmişlerdir.³⁹⁸

Lizbon Antlaşması'nda ortaya konan yetkinliklerin bölünmesi, AB'ye üye devletler adına göç alanındaki yasaları uygulama konusunda tam yetki vermiştir. Ortak karar süreci ve nitelikli çoğunluğa dayalı oylama, düzenli göç ve bütünleşme için yasal dayanaktır. Aynı zamanda bu alandaki yeterliliklerin payı, birçok uzman tarafından altı çizildiği gibi uygulamada etkisiz olduğunu göstermektedir. Macaristan ve Slovakya'da olduğu gibi AB yasa ve kurallarını reddetme olasılığı, Avrupa vatandaşlarına çok kötü bir mesaj göndermektedir. Göç krizinin yönetimi AB'yi Avrupa hukukuna saygı açısından bölmektedir. Bu durum üye devletlerin vatandaşları arasında Avrupa karşıtı duyguların artmasına neden olarak gösterilmektedir.³⁹⁹

Göç krizinin politik etkilerini tartışırken önemli olan bir diğer konu da sosyal etkisidir. Macaristan ya da Polonya gibi ülkelerin, Avrupa çözümlerini kabul etme ve benimseme konusundaki tavırları çok popülisttir. Göç krizinin Polonyalılar tarafından algılanması, görüldüğü kadar muhafazakâr değildir. Göç konusu, ulusal düzeyde politik bir avantaj sağlamak için basit bir politik silah haline getirilmiştir.⁴⁰⁰

AB ve Avrupa Toplulukları'nın tarihi, her krizde daha güçlü ve daha bütünleşmiş olduklarını göstermektedir. 1970'ler, değişime karşı aşırı direnci beraberinde getirmiş ve bunun sonucunda Avrupa Komisyonu, dört özgürlüğe dayanan tek bir pazar projesine girişmiştir. Kısa bir süre sonra Avrupalı politikacılar tek bir para birimini uygulamayı önermişlerdir. Avrupa'lılar için çok zor bir zaman olmuştur. AB ile ABD arasındaki artan büyüme açığı ve AB üye devletleri arasındaki eşzamanlı ayrışma (Yunanistan, İspanya, Portekiz yeni Üye Devletler olarak) AB için senaryoları etkileyen önemli konulardır. Buna paralel olarak, Almanya birleşmeye karar vermiş ve Şansölye Helmut Kohl, AB'deki bütünleşme sürecini önemli ölçüde etkilemiştir. AT, AB ve geleceği öngörmek

³⁹⁸ Ibid., 93.

³⁹⁹ Ibid., 94.

⁴⁰⁰ Ibid., 94.

açısından Fransa ile çok güçlü bir ittifaka sahiptir. Avro bölgesi borç krizi bazı üye devletleri ekonomik darboğaz ile karşı karşıya bırakmıştır. Ama yine de Evro bölgesi bozulmamıştır. Adım adım yeni ülkeleri içermekte ve şimdi üye devletlerin 19'unu kapsamaktadır.⁴⁰¹

AB, üye devletlerdeki mevzuatını uygulamada tutarlı kalmalıdır. Yeni çözüm arayışları dayanışma ile birleşen ortak görüş birliği ile oluşturulmalıdır. Ekonomik sonuçların yanı sıra göç krizinin siyasi etkileri, AB'nin bütünleşmekten uzak olduğu gerçeğini gündeme getirmiştir. AB'nin küresel sahnedeki konumu, ekonomik gücünden, demokratik ve insani değerlerinden kaynaklanmaktadır. Bu, insanların AB'ne göç etme çabalarını ateşlemektedir.

Göç çözümlerinin uygulanması, AB'nin birliğine yeni bir ışık tutmakta ve üye devletler, dayanışma hükmünü uygun gördükleri şekilde, kendi ihtiyaçları ve çıkarlarına uygun olarak yürütmeyi seçmektedir. AB için gelecekteki senaryolara ilişkin tartışma, Avrupa Komisyonu tarafından 1 Mart 2017 tarihli Beyaz Kitap'ta başlatılmıştır. Bu tartışma, Arap Baharı, Ukrayna'daki çatışmalar, Suriye'deki ihtilaf, ABD'nin gelecekteki liderliği ve Rusya ile Türkiye'nin uluslararası siyasi sahnede oynadığı rol gibi küresel değişimler ve olaylardan etkilenmektedir. Göçmenlerin AB'ye girmesiyle ilgili ana korku terörizm ile göçmenlerin yerel topluluklarla sınırlı ölçüde bütünleşmesidir. AB'nin karşılaştığı temel zorluk, üye devletlere Avrupa bütünleşmesinin altında yatan temel ilkeleri hatırlatmaktır. Bunlar; bağlılık, küresel sorumluluk, dayanışma, insan haklarına saygı, serbest piyasa ekonomisi ve demokrasidir. Bu konuları Avrupa tartışmalarının bir parçası haline getirmek, bütünleşme sürecinin doğasını daha iyi anlamaya yol açabilir. Yeni nesil Avrupalılar savaş sorunuyla ya da ekonominin savaştan sonra yıkımıyla yüzleşmek zorunda kalmamıştır. Çoğu Avrupa vatandaşı, Suriye'deki veya Arap ülkelerindeki çatışmalar gibi küresel meselelerden doğrudan etkilenmemektedir. Bunlar, Avrupalıların gündelik yaşamından çok uzaktır. Ancak göç krizinin sonuçlarını görselleştirmelerini sağlamak, Avrupa inisiyatiflerine yeni bir destek getirebilir. Sonuç

⁴⁰¹ Ibid., 95.

olarak, Avrupa'nın politikacıları Avrupa mevzuatı ve ilkelerini göz ardı etme ve ihlal etme hakkına sahip olamayacaktır.⁴⁰²

Demir Perde'nin çöküşü, Doğu ve Orta Avrupa'da yaşanan ekonomik ve politik kriz, AB'nin kimlik krizi gibi olaylar eski kıtanın yüksek düzeyde kaygıya yol açan belli olaylara tanıklık etmesini sağlamıştır. Kontrolsüz göç meselesiyle ilgili olarak, sadece siyasi çevreleri değil, aynı zamanda toplumun çeşitli sektörlerini de etkileyen bir kaygı, analistlere bir kez daha Avrupa Kalesi'nden bahsetme şansı sunmaktadır. AB'nin göçün doğru yönetimi için ortak bir yasal çerçeve oluşturmaya doğru yol aldığı görülmektedir. Bu çerçevenin oluşturulmasının en son aşamalarından bazıları, göç yönetiminin ayrıca bir sektörel güvenlik yaklaşımı içermesi gerektiğini ortaya koymaktadır.⁴⁰³

Avrupa Konseyi'nin 13 Mayıs 2015 tarihli "Avrupa Göç Gündemi" konulu toplantısında, AB'nin yeni bir göç gündemi oluşturmasının nedeni olarak, AB'nin dış sınırlarına doğru giderek artan yasadışı göçe karşı üye devletlerle birlikte acil harekete geçmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda göçün tüm yönleriyle daha iyi yönetilebilmesi için bu gündemle alınan kararlarla üye devletlere orta ve uzun vadede bunu yapacak araçlar sunulması hedeflenmiştir.⁴⁰⁴

Göç yönetimi yalnızca AB Üye Devletleri arasında değil, aynı zamanda göçmenlerin transit ve orijin ülkeleri dışındaki AB üyesi ülkelerin ortak sorumluluğundadır. Göç gündeminin iç ve dış politikaları birbirinden ayırmadan, AB kurumları ve üye devletleri arasında karşılıklı dayanışma ve güvene dayanan çok kapsamlı bir yaklaşım sağlaması gerekmektedir. Avrupa göç gündeminin kısa vadeli öncelikleri olarak, Frontex ortak arama kurtarma operasyonlarına finansman sağlayarak, göçmenlerin denizde kayıplarının önlenmesine ve göçmenlerin Avrupa'da güvenli ve yasal olarak yerleşmesini sağlamak için Bölgesel Koruma ve Geliştirme Programlarının

⁴⁰² Ibid., 96.

⁴⁰³ Claudia Anamaria Iov; Maria Claudia Bogdan, "Securitization of Migration in the European Union - Between Discourse and Practical Action", *13 Res. & Sci. Today 12 (2017)*: 12-13, Erişim 15 Ocak 2018, <https://www.rstjournal.com/?mdocs-file=1623>.

⁴⁰⁴ "Final a European Agenda on Migration", European Commission.com (Brussels, 13.5.2015): 1-22, Erişim 15 Mayıs, 2016, https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf.

oluşturulmasına değinilmiştir. Ayrıca EUROPOL'ün suç şebekelerini çökertmek için bir istihbarat merkezi olarak güçlendirileceğinin altı çizilmiştir. Bununla birlikte Uluslararası Göç Örgütü ve BM Mülteci Örgütü ile işbirliği içinde, pilot bölge olarak belirlenen Nijer'de çok amaçlı bir merkez oluşturarak sığınmacıların daha uygun koşullarda yer değiştirmesinin sağlanması da hedeflenmektedir. Avrupa Göç Gündeminin orta ve uzun vadeli öncelikleri, göçün AB için hem bir fırsat hem de bir meydan okuma olduğu, orta ve uzun vadeli önceliklerin AB Üye Devletlerine göçün her yönünü daha iyi yönetmelerine olanak sağlayacağı, bunun da yapısal eylemlerin geliştirilmesi ile gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Gündemde orta ve uzun vadeli öncelikli eylemler olarak, AB üyesi olmayan ülkelerdeki düzensiz göçün ardındaki temel nedenlerin incelenerek, insan kaçakçılığının yok edilebilmesi ve geri dönüş politikalarının daha iyi uygulanabilmesi için yeni stratejilerin belirlenmesi gözükmektedir. Bu stratejiler insan hayatlarının kurtarılması, dış sınırların korunması, ortak sığınma politikasının güçlendirilmesi ve yasal göç hakkında etkin bir politikanın geliştirilmesidir.⁴⁰⁵

BM Genel Kurulu tarafından Eylül 2016'da yayınlanan New York Deklarasyonu hem mültecilere hem de ev sahiplerine fayda sağlayan daha sistemli ve sürdürülebilir eylemler gerçekleştirmeye yönelik, kapsamlı bir Mülteci Müdahale çerçevesinin kurulması amacıyla oluşturulmuş bir belgedir. Ayrıca New York Deklarasyonu, ev sahibi ülkeler üzerindeki baskıları hafifletme, mültecilerin kendi güvenlerini artırma, üçüncü ülke çözümlerini genişletme ve geri dönüş için orijin ülkelerindeki koşulların iyileştirilmesini desteklemektedir.⁴⁰⁶

Avrupa Göç Gündemi göç sorunlarına cevap vermek için ana politika çerçevesini oluşturmaktadır. Gündem, göçün dışsal boyutunu ele alırken ve üçüncü ülkelerle işbirliğinin önemini vurgularken, araştırılan alanlarda AB dış politikasının mevcut çerçevesi olan 2011 Küresel Göç ve Hareketlilik Yaklaşımı'na (KGHY) doğrudan atıfta bulunmamaktadır. Göçün temel nedenlerinden açıkça bahsetmeyen KGHY'nin aksine Avrupa Göç Gündemi, göçün temel nedenlerine ve bunların uzun vadede nasıl ele

⁴⁰⁵ Ibid.

⁴⁰⁶ Tommaso Emiliani, "E Pluribus Unum? The EIS 11/2017 Communitarization of EU Migration, Asylum and Border Management Policies in Times of Crisis", *European Integration Studies* No. 11 / (2017): 21. (Erişim 15 Şubat 2018), doi: 10.5755/j01.eis.0.11.18956.

alınabileceğine daha güçlü bir odaklanma getirmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi mevcut AB dış politikasının çerçevesi, KGHY kapsamında formüle edilmiştir. KGHY, göç hareketliliğinin kalkınma üzerindeki tesirini en üst düzeye çıkarmayı amaçlamaktadır. KGHY tarafından getirilen temel araçlar, farklı politika araçlarını birleştiren, göç ve hareketliliğin yasal kanallarının geri kabul anlaşmaları ile bağlantılı olan ortaklıklardır.⁴⁰⁷ Genel olarak, Frontex'in oluşturulması ve KGHY tarafından oluşturulan politika çerçevesi ve özellikle de üçüncü ülke vatandaşlarının geri alınmasına ilişkin anlaşmalar da dâhil olmak üzere milletvekillerinin imzasıyla, AB'nin varlığı sınır yönetimi politikası alanında oldukça güçlü görünmektedir.⁴⁰⁸

AB'ye gerçekleştirilen yasadışı göç ile ilgili belirli bir geçiş yolunun popülerliğini açıklamak her zaman mümkün değildir. Batı Afrika rotası genellikle Gine, Fildişi Sahili, Kamerun ve diğer Batı Afrika ülkelerinin vatandaşları tarafından seçilir. Şu anda mültecilerin ana akımına ev sahipliği yapan Doğu Akdeniz rotası yeni değildir ve 2008'de 50 binden fazla insan bu rotadan geçiş sağlamıştır. Bu rotadaki akışın aniden artması, genellikle Suriye'deki iç savaşla ilişkilendirilirken, savaş 2011'den beri devam etmektedir. Suriyeli yasadışı göçmenler bu rotayı izleyen en büyük göç grubunu oluşturmaktadır. Bunu Afganistan'dan gelen mülteciler takip etmekte, göçmenleri daha iyi bir yaşam arayışı için AB ülkelerini tercihe yönlendirmektedir. Benzer şekilde, bu akışları neyin durduracağı her zaman net değildir. AB'ye yasadışı göç ile ilgili istatistikler, farklı rotalarda göçmen sayısında keskin bir artış ve düşüş göstermektedir.⁴⁰⁹

Avrupa Konseyi'nin 28 Haziran 2016 tarihli konuyla ilgili Türkiye'nin de kararlarda isminin yer aldığı toplantıda; AB'nin Schengen Sınırlar Yasası'nı tam olarak uygulama kararı ve 18 Mart 2016 tarihli AB-Türkiye işbirliğinin uygulanması ile Türkiye'den Yunan adalarına yasal olmayan yollarla geçişlerin önemli ölçüde azaldığı ve neredeyse durduğu ifade edilmektedir. Batı Balkan ülkelerinden yasadışı göçün

⁴⁰⁷ Ibid., 23.

⁴⁰⁸ Ibid., 24.

⁴⁰⁹ V. L. Martynov, I. E. Sazonova, "Modern Geodemographic Problems of The European Union and the Migration Crisis of The 2010s", A. I. Herzen Russian State Pedagogical University 48 Moiki nab., Saint Petersburg, 191186, Russia, Volume 9, Number 1 (2017): 74. (Erişim 15 Ocak 2018), doi: 10.5922/2079-8555-2017-1-6.

engellenebilmesi ile ilgili olarak, belgede kaçakçılarla mücadele de dâhil olmak üzere Batı Balkan ülkelerine sürekli destek verme ihtiyacı hatırlatılmaktadır. Dış sınırlar üzerinde tam kontrolün yasadışı göçmenlerin geri iadesi için ülkelerle sağlanan etkin bir işbirliği ile gerçekleştirilebileceğinin altı çizilmektedir. İlgili tüm araçlar ve finansman kaynaklarının da, yukarıda belirtilen yaklaşımı desteklemek için tutarlı bir şekilde harekete geçirilmesi gerektiği belirtilmektedir.⁴¹⁰

Sonuç olarak Avrupa’da yaşanan mülteci ve göçmen krizi, farklı anlatılar tarafından meşrulaştırılan, kısmen birbirini tamamlayan, kısmen birbiriyle çelişen bir uzlaşma yaklaşımıdır. AB'nin göçmen ve mülteci sorunuyla başa çıkabilmesi ancak dış sınırlarındaki göçmen akışını kontrol edebilmesiyle mümkün olabilecektir. AB'nin liberal bir göç ve mülteci politikasını tam olarak uygulayabilmesi için Avrupa'nın dış sınırlarının güvende olması gerekmektedir. Öte yandan AB'nin kitlesel göçmenlik için ekonomik ve demografik ihtiyacı, AB'nin içsel olarak uyumlu olması, göçmenlik ve bütünleşme politikalarına önemli ölçüde yatırım yapması ile karşılanabilir. BM'nin göçmenleri koruyan kurumlarının başlıca kaynak sağlayıcısı ve Adalet Divanı gibi kuruluşları ile üye devletlerinin göçmen ve sığınmacılara karşı adaletli olmasını sağlayan AB'nin göç ile ilgili öncelikli hedefinin, istikrarsız ülkelerde normatif gücüyle barışı tesis ederek refahı artırmak olmalıdır.

⁴¹⁰ European Council Brussels (OR. en) EUCO 26/16 Co Eur 5 Concl 3 Cover Note, *Migration* (28 June 2016), 1-3, Erişim 15 Mayıs, 2017, <https://www.consilium.europa.eu/media/21645/28-euco-conclusions.pdf>.

SONUÇ

Soğuk Savaş döneminde, Batı Avrupa ülkelerinin güvenlik ve savunma politikaları büyük oranda Vestfalyan ulus-devlet modelinin mantığına göre formüle edilmekteydi. Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından gelişen güvenlik algılamaları, Batı Avrupa'daki güvenlik ve savunma politikaları için önemli bir meydan okumadır. Güvenlik yaklaşımındaki bu değişimin sebebi, sadece Soğuk Savaşın sona ermesi değil, küreselleşme ile birlikte yaşanan değişimlerin de bu dönüşümde etkili olduğudur.

Dışarıdan kaynaklanan tehditlere karşı güvenlik kavramının ulus düzeyinde ele alınarak modernleşmesi, 17. yüzyılda hanedanlık devlet yönetimi ve iç güvenliğin dış güvenlikten ayrılmasıyla başlamıştır. 1776 yılında ABD'nin bağımsızlığını kazanması, 1789 yılında yaşanan Fransız İhtilali, 1809-1824 yılları arasında Latin Amerika'da yaşanan bağımsızlık savaşları ve 1817-1839 yılları arasında bağımsızlığını kazanan yeni devletlerin Avrupa'da yeni bir uluslararası düzeni tetiklemesi, dünya tarihinde güvenlik kavramının da değişimine zemin hazırlamıştır.

Soğuk Savaş dönemi, II. Dünya Savaşının bitmesiyle şekillenen iki kutuplu dünya düzeninin olağan bir sonucudur. Avrupa'da bulunan ülkeler de bu iki bloktan birisine katılarak güvenliklerini garanti altına almak istemişlerdir. Soğuk Savaş dönemindeki güvenlik politikaları, çoğunlukla süper güç rekabetine karşı gücü güvence altına almak için yapılan mücadelelerdir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Soğuk Savaş dönemindeki sabit risk ve tehdit algılamaları yerini sürekli değişim gösteren bir yapıya bırakmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle yaşanan bu sürekli değişim uluslararası ilişkilerde güvenliğin sağlanmasını en temel kaygılardan biri haline getirmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitmesi ve küreselleşmenin de etkisiyle sürekli farklılık gösteren uluslararası sistemdeki gelişmeler yeni güvenlik kuramları oluşturulmasına neden olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde yeni oluşan uluslararası sistemde söz sahibi olmak isteyen Avrupalı devletler, 1992 yılında Maastricht Antlaşmasını imzalayarak AB'yi oluşturmuşlardır. AB bütünleşme hareketi, Avrupa'da yüzyıllarca sürmüş olan kanlı savaşları sonlandırmak amacıyla oluşmuş bir harekettir. Bu hareket, barışın sağlanabilmesi için Almanya ve Fransa'nın siyasi ve ekonomik işbirliğini, 1951 senesindeki Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun kurulması ile günümüze kadar getirmiştir. Ekonomik bir birliktelik hareketi olan AB bütünleşmesinin başarısı, siyaset alanında başarılı bir aktör olması ile ivme kazanacağından, AB ortak bir dış ve güvenlik politikası oluşturmuştur.

1992 yılında BAB bakanlar kurulu toplantısında açıklanan Petersberg Görevleri ile BAB'ın AB'nin savunma ayağını oluşturacak şekilde, kriz yönetimi, barışı koruma ile barışın yeniden tesisi, insani yardım ve kurtarma görevlerini yürütmekten sorumlu olacağı belirtilmiştir. 1996 Berlin Zirvesinde, BAB'ın üstleneceği askeri operasyonlarda NATO imkanlarının kullanılması, Berlin Plus anlaşmasıyla karara bağlanmıştır. NATO'nun Avrupa ayağının güçlendirilmesinin desteklenmesi çerçevesinde, BAB'ın Atlantik İttifakı'nın Avrupa kanadını temsil ettiği ortaya koyulmuştur.

1990'ların sonuna kadar, Avrupa savunma ve dış politika konusunda önemli bir ilerleme gösterememiştir. Aralık 1998'de St. Malo Zirvesi'nde İngiltere ve Fransa hükümetleri arasında askeri faaliyetlerde ortak hareket edilmesi için alınan karar, ODGP'nin gelişmesinde önemli ölçüde belirleyici olmuştur. St. Malo Zirvesi'nde, ODGP çerçevesinde ortak bir savunma politikası için, AB'nin askeri müdahale olanaklarının olmasının gerekliliği belirtilirken, tüm bunların yapılabilmesi için Avrupa'nın yeni risklere hemen müdahale edebilecek bir teknoloji ve savunma endüstrisi geliştirmesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

AB'nin Güvenlik Politikasının Soğuk Savaş sonrası diğer aktörlerden temel farkını, bireye dayalı güvenlik yaklaşımlarını, devletin güvenliğini ön planda tutan klasik iktidar anlayışına tercih etmesi olarak görebiliriz.

Soğuk Savaşın sona ermesinin ardından gelişen güvenlik algılamaları, Batı Avrupa'daki güvenlik ve savunma politikaları için önemli bir meydan okuma olarak anlaşılmaktadır. Askeri araçların günümüzde önemini halen koruduğu görülse de Soğuk Savaşın sona erdiği yıllardan günümüze bakıldığında, Batı Avrupa devletlerinin silahlı kuvvetlerinin yapılarını ve stratejilerini yumuşak güç kullanımı olan insani güvenlik çerçevesinde değiştirmekte oldukları görülmektedir. Varşova Paktının ortadan kalkmasıyla Batı Avrupa ülkelerinin güvenliğine düşman devletler tarafından meydan okunduğunu ileri sürmenin gerçekçi görünmemeye başlaması, günümüzde güvenlik kavramı ile ilgili tartışma konularında kimin için güvenlik sorusuna artık devletin güvenliği yanıtının tek yanıt olarak verilemediği söylenebilir.

AB'de Soğuk Savaş öncesi hâkim görüş olan devlet odaklı güvenlik anlayışı günümüzde birey odaklı güvenlik anlayışına doğru evrilmektedir. Güvenlik yaklaşımındaki bu değişimin sebebi sadece Soğuk Savaşın sona ermesi değildir. Küreselleşme ile birlikte yaşanan değişimlerin de bu dönüşümde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte, kitle imha silahlarının yayılmasını, ulus-devletin sınırlarını aşan silahlanmayı, organize suçları, yasadışı göçü ve terörizmi önlemeye ilişkin çabalar, devletler ile dış aktörleri çok taraflı olarak çalışmaya yönlendirmektedir. Küreselleşme süreci ile birlikte değişim gösteren şartların gelişimiyle ortaya çıkan belirsiz durumlar ve istikrarsızlıklar güvenlik ile alakalı çalışmaların önemini artırmaktadır.

Kimlik kavramı, sosyal grupların kolektif olarak harekete geçmesindeki etkinliğiyle birey odaklı güvenlik yaklaşımlarının önemini artırmıştır. Tehdidin devletten mi, devlet dışı örgütlerden mi yoksa bireylerden mi geldiğinin giderek belirsizleşmesinin güvenlik üzerindeki bir diğer önemli etki olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, artık uluslararası boyutta gerçekleşen olayların etkisine karşı devletler arasında veya devletin içinde uygulanmak üzere birtakım standartlar belirlenebildiği, uluslararası konularda ulusal hükümetlerin kendi başlarına aldıkları kararların yetersiz kaldığı, güvenliği sağlamanın temel unsurları olarak silahsızlanmanın ve örgütleşmenin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Avrupa'nın güvenlik politikaları ile

ilgili çabaları incelendiğinde de örgüt içinde güvenliğini sağlamaya çalıştığı ve silahsızlanmaya yönelik politikalar yürüttüğü görülmektedir.

Diğer taraftan AGSP'nin ortaya çıkmasına bir takım iç ve dış faktörler katkıda bulunmuştur. ABD'nin tek kutuplu güce dayalı üstünlüğüne karşılık, Avrupa'nın dengeli çok kutuplu dış politika yapısı, AGSP'nin oluşturulmasında önemli bir unsurdur. Balkanlar'da yaşananlarda başlatılmasında önemli nedenler arasındadır.

Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının oluşturulmasının ana teması, dünyanın güvenlik ile ilgili yeni bir döneme girdiği ve AB'nin de böyle bir dünyaya nasıl uygun bir şekilde adapte olabileceğinin bir göstergesidir. OGSP kapsamında gerçekleştirilen operasyonlar, kırılgan devletlerdeki AB faaliyetinin en görünür göstergeleri ve AB'nin uluslararası barışa katkısının en somut ifadesidir. Bu operasyonlar aracılığıyla AB, Avrupa'da ve sınır ötesinde bir kriz yönetimi aktörü olarak belirli bir kapasiteyi ortaya çıkarmaktadır.

OGSP ile AB askeri yeteneklerini güçlendirerek, krizlere tepki verme becerisi geliştirmeyi hedeflemektedir. AB'nin bu hedefler doğrultusunda savunma karar organları oluşturduğu görülmektedir.

OGSP operasyonları büyük oranda barış gücü olarak koruma, kriz yönetimi ve insani yardım gibi görevlere odaklanmaktadır. OGSP misyonları aynı zamanda hukukun üstünlüğünün tahsisi için polis gücü ve adli eğitim konularındaki reform çalışmalarında sivil güç olarak da hizmet vermektedir.

AB, bütünleşmesi ile birlikte genişleyen sınırlarının güvenliğini Avrupa Komşuluk Politikası ile sağlamaya çalışmaktadır. Üyeliklerini gerçekleştiremeyen ancak AB normları ve uygulamaları doğrultusunda reform yapan ülkeler ile Komşuluk Politikası çerçevesinde istikrar ve dostane ilişkiler yaygınlaşmaktadır. Böylelikle, komşuluk politikası yürütülen ülkeler ile güvenliğe yönelik tehditlerin daha da uzağa itilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. AB'nin dış politikasını daha tutarlı ve etkili hale getirerek, Avrupa'nın küresel nüfuzunu artırmak için çalışan bir diğer diplomasi kuruluşu da 2011 yılında kurulmuş ve merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Dış Eylem Servisi'dir.

AB, ihtilaf döngüsünün her aşamasında diplomatik, güvenlik, savunma, finans, ticaret, kalkınma ve insani yardım araçlarıyla hareket ederek çatışmalara ve krizlere yanıt verebilen küresel bir aktör olma yolunda hızla ilerlemektedir. AB, bu ilerlemeyi 12 Aralık 2003’de kabul edilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi ile daha da güçlendirmiştir. Bu belgede küreselleşmeyle gelişen tehditlere karşı çatışmanın çözümü, barışı koruma ve barışı devam ettirmek için askeri yeteneklerin, diğer bir deyişle sert güvenlik politikasının kullanımı yerine sivil araçların kullanıldığı yumuşak güvenlik politikasına dayanan bir güvenlik anlayışı benimsenmiştir. AB’nin küresel aktör olma yolunda klavuz belgesi niteliğindeki AGS Belgesi krizlerin önlenmesine yönelik girişimler olan, istihbarat paylaşımı, uluslararası örgütler, çok taraflılık, destekleyici politikalar ve ekonomik yardım, polis, asker ve adli işbirliği konularına ağırlık vermiştir.

2008 yılında Avrupa Güvenlik Strateji Belgesinin uygulanması ile ilgili yapılan değerlendirmede belgenin, somut sorunlar karşısında ne yapılacağı hususunda belirsiz kaldığının altı çizilmiştir. Çözüm olarak, belgede bahsedilen tehditlere karşı mücadele için, bölgede güvenliğin sağlanmasına, tehditlerin tanımlanmasına, işbirliğine ve askeri yeteneklerin geliştirilmesine yönelik uluslararası bir oluşumun gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

AB, ilk güvenlik strateji belgesinden 13 yıl sonra AB Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini öncülüğünde “Avrupa Birliği Küresel Güvenlik Stratejisi” adıyla ikinci bir güvenlik belgesini 29 Haziran 2016 tarihinde kamuoyuna duyurmuştur. AB’nin dış politika ile ilgili yerine getireceği süreçleri içeren Küresel Dış Politika ve Güvenlik Strateji belgesi genel olarak, AB vatandaşlarına fayda sağlayacak konularda AB kurum ve kuruluşları ile üye ülkelerin bir arada çalışması gerektiğinden bahsetmektedir. Yine belgede AB’nin, insan hakları ihlallerinin, fakirliğin ve çatışmaların meydana gelmesine sebep oluşturan ana nedenlerin incelenmesinde ve çözüme kavuşturulmasında etkin rol almasının gerekliliği belirtilmektedir. Belgede, AB’nin, liberal düzenin kurallar çerçevesinde işlerliğini sürdürebilmesi, paydaşlarının ilerleyip gelişebilmesi için mali olarak yatırımlarını devam ettirmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Küresel Güvenlik Strateji belgesinde, AB’nin güvenlik ile ilgili önem verdiği başlıklarda; AB’nin siber tehditlere karşı korunma tedbirlerini artırmayı amaçladığı, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesini, Enerji Birliği’nin öngörüsü

çerçevesinde gerçekleştirmeyi hedeflediği, enerji tedarikçisi olan geçiş ülkeleri ile işbirliğine dayalı diplomasinin artırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Anlaşmazlıkların yoğun olarak yaşandığı günümüz karmaşık düzeni içerisinde, AB Küresel Güvenlik Stratejisi, AB'nin uluslararası ilişkilerde faaliyet alanını genişleterek, dış ilişkilerde daha aktif rol oynaması ana fikri üzerine dayandırılmıştır.

Avrupa Güvenlik Stratejisi belgelerinin genel bir değerlendirmesi yapıldığında; Avrupa güvenliğindeki değişimlerin, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte uluslar üstü kurumların etkisinin artmasıyla ortaya çıktığı görülmektedir. Güvenlik ve savunma politikası ile ilgili tartışmaların da bölgeselden ziyade küresel olan tehditlere daha fazla odaklandığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple, Avrupa Güvenlik Stratejisi belgelerinde savunulması gereken yeni güvenlik tehditlerine karşı sert güç kullanımının yerine insani güvenliğe dayalı bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir.

Günümüzde, İnsani güvenlik kavramına karşı önemli bir tehdit olarak görülen göç konusu, AB'de karşı karşıya kalınan tehditler arasında en yoğun gündem konularındandır.

Suriye'de yaşanan iç savaş sırasında birçok göçmenin 2015 yılında Avrupa'ya girmesi ile oluşan tehdide karşı izlenen politikalar, AB'nin insani gücüne yönelik somut örnek teşkil etmektedir. Suriye'den AB'nin sınırlarına doğru gerçekleşen bu yasal olmayan göç akını, Avrupa'da bir göçmen krizi yaratmıştır. Bu endişe ve korkular AB'nin bu bölgelerden göçmen akınına engellemeye yönelik politikalar geliştirmesine neden olmuştur. AB, geliştirdiği politikalar ile bu göç akınına Birliğe yönelik olarak değerlendirerek, yaşanan bu krizde AB ülkelerinin sert gücünü kullanmak yerine, diğer ülkeler ile göç konusunda birlikte hareket etme kararlılığını ortaya koyarak güvenlik politikasında devlet odaklı değil insan odaklı olduğunu kanıtlamıştır.

Sonuç olarak, güvensizlik yaratabilecek olasılıkların ortadan kaldırılmasının açıklanmaya çalışıldığı Güvenlik kavramı genel olarak içerisinde tehdit, risk ve tehlikeyi barındırmaktadır. Soğuk Savaş döneminde askeri olarak ele alınan tehdit algılamaları, Soğuk Savaşın sona ermesiyle günümüzde karşılaşılan farklı tehdit algılamalarını çözüme kavuşturamamaktadır. Yeni dönemde bu tehditler yeni güvenlik veya insani güvenlik adını alan ortak yaklaşımla çözümlenmeye çalışılmaktadır. Yeni güvenlik yaklaşımında genel olarak güvenliğin sağlanmasında silahsızlanmanın ve örgütlenmenin önemli olduğu

görülmektedir. Avrupa Birliği de bu yeni tehdit algılamalarına karşı silahsızlanma ile ilgili etkin politikalarını, oluşturduğu ortak dış güvenlik stratejisi ile yürütmektedir. AB, değişen tehdit algılamalarıyla beraber kitle imha silahlarının yayılmasını, sınırlarını aşan silahlanmayı, terörizmi, organize suçları ve sınırlarını aşan göçü engellemeye yönelik güvenlik odaklı çalışmalarında çok taraflılığı benimsemiştir. Günümüzde Uluslararası ilişkilerde hükümetlerin yanısıra sivil kuruluşların etkilerinin artması, serbest piyasa ekonomisinin küresel olarak daha fazla kabul görmesini sağlamıştır. Mevcut düzenin bozulmaması için çatışmaları bir savaşa dönüşmeden önce çözüme kavuşturmak, güvenliği sağlamak için en doğru yol olmuştur.

AB'nin ortak dış ve güvenlik politikası, ekonomik ve sosyal dengesizlikleri yaratan insani ve çevresel sorunlara odaklanmaktadır. Çok taraflı olarak eylemlerini gerçekleştiren AGS, dış politikada geniş bir bakış açısı benimseyerek savunmasının merkezine devletin güvenliği yerine bireyin güvenliğini koymaktadır.

AB güvenlik stratejisi, Birliğin temel değerleri olan demokrasi, temel haklar, insan onuru, sorumluluklara ve hukuka saygı, hoşgörü, hukukun üstünlüğü normlarına göre değişimini gerçekleştirmektedir. Bu durumu, bugün için AB'nin tehdit algılamalarından en önemlisi olan yasadışı göçe karşı sert gücünü kullanmak yerine, diğer ülkeler ile göç konusunda birlikte hareket etme kararlılığından anlıyoruz. Bu somut örnek bize, Avrupa'nın güvenlik stratejisinin sert güç kullanımı anlayışından uzaklaşarak, güvenlik anlayışının merkezine yumuşak güç kullanımı ile ilişkilendirilen insani güvenliği koyduğunu ve sivil bir güç olma özelliğini koruduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

1. Açıkmeye, Sinem Akgül. “Kopenhag Okulu ve Realist Güvenlik Çalışmaları’nda Aktör, Tehdit ve Politika: Avrupa Güvenliği Üzerine Bir Değerlendirme”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler (Uluslararası İlişkiler) Anabilim Dalı.
2. Ağır, Bülent Sarper. “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı”, *Güvenlik Stratejileri* Yıl: 11 Sayı: 22 (2011): 97-131, Erişim 10 Ağustos 2018, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/84602>.
3. Ak, Tarık. “Çevresel Güvenlik Yaklaşımının Silahlı Kuvvetlere Etkisi”, *Dokuz Eylül University Journal of Graduate School of Social Sciences* 17-2 (Apr-Jun 2015): 134-147 (Erişim 15 Mayıs 2016), <http://dergipark.gov.tr/download/issue-file/710>.
4. Akçay, Belgin, Kahraman Sevilay ve Baykal Sanem. “Avrupa Birliği’nin Güncel Sorunları ve Gelişmeler”. Ankara: Seçkin Yayınları, 2008.
5. Akçay, Ekrem Yaşar, Argun Çiğdem ve Akman Elvettin. “AB’nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* C.3, S.4. (2011): 117-131, Erişim 15 Mayıs 2017, <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/sduvd/article/viewFile/2303/2078>.
6. Akşemsettinoglu, Gökhan. “Avrupa Bütünleşme Projesinin ve Genişleme Sürecinin Değişen Dinamikleri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* Cilt: 10, No:1 (Yıl: 2011): 1-18 (Erişim 15 Ocak 2017), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/16/1583/17163.pdf>.
7. Albayrak, Didem Özdemir. “Marksizm ve Güvenlik”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Eylül 2014.
8. Amorim, Luis. “The European Council and CSDP”, *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, edited by Jochen Rehl, Vienna/Austria: Third Edition (2017): 46-55. Erişim Ocak 2018, doi: 10.2855/764888.
9. Andersson, Jan Joel. “European Defence Collaboration Back to the Future.”, *European Union Institute for Security Studies* (June 2015). Erişim Ağustos 2015, doi:10.2815/682822.

10. Andersson, Jan Joel, Daniel Fiott and Antonio Missiroli. “After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence”, Paris: *European Union Institute for Security Studies Press* (2016): 5-7. Erişim 20 Ocak 2018, doi:10.2815/15900.
11. Archick, Kristin and Derek E. “The European Union: Questions and Answers” in *European Union: Background and Issues*, edited by Morgan D. Coelata, New York: Nova Science Publishers, 2010.
12. ab.gov.tr, “Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, Erişim 15 Mayıs 2017, <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>.
13. ab.gov.tr, “Temel AB Terimleri” (No:10), Erişim Kasım 2018, https://www.ab.gov.tr/files/rehber/10_rehber.pdf.
14. apply.eu, “AB Mavi Kart Ağı Avrupa'da Yaşamak ve Çalışmak”, Erişim Kasım 2018, <https://www.apply.eu/tr/>.
15. Bakker, Anne, Margriet Drent, Lennart Landman, Dick Zandee, *A Stronger CSDP: Deepening Defence Cooperation* (Netherlands Institute of International Relations: Clingendael, January 2016): 1-8 (Erişim 10 Ocak 2017), <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/A%20Stronger%20CSDP%20January%202016.pdf>.
16. Balfour, Rosa, Kristi Raik. “Equipping the European Union for the 21st Century-National Diplomacies”, *the European External Action Service and the Making of EU Foreign Policy*. Translated by Lynn Nikkanen. Helsinki: The Finnish Institute of International Affairs Press (2013). Erişim Şubat 2015 http://www.epc.eu/pub_details.php?pub_id=3232&cat_id=2.
17. Barburska, Olga. “The new challenges vs. old formulas: what would make the European Union a greater global player?”, *Journal of Liberty and International Affairs* 3 Supp. 1 (2017), 26-54, Erişim 15 Ocak 2018, https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/52815/ssoar-jlibertyintaff-2017-Supp.%201barburskaThe_new_challenges_vs_old.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
18. Bilcık, Vladimir. “After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence”, *European Union Institute for Security Studies*, Paris (October 2016), 11-15. Erişim Mayıs 2017 https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.
19. Bindi, Federiga. “European Union Foreign Policy: A Historical Overview”, *The Foreign Policy European Union, -Assessing Europe's Role In The World*, Editor: Federica Bindi, Washington: Brookings Institution Press, D.C.,2010, 13-41. (Erişim 12 Kasım 2018), http://hist.asu.ru/aes/FPEU_0815701403.pdf.

20. Birchfield, Vicki L, Krige John and Young Alasdair R. . “European integration as a peace Project”, *The British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 19(1), UK (2017) 3-12. Erişim 10 Ocak, 2018,
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1369148116685274>.
21. Birdişli, Fikret. *Teori ve Pratikte Uluslararası Güvenlik*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2014, Birinci Baskı.
22. Biscop, Sven. “Analysing the EU Global Strategy on Foreign and Security Policy”, *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, edited by Jochen Rehl, Vienna/Austria: Third Edition, 2017, 28-35. Erişim Ocak 2018, doi: 10.2855/764888.
23. Biscop, Sven. “Finally: a new EU strategy”, *Global Affairs*, 2:4, 375-376, DOI: 10.1080/23340460.2016.1237558 (10 Oct 2016) 375-376. Erişim 15 Mayıs 2017, <https://doi.org/10.1080/23340460.2016.1237558>.
24. Borowicz, Aleksandra. “The European Migration Crisis - Economic and Political Factors and Challenges for the Future”, *University of Gdansk, Research Centre on European Integration*, ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot, Poland, No: 11 (2017) 89-97. Erişim 15 Ocak 2018, <http://dx.doi.org/10.5755/j01.eis.0.11.18958>.
25. Brauch, Hans Günter. “Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve evre Kavramsal Dörtlüsü”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 18 (Yaz 2008), 1- 47. Erişim 10 Ağustos 2018,
<http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Guvenligin-Yeniden-Kavramsallastirilmasi.pdf>.
26. Browning, Christopher S. “Geostrategies, geopolitics and ontological security in the Eastern neighbourhood: The European Union and the ‘new Cold War’”, *Political Geography*, Volume 62 (January 2018): 106-115, Department of Politics and International Studies, University of Warwick, Coventry, CV4 7AL, UK. Erişim 17 Temmuz 2018, <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2017.10.009>.
27. Bulletin of the European Communities. November 1970, no 11. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. *Davignon Report* (Luxembourg, 27 October 1970): 1-5. Erişim 15 Mayıs, 2017,
http://www.cvce.eu/obj/davignon_report_luxembourg_27_october_1970-en-4176efc3-c734-41e5-bb90-d34c4d17bbb5.html.
28. Buonanno, Laurie and Neill Nugent. *Policies and Policy Processes of the European Union*, New York: Paigrave Macmillan, 2013.
29. Buzan, Barry, “Economic Structure and International Security: The Limits of the Liberal Case”, *International Organization*, Vol. 38, No. 4 The MIT Press (Autumn, 1984): 597-624. Erişim 01 May 2016, <https://doi.org/10.1017/S0020818300026886>.

30. Buzan, Barry, Waever Ole. *Regions and Powers: The Structure of International Security*, New York: Cambridge University Press, 2003.
31. Buzan, Barry. "Peace, Power, and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations", *Journal of Peace Research*, Vol. 21, No. 2, Special Issue on Alternative Defense, Sage Publications, Ltd. (Jun.1984): 109-125. (Erişim 01 May 2016), <http://www.jstor.org/stable/423935>.
32. Buzan, Barry. *People, States and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, Boulder: Lynne Rienner Pub, 1991.
33. Büyükbaş, Hakkı. "Avrupa Dış ilişkiler Servisi", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* 25 (2013): 102-123. Erişim: 1 Mayıs 2016, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/372786>.
34. Carr, Edward Halett. *The twenty Years' Crisis 1919-1939 An Introduction to The Study of International Relations*, London: Macmillan & Co. Ltd. 2. Baskı, 1946.
35. Carrasco, Carmen Márquez, Cristina Churruca Muguruza, Rocío Alamillos Sánchez. "Case study: Common Security and Defence Policy (CSDP)", *Among European Policies*, Work Package No. 10 – Deliverable No. 3 (31 May 2016). Erişim 15 Mayıs 2017, <http://www.fp7-frame.eu/wp-content/uploads/2016/11/Deliverable-10.3.pdf>.
36. Cavlak, Hakan. "Avrupa Birliği'nin Güvenlik Kimliği.", *Electronic Journal of Social Sciences* 11-42 (2012) 288-305. Erişim 20 Ağustos 2017, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70414>.
37. Cerrah, Ufuk. "Avrupa Birliği Ortak Dış ve Güvenlik Politikasının İnşası", *Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, derleyen: Hasret Çomak, Caner Sancaktar ve Sertif Demir, İstanbul: Beta Yayım, Ocak 2016.
38. Chkhikvadze, Vano. "The South Caucasus and the EU – Different Paths for Each Country", *Heinrich-Böll-Stiftung*. Erişim 17 Temmuz 2018, <https://eu.boell.org/en/2016/11/18/south-caucasus-and-eu-different-paths-each-country>.
39. Cooper, Robert. *The Breaking of Nations: Order and Chaos in the Twenty-First Century*, London: Atlantic (2003).
40. Cooper, Robert. "The EU's Global Strategy: Three Quotations", *Dahrendorf Forum Debating Europe, LSE Ideas Policy Brief* (11 May 2016). Erişim Ocak 2018, https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_eus_global_strategy_three_quotations_707.
41. Council Decision of 26 July 2010, "Establishing the organisation and functioning of the European External Action Service" (2010/427/EU), *Official Journal of the European Union* (3.8.2010): 30-40 (Erişim 16 Ağustos 2018), https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eeas_decision_en.pdf.

42. Council of the European Union, “*The European Union Counter-Terrorism Strategy.*” (30 November 2005): 1-17. Erişim Ağustos 2017,
<https://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2014469%202005%20REV%204>.
43. Cranston, Ruth. *The Story of Woodrow Wilson: Twenty-eighth President of the United States, Pioneer of World Democracy*, New York: Simon & Schuster, Press, 1945.
44. Cross, Mai’a K. Davis. “The EU Global Strategy and Diplomacy.” *Contemporary Security Policy Journal* 37-3 (2016): 402-413. Erişim Ağustos 2017,
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13523260.2016.1237820?journalCode=fcsp20>.
45. Çakmak, Haydar. *Avrupa Güvenliği*, Ankara: Akçağ, 2003.
46. Çalık, Nuray. “*Amerika Birleşik Devletleri’nin 11 Eylül Sonrasındaki Asya Pasifik Politikası*”, Yüksek lisan tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, 2013.
47. Çalık, Zuhâl. “Yeni Güvenlik Kavramı”, *Uluslararası Güvenlik Kongresi* 8-9 Ekim 2013, Editör: Hasret Çomak, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Nisan 2014.
48. Çıtak, Emre. “Yeni Gerçekçilik ve Güvenlik”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, Der: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
49. Çiçekçi, Ceyhun. *Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Güvenlik Kuramı*, Kriter Yayın, Birinci Baskı.
50. Daban, Cihan. “Uluslararası İlişkilerde Teorik Tartışmaların Yönteme Etkisi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 27 (2017/2): 190-227. (Erişim 15 Mayıs 2017), <http://sbedergi.sdu.edu.tr/assets/uploads/sites/343/files/27-sayi-yazi11-25072017.pdf>.
51. Dagi, Dogachan. “EU’s Refugee Crisis: From Supra-Nationalism to Nationalism?”, *Journal of Liberty and International Affairs*, Vol. 3, No. 3, 2018, Germany (February 24) 9-19. Erişim 15 Şubat 2018, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0168-ssoar-56105-8>.
52. Daniel, Keohane. “After the EU Global Strategy -Consulting the Experts - Security and Defence”, *European Union Institute for Security Studies*, Paris (October 2016):31-35. Erişim Kasım 2017, doi:10.2815/1590.
53. Dedeoğlu, Beril. *Bölgesel Bütünleşme: Kurumlar, Yaklaşımlar, Modeller*, İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları, 2015.
54. Dedeoğlu, Beril. *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları, 2014.
55. Dessi, Andrea. “Crisis and Breakdown: How Can the EU Foster Resilience in the Middle East and North Africa?” *Istituto Affari Internazionali (IAI) Working Papers* 17 | 37 (December 2017): 1-32. Erişim 15 Şubat 2018, doi: 978-88-9368-068-4.

56. Dialer, Doris, Austermann Frauke, “Giving the EU One Voice Abroad: The European Union Delegations”, *The EU's External Action Service: Potentials for a one voice Foreign Policy*, Doris Dialer, Heinrich Neisser, Anja Opitz (Eds.), Europawissenschaftliche Reihe, Band 3, Innsbruck University Press, Universität Innsbruck (1st edition, 2014): 112-114. Erişim 18 Temmuz 2018, <http://www.oapen.org/search?identifier=466610>.
57. Dijkstra, Hylke. “Introduction: One-and-a-Half Cheers for the EU Global Strategy”, *Contemporary Security Policy* 37/3 (2016) 369-373. Erişim Kasım 2017, <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1244241>.
58. Dilber, Merve. “Feminizm ve Güvenlik”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
59. Dinan, Desmond. *Avrupa Birliği Tarihi*, İstanbul: Kitap Yayınevi, Nisan 2008.
60. Doody, Justine. “EU Global Strategy Under Threat from Division at Home.”, *European Council on Foreign Relations efc.eu* (08 th August, 2016). (Erişim 15 Mayıs 2017), https://www.ecfr.eu/article/commentary_eu_global_strategy_under_threat_from_division_at_home_7093.
61. Drent, Margriet. “If Security Matters, Institutions Matter”, *The State of Defence in Europe: State of Emergency?*, Edited by Sven Biscop & Daniel Fiott, Egmont – The Royal Institute for International Relations (November 2013) 79-83. Erişim 15 Mayıs 2016, <http://www.egmontinstitute.be/content/uploads/2014/01/ep62.pdf?type=pdf>.
62. Duic, Dunja. “EU Global Strategy on Foreign and Security Policy and The Role of High Representative of The Union For Foreign Affairs and Security.” in *Economic and Social Development (Book of Proceedings)*, edited by Zeljka Primorac, Candida Bussoli and Nicholas Recker, Paper Presented at the 16th International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Legal Challenges of Modern World”, Varazdin Development and Entrepreneurship Agency in cooperation with Faculty of Law, University of Split and University North, Varazdin, Croatia (1-2 September, 2016): 289-299. Erişim 20 Ocak 2018, https://www.esd-conference.com/upload/book_of_proceedings/esd_Book_of_Proceedings_Split_2016_Online.pdf.
63. Duke, Simon. “The European External Action Service and Public Diplomacy”, *Clingendael Netherlands Institute of International Relations, Ne Discussion Papers in Diplomacy* 127 (September 2013), Erişim 17 Temmuz 2018, https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/The%20European%20External%20Action%20Service%20and%20Public%20Diplomacy_0.pdf.

64. Durakçay, Fulya Akgül. “Uluslararası İlişkilerde Liberal Yaklaşımlar ve Güvenlik Anlayışı”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, derleyen: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
65. Efe, Haydar. “Foreign Policy of the European Union Towards the South Caucasus”, *International Journal of Business and Social Science*, Vol. 3 No. 17 (September 2012):187-199. (Erişim 17 Temmuz 2018),
http://ijbssnet.com/journals/Vol_3_No_17_September_2012/21.pdf.
66. Emiliani, Tommaso. “E Pluribus Unum? The EIS 11/2017 Communitarization of EU Migration, Asylum and Border Management Policies in Times of Crisis”, *European Integration Studies* No. 11 / (2017) 19-30. (Erişim 15 Şubat 2018),
doi: 10.5755/j01.eis.0.11.18956.
67. Engel, Raphaela. “How to implement Strategy – Implementation Plan on Security and Defence”, *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, Edited by Jochen Rehr, Volume 1 (Publication of the Federal Ministry of Defence and Sports of the Republic of Austria: Third edition, 2017), 35-42. (Erişim 15 Şubat 2018), doi: 10.2855/764888.
68. Erdoğan, İbrahim. “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı”, *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış*, Cilt 6, Sayı 12 (Yaz 2013) 265-292 (Erişim 15 Mayıs 2016), <http://www.gaziakademikbakis.com/index.php/gab/article/view/194/175>.
69. Erdoğan, Seven. “Göçmen Krizi, Avrupa Birliği ve Yeniden Hatırlanan Türkiye”, *Ortadoğu Analiz*, Cilt: 8, Sayı: 74 (Mayıs-Haziran 2016): 64-67. Erişim Mayıs 2017, <https://www.researchgate.net/publication/312213277>.
70. Erdoğan, Yılmaz. “Rusya'nın Ukrayna'da Uyguladığı Yeni Nesil Savaş: Hibrit Savaşı ve Etkileri”, Deniz Harp Okulu Lisans Bitirme Projesi, Mayıs 2016.
71. Ergüven, Nasih Sarp. “Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri, Uluslararası Hukuk Açısından Deniz Güvenliği”. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 09.12.2016.
72. Erkelens Leendert & Blockmans Steven, “Setting Up the European External Action Service: An Act of Institutional Balance”, *European Constitutional Law Review*, 8: 246-279 (2012), (Erişim 18 Temmuz 2018), doi: 10.1017/S1574019612000168.
73. ec.europa.eu, “What is the Dublin Regulation?”, Erişim: Kasım 2018,
https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum/examination-of-applicants_en.
74. “EU Delegations”, Erişim 18 Temmuz, 2018, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/about/eu-delegations_en.

75. “European Security and Defence -The Basics”, *EU Institute for Security Studies*, 2017 (Erişim 20 Ocak 2018),
<https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/EUdefence%20leaflet.pdf>.
76. “EU Missions and Operations - As part of the EU’s Common Security and Defence Policy” *Factsheet, Bruxelles*, 05/03/2018 - 11:00, UNIQUE ID: 171113_14. (Erişim Aralık 2018),
https://cdn4eeas.fpfis.tech.ec.europa.eu/cdn/farfuture/Ghl75ToLE09gYPoKrSq1y7pbsrvEvgXgvZeyF752ZI/mtime:1520246086/sites/eeas/files/factsheet-csdp_missions_and_operations_05-03-2018.pdf.
77. EUR-Lex.europa.eu. “*Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union.*” Volume 59 (7 June 2016): 1-405. (Erişim 20 Ekim 2017),
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2016:202:FULL&from=EN>.
78. Eur-Lex Access to European Union Law , “*Treaty of Lisbon (2007)*”, Erişim Ocak 2018,
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>.
79. euro-know.org. “*Hans-Dietrich Genscher (1927-)*”, Erişim 15 Mayıs 2016,
<http://www.euro-know.org/europages/dictionary/g.html>.
80. “Europe in the World: Towards a more Effective EU Foreign and Security Strategy”, *House of Lords European Union Committee 8th Report of Session 2015–16*, HL Paper 9 (London, 16 February 2016), Erişim 15 Mayıs 2015,
<https://publications.parliament.uk/pa/ld201516/ldselect/ldeucom/97/97.pdf>.
81. europarl.europa.eu. “*Berlin Plus Agreement*” (Provided by Mr. Tim Waugh), Erişim 15 Kasım 2018,
http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/berlinplus_/berlinplus_en.pdf.
82. “*European External Action Service (EEAS)*”. Erişim: 17 Temmuz 2018.
https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_en#what-does-the-eeas-do?
83. European External Action Service, “*Crisis management and Response*”, 15 June 2016. (Erişim 17 Temmuz 2018),
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/412/crisis-management-and-response_en.
84. “*European Neighbourhood Policy*”. Erişim 15 Mayıs, 2017.
https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/overview_en.

85. “European Union External Action Service,” *CSDP Mission and Operations Annual Report – 2019*. (Erişim Mayıs 2019),
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en.
86. European Union External Action, “*CSDP Structure, Instruments, and Agencies*” (Friday, 8 July, 2016):1-9. Erişim 15 Temmuz 2017,
https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5392/csdp-structure-instruments-and-agencies_en.
87. European Union, “*European Border and Coast Guard Agency (Frontex)*”, Erişim: 04.01.2017, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_en.
88. European Union, “*A Global Strategy for the European Union*”. Erişim 20 Ocak, 2018, <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-european-union>.
89. European Union. “*A Secure Europe in a Better World, European Security Strategy*”, Brussels: 12 December 2003. Erişim 15 Ocak, 2015,
<https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-secure-europe-better-world>.
90. European Commission.com, “*Final a European Agenda on Migration*” (2015), Brussels, 13.5.2015. Erişim 15 Mayıs 2016,
https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/communication_on_the_european_agenda_on_migration_en.pdf.
91. Faust, Jorg and Dirk Messner, “Europe’s New Security Strategy: Challenges for Development Policy”, *The European Journal of Development Research*, Vol.17, No.3 (September 2005): 423-436, Erişim Mayıs 2017, doi: 10.1080/09578810500209205.
92. Fiott, Daniel. “Wherefore Art Thou CSDP?”, *The Common Security and Defence Policy: National Perspectives*, Edited by Daniel Fiott (Belgium: Egmont The Royal Institute for International Relations, May 2015), 121-125. Erişim 15 Ağustos 2016,
<http://aei.pitt.edu/64766/1/ep79.pdf>.
93. Fiott, Daniel, Antonio Missiroli and Thierry Tardy. “Permanent Structured Cooperation: What’s in a Name?” *European Union Institute for Security Studies*, Paris: Chaillot Paper No: 142-November 2017. (Erişim 15 Şubat 2017), doi: 10.2815/747538.
94. Florence Gaub and Nicu Popescu. “Eds. After the EU Global Strategy -Building Resilience”, *Paris: European Union Institute for Security Studies Press*. (Erişim 20 Ocak 2018), doi: 10.2815/231619.

95. Foreword by Federica Mogherini High Representative of the Union for Foreign and Security Policy Vice-President of the European Commission, *European External Action Service*. (Erişim: 01.12.2016),
https://eeas.europa.eu/statements-eeas/docs/foreword_hrvp_en.pdf.
96. Gegout, Catherine. “The French And British Change in Position in The CESDP: A Security Community And Historical-Institutionalist Perspective.” *L'Harmattan / Politique européenne* 8 (2002/4): 62-87. (Erişim: 20 Ocak 2018),
<http://www.cairn.info/revue-politique-europeenne-2002-4-page-62.htm>.
97. General Secretariat of the Council of the EU, “*The High Representative for Foreign Affairs and Security Policy / The European External Action Service*” (November 2009), Erişim 18 Temmuz 2018,
https://www.consilium.europa.eu/media/31133/background-highrepresentative_en.pdf.
98. Giegerich, Bastian. “After the EU Global Strategy - Consulting the Experts - Security and Defence”, foreworded by Jan Joel Andersson, Daniel Fiott and Antonio Missiroli, *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 27-31. (Erişim: 15 Mayıs 2015), doi: 10.2815/15900.
99. Ginsberg, Roy H. “*The European Union's Common Foreign and Security Policy Retrospective on the First Eighteen Months*”, The European Union's Common Foreign and Security Policy: Central Issues Key Players Strategic Outreach Roundtable and Conference Report, Fraser Cameron, Roy Ginsberg, Josef Janning, The Strategic Studies Institute, The American Institute for Contemporary German Studies of the The Johns Hopkins University and Delegation of the European Commission to the United States Washington, DC May 10 (1995) 15-32. (Erişim 10 Mayıs 2017),
<https://ssi.armywarcollege.edu/pdffiles/PUB164.pdf>.
100. Giovanni, Faleg. “The Governance Gap in European Security and Defence.”, *CEPS Policy Briefs*, 310 (17 December 2013): 1-8. (Erişim Ocak 2018),
<https://www.ceps.eu/publications/governance-gap-european-security-and-defence>.
101. *Glossary of Summaries*. “High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy”. Erişim 18 Temmuz 2018,
https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/high_representative_cfsp.html.
102. Graziano, Paolo R. and Maarten P. Vink. “*Europeanization: Concept, Theory, and Methods*”, Research Gate, Chapter 2 (January 2013), 31-54. (Erişim: Kasım 2018),
https://www.researchgate.net/publication/303484310_Europeanization_Concept_Theory_and_Methods.
103. Günuğur, Haluk. *Avrupa Birliği*, Ankara: Avrupa Ekonomik Danışma Merkezi Yayını, 2014.

104. Heinikoski, Salla. "Pool It or Lose It? – A Contrastive Analysis of Discourses Concerning EU Military Integration and Demilitarisation in the Baltic Sea", *Journal on Baltic Security* 3(1) (2017): 32-47. (Erişim Ocak 2018), doi: 10.1515/jobs-2017-0002.
105. Held, David.1993, "Democracy: From City-States to a Cosmopolitan Order?", in David Held (ed.), *Prospects for Democracy: North South, East, West*, Cambridge: Polity (August 1992): 10-39, Erişim 15 Mayıs 2017, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1992.tb01810.x>.
106. Henökla, Thomas. "How Brexit affects EU external action: The UK's legacy in European international cooperation", *Elsevier Ltd.*, Volume 97 (March 2018) 63-72. (Erişim Mayıs 2018), <http://dx.doi.org/10.1016/j.futures.2017.07.002>.
107. "Historical events in the European integration process (1945–2014)", *The ePublication of the CVCE's integration into the University of Luxembourg*. Erişim 15 Mart 2018, <https://www.cvce.eu/en/recherche/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff>.
108. Howitt, Richard. "Can EU Foreign Policy Make a Difference?", in *Europe in the World -Can EU Foreign Policy Make an Impact*, Edited by Adam Hug, London: The Foreign Policy Centre Press (February 2013): 53-56. (Erişim Nisan 2017), <https://fpc.org.uk/publications/europe-in-the-world/>.
109. Howorth, Jolyon. *Europe at a Historical Crossroads: Grand Strategy or Resignation?* Institute for European Integration Research Working Paper Series, Vienna/Austria: Austrian Academy of Sciences (January 2011): 1-34. (Erişim 15 Mayıs 2016), <https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/wp2011-02.pdf>.
110. Howorth, Jolyon. "Security and Defence Policy in the European Union", *New York: Palgrave Macmillan*, 2007.
111. Hyde-Price, Adrian. "Neo realism: A Structural Approach to CSDP.", in *Explaining the EU's Common Security and Defence Policy Theory in Action*, edited by Xymena Kurowska and Fabian Breuer, New York: Palgrave Macmillan Press, 2012.
112. Iklody, Gabor. "The European Union and CSDP – State of Affairs", *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, edited by Jochen Rehl, Third Edition, Vienna/Austria (2017) 42-46. Erişim Ocak 2018, doi: 10.2855/764888.
113. "Instruments financing EU's external action should reinforce EU's role worldwide", Erişim 17 Temmuz 2018, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180201IPR96767/instruments-financing-eu-s-external-action-should-reinforce-eu-s-role-worldwide>.
114. "International Organization for Migration, Glossary On Migration", Switzerland, 2004, Erişim 07 Aralık 2016, http://www.iomvienna.at/sites/default/files/IML_1_EN.pdf.

115. İKV - İktisadi Kalkınma Vakfı, “*Avrupa Birliği Tarihçe*” (Erişim 16 Haziran 2019), https://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=28
116. İKV - İktisadi Kalkınma Vakfı, “*AB Kavramları Sözlüğü*” (Erişim 16 Haziran 2019), https://oldweb.ikv.org.tr/sozluk.asp?bas_harf=%DD&anahtar=&sayfa=&id=1239#kancasosluk1239.
117. “Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization” (8 July 2016), Erişim 01 Aralık 2016
http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160708_160708-joint-NATO-EU-declaration.pdf.
118. Juncker, Jean-Claude. “We Will Move on Because Brexit Isn’t Everything.”, *Vital Speeches of The Day* 83-11 (November 2017): 270-276, Erişim Ocak 2018, <http://0210n284v.y.http.content.ebscohost.com.proxy.cankaya-elibrary.com:9797/ContentServer.asp?EbscoContent=dGJyMNHr7ESeqLA4v%2BbwOLCmr1Cep65Sr6y4TLCWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGtrlG1qrFNuePfgexy43zx1%2B6B&T=P&P=AN&S=R&D=f6h&K=125990165>.
119. Juncos, Ana E. “Resilience as the new EU foreign policy paradigm: a pragmatist turn?” *European Security*, 26:1 (24 Oct 2016)1-18, Erişim 15 Mayıs 2017, doi: 10.1080/09662839.2016.1247809.
120. Juncos, Ana E. and Karolina Pomorska, “Invisible and unaccountable? National Representatives and Council Officials in EU foreign policy”, *Journal of European Public Policy* 18:8, 1096–1114 (December 2011) (Erişim: 15 Kasım 2018), <https://doi.org/10.1080/13501763.2011.615197>.
121. Kanat, Selim, Timuçin Kodaman ve Adem Ali İren. “İnsani Güvenlik ve Terörizmle Mücadele”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y/C21/2* (2016) 567-588, Erişim 15 Mayıs 2016, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/195316>.
122. Kant, Immanuel. *Perpetual Peace*, Minneapolis: Filiquarian Publishing, 2007.
123. Karolewski, Ireneusz Pawel and Benedikter, Roland. “Europe’s Refugee and Migrant Crisis: Economic and Political Ambivalences”, *Israel Journal of Foreign Affairs* 10, no. 3: (28 Jan 2017) 294-320. (Erişim 15 Ocak 2018),
<https://doi.org/10.1080/05775132.2017.1289776>.
124. Kaya, Ayhan, Senem Aydın Düzgüt, Yaprak Gürsoy- Özge Onursal Beşgül, *Avrupa Birliği’ne Giriş Tarih, Kurumlar ve Politikalar*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2011. Erişim 15 Mayıs 2016,
https://www.academia.edu/993491/Avrupa_Birli%C4%9Fine_Giri%C5%9F_Tarih_Kurumlar_ve_Politikalar.

125. Kaya, Taylan Özgür & Aşlıgül Sarıkamış Kaya, “Saint-Malo Sonrası Dönemde Avrupa Birliği’nin Uluslararası Kimliği: Bir Sivil Güçten Daha Fazlası Mı?” *Yönetim Bilimleri Dergisi* Cilt: 15 Sayı: 29 (2017) 283-304, Erişim 15 Ocak 2018, <http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/handle/COMU/1710>.
126. Keinis, Virginijs. “The Theoretical and Practical Challenges of European Security Community in the Context of Globalisation”, *European Integration Studies* (2017/11) 65-74, Erişim Ocak 2018, doi: 10.5755/j01.eis.0.11.18129.
127. King R. (1986), *Return Migration and Regional Economic Development*, [in:] King R. (ed.) *Return Migration and Regional Economic Problems*, Croom Helm, London, 1986.
128. Kiraz, Sami. “Sosyal İnşacılık Yaklaşımında Güvenlik”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, Der: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
129. Kolasi, Klevis. “Eleştirel Teori ve Güvenlik Kimin İçin Güvenlik”, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, Der: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
130. Krzykowska, Anna Organisciak. “The Determinants and the Size of International Migration in Central and Eastern Europe After 2004”, *Comparative Economic Research*, Volume 21, 10.1515/cer-2017-0033, Number 4 (29 Dec 2017) 159–178, Erişim 15 Ocak 2018, doi: <https://doi.org/10.1515/cer-2017-0033>.
131. Larik, Joris. “The EU’s Global Strategy in the Age of Brexit and America First.”, *Leuven Centre for Global Governance Studies* 193 (December 2017): 1-30, Erişim 20 Ocak 2018, https://ghum.kuleuven.be/ggs/publications/working_papers/2017/193larik.
132. Laurence, Peter. “Beş soruda: Ukrayna Krizi” *BBC News*, 1 Eylül 2014, Erişim 15 Mayıs 2016, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/09/140901_bes_sorudaukrayna.
133. Lebl, Leslie S. “European Union Defense Policy an American Perspective.” *Policy Analysis* 516 (June 24, 2004): 1-15. (Erişim 20 Ocak 2018), <https://object.cato.org/pubs/pas/pa516.pdf>.
134. Lee, Everett S. “*A Theory of Migration*”, *Demography*, Vol. 3, No. 1. 1966.
135. Legrand, Jérôme. “*Does the new EU Global Strategy deliver on security and defence?*” Policy Department, Directorate-General for External Policies, Belgium, 2016, Erişim 10 Mayıs 2016, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/570472/EXPO_IDA\(2016\)570472_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2016/570472/EXPO_IDA(2016)570472_EN.pdf).
136. Lehne, Stefan. “*EU – Actor or Toolbox? How Member States Perceive the EU’s Foreign Policy*”, European Commission, The Foreign Policy Centre, “Europe in the

- World: Can EU foreign policy make an impact?” London (2013), 16-20, Erişim 12 Mayıs 2016, https://carnegieendowment.org/files/FPC_StefanLehne.pdf.
137. Lightfoot, Simon and Szent-Ivanyi, Balazs. “*The Lisbon Treaty, the External Action Service and Development Policy: Helping the EU, Make an Impact?, The Foreign Policy Centre, “Europe in the World: Can EU foreign policy make an impact?”*”, London (2013), 26-30, Erişim 12 Mayıs 2016,
- https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/229471/1535.pdf.
138. Lindstrom, Gustav. “History and Development of CSDP”, *Handbook on CSDP The Common Security and Defence Policy of The European Union*, edited by Jochen Rehr (Vienna/Austria: Third Edition, 2017), 16-20 (Erişim 10 Ocak 2018), doi:10.2855/76488.
139. Lintern, Snowy. “What Civilian-Military Synergies?” *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No:31, Paris (January 2017) 35-41, Erişim Şubat 2018,
- https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.
140. Loeser, Birgit. “Counter-Terrorism as a Civilian Crisis Management Activity”, *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Paris: Institute for Security Studies, Report No: 31 (January 2017): 61-69. (Erişim 15 Ocak 2018), https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.
141. Lov, Claudia Anamaria and Bogdan, Maria Claudia. “Securitization of Migration in the European Union- Between Discourse and Practical Action”, *13 Res. & Sci. Today 12 (2017)* 12-19, Erişim 15 Ocak 2018, <https://www.rstjournal.com/?mdocs-file=1623>.
142. Lösing, Sabine. “A European Defence Budget in an Extralegal Space”, *The European Union Democracy or Empire*, Edited by Roger Cole, Unite the Union (December 2017) 37-40, Erişim 15 Ocak 2018, https://www.pana.ie/download/EU_Democracy_Empire.pdf.
143. Mälksoo, Maria. “From the ESS to the EU Global Strategy: External Policy, Internal Purpose”, *Contemporary Security Policy, vol. 37, no. 3 (2016)* 374-388, Erişim 15 Mayıs 2017, <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1238245>.
144. Manners, Ian. “The EU’s Normative Power in Changing World Politics”, *Normative Power Europe in a Changing World: A Discussion*, Editör: A. Gerrits, The Hague, Netherlands Institute of International Relations Clingendael. (Clingendael European Papers No. 5), 9-24. (Erişim: Kasım 2018),
- https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/20091200_cesp_paper_gerrits.pdf.
145. Martynov, V. L., Sazonova, I. E. “*Modern Geodemographic Problems of The European Union and the Migration Crisis of The 2010s*”, A. I. Herzen Russian State Pedagogical University 48 Moiki nab., Saint Petersburg, 191186, Russia, Volume 9, Number 1 (2017) 68-80, Erişim 15 Ocak 2018, doi: 10.5922/2079-8555-2017-1-6.

146. Mattelaer, Alexander. “After the EU Global Strategy- Consulting the Experts- Security and Defence”, *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 35-39, Erişim 20 Ocak 2018,
https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.
147. Mauro, Me Frédéric and Professor Klaus Thoma, *The future of EU Defence Research*. Belgium: Directorate-General for External Policies Policy Department, European Parliament, EP/EXPO/B/SEDE/2015-02 EN, PE535.0032016 (March 2016), Erişim 20 Ocak 2018, doi:10.2861/68338.
148. McCormick, John. *Avrupa Birliği Siyaseti*. Ankara: Adres Yayınları, Temmuz 2015.
149. Menon, Anand, Europe’s Defence Deficit, “*Europe in the World: Can EU foreign policy make an impact?*” ed. Adam Hug, frw by Rt Hon Douglas, Alexander MP, The Foreign Policy Centre (2013): 23-26. Erişim 15 Mayıs 2016, <https://fpc.org.uk/wp-content/uploads/2013/02/1535.pdf>.
150. Merlingen, Michael. “Applying Foucault's Toolkit to CSDP” in *Explaining the EU's Common Security and Defence Policy Theory in Action*, edited by Xymena Kurowska and Fabian Breuer (New York: Palgrave Macmillan Press, 2012): 188-212.
151. *Migration* (OR. en) EUCO 26/16 Co Eur 5 Concl 3 Cover Note, European Council Brussels, 28 June 2016, Erişim 15 Mayıs 2017,
<https://www.consilium.europa.eu/media/21645/28-euco-conclusions.pdf>.
152. Mitchell, Juliette. “*Women: The Longest Revolution*” (Erişim 17 Kasım 2018), http://platypus1917.org/wp-content/uploads/archive/rgroups/2008-chicago/mitchelljuliet_womenlongestrevolution_nlr40.pdf.
153. Mogherini, Federica. “EUISS Yearbook of European Security Y ES 2 0 1 7”, *European Union Institute for Security Studies*, Director: Antonio Missiroli (2017), Erişim 20 Ocak 2018, doi:10.2815/410012.
154. Morgenthau, Hans Joachim. “*Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*” (New York, Alfred A. Knopf Inc, 1948).
155. Mölling, Christian. “After the EU Global Strategy- Consulting the Experts- Security and Defence”, *Paris: European Union Institute for Security Studies* (October 2016): 39-43, Erişim Ağustos 2017,
https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.
156. Nováky, Niklas. “The EU’s Permanent Structured Cooperation in Defence: Keeping Sleeping Beauty from Snoozing”, *Wilfried Martens Centre for European Studies, Belgium, European View Vol. 17(1)* (2018): 97 -104, Erişim Mart 2018,
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1781685818764813>.

157. Ola Bergstrom, Frédéric Bruggeman, Jerzy Ganczewski, Keith Hartley, Dominique Sellier, Elisabeth Waelbroeck-Rocha, Peter Wilke, Herbert Wulf, *Anticipating Restructuring in The European Defense Industry*, BIPE: Bipe Press (March 2008), Erişim 20 Ocak 2018, <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=2433&langId=en>.
158. Özdemir, Haluk. *Avrupa Mantığı*, İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yayınevi, 2. Baskı 2012.
159. Özdemir, Sahir. Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu, Avrupa Toplulukları, Avrupa Birliği, Roma Antlaşması, Avrupa Tek Senedi, Avrupa Birliği Antlaşması, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması, Nice Antlaşması (Kavramlara İlişkin Açıklayıcı Not), *T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü* (Haziran 2001), 1-8, Erişim 10 Mayıs 2016, www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/2967/kavram.pdf.
160. Özen, Çınar. “Neo-functionalism and the Change in the Dynamics of Turkey-EU Relations”, *Perceptions Journal of International Affairs, September- Volume III - Number 3* (November 1998), 34- 40. (Erişim 15 Kasım 2017), <http://sam.gov.tr/tr/wp-content/uploads/2012/01/+%E7INAR-+%FBZEN.pdf>.
161. Paine, Thomas. *Rights of Man*, Baltimore, Penguin Books, 1969.
162. Paloma Plaza, Garcia. “Accession of the EU to the ECHR: Issues Raised with Rregard to EU Acts on CFSP Matters.”, *ERA Forum 16* (2015): 481–494. (Erişim şubat 2016), doi:10.1007/s12027-015-0407.
163. Pishchikova, Kateryna & Piras, Elisa, “The European Union Global Strategy: What Kind of Foreign Policy Identity?” *The International Spectator Italian Journal of International Affairs*, 52:3 (07 Aug 2017) 103-120, Erişim 15 Ocak 2018, doi:10.1080/03932729.2017.1339479.
164. Poviliūnas Audrius, “South Caucasus in The Context of European Neighbourhood Policy”, *Director of the Project Management Center at Mykolas Romeris University, Vilnius (Lithuania):127-143*, Eriřim 17 Temmuz 2018, <http://lfpr.lt/wp-content/uploads/2015/08/LFPR-17-Poviliunas.pdf>.
165. Preece, J. Jackson. “Security in International Relations”, *London School of Economics and Political Science, University of London* (2011), Erişim 10 Ağustos 2018, <https://london.ac.uk/sites/default/files/uploads/ir3140-security-international-relations-study-guide.pdf>.
166. Robert, Bartko. “Irregular Migration and Terrorism in the European Union”, *2017 J. E.-Eur. Crim. L. 149*, *HeinOnline* (2017)149-154, Erişim 15 şubat 2018, https://www.academia.edu/34505932/Irregular_Migration_and_Terrorism_in_the_European_Union.
167. Samur Hakan, “Avrupa Komşuluk Politikası ve Amaçları- European Neighbourhood Policy and Its Aims”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, S.27 (018-035) (Kış-

- 2009): 18-35, Erişim 17 Temmuz 2018, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/70077>.
168. Sander, Oral. *Siyasi Tarih 1918-1994*, 4. B., Ankara İmge Kitabevi Yayınları, 1994
169. Seehouse, Sebastian, Canas Mendes, Doutor Nuno. “The European External Action Service”, *Instituto Superior de Ciências Sociais e Políticas, Universidade De Lisboa* (Lisboa 2015), Erişim 16 Ağustos 2018,
https://www.repository.utl.pt/bitstream/10400.5/11500/3/TESE_FIN_PRNT-12072015.pdf.
170. Selchow, Sabine. *The construction of “European security” in The European Union in a changing global environment: a systematic analysis*, *European Security*, 25:3, 281-303 (13 Jul 2016) 281-303, Erişim 15 Mayıs 2017, doi:10.1080/09662839.2016.1199547.
171. Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe a Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy (29 Haziran 2016), Erişim Mayıs 2017 http://eeas.europa.eu/archives/docs/top_stories/pdf/eugs_review_web.pdf.
172. Sjursen, Helene. New Forms of Security Policy in Europe, *ARENA Working Papers WP 01/4*, *ARENA Centre for European Studies*, Erişim 01.12.02016,
http://www.sv.uio.no/arena/english/research/publications/arena-working-papers/2001-2010/2001/wp01_4.htm.
173. Sorin, Stanciu, Iancu Tiberiu, Banu Constantin, Stefan Carolina, Maris Cosmin, Moatar Mihaela, “Legal Framework of Migration In the European Union Countries”, *Lucrari ^Tinjifce, Seria I, Vol. Xix (2)*, Banat's University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine “King Michael I of Romania” from Timisoara, Faculty of Agricultural Management (2017) 229-236, Erişim 15 Şubat 2018,
<http://www.lsma.ro/index.php/lsma/article/view/1132/pdf>.
174. Sökmen, Aşkın İnci. Uzay Jeopolitiği: Ulusal Savunma ve Güç Dengesinde Avantaj Alanı, *Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, Der: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Sertif Demir, İstanbul: Beta Yayım, Birinci Baskı (Ocak 2016), 81-93, Erişim Mayıs 2016,
https://www.academia.edu/21819282/Uluslararası%C4%B1_G%C3%BCvenlik_Yeni_Politikalar_Stratejiler_ve_Yakla%C5%9F%C4%B1mlar_.
175. Sönmez A. Sait, “Avrupa Birliği'nin Komşu Bölgelere Yönelik Siyasal Açılımı: Avrupa Komşuluk Politikası”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Volume: 7, Sayı/Issue: 14 (Yıl/Year: 2010): 113-122, Erişim 17 Temmuz 2018, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/183285>.
176. Söylemiş, Tarık. “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası ve Üç Kritik Sınırı: Makedonya, Kongo ve Bosna Hersek”, *Review of International Law and Politics*, Vol. 3, Issue 12 (2007) 39-51, Erişim 12 Mayıs 2016,

<http://www.heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/rinlp3&div=72>.

177. Sus, Monika. *Setting the scene for alternative futures for European Union's foreign policy 2025*, Hertie School of Governance, Friedrichstraße 180, 10117, Berlin, Germany (2017)1-5, Erişim Ocak 2018, <https://doi.org/10.1016/j.futures.2017.09.001>.
178. slideshare.net, “Lee's model of migration”,
<https://www.slideshare.net/stevenheath148/lees-model-of-migration>. Erişim: Kasım 2018
179. Şen, Osman. Klasik Realizmin Güvenliğe Bakışı ve Kökenleri, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, Der: Emre Çıtak, Osman Şen, Birinci Basım, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Eylül 2014.
180. Tamminen, Tanja. “Civilian CSDP: Responding to Challenges and Meeting Expectations”, *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, *EU Institute for Security Studies*, Report No: 31, Paris (January 2017), 23-31, Erişim Ocak 2018, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.
181. Tangör, Burak. *Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikası'nın Gelişimi*, Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2009.
182. Tangör, Burak. *Avrupa Birliği'nin Dış Güvenlik ve Savunma Politikaları: OGSP*, Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2010.
183. Tangör, Burak. *Avrupa Güvenlik Yönetişimi, Bosna, Kosova ve Makedonya Krizleri*, Ankara: Seçkin Yayınları, Birinci Baskı, 2008.
184. Tardy, Thierry. “Civilian CSDP: What Next?”, *European Union Institute for Security Studies (EUISS)* (Kasım 2016) 1-4, Erişim 15 Mayıs 2017,
https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_32_Civilian_CSDP.pdf.
185. Tardy, Thierry. *CSDP in action What contribution to international security?*, EU Institute for Security Studies, Chaillot Paper N2 134, Paris (May 2015), Erişim Mayıs 2016, https://www.files.ethz.ch/isn/191520/Chaillot_134_CSDP_missions.pdf.
186. Tardy, Thierry. “Recasting EU Civilian Crisis Management”, Edited By Thierry Tardy, *EU Institute for Security Studies*, Report No:31, Paris (January 2017) 5-9, Erişim Ocak 2018, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.
187. Tardy, Thierry. “The EU: From Comprehensive Vision to Integrated Action”, *European Union Institute for Security Studies (EUISS)* (February 2017) 1-4, Erişim 20 Ocak 2018, doi: 10.2815/575251.
188. Tardy, Thierry. “The New Forms of Civilian Crisis Management”, *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No: 31, Paris (January 2017) 9-23, Erişim Ocak 2018, https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Report_31.pdf.

189. Tatoğlu, Emin, “Avrupa Birliğinin Tarihsel Gelişimi (1951- 1995)”, T.C. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2006.
190. T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı. “AB’ye Genel Bakış” (No: 02, Ankara): 1-54, Erişim 20 Ocak 2018, https://www.ab.gov.tr/files/rehber/02_rehber.pdf.
191. Terriff, Terry, Webber Mark, Croft Stuart and Howorth Jolyon. “European Security And Defence Policy After Nice”, *The Royal Institute of International Affairs European Programme Briefing Paper New Series* 20 (April 2001).
192. Tocci, Nathalie. The Making of the EU Global Strategy, *Contemporary Security Policy* vol. 37, no. 3 (2016), 461–472. Erişim Mayıs 2016, <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1232559>.
193. Tovornik, Nina Antolovic. “Box 1: CSDP Civilian Capability Development”, *Recasting EU Civilian Crisis Management*, Edited By Thierry Tardy, EU Institute for Security Studies, Report No:31, Paris (January 2017) 31-35, Erişim Şubat 2018, doi:10.2815/725374.
194. Tuğtan, Mehmet Ali. Avrupa Birliği Güvenlik ve Savunma Politikası, *Avrupa Birliği’ne Giriş Tarih, Kurumlar ve Politikalar*, Der: Kaya Ayhan, Aydın Senem, Gürsoy Düzgıt Yaprak- Beşgöl Özge Onursal (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2011): 257-275.
195. Turan, Aslıhan P. Avrupa Birliği Güvenlik Aktörü Olmaya Ne Kadar Yakın? *Bilge Strateji*, Sayı: 3 (2010): 29-58, Erişim Mayıs 2016, <http://www.bilgesam.org/Images/Dokumanlar/0-3-2014022536bs2010-2-29-58.pdf>.
196. Türk Dil Kurumu Sözlüğü (Web), <http://www.tdk.gov.tr/>.
197. Ultan Özlem Mehlika, *Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Yaklaşımları ve Genişletilmiş Güvenlik Kavramları*, Uluslararası Güvenlik Kongresi 8-9 Ekim 2013, Editör: Hasret Çomak, Ayşegöl Gökalt Kutlu, Kocaeli (Nisan 2014), 646-657, Erişim 10 Mayıs 2016, http://akademikpersonel.kocaeli.edu.tr/sengulaydingun/bildiri/sengulaydingun30.03.2015_23.18.20bildiri.pdf.
198. *United Nations Human Security of the 2005 World Summit Outcome A/RES/66/290*, Erişim: 07.12.2016, <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf>.
199. Ural, Sami Sezai. Uluslararası Güvenlik ve Yönetişim, *Uluslararası Güvenlik: Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar*, Der: Hasret Çomak, Caner Sancaktar, Sertif Demir, İstanbul: Beta Yayım, Birinci Baskı, Ocak 2016.

200. Ülger, İrfan Kaya. *Avrupa Birliğinde Siyasal Bütünleşme*, Gündoğan Yayınları, Birinci Baskı, 2002.
201. Ünal, Serhan. Yeşil Teori ve Güvenlik, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Teorik Değerlendirmeler*, Der: Emre Çıtak, Osman Şen, İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Birinci Basım, Eylül 2014.
202. Ütük, Özgür, *Organize Suçlarla Mücadele Çerçevesinde Avrupa Birliği'nde Suç gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine İlişkin Çalışmalar*, Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, T.C Maliye Bakanlığı, Ankara, 2010.
203. Van Vooren, B., A legal-institutional perspective on the European External Action Service, *Cleer Working Papers*, 2010/7, Erişim 18 Temmuz 2018, <http://www.asser.nl/media/1623/cleer-wp-2010-7-van-vooren.pdf>.
204. Vara, Juan Santos. "The Establishment of the European External Action Service: The EU in Search of a Stronger Role on the International Stage", *Croatian Yearbook of European Law and Policy*, Vol 7 (2011): 109-133, Erişim: 16 Ağustos 2018, <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/116>.
205. Wagner, Wolfgang & Anholt Rosanne, "Resilience as the EU Global Strategy's New Leitmotif: Pragmatic, Problematic or Promising?" *Contemporary Security Policy* 37:3 (2016) 414-430, Erişim Mayıs 2017, <https://doi.org/10.1080/13523260.2016.1228034>.
206. Wallace, Helen And William Wallace, "Overview: The European Union, Politics and Policy-Making", *Handbook of European Union Politics*, Editör: Knud Erik Jorgensen, Mark A. Pollack and Ben Rosamond, Sage Publications, 339-359 (Erişim: 15 Kasım 2018), <https://www.ies.be/files/documents/JMCdepository/Wallace%20Helen%20William%20Wallace%20Overview%20the%20European%20Union%20Politics%20and%20Policy-Making.pdf>.
207. Wallace, William. European Foreign Policy Since the Cold War: How Ambitious, How Inhibited? *The British Journal of Politics and International Relations* Vol. 19(1) (2017): 77-90, Erişim Ocak 2018, doi: 10.1177/1369148116685297.
208. Waltz, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory, *Journal of International Affairs*, Cilt 44, Sayı 1 (1990), 21-37. (Erişim 15 Mayıs 2016), <https://www.jstor.org/stable/24357222>.
209. Wendt, Alexander. The Agent-Structure Problem in International Relations Theory, *International Organization*, Cilt 41, Sayı 3 (Summer 1987), 335-370. (Erişim 12 Kasım 2018), <https://www.jstor.org/stable/2706749>.
210. Wesselink Edzard & Boschma Ron, European Neighbourhood Policy: History, Structure, and Implemented Policy Measures, *Tijdschrift voor economische en sociale geografie*, Vol. 108, No. 1, 2016 Royal Dutch Geographical Society KNAG (2017): 4-20, Erişim: 17 Temmuz 2018, doi:10.1111/tesg.12207.

211. Wosolsobe, Wolfgang. After the EU Global Strategy- Consulting the Experts- Security and Defence, *European Union Institute for Security Studies*, Paris (October 2016) 51-55, Erişim Mayıs 2017,
https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/After_Global_Strategy_online.pdf.
212. Yavaş, Göken. Border Management of the European Union: The Case of the Arab Uprisings, *Marmara Journal of European Studies*, Volume 25, No: 2 (2017) 77-102, Erişim 15 Ocak 2018, dergipark.gov.tr/download/article-file/401906.
213. Yiğittepe, Levent. “Avrupa Birliği’nin Güvenlik Politikaları”, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* (2017 VOL. 4, NO. 7): 12-27. (Erişim Kasım 2018), <http://dx.doi.org/10.20860/ijoses.287780>.
214. Zandee, Dick. EU Global Strategy: from design to implementation, *Netherlands Institute of Foreign Relations ‘Clingendael’* (April 2016), 1-5, Erişim 10 Mayıs 2016, https://www.atlcom.nl/ap_archive/pdf/AP%202016%20nr.%203/Zandee.pdf.

EKLER

EK 1: ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Soyisim, İsim: BİLECEK, Taylan Selahaddin

Uyruğu: T.C.

Doğum Tarihi ve Yeri: 17 / 06 / 1976 - Ankara

Medeni Hali: Evli

Telefen Numarası: 0537 663 3907

E-posta: tbilecek@gmail.com

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	Doğu Akdeniz Üniversitesi	1999
Lise	Arı Lisesi	1994

İŞ DENEYİMİ

Yıl	Yer	Pozisyon
2011	Çankaya Üniversitesi	Memur

YABANCI DİL

İngilizce